

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav českého jazyka a teorie komunikace

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Zuzana Šullová

Komunikace dvojčat v různých komunikačních situacích

Communication of Twins in Various Communicative Situations

Ráda bych na tomto místě poděkovala doc. PhDr. Lucii Saicové Římalové, Ph.D. za cenné rady a připomínky a také za veškerou zapůjčenou literaturu. Dále bych na tomto místě chtěla poděkovat dvojčatům a jejich rodičům, bez nichž by práce nemohla vzniknout, a také všem, kdo mě při psaní práce podporovali.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. 1. 2016

Zuzana Šullová

Abstrakt

V této práci představujeme pragmatickou analýzu, která je zaměřená na komunikaci dvojčat ve věku mezi 35. a 37. měsícem v různých komunikačních situacích. Základem práce je případová studie vybraných dvojčat. V teoretické části práce vycházíme ze studia odborné literatury o osvojování jazyka a komunikaci dětí daného věku a dále také relevantní literatury o osvojování pragmatické stránky komunikace. Základním materiálem pro naši analýzu byly audiovizuální záznamy pořízené s informovaným souhlasem rodičů dětí, které byly dále doplněny o informace získané pomocí rodičovského dotazníku a rozhovorů s rodiči. Videonahrávky byly s nepatrnými odchylkami transkribovány na základě zásad systému CHAT korpusu CHILDES. Materiál byl dále na základě těchto přepisů analyzován z hlediska prostředků, které zkoumané děti používají pro vyjádření komunikačních záměrů. Výsledky analýzy jsou průběžně srovnávány s poznatky uvedenými v teoretické části práce.

Klíčová slova

Dětská řeč, dětský jazyk, komunikace, dvojčata

Abstract

The thesis presents a pragmatic analysis focused on the communication of twins from the 35th to the 37th month of their life in different communicative situations. The paper is based on a case study of twins. The theoretical part of the thesis is based on texts on language acquisition and communication of 3-year-old children and acquisition of pragmatics. The material for the analysis comprises of audiovisual recordings made with informed consent from the parents of the twins who were further supplemented by information obtained through parental questionnaires and interviews with the parents. Video recordings are transcribed according to the principles of CHAT of CHILDES corpus. The material is analyzed in terms of means that the children use to express communication plans. The results of the analysis are compared with the results from the theoretical part.

Keywords

Child speech, child language, communication, twins

0 Obsah

1 Úvod.....	5
2 Cíle práce	6
3 Teoretická část	7
3.1 Základní literatura k tématu	7
3.2 Psychomotorický a sociální vývoj dítěte ve věku od 24. do 37. měsíce.....	10
3.3 Jazykový vývoj	14
3.3.1 Vývoj dvojčat.....	16
3.3.2 Specifika jazykového vývoje dvojčat	16
4 Neverbální komunikace	21
5 Pragmatická stránka komunikace	24
5.1 Osvojování pragmatiky.....	24
5.2 Komunikační dovednosti	28
5.2.1 Dialogičnost	28
5.2.2 Zahájení a udržení dialogu.....	29
5.2.3 Umění střídat se v dialogu	30
5.2.4 Žádosti	31
5.2.5 Omluva.....	32
6 Praktická část	33
6.1 Metodika výzkumu	33
6.2 Transkripční pravidla.....	35
6.3 Analýza materiálu	38
6.3.1 Popis průběhu aktivit v předškolním zařízení.....	39
6.3.2 Obecné dovednosti a znalosti dvojčat.....	40
6.3.3 Řečové dovednosti dvojčat	41
6.3.4 Pragmatické aspekty	43
6.3.5 Analýza dialogů	46
6.3.5.1 Zahájení a udržení dialogu.....	47
6.3.5.2 Vyjádření žádosti	56
6.3.5.3 Vyjádření omluvy	60
7 Závěr	62
8 Literatura.....	65
9 Přílohy.....	68

1 Úvod

Studiem dětské řeči u česky hovořících dětí se v minulosti zabývalo několik málo lingvistů. I přesto, že v dnešní době vzrůstá zájem o zkoumání dětského jazyka, v současné české jazykovědě stále nepatří výzkum osvojování jazyka dítětem k hlavním tématům. Zatímco v zahraničí na toto téma vzniká celá řada obsáhlých lingvisticky orientovaných studií, v českém badatelském prostředí se průzkumem dětského jazyka zabývá jen malé množství autorů. Ačkoliv se v minulosti zabývali čeští lingvisté (viz Ohnesorg, Pačesová aj.) některými důležitými otázkami vztahujícími se k této problematice, stále můžeme najít oblasti, které nejsou plně prozkoumány. Jednou z takových oblastí je také osvojování pragmatické stránky komunikace, téma, kterému byla v současné české jazykovědě věnována jen nepatrná pozornost. Z toho důvodu jsme si problematiku vybrali jako téma diplomové práce. Pragmatickou stránkou komunikace dětí navíc sledujeme v komunikačních projevech dvojčat, specifickém materiálu, kterému byl rovněž zatím věnován spíše jen okrajový zájem.

2 Cíle práce

Cílem práce je na základě případové studie dvojčat ve věku kolem třetích narozenin prozkoumat pragmatickou stránku komunikace dvojčat, mimo jiné také to, jak obě děti komunikují v různých komunikačních situacích.

V úvodu teoretické části práce uvedeme základní literaturu vztahující se k tématu. V rámci teorie se pak zaměříme na období okolo třetího roku života dítěte, a to jak z hlediska psychického vývoje, tak také z hlediska vývoje jazykového. Úžeji se potom opřeme o literaturu vztahující se k psychickému a jazykovému vývoji dvojčat. Ve stručnosti se také budeme věnovat neverbální komunikaci, která je důležitou součástí osvojování komunikačních dovedností dítěte. Vzhledem k povaze a k zaměření práce se budeme podrobněji zabývat osvojováním pragmatické stránky komunikace u dětí předškolního věku.

V praktické části práce popíšeme metodiku výzkumu a transkripční pravidla, pomocí kterých byl přepisován shromážděný materiál. Dále budeme analyzovat obecné dovednosti a znalosti sledovaných dvojčat, úžeji pak na jejich řečové dovednosti, a v neposlední řadě také pragmatické aspekty jejich komunikace. Kromě dovednosti zahájit a udržet dialog budeme zkoumat také dovednost dětí vyjádřit žádost a omluvu. V závěru práce zhodnotíme, jakým způsobem se proměňují prostředky komunikace sledovaných dětí v různých prostředích.

K práci také přiložíme vzor informovaného souhlasu a dále materiál, který byl v rámci výzkumu nashromážděn.

3 Teoretická část

Na tomto místě bychom pro přehlednost rádi nastínili obsah teoretické části naší práce. V úvodu uvedeme základní literaturu k tématu, jež jsme si pro naši práci vybrali a nastudovali.

V další části tohoto oddílu se nejdříve zaměříme na vývoj řečové činnosti v širším kontextu, zejména pak v kontextu psychického vývoje, dále na specifika vývoje dvojčat, úžeji pak na specifika jejich řečového vývoje. Poté zpracujeme dostupnou teoretickou literaturu zabývající se pragmatickou stránkou komunikace dětí.

3.1 Základní literatura k tématu

V zahraničí jsou výzkumy osvojování jazyka rozvitým a samostatným oborem, k němuž existuje nepřehledné množství literatury. Psychomotorickým vývojem a stejně tak vývojem řeči¹ se v českém kontextu zabývá celá řada autorů, jejichž výzkumy se objevují v mnohých starších i novějších publikacích. V dnešní době je výzkum osvojování jazyka dítětem zahrnut na pomezí více vědních disciplín, převážně pak jazykovědy a psychologie.

Kromě psychologicky orientovaných prací Šulové, která se mimo jiné zabývá etapami raného vývoje s akcentem na ranou interakci a dále například na specifika oblasti rané interakce (např. Šulová, 2004), a Vágnerové orientující se převážně na vývoj dětské psychiky, v rámci kterého zmiňuje také výklady orientované na vývoj dětské řeči (Vágnerová, 2012), se z jazykového hlediska věnuje vývoji řeči také Průcha, jenž studuje zejména osvojování různých jazykových kategorií nebo také například pragmatiku dětské komunikace (Průcha, 2011). Smolík v současnosti také soustavně zkoumá osvojování jazyka dětmi, často se však ve svých pracích zabývá kromě češtiny také jinými jazyky. (např. Smolík, Seidlová Málková, 2014). Saicová Římalová v rámci longitudálních výzkumů dokládá repertoár prostředků v různých obdobích raného dětského vývoje a komentuje také například interakci a dialog mezi dítětem a jeho okolím (Saicová Římalová, 2013). Specifickými znaky rané dětské komunikace se zabývá ve své popularizační příručce také například Strašíková (Strašíková, 2000). Šebesta pak ve své publikaci shrnuje hlavní teoretické přístupy k osvojování jazykové

¹ V lingvistice bývá uváděn rozdíl mezi jazykem, který je chápán jako systém znaků soužící k řečovému dorozumívání lidí, případně také jako soubor jazykových norem platných v určitém společenství (ESČ, 2002s. 192) a řečí, která bývá definována jako „obecná schopnost konkrétního jazyka umožňující jeho fungování a užívání“. (Lotko, 2005, s. 99)

a komunikační kompetence dětí (Šebesta, 2005). Ke starším pracím českého lingvistického prostředí vztahujícím se k výzkumu vývoje dětské řeči můžeme zařadit studie K. Ohnesorga, jenž se mimo jiné věnuje například fonetické stránce osvojování dětské řeči (Ohnesorg, 1948) či problematice specifických problémů při osvojování řeči v útlé popularizační příručce Naše dítě se učí mluvit (Ohnesorg, 1976). Ke starším autorům můžeme řadit také Pačesovou, jež se snaží ukázat, jak se jazykový systém dítěte jeví na pozadí jazykového systému dospělých (Pačesová, 1979).

K dalším autorům, jež problematiku jazykového vývoje zkoumají zejména z logopedického pohledu, patří například Kutálková, která se zaměřuje především na příčiny a prevenci poruch řeči (Kutálková, 2010), nebo Kycltová Bezděková zabývající se dětskými poruchami při osvojování řeči (Kycltová Bezděková, 2014).

Hlavním tématem naší práce je osvojování pragmatiky. K obecným pragmaticky zaměřeným pracím, které vznikly v českém prostoru, můžeme zařadit například obsáhlou publikaci Milady Hirschové, která pozoruje širokou škálou jevů spadajících do tohoto tématu. (Hirschová, 2006) Pragmatikou se zaměřením na její osvojování se v českém prostředí zabývá jen hrstka autorů, mezi nimi se tímto tématem okrajově zabývá například Průcha (Průcha, 2011) nebo Saicová Římalová (Saicová Římalová, 2013).

Pro výzkum osvojování češtiny jsou vzhledem k podobnosti kulturního prostředí a k blízkosti obou jazyků inspirativní také slovenské výzkumy zaměřené na osvojování slovenštiny. Skupina slovenských autorek působících na Univerzitě v Prešově se již delší dobu systematicky zabývá vývojem dětské řeči, a to ve všech jazykových rovinách a v nejrůznějších jazykových kontextech, mimo jiné i v kontextu předškolních zařízení (např. Slančová, 1999, aj.) K dalším autorkám tzv. prešovské školy patří např. Kesselová, jež se mimo jiné zaměřuje na dětské dialogy v neoficiálních komunikačních situacích (Kesselová, 2001) a také popularizačně zaměřená publikace autorek Hornákové, Kapalkové, Mikulajové, jež přináší přehled efektivních komunikačních strategií a poskytuje zároveň praktické rady a návody ověřené v logopedické praxi, jak pracovat s dítětem. (Hornáková, Kapalková, Mikulajová, 2005) Osvojování pragmatiky pak na Slovensku systematicky studuje Slančová, která v rámci longitudálních studií zkoumá vývoj pragmatických funkcí v raných fázích osvojování řeči. (Slančová, 2008)

Z prací o vývojové pragmatice bychom dále rádi zmínili například zahraniční publikaci autorek Niniové a Snowové, které podávají ucelený přehled všech okruhů, které jsou důležité z hlediska tohoto tématu (Ninio, Snow, 1996), a dále také teoretické

shrnutí autorky Bryant Beckerové, která se ve své práci také věnuje pragmatickému vývoji u dětí. (Bryant Becker, 2009)

S tématem naší práce úzce souvisí také problematika osvojování neverbální komunikace. Tomuto tématu se dle našich průzkumů v českém prostředí soustavně nevěnuje žádný z autorů. Opřít se můžeme například o slovenské výzkumy Světlany Kapalkové, která ve své studii o neverbální komunikaci v raném věku (Kapalková, 2007), nebo pak o další zahraniční autorky, zejména pak o Goldin Meadowovou (Goldin Meadowová, 2009) nebo také o popularizační příručku Doherty-Sneddonové (Doherty-Sneddon, 2005).

Ze zahraničních autorů má na výzkumy osvojování češtiny značný vliv teorie Jeana Piageta. Mnoho badatelů autorů se při svých výzkumech velmi často opírá o jeho stadiální pojetí dětského psychomotorického vývoje (např. Piaget, Inhelderová, 1997 nebo Piaget, 1999).

Pro účely naší práce jsme sledovali také literaturu vztahující se k tématu psychického a řečového vývoje dvojčat. Také tomuto tématu se věnuje jen velmi málo badatelů a ani v zahraničí nejde o téma, kterým by se zabývalo velké množství autorů. Kromě popularizačních příruček Vítkové Rulíkové, která je zakladatelkou Českého klubu dvojčat a vícerčat a která se ve svých publikacích zaměřuje spíše na problematiku dvojčat obecně (Rulíková, 2002, Vítková Rulíková 2009, Vítková Rulíková 2010), okrajově vývoj dvojčat zkoumá také Průcha (Průcha, 2011). Ten však ve své práci odkazuje spíše k zahraničním autorům, zejména pak k obsáhlé publikaci Savenky Savić, která se problematikou osvojování jazykových kompetencí dvojčat systematicky zabývá (Savić, 1980). Kromě Savićové se tématu dvojčat věnuje také Ainslie, jenž však zaměřuje své bádání spíše psychologickým směrem (Ainslie, 2005). Kromě prací výše zmíněných autorů se objevují i práce kratší a méně obsáhlé, mezi něž patří například útlá publikace autorů Frydmana a Ponse, která v překladu vyšla na Slovensku (Frydman, Pons, 1997), či příspěvky do některých odborně zaměřených časopisů. (např. Gavlasová, 1999 nebo Kramulová, 2010)

Přehled prací zabývajících se dětským vývojem, ať už se jedná o vývoj psychomotorický či jazykový, nepokládáme za úplný. Jsme si vědomi toho, že se této problematice věnuje velké množství dalších autorů. Vzhledem k povaze a k rozsahu naší práce na tomto místě jmenovitě neuvádíme práce všech badatelů. Veškerou další parafrázovanou a citovanou literaturu však uvádíme na relevantních místech dále v textu.

3.2 Psychomotorický a sociální vývoj dítěte ve věku od 24. do 37. měsíce

I přesto, že v praktické části budeme sledovat dvojčata v období začátku 35. až konce 37. měsíce, tedy období mezi koncem druhého roku a začátkem čtvrtého roku života dítěte, budeme se v teoretické části věnovat rovněž mladšímu dětskému vývoji, a to období mezi druhým a třetím rokem života dítěte. Důvodem našeho rozhodnutí je fakt, že sledujeme vývoj řeči dvojčat, u kterých bývá, jak na základě dostupné literatury doložíme níže v kapitole 3.3.2, oproti dětem narozeným samostatně prokázán opožděný řečový vývoj. (viz např. Pons, Frydman, 1997, Savić, 1980 aj.) Vzhledem k věku dvojčat při pořizování posledních záznamů se dále ve stručnosti zmíníme o období mezi třetím a čtvrtým rokem.

Šulová udává, že období mezi druhým a třetím rokem života dítěte spadá do tzv. batolecího období, které bývá v literatuře vymezeno dobou mezi prvním až třetím rokem² a mezi jeho hlavní znaky bývá řazen výrazný motorický rozvoj spojovaný zejména se samostatnou chůzí. Ta je čím dál jistější, dítě už umí s pomocí rodičů chodit do schodů i se schodů, zatím však jen stejnou nohou stále napřed, postupně začíná chodit i bez pomoci, v konečné fázi dokáže i střídát nohy. Motorický rozvoj bývá také spjatý s cílenou manipulací s věcmi, dítě už si poradí s jednodušší stavebnicí, postaví věž z kostek, rozezná tvary, které umí dát do nádoby s různými otvory. Je to také doba, kdy si dítě začíná osvojovat řeč. Postupně také začíná vzhledem ke schopnosti chůze, díky níž má možnost seznamovat se s věcmi, ke kterým dříve nemělo přístup, a také vzhledem k rozvoji poznávacích procesů, rozšiřovat sociální vztahy. (Šulová, 2004, s. 58n.)

Jak uvádí Strašíková, po druhém roce života už je dítě schopno sebeuvědomování a nastává tak fáze „já chci“ a „já sám“. Platí to hlavně v případě oblékání či svlékání, samostatného jezení nebo například podávání prádla, které matka věší. V této fázi si dítě ověřuje, co všechno už dokáže, a zároveň začíná chápat, že na světě platí pravidla, která se musí dodržovat. (Strašíková, 2000, s. 17)

Dle Matějčka se v období mezi druhým a třetím rokem objevuje tzv. období vzdoru a má ráz jakýchsi vzteklych záchvatů. Těchto projevů postupně ustává s přibývajícím věkem. Autor udává, že v předškolním věku přetrvávají tyto záchvaty jen u některých dětí. (Matějček, 2005, s. 125) Jiní autoři, jako například Strašíková,

² Pro srovnání také např. Strašíková 2000, s. 16; Šulová, 2004, s. 58.

nazývají toto období obdobím tzv. negativismu. Dítě vytrvale odmítá požadavky dospělých a má tendence dělat opak toho, co po něm dospělí chtějí. Délka trvání tohoto období je závislá na typu dětské osobnosti a na pedagogickém zvládnutí reakcí dítěte. (Strašíková, 2000, s. 34) Šulová udává, že se jedná o nutný proces, který umožňuje „formování vlastního Já, místa mezi ostatními, ujasňování si sociálních norem a sociálně žádoucího chování“ (Šulová, 2004, s. 61). Tyto záchvaty můžeme potvrdit na základě získaného materiálu. Budeme na ně upozorňovat také v praktické části práce v kapitole 6.3.4.

S přibývajícím dobou získává dítě další dovednosti³. Holmanová ve své studii zmiňuje, že mezi třetím a čtvrtým rokem dokáže dítě mimo jiné např. skákat po jedné noze, jezdit na tříkolce, používat bez pomoci skluzavku, manipulovat s modelínou a mělo by také umět odpovědět na otázky týkající se jeho věku, jména a příjmení. (Holmanová, 2003, s. 594n.)

Jak také Šulová komentuje a jak jsme již uvedli výše, v batolecím období se dítě pomalu začíná odpoutávat od matky a buduje si nové sociální vztahy. Matka však stále zůstává jakýmsi středobodem, na který se dítě může v případě potřeby obrátit. Odloučení od matky však postupem času nabývají na délce a dítě intenzivněji vstupuje do interakce s množstvím dalších osob. (Šulová, 2004, s. 61)

Matějček ve své starší publikaci uvádí, že v období od tří let do začátku vstupu do školy, tedy okolo šestého roku, se u dětí rozvíjí fantazie, která bývá velmi „živá, svěží, neotřelá a tvořivá“. (Matějček, 1986, s. 123)

Z hlediska Piagetovy periodizace dětského vývoje (Piaget, Inhelderová, 1997, s. 52) je do začátku druhého roku věku dítěte dokončen senzomotorický rozvoj. U dítěte se začíná objevovat chování, které předpokládá vyvolání představy nepřítomného předmětu nebo dění. Dítě je schopno představovat si něco prostřednictvím něčeho jiného (tzn. začíná chápat vztah mezi označujícím a označovaným), a začíná se tak v myšlení dítěte vytvářet semióza. V tomto období Piaget rozlišuje pět druhů sémiotického jednání. Patří mezi ně tzv. oddálená nápodoba, což je taková nápodoba, k níž dochází v nepřítomnosti předlohy. V návaznosti na toto jednání můžeme také pozorovat symbolickou či fiktivní hru, při níž si děti hrají tak, že opakují to, co viděly u jiné osoby či zvířete. Pro děti v tomto období jsou populární hračky napodobující

³ Dovednost bývá v psychologii definována jako učení získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání činnosti pomocí vhodné metody. (Hartl, 1993, s. 40) Vymezuje se tím od souboru předpokladů nutných k určité činnosti nebo dovednosti, který bývá označován jako schopnost. (Hartl, 1993, s. 188) Znalostí se pak rozumí systém všech poznatků. (Hartl, 1993, s. 241)

skutečné věci – modely domů, model kuchyně, kočárek s panenkou, dětský vysavač, doktorské oblečení apod.⁴ Zároveň se také objevuje kresba, která ve svých počátcích vypadá spíše jako čmárání či ťukání tužkou na papír. Dítě zároveň vyžaduje od dospělého, aby mu maloval obrázky.⁵ V období okolo druhého roku věku dítěte se také začíná objevovat i obrazná představa a následně také slovní vybavení událostí, které v konkrétním okamžiku již neprobíhají. (Piaget, Inhelderová, 2001, s. 52n., srov. též Piaget, 1999, s. 118n.)

Jak dokládá Šulová je to doba, kdy dítě velmi často používá otázku „Co to je?“, ať už ve formě výpovědi či ve formě specifického „ukazovacího“ gesta. (Šulová, 2004, s. 59) V materiálu, který jsme v rámci naší práce získali, tuto otázku vyslovují děti často, jak doložíme v praktické části práce v kapitole 6.3.2). Také můžeme na základě výzkumu potvrdit tezi Strašíkové, že se objevují rovněž různé estetické hry, mezi něž bývá řazeno například prohlížení knížek či reprodukce říkanek. (Strašíková, 2000, s. 21) Pokud jde o hru, Mikulajová shrnuje, že se při hře dítě neučí lépe pracovat s nejrůznějšími předměty, tyto návyky naopak získává, když předměty používá v běžných aktivitách. Při hře si dítě dle autorky spíše osvojuje význam věcí a jejich sociální funkci a použití. V raném dětství se hra vyvíjí nejen v narůstající symbolizaci, ale také strukturálně. Zatímco v prvním roce života dítě zvládne pouze jednoduché jednoaktové hry (nakrmit panenku nebo učesat panenku) a postupně zvládne přidávat i více aktů, které spolu nesouvisí, teprve okolo třetího roku života se objevují hry znázorňující reálné řetězce činností, které dítě vypožadovalo u starších dětí či dospělých. (Mikulajová, 2008, s. 58) „Celkový psychický vývin spočívá v tom, že má příliš velké poznávací schopnosti a zkušenosti, aby nadále fungovalo v zaběhaných sociálních vztazích očividnej nesamostatnosti voči dospelým. Kyvadlo vývinu sa opäť preváža v prospech rozvíjania emočno-motivačnej sféry osobnosti, čo sa bude diať najmä v rozvoji rolovej hry.“ (Mikulajová, 2008, s. 60)

Dle Matějčka je dítě na konci batolecího období svébytnou osobností, která si je vědoma sama sebe. Dítě se bez problému zvládne najíst, z větší části se také samo obléká a i přes občasnou potřebu pomoci je schopno alespoň v náznacích odhadnout, jakým směrem se budou ubírat další společenské požadavky. (Matějček, 2005, s. 131)

⁴ Toto chování můžeme u sledovaných dětí doložit v několika prepisech, např. v prepisech č. /3/, /4/, /5/, atd.

⁵ Toto chování můžeme u sledovaných dětí doložit v prepisu, který dále v práci označujeme č. /33/. Dvojčata vyžadují, aby jim teta kreslila obrázky, a samy se také pokouší o kresbu.

V tomto okamžiku nastává další fáze sociální adaptace⁶. Jak Matějček dále komentuje, ve třech letech dítě zpravidla dospívá do fáze, kdy je schopno spolupracovat ve hře. V tomto období můžeme pozorovat, jak si spolu při téže hře hrají bez problémů dvě až tři děti. Ty jsou schopny sdílet jeden prostor a čas a s trochou nadsázky také jakýsi tvůrčí záměr. Tyto vývojové pokroky jsou předpokladem pro získávání dalších sociálních vazeb mimo rodinu. (Matějček, 2005, s. 132n.) Matějčkovy teze můžeme potvrdit na základě získaného materiálu. V některých videozáznamech, respektive prepisech, můžeme sledovat kooperaci dvojčat s vrstevníky v rámci symbolických her, jak v některých příkladech dokládáme v praktické části práce, např. v kapitole 6.3.5 a jak také můžeme sledovat v příložených prepisech – č. /5/, /6/ a /8/.

K nejdůležitějším změnám v tomto období obvykle patří dle Zaouche-Gaudronové vstup do předškolního zařízení. Všechna předškolní zařízení usnadňují dítěti osvojování některých společenských dovedností, jako je například respektování pravidel, včlenění do skupiny stejně starých dětí, smysl pro spolupráci. Předškolní zařízení tedy díky přítomnosti vrstevníků, případně i blízkých vychovatelů, pomáhají dítěti ke snadnější socializaci. (Zaouche-Gaudron, 2003, s. 189) Literatura udává, že na počátku procesu získávání nových sociálních vazeb stojí samotné dítě, na něj pozvolna začínají působit nejrůznější vlivy.⁷ Na tyto vlivy mívají děti různé reakce, mnohdy se k nové situaci a k nástupu do předškolního zařízení staví negativně, jindy si naopak uvědomují potřebu hledat si nové kamarády a přijímají tyto nové sociální situace pozitivně. (Andrašší, 2015, s. 17)

Nástup do předškolního zařízení je podle Zaouche-Gaudronové obecně pro všechny děti velmi psychicky náročný, protože přecházejí ze soukromé sféry do sféry veřejné a děti musí mezi těmito dvěma oblastmi začít budovat nové vazby. Dítě se ze dne na den ocitá v bodě jakéhosi setkávání dvou (i více) výchovných subjektů (Zaouche-Gaudron, 2003, s. 187).

O tom, jak budou děti při vstupu do předškolního zařízení reagovat, rozhoduje mnoho faktorů, mezi něž řadí Andrašší například dřívější zkušenost se začleňováním do nového kolektivu. V některých případech může nastat riziko fixace dítěte na určitou

⁶ V pedagogickém slovníku je sociální adaptace definována jako „přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám“. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 12)

⁷ Jak udává Andrašší, od dnu otevřených dveří, kterého se dítě s rodičem může účastnit, přes zápis do předškolního zařízení, prvního setkání s budoucími pedagogy a následného nástupu dítěte do mateřské školy dítě ovlivňuje také jeho setkávání s vrstevníky, učiteli, zároveň ale také přístup rodičů vůči školce. (Andrašší, 2015, s. 17)

osobu ve třídě. Nejčastěji to bývá učitelka, kamarád, případně sourozenec. (Andrašší, 2015, s. 17)

3.3 Jazykový vývoj

V literatuře se objevují teze, že řeči začíná batole nejprve rozumět, než ji začne samo užívat. (např. Ohnesorg, 1976, s. 17) V dalších fázích osvojování jazyka jsou dle Strašíkové pak pozorovány snahy o vyjádření vlastních myšlenek. Dítě se také snaží pojmenovat osoby a předměty ze svého nejbližšího okolí, přičemž z počátku těmto řečovým signálům rozumí právě jen nejbližší okolí, pro nezasvěcené bývá tato raná dětská řeč zcela nesrozumitelná. U dětí v rané fázi osvojování jazyka také můžeme sledovat používání jakéhosi univerzálního slova, kterým dítě pojmenovává vše, pro co ještě nezná správné označení. (Strašíková, 2000, s. 19) Existenci takového slova jsme zjišťovali také v rámci našeho výzkumu a budeme jej komentovat dále v praktické části práce v kapitole 6.3.3.

Dítě se často s obtížemi vyjadřuje slovně, protože ještě nemá dostatečné jazykové vybavení. Proto používá různé typy gest, mimiky, pohledů a dotyků, kterými například naznačuje, že nám rozumí nebo že něco chce. Dětská komunikace se tedy neobejde bez neverbálních prostředků, které jsou pro dítě v této fázi učení se řeči snad ještě důležitější, než řeč samotná. Při komunikaci s dítětem je tedy velmi důležité věnovat dostatečnou pozornost také sledování těchto neverbálních signálů. Této problematice se budeme věnovat v samostatné kapitole (viz kapitola 4).

Holmanová ve svém přehledu udává, že okolo druhého roku života dítě rozumí asi 300 slovům, ve třech letech, tedy okolo 36. měsíce, pak až 900 slovům. Samo v tomto věku používá okolo 500 srozumitelných slov⁸. (Holmanová, 2003, s. 592n.) Pasivní slovní zásoba je celou dobu vyšší než aktivní, dítě rozumí pokynům a výpovědím dospělého, ale není mnohdy schopno náležitě reagovat. Literatura udává, že se děti v tomto období naučí každý den až tři nová slova, která skládá do stále delších vět, a učí se slova správně ohýbat a používat s nimi správné předložky a spojky.

⁸ Literatura se v určení přesného počtu slov, které děti ve věku tří let ovládají, poněkud rozchází, Kycltová Bezděková udává, že dítě kolem tří let věku je schopno užívat asi 400 slov. (Kycltová Bezděková, 2014, s. 25) Stejnou informaci, a sice že na konci druhého roku slovní zásoba dítěte obsahuje asi 400 výrazů, můžeme najít také u Ohnesorga (Ohnesorg, 1979, s. 25), další autoři, např. Průcha dokonce udávají až 500 slov v období okolo 2. roku dítěte. Jak ale Průcha upozorňuje, tento počet je spíše výjimkou (Průcha, 2011, s. 70), Strašíková udává počet 1000-1200 slov v období okolo třetího roku. (Strašíková, 2000, s. 22) Tento počet ale dle našeho názoru obsahuje také slova, kterým dítě pouze rozumí, ale samo je není schopno používat.

(Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 97) V rámci poměrně malé slovní zásoby si dítě také vytváří slova analogicky uzpůsobená těm, s nimiž přišlo do styku. V raném věku má dítě potíže i s analýzou zvuku, což vede k tomu, že se v jeho řeči vyskytují časté hláskové přesmyčky. (Strašíková, 2000, s. 22) V Ohnesorgově publikaci se objevuje teze, že děti přibližně do 24. měsíce, tedy zhruba do dvou let věku, o sobě obvykle mluví ve třetí osobě. Kolem tří let začíná dítě používat zájmena *já, můj* a *ty* a objevují se také zájmena 3. os. sg. (*on, ona, ono*). (Ohnesorg, 1976, s. 25) Tento jev sledujeme také v našem materiálu. Příklady doložíme níže v kapitole 6.3.3.

Děti ve věku cca dva a půl roku, tedy v období okolo 30. měsíce již začínají komunikovat v relativně dlouhých větách, dokáží k sobě v jedné větě spojit až pět slov, jak můžeme najít v Knihe o detskej řeči. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 97) Autorky publikace dále uvádějí, že okolo třetího roku začínají děti mluvit v jednoduchých souvětích. S tím souvisí také používání spojek a jiných spojovacích výrazů. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 97) Kolem tří let věku dítě používá základní předložky, např. *v, na* a *pod*.⁹ Děti také začínají pozvolna používat minulý čas a chápou již rozdíl mezi jednotným a množným číslem. (např. Holmanová, 2003, s. 593)

Výpovědi, které děti produkují, se v tomto období zdokonalují nejen z gramatického hlediska, ale také z hlediska výslovnosti. Jak udává literatura, ve třech letech by dítě mělo být schopné vyslovovat téměř všechny hlásky a pokouší se také o výslovnost hlásek *l, r, ř*, které co se výslovnosti týče, patří mezi nejtěžší. Dítě v tomto věku ještě nemusí vyslovovat všechny hlásky ve všech slovech vždy správným způsobem, záleží na hláskovém okolí. (např. Kyclová Bezděková, 2014, s. 25)

Mezi třetím a čtvrtým rokem dokáže dítě dle Holmanové klást základní zjišťovací otázky *Proč?* a *Jak?* a vyžaduje na ně také jednoduchou odpověď. V tomto věku také dovede stručně říci, co dělá a umí vést jednoduchý dialog s dospělým. Jeho řeč již bývá srozumitelná také cizincům. Jak také autorka podotýká, po třetím roce dítě začíná opakovat alespoň jedno dětské říkadlo a dokáže zazpívat jednoduchou písničku. Kromě toho také dokáže zařazovat předměty do skupin, kam patří a určovat části z celku. (Holmanová, 2003, s. 595)

⁹ Autorky Horňáková, Kapalková a Mikulajová udávají, že děti v tomto období zvládnou správně používat až deset různých předložek a spojek. Kromě výše zmíněných předložek *v, na* a *pod* uvádějí například také předložky *za, po, o, od, vedle* aj. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 97)

3.3.1 Vývoj dvojčat

V našem prostředí neexistují kromě několika málo kratších prací, jež uvádíme výše v kapitole 3.1, téměř žádné výzkumy zabývající se psychickým a řečovým vývojem u dvojčat. Jako teoretické zázemí naší práce jsme tedy vybrali některé zahraniční publikace.

Důležitým aspektem při posuzování rozdílů mezi jednočetnými dětmi a dvojčaty je prostředí, ve kterém se dvojčata pohybují. Gavlasová uvádí, že při komunikaci s dvojčaty dochází až v 90% případů ke stavu, kdy jsou dvě osobnosti vnímány jako jedna bytost, což může mít za následek velké problémy s tzv. separací a identifikací, tj. s uvědomováním si sebe sama jako jedinečné bytosti, často tedy dochází k potlačování rozvoje samostatného myšlení a jednání dvojčete. (Gavlasová, 1999, s. 16)

Dle Vítkové-Rulíkové hraje velmi důležitou roli fakt, že spolu dvojčata obvykle tráví všechnen čas ve dne i v noci, mají stejný harmonogram a jsou spolu ve velmi úzkém kontaktu. Jejich vzájemná citová vazba bývá velmi silná, a ještě se zesiluje s přibývajícím věkem. (Vítková Rulíková, 2010, s. 19n.)

Zajímavé závěry vyvozují ve své publikaci také Pons a Frydman, kteří komentují jakýsi vztah dominantnosti v páru dvojčat. Autoři se domnívají, že to může být vyjádření rozdílů v individualitě dvojčat a „dokonca zdroj vzájomného dopĺňania sa za predpokladu, že sa v dominantnosti striedajú podľa istých pravidiel“. (Pons, Frydman, 1997, s. 97) Na základě teze těchto dvou autorů, která tvrdí, že dvojčata „nefungují“ na principech hierarchického uspořádání, ale na základě specializace dvojčat, „kde jeden je tak trochu *ministrom vnútra*, a teda sa zaoberá internými problémami dvojčkového páru, zatiaľ čo druhý funguje ako *minister zahraničia* a je špecialistom na vyjadrovanie a komunikáciu“. (Pons, Frydman, 1997, s. 97) Potvrzujeme naši domněnku, že mají mezi sebou dvojčata rozdělené role. Tuto domněnku se pokusíme dále potvrdit v praktické části práce na základě sesbíraného materiálu.

3.3.2 Specifika jazykového vývoje dvojčat

Dostupná literatura udává, že vývoj řeči dvojčat je specifický v porovnání s vývojem jednočetných dětí. Při vývoji řeči mají všechny děti tendenci učit se jazyk s ohledem na cíl, kterého potřebují dosáhnout. Ve vývoji řeči dvojčat však můžou být jazykové prostředky používány jiným způsobem než u jednočetných dětí, přesto však může být

dosaženo stejných cílů. (Savić, 1980, s. 18) Pons a Frydman uvádějí, že až ve třetině případů bývá řeč u dvojčat v konkrétním věku na nižší úrovni ve srovnání s jednočetnými dětmi. Dále také uvádějí, že je tento jev přechodný a dle výzkumů je častější u jednovaječných dvojčat a mírně výraznější u chlapců. (Pons, Frydman, 1997, s. 88) Gavlasová se domnívá, že je to z důvodu neustálé komunikace dvojčat mezi sebou, a to od nejútlejšího věku. Dvojčata si tak rozumějí neverbálně i v pouhých náznacích, a proto nepotřebují zásahy dospělé osoby nebo staršího sourozence. Vytvářejí si vlastní slovník, mají specifickou intonaci i větnou stavbu, používají vlastní gesta. Všechny tyto aspekty řeči jsou si u dvojčat velmi podobné, a to kvůli stále zpětné vazbě při vzájemném mluvení a slyšení se. (Gavlasová, 1999, s. 16n.) Jak shrnuje Svenka Savić ve své publikaci zaměřené na řeč dvojčat, mnoho autorů se domnívá, že dvojčata mnohdy nemají potřebu verbálně komunikovat s dospělými či s ostatními mluvčími, protože se mohou bezpečně spolehnout na své dvojče. (Savić, 1980, s. 16n.)

Svenka Savić předpokládá několik typů komunikace mezi dvojčaty a dalším mluvčím a snaží se tak definovat komunikační situaci dvojčat – **twin situation** – jako „unit of a community, in which children grow up, in which there are (at least) three potential partners for discourse – the adult and the twin pair – who establish a particular type of relationship with regard to the amount and the distribution of speech, per unit of time, to the manner of message receiving and sending (option – rivalry – efficiency) and to the way in which they form a unit of discourse“. (Savić, 1980, s. 19)

Pro to, abychom podle Savićové mohli uvažovat o komunikační situaci dvojčat¹⁰ (dále jen KSD), musí být splněny některé předpoklady. Komunikační situace se musí účastnit minimálně tři potenciální komunikační partneři, mezi nimiž je alespoň jedno z dvojčat. Mezi komunikačními partnery KSD existují mnohé vazby, které mohou situaci ovlivňovat. Důležitým vztahem je nejen emocionální vazba matky¹¹ k oběma dětem, ale také její vztah a vazba ke každému jednotlivému dvojčeti zvlášť. Nelze také opomíjet samotný vztah mezi dvojčaty navzájem. (Savić, 1980, s. 17) Pons a Frydman uvádějí, že dítě pocházející z dvojčat má se svojí matkou méně intimní vztah, než je to u jednočetných dětí. (Pons, Frydman, 1997, s. 89) Na britských webových stránkách zaměřených na problematiku dvojčat můžeme mimo jiné najít tezi, že dvojčata

¹⁰ Toto sousloví přebíráme a překládáme z anglického termínu *twin situation*, který ve své práci používá Svenka Savić. (Savić, 1980)

¹¹ V odborné literatuře je jako nejčastější komunikační partner dětí uváděna matka, držíme se tedy tohoto úzu i přes to, že jsme si vědomi, že stejně častým komunikačním partnerem může být také otec či některý z prarodičů nebo jiných osob komunikujících s dětmi.

navzájem kopírují nezralé a neuspořádané vzory, což má za následek například nesprávné použití hlásek a gramatiky. Z těchto vžitých vzorců řečového chování se dvojčatům obtížněji vystupuje, protože si obě děti při komunikaci rozumějí a neustále se „ubezpečují“ o správnosti užívání používaných vzorců.¹²

Dalším specifikem komunikace s dvojčaty je způsob přijetí informace, kterou dvojčata dostanou od participanta komunikace. „Rodičia sa totiž veľmi často obracajú na svoje dvojčatá, jako keby išlo o jedno dieťa. V niektorých prípadoch si jedno z dvojčiat zvykne odpovedať za obidve, pričom druhé si zvykne neodpovedať vôbec, spoliehajúc sa na aktivitu druhého.“ (Pons, Frydman, 1997, s. 89) Svenka Savić komentuje, že oproti komunikaci s jednočetnými dětmi, které se primárně účastní pouze dva subjekty – dítě – dospělý (případně dítě – další vrstevník), se při komunikaci s dvojčaty nezřídka stává, že informace, kterou mluvčí dětem předává pomocí verbálních či neverbálních prostředků, pochopí jen jedno z dvojčat, nebo každé z dětí pochopí pouze část výpovědi, případně každé rozumí jinak. Hovoří-li komunikační partner pouze na jedno dítě z dvojice, informaci s největší pravděpodobností dostává nepřímo také druhé z nich. Podobných situací může v komunikaci s dvojčaty nastávat s jemnými nuancemi celá řada. (Savić, 1980, s. 17)

Jak také dále autorka uvádí, reakce dvojčat na výpovědi komunikačních partnerů bývají také v mnohém odlišné oproti reakcím jednočetných dětí. Každé dítě z dvojčat si velmi dobře uvědomuje, že v KSD, ve kterých se vyskytují s dalším komunikačním partnerem, nemusí nikdy věnovat plnou pozornost, protože pro komunikačního partnera dětí existuje vždy ještě jeden potenciální partner (rozuměj druhé dvojče), který může na danou situaci reagovat a od kterého může dvojče v případě potřeby převzít zpětně výpověď. Dvojčata tedy nejsou tolik motivována ke komunikaci jako děti narozené samostatně. (Savić, 1980, s. 18n.)

Dále se v literatuře objevují teze, že rozdíly ve vývoji řeči mezi jednočetnými dětmi a dvojčaty se vyskytují také kvůli nižšímu počtu komunikačních příležitostí, do kterých se dvojčata dostávají. Jestliže dítě, které vyrůstá samostatně (nezáleží na tom, jestli má nebo nemá starší sourozence), komunikuje s dalšími komunikačními partnery výhradně samo, a musí se tedy spolehnout samo na sebe, dvojčata se musí o příležitosti ke komunikaci dělit. (Savić, 1980, s. 18) Z této teze vyplývá, že dvojčata nemají tolik

¹² Informaci jsme čerpali ze stránek <http://www.twinsuk.co.uk/twinstips/14/93/twins-language-&-development/twin-language---talking-the-same-talk/> [cit. 11-12-2015]

příležitostí vyzkoušet si používání jazyka a komunikační zkušenosti získávají pomaleji než jednočetné děti.

S nižším počtem komunikačních příležitostí se pak pojí další zajímavá zjištění týkající se rivality dětí v případě, že chtějí s dalším komunikačním partnerem komunikovat obě děti z páru. Hypotéza o úloze soupeření je založena na koncepci, že dvojčata potřebují komunikovat s dospělým stejně jako jednočetné děti, ale k dosažení cíle používají jiné prostředky. Výpovědi dvojčat jsou o poznání stručnější a kratší, a to kvůli potřebě reagovat rychleji než sourozenec. (Savić, 1980, s. 18)

Dle výzkumů dvojčat¹³, jež Průcha ve své studii komentuje, vyplývá, že v komunikačních projevech dvojčat se objevuje více výpovědí, které jsou adresované někomu jinému než druhému dvojčeti. Dvojčata tedy disponují vysokou mírou komunikační intence¹⁴, přičemž „největší podíl výpovědí tvoří dialogy, a to nejčastěji mezi dospělým a dítětem, kdežto méně často mezi dětmi-dvojčaty“. (Průcha, 2011, s. 91) Domníváme se, že dvojče raději volí komunikaci s dospělým jedincem kvůli větší míře užitečnosti komunikace. Dospělý jedinec může předat dítěti mnohem více užitečných informací a vzorů řečového jednání než druhé dvojče. Mnohé studie ale zároveň také dokazují, že dvojčata disponují oproti jednočetným dětem vyšší mírou sociability¹⁵, a do konverzací s vrstevníky (např. v předškolních i školních zařízeních) vstupují spontánněji a příměji. (Savić, 1980, s. 19) Předpokládáme však, že si dvojčata nejdříve potřebují navyknout na dané prostředí a poznat, že existují také další komunikační partneři, než je jejich sourozenec, jak na základě literatury dokazujeme výše v kapitole 3.2.

U dvojčat se také dle výzkumů ve větší míře vyskytují častá opakování, opravování, objasňování a doplňování výpovědí (Průcha, 2011, s. 91), což můžeme na základě získaného materiálu pomocí příkladů doložit i v praktické části práce.

Dle Průchy je vývoj řeči u dvojčat v raném období zhruba do tří let věku mírně opožděný oproti vývoji řeči u jednotlivců. (Průcha, 2011, s. 90) Stejně jako Gavlasová (Gavlasová, 1999) dokládá Průcha specifickou variantu jazyka dvojčat, která „obsahuje gramatické a lexikální prvky odlišující se od řeči jiných dětí.“ (Průcha, 2011, s. 90) Mnoho autorů potvrzuje, že nejvýraznější rozdíly v řečovém vývoji mezi dvojčaty

¹³ Radí se sem mimo jiné také publikace Svenky Savić, kterou ve své práci také cituji a komentuji.

¹⁴ Intence bývá v psychologii definována jako podstatný znak všech psychických procesů. Jedná se o zaměřenost vztahující se na nějaký ideální nebo skutečný předmět. (Hartl, 1993, s. 80n.) V našem kontextu používáme spojení komunikační intence, tedy zaměřenost na komunikaci.

¹⁵ Sociabilita bývá definována jako schopnost vytvářet a udržovat mezilidské vztahy. Dle Hartla se začíná vyvíjet již v prvním roce života. (Hartl, 1993, s. 194)

a dětmi, které se narodily samostatně, byly sledovány mezi druhým a osmým rokem života dětí. V pozdějším věku jsou již veškeré případné nedostatky překonány a rozdíly mezi dětmi nejsou dále patrné. (Vítková Rulíková, 2010, s. 19n.)

Na tomto místě nyní navážeme na komentáře týkající se sociální adaptace dětí (viz výše v kapitole 3.2) Pokud začnou dvojčata navštěvovat mateřskou školu (dále jen MŠ), stává se dle Kramulové jen velmi zřídka, že by chodilo každé z nich do jiné třídy. Rozdělování dvojčat nebývá pro rodiny běžné nejen z hlediska denního režimu celé rodiny, ale také kvůli vysoké psychické zátěži samotných dvojčat. (Kramulová, 2010, s. 16) Jak již bylo zmíněno výše, nástup do předškolního zařízení je pro všechny děti psychicky velmi náročný. Pokud v tento okamžik od sebe oddělíme dvojčata, může to být pro ně náročné o to víc, protože najednou ztratí oporu nejbližšího člověka, a sice druhého dvojčete.

Kramulová odkazuje také, že pro dvojčata je nástup do MŠ velmi užitečný a potřebný, protože děti začnou chápat, že se dá interagovat i s dalšími dětmi, a učí se přátelit, hrát si a spolupracovat i s jinými vrstevníky. (Kramulová, 2010, s. 16) Dle našeho názoru je docházka do MŠ vhodná také kvůli zlepšení řečových a komunikačních dovedností.

Při nástupu dvojčat do předškolního zařízení se mohou vyskytnout mnohá úskalí. Kramulová dále uvádí, že dvojčata většinou nebývají zvyklá hrát si a komunikovat s jinými dětmi a ani ve školce nechtějí tuto svoji zvyklost měnit, hrají si jen mezi sebou a hůře se začleňují do kolektivu. Bývají tedy mnohdy vnímána jako ostrčená, ale vzhledem k tomu, že spolu tráví veškerý čas i doma, obvykle jim to nevadí. (Kramulová, 2010, s. 16)

Jak také Kramulová podotýká, izolace dvojčat od ostatních vrstevníků v kolektivu může mít za následky ještě větší prohloubení problémů se správným osvojováním řeči u dvojčat. Dvojčata si však s přibývajícím časem stráveným mezi ostatními vrstevníky uvědomí, že si ostatní děti hrají jinak a rovněž že mluví jiným způsobem, než jaký dvojčata znají. Toto může být první krok k tomu, aby začala mít zájem o nový způsob komunikace a o vytváření nových sociálních vazeb. Tímto však problém se správným osvojením řeči u dvojčat nekončí. Nezřídka se totiž stává, že si dvojčata ponechávají dvojí řeč a s ostatními vrstevníky mluví jinak než mezi sebou. (Kramulová, 2010, s. 16)

4 Neverbální komunikace

Problematické neverbální komunikace je v souvislosti s vývojem dětské řeči v našem lingvistickém prostředí věnováno jen velmi málo pozornosti. Neverbální komunikací u dětí se však zabývá řada zahraničních autorů – např. Goldin-Meadowová (Goldin-Meadow 2009), Doherty-Sneddonová (Doherty-Sneddon, 2005), ale také například Světlana Kapalková z bratislavské univerzity a některé její kolegyně z prešovské univerzity.

Doherty-Sneddonová uvádí, že neverbální komunikace je „základem schopnosti dítěte sdělovat svému okolí své myšlenky a pocity a současně porozumět ostatním lidem“. (Doherty-Sneddon, 2005, s. 17) V dalších odborných publikacích můžeme zjistit, že výrazové prostředky, které bývají řazeny mezi neverbální komunikaci – gesta, mimika, pohled očí, dotyk, držení těla, ale také mimoslovní hlasové projevy, jsou důležitou složkou dětské komunikace. Během přirozeného dětského vývoje dochází v určitých stádiích k tomu, že používají více gest než slov. Tato fáze je pro dítě velmi důležitá, protože umožňuje dítěti beze slov komunikovat s okolím dřív, než si osvojí řeč. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 21)

V publikaci autorek Horňákové, Kapalkové a Mikulajové se také objevuje teze, že mezi osmým až dvanáctým měsícem se u dětí objevují první gesta, například natahování se po předmětu ve snaze získat jej.¹⁶ Dle autorek se výskyt podobných gest velmi rychle zvyšuje. Jestliže se tato gesta u dítěte objeví, značí to přechod k dalšímu důležitému vývojovému stádiu, jakým je stádium záměrné komunikace. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 50n.) Okolo 15. měsíce se u dětí začíná objevovat spojení dvou gest případně spojování slova a gesta a jejich frekvence až do 18. měsíce výrazně narůstá. Gesta často nahrazují slova, která děti ještě neumějí vyslovit. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, 2005, s. 66n.) Goldin-Meadowová zjistila na základě dlouhodobých výzkumů, že období, kdy děti kombinují více gest dohromady, nemá dlouhé trvání. Z výzkumů vyplynulo, že děti při komunikaci častěji spojují gesto se slovem. Pokud tento vývoj autorka sleduje z hlediska periodizace, spojování slova a gesta v osvojování komunikačních dovedností dětí nastává dříve než spojování dvou

¹⁶ Stejnou informaci můžeme nalézt také u Goldin-Meadowové, která také odkazuje na to, že v tomto období se objevují jak deiktická gesta, tak také gesta, kterými dítě dává najevo, že chce získat předmět v jeho okolí. (Goldin-Meadow, 2009, s. 147)

a více slov dohromady. Dále také zjišťuje, že v okamžiku, kdy děti začnou spojovat dohromady slova, začínají používat méně gest. (Goldin-Meadow, 2009, s. 147)

Velmi zajímavé jsou autorčiny další výzkumy, ve kterých vyšlo najevo, že zatímco v mladším věku si děti osvojují převážně gesta, starší děti si raději osvojují nová slova na úkor dalších gest. (Goldin-Meadow, 2009, s. 147)

Světlana Kapalková ve svých výzkumech sleduje záměrné pohyby a gesta dětí a jejich komunikačních partnerů, konkrétně sleduje tři podmínky, a sice jedná-li se o pohyby jednoznačné, provázené výměnou pohledů mezi komunikačními partnery, dále, jestli je činnost opakována alespoň dvakrát, případně je-li záměrný pohyb modifikován s cílem naplnit konkrétní komunikační záměr, a nakonec sleduje komentáře komunikačních partnerů dítěte, kteří bezprostředně verbalizují komunikační záměr dítěte, a buď jej akceptují, nebo ne. (Kapalková, 2007, 181n.) Každé gesto Kapalková ve svém výzkumu analyzuje jak ze sémantického pohledu, tak také vzhledem k jeho formě, ale i k pragmatickému záměru, přičemž vychází z komunikační dominanty každého gesta. Čím je dítě starší, tím více gesta kombinuje. Kapalková uvádí, že už ve 14. měsíci od narození se objevují první náznaky jakýchsi trojgest, tedy spojení tří gest v rámci jedné výpovědi. Uvádí rovněž zvyšování frekvence takových spojení v přímé úměře s věkem. (Kapalková, 2007, s. 185) Literatura se zde však rozchází. Autorky Horňáková, Kapalková a Mikulajová uvádějí, že první výskyty spojování tří různých gest dohromady je typické až pro období mezi 24. až 30. měsícem věku dítěte.

Z hlediska fungování gest v komunikaci Kapalková udává, že záměrné pohyby bývají v raném věku vnímány jako komunikační sémiotické znaky (Kapalková, 2007, s. 181)

Gestikulace je v rané dětské komunikaci velmi důležitá, protože do komunikace mezi dospělým mluvčím a dítětem vnáší značný objem informací. (Doherty-Sneddon, 2005, s. 45) Doherty-Sneddonová rozlišuje v obecné rovině tři hlavní typy gest. Symbolická gesta obvykle mívají jednoznačný význam a lze je dle autorky snadno vyjádřit také slovně. Tato gesta bývají v řadě kultur vnímána podobně. Dle autorky však nejsou známy přesné doklady o tom, kdy děti tato gesta začínají používat. Dalším typem jsou gesta ilustrační, u kterých je jejich vývoj již dobře dokumentován. Tato gesta vnímáme jako pohyby rukou, jimiž bývá provázena řeč. Ve vývoji osvojování řeči tedy přicházejí spolu s dobou, kdy děti začínají mluvit. Posledním typem gest jsou pak gesta

emoční, které mluvčímu pomáhají vyjadřovat emočně významná témata. (Doherty-Sneddon, 2005, s. 47n.)

V literatuře můžeme nalézt teze, že gesta a řeč se vyvíjejí společně. (např. Doherty-Sneddon, 2005, s. 49). „Se vzrůstající schopností dítěte vyjádřit se prostřednictvím symbolické řeči se mění i charakter gest. Dětská gesta postupně přestávají přesně opisovat jevy a stávají se symboličtějšími. Například tříleté dítě může běžícího člověka skutečně napodobit během na místě – konkrétním znázorněním běhu.“¹⁷ (Doherty-Sneddon, 2005, s. 49)

Pokud jde o společenská pravidla upravující pohledy, Doherty-Sneddonová uvádí tezi, že předškolní děti tato společenská pravidla plně nechápou. V autorčině publikaci je také uvedeno, že již tříleté děti jsou citlivé na osobní vzdálenost (což se projevuje například stáhnutím dítěte, pokud se v jeho těsné blízkosti objeví cizí dospělý člověk), avšak v tomto věku ještě nepřizpůsobují své pohledy s ohledem na blízkost dospělého (zatímco předškolní děti reagují na upřený pohled dospělého oplácením upřeného pohledu, starší děti se obvykle dívají stranou). (Doherty-Sneddon, 2005, s. 33)

¹⁷ O nástupu symbolického myšlení viz kapitola 3.2.

5 Pragmatická stránka komunikace

Pragmatikou se v českém prostředí zabývají někteří autoři, které zmiňujeme v kapitole 3.1. Pragmatikou se zaměřením na osvojování pragmatické stránky komunikace u dětí se v českém prostředí okrajově zabývá jen málo autorů. V této kapitole teoretické části jsme tedy byli nuceni opřít se převážně o některé publikace zahraničních autorů.

Na tomto místě bychom pro přehlednost rádi nastínili obsah této části práce. V kapitole 5.1 budeme na základě prostudované literatury obecně definovat pragmatiku. Dále se budeme zabývat osvojováním pragmatické stránky komunikace se zaměřením na vlivy, které hrají při osvojování velkou roli, a také na ukazatele, které je nutné při zkoumání pragmatické stránky komunikace sledovat. V dalších částech se budeme teoreticky věnovat komunikačním dovednostem se zaměřením na zahájení a udržení dialogu a umění střídát se při něm a dále také na vyjadřování některých záměrů, například vyjadřování žádosti či omluvy.

5.1 Osvojování pragmatiky

„Pragmatika představuje ten aspekt jazyka, který úzce souvisí s jeho použitím v nejběžnějších komunikačních situacích. Jako pragmatika se označuje vztah mezi znaky a jejich užíváním.“ (Smolík, Seidlová Málková, 2014, s. 94) Jak autoři dále komentují, pragmatikou také rozumíme „schopnost účinně používat jazyka způsobem, který je přiměřený situaci a vede k dosažení komunikačních cílů.“ (Smolík, Seidlová Málková, 2014, s. 94) Dle Slančové je nositelem pragmatické funkce komunikační jednotka, respektive formálně vymežitelný komunikační segment, a indikátorem pragmatické funkce pak je realizace verbální či neverbální výpovědi a její fungování v kontextu. (Slančová, 2008, s. 68)

Jestliže si dítě osvojuje jazyk, musí si osvojit nejen např. fonologický, morfologický a syntaktický plán jazyka, sémantiku, ale musí také získat dovednost, jak jazyk vhodně používat v různých komunikačních situacích, např. v interakcích s rodinou, učiteli, vrstevníky i s ostatními. Dále si musí osvojit například to, jak správně vytvořit otázku, jak o něco požádat, dát příkaz, poskytnout souhlas či nesouhlas, omluvit se, poprosit, poděkovat, pozdravit, odmítnout, chválit, povídat příběhy, jak pracovat s hlasem, jak začít, udržet a uzavřít konverzaci, kdy mluvit, kdy naopak mlčet atd. (Becker-Bryant, 2009, s. 341) Jak upozorňuje také Saicová Římalová, zkušený účastník komunikace si musí mimo jiné osvojit také to, jakým způsobem se střídát při

komunikaci s ostatními účastníky, jak takové střídání provádět, nebo například to, jak zabránit příliš dlouhým pauzám. (Saicová Římalová, 2014, s. 53)

Jak dokládají studie zaměřující se na pragmatický vývoj malých dětí, je velmi těžké přesně popsat vývoj jejich pragmatické stránky komunikace. Nejen proto, že se každé dítě vyvíjí individuálně, v různých interakcích, v různém prostředí, ale také proto, že mohou být výzkumy často ztíženy a zkresleny přítomností badatele, případně cizího elementu například v podobě kamery či jiného zařízení, které se v době výzkumu v okolí dítěte objevuje. (Becker-Bryant, 2009, s. 341n.) Autorky Niniová a Snowová ve své studii zmiňují, že osvojování pragmatické stránky komunikace začíná okolo dvou let věku dítěte, tedy v době, kdy děti již mívají osvojená základní syntaktická a morfologická pravidla. (Ninio, Snow, 1996, s. 102n.) Jedny z prvních pragmatických dovedností však dle Průchy děti získávají již ve velmi raném dětství ještě před tím, než začnou mluvit. Jak také předpokládá, u dětí přibližně do tří let věku je dominantní jejich spontánní osvojování, které je později „doplňováno řízeným učením, jehož působení se projevuje již během předškolního vzdělávání“. (Průcha, 2011, s. 113)

Zvládnutí pragmatické stránky komunikace se ovšem nemusí nutně překrývat se zvládnutím gramatických jevů či obsahových charakteristik jazyka, protože často „používáme řady prostředků, kdy doslovný význam jazykových výrazů je v rozporu s jejich zamýšleným významem“. (Smolík, Seidlová Málková, 2014, s. 94)

Těthalová zmiňuje, že na osvojování pragmatické stránky komunikace má především vliv to, v jakém sociálním prostředí dítě žije a jakým vzorům je vystaveno. Odvíjí se od kultury prostředí. Jestliže jsou dospělí, s nimiž dítě vyrůstá a kteří se o dítě starají, např. zvyklí zdravit, žádat a děkovat, dítě se to naučí přirozeně samo od sebe. Pokud však má dítě za vzor člověka, kterému jsou tyto aspekty cizí a který se chová nezdvořile, osvojí si dítě nevhodný model chování i řeči. (Těthalová, 2015, s. 12) Jak dokládá Smolík, při narušení procesu osvojování pragmatických dovedností existuje riziko, že nebudou správně získány ani další jazykové dovednosti, protože nedokáže-li dítě adekvátně participovat při nejrozličnějších komunikačních situacích, bude mít v budoucnu méně příležitostí k osvojování jazyka a jeho jazykový vývoj tak může být silně ovlivněn nedostatkem zkušeností. (Smolík, Seidlová Málková, 2014, s. 94) Vezmeme-li v úvahu předchozí teze týkající se specifík vývoje řeči dvojčat (viz kapitola 3.3.2), mezi které patří také menší počet komunikačních příležitostí dvojčat, mohli bychom se domnívat, že si dvojčata budou pomaleji osvojovat také pragmatickou stránku komunikace.

Dle Bytešníkové je třeba ve vývoji osvojování pragmatické stránky komunikace sledovat tři základní oblasti, mezi které autorka řadí komunikativní funkci, odpověď, respektive reakci na komunikaci a účast na interakci a konverzaci. Její výzkumy komunikativní funkce jsou zaměřeny především na osvojování pozdravů, žádostí a neverbální komunikace. (Bytešníková, 2012, s. 84) Bytešníková také dále uvádí, že „v pragmatické rovině je ve vývoji důležitý mezník mezi druhým a třetím rokem života“, (Bytešníková, 2012, s. 84) neboť v této době si dítě začíná uvědomovat svoji roli komunikačního partnera a začíná si být v komunikaci stále jistější. Dítě si postupně začíná uvědomovat, že prostřednictvím verbálních a neverbálních signálů může ovlivňovat své okolí a v období okolo třetího roku života začíná používat rozkazy. (Bytešníková, 2012, s. 84)

Slančová si pro výzkum pragmatických funkcí ve vývoji dětské řeči stanovuje několik ukazatelů, které je nutné sledovat. Patří mezi ně forma realizace výpovědi (ta může být verbální nebo neverbální, viz výše v kapitole 4) a také fungování pragmatické funkce v kontextu. V komunikačním kontextu je tedy nutné sledovat, jakým způsobem v komunikaci reaguje dítě a zároveň jakým způsobem reaguje komunikační partner. (Slančová, 2008, s. 73n.)

Slančová pracuje se čtyřmi hlavními typy pragmatických funkcí, a to funkcí referenční, regulativní, reakční a rutinní. K referenčním funkcím řadí vyjádření spokojenosti a nespokojenosti, vyjádření fyzické potřeby či vyjádření pozitivních či negativních emocí. Všechny jmenované funkce spadající do kategorie referenčních funkcí jsou expresivního charakteru. Nesmíme však zapomenout ani na informační funkci referenčního typu, pod kterou patří jak vyjádření, která doprovázejí činnost nebo se týkají aktuální komunikační situace, tak také vyjádření, jež se explicitně aktuální komunikační situace netýkají. (Slančová, 2008, s. 73n.) Průcha zmiňuje také referenční gesta, která poměrně samostatně vyjadřují informace o postojích mluvčího (rozuměj dítěte), a sice gesta souhlasná, nesouhlasná, vyjadřující protest, odmítnutí nebo údiv. (Průcha, 2011, s. 115)

K regulativní pragmatické funkci, již zmiňuje Slančová (Slančová, 2008, s. 75n.), patří všechny projevy vyjádření vůle, úsilí o dosažení nějakého předmětu a také úsilí vykonat nějakou činnost. Konkrétně sem spadají všechna vyjádření vůle vykonat samostatně nějakou činnost, výzvy k tomu, aby komunikační partner vykonal nějakou činnost, projevy mající za úkol upozornit na něco nebo varovat před něčím, upoutat pozornost komunikačního partnera či mu nabídnout konkrétní předmět. (Slančová,

2008, s. 75n.) Také k této kategorii můžeme přidat jeden ze tří typů gest, které Průcha ve své publikaci zmiňuje, a sice gesta, která autor nazývá operativními gesty. Ty dle autora regulují chování komunikačního partnera a bývají sem řazena např. gesta vyjadřující výzvu k vykonání nějaké činnosti (gesta varovná, vyjadřující naléhání apod.). (Průcha, 2011, s. 115)

Reakční pragmatické funkce bývají vyjádřeny reakcemi na aktivity a podněty, které jsou součástí komunikační situace. Slančová sem řadí především odmítání požadovaných činností, vyjadřování odporu vůči vykonávané činnosti, respektive protest proti ní, nesouhlasné či souhlasné reakce a vyjádření údivu nad činností nebo věcí. Všechny jmenované typy spadají úžeji pod reakční funkce reaktivního charakteru.¹⁸ K reakčním funkcím responzivního charakteru pak autorka řadí všechny verbální a neverbální reakce na otázky anebo výzvy komunikačního partnera. Posledními dvěma podtypy reakčních pragmatických funkcí jsou rektifikační a imitativní funkce. Pod první z nich spadají návraty k vlastní verbální aktivitě nebo k verbální aktivitě komunikačního partnera (potvrzení vlastní výpovědi v případě nedorozumění ze strany komunikačního partnera a následné zesílení naléhavosti výpovědi, a také uznání verbální informace komunikačního partnera). K imitativní reakční funkci pak patří každé napodobování verbální nebo neverbální aktivity komunikačního partnera. (Slančová, 2008, s. 73n.) Z hlediska pragmatické funkce reakčního charakteru sem řadíme také gesta, která Průcha označuje jako diskurzivní. Autor za taková gesta považuje všechna, která se týkají verbální činnosti a výměny na úrovni gest a jako příklad uvádí například gesta vyjadřující souhlas, potvrzení informace či imitaci gest partnera aj. (Průcha, 2011, s. 115)

V jednom řečovém segmentu můžeme dle Slančové najít i více funkcí. V některých případech je však velmi těžké rozhodnout, o kterou pragmatickou funkci se jedná, protože se v jednom segmentu může objevit i několik pragmatických funkcí najednou. (Slančová, 1999, s. 70)

Jak dokládá Becker Bryantová, bylo zjištěno, že běžné pragmatické funkce jako poděkování, žádost, pozdrav se u dětí objevují již před druhým rokem. (Becker Bryant, 2009, s. 342)

¹⁸ Termín reakční pragmatická funkce chápe autorka jako funkci týkající se konkrétní reakce. Termínem reaktivní pragmatická funkce pak rozumí funkci, na kterou je komunikující schopen reagovat. (Slančová, 2008, s. 73n.)

5.2 Komunikační dovednosti

5.2.1 Dialogičnost

Dialog je v Encyklopedickém slovníku češtiny považován za jednu ze základních forem lidské interakce a také za primární útvar jazykové komunikace. (ESČ, s. 110-111) „V užším smyslu situačně zakotvený souvislý rozhovor dvou nebo více osob, které jsou v přímém a vzájemném osobním kontaktu.“ (ESČ, s. 110–111) V této části práce bychom se tedy chtěli zabývat teoriemi zaměřujícími se úžeji na dialogickou komunikaci s malými dětmi.

Hirschová rozděluje dialogické komunikace na rozhovor dvou účastníků, při níž je střídání rolí pravidelné, a komunikační výměnu mezi třemi a více účastníky, ve které může na jednu výpověď reagovat více než jeden komunikant. (Hirschová, 2006, s. 207) „Účastní-li se rozhovoru pouze dva komunikanti, je zajištěna pravidelná výměna rolí a komunikující se soustředí jeden na druhého. Jde-li o situaci, v níž jsou pozice účastníků asymetrické (rodič-dítě, učitel-žák, [...] apod.), je průběh dialogu v podstatě řízen tím z komunikujících, který je v pozici vyšší, ať už z hlediska společenského, nebo institucionálního.“ (Hirschová, 2006, s. 207)

Autorky Niniová a Snowová ve své studii zmiňují, že pravidla dialogu si děti začínají osvojovat až okolo 32. měsíce. V této době také dochází k rozvoji komunikačních dovedností v různých situacích v interakci mezi dítětem a rodiči. (Ninio, Snow, 1996, s. 103)

Kesselová ve své publikaci komentuje na základě mnoha průzkumů dialogy dětí a dospělých a zjišťuje, že zatímco v řeči dospělých stačí jednoduchý vztah otázka – odpověď, aby byla zaznamenána existence jednoduchého dialogu, v komunikaci s dítětem to neplatí. To, že v komunikaci s dítětem dospělý na dětský projev odpovídá, nebývá považováno za spolehlivé kritérium na posouzení toho, zda se jedná o dialog, protože dospělý může považovat za otázku téměř jakýkoliv jazykový projev dítěte a může odpovídat i přes to, že nebyla položena otázka. (Kesselová, 2001, s. 14) Případně, jak můžeme sledovat spolu s autorkami Knihy o detskej reči, rodiče často položí dítěti otázku, na kterou si vzápětí sami odpoví. (Horňáková, Kapalková, Mikulajová, s. 31) Proto bývá dle Kesselové dialog mezi dospělým a dítětem považován spíše za řetězec replik. Při vzájemné komunikaci dvou dětí navzájem je pak za dialog považována jakákoliv reakce dítěte na stimul jiného. (Kesselová, 2001, s. 14)

Dialogičnost je dle Slančové dobře patrná také v řeči učitelek mateřských škol (dále jen MŠ) v komunikačních kontextech mateřské školy. Komunikace v MŠ probíhá na konkrétním místě za použití výchovných prostředků, pomocí kterých se komunikace v předškolních zařízeních odehrává. Mezi tyto prostředky patří kromě her také učení, zábava, práce při výtvarných a jiných praktických aktivitách a také pohybové aktivity, které se každý den pravidelně opakují. (Slančová, 1999, s. 52). Komunikace mezi učitelkou a dětmi má podobu reálného dialogu, který je vzhledem k roli učitelky vůči k dětem asymetrický. „Rečové prejavy učiteľky a detí majú podobu dialogických replík, ktoré môžu nadobudnúť monologický charakter, napríklad pri súvislejšom rozprávaní detí alebo učiteľky alebo pri čítaní umeleckého textu a jeho reprodukcií.“ (Slančová, 1999, s. 53) Dle Slančové je však učitelka obecně řečově aktivnější než děti. (Slančová, 1999, s. 53)

Jak jsme zmiňovali výše v citaci z publikace Milady Hirshové (Hirschová, 2006, s. 207), a jak také potvrzuje Slančová ve své knize, rozdíly v dětském konverzačním jednání mohou být do značné míry důsledkem konverzačního jednání ostatních osob, se kterými děti komunikují, protože komunikují-li děti s dospělou osobou, ovlivňuje komunikační situaci spíše ona, než děti. (Slančová, 1999, s.53)

5.2.2 Zahájení a udržení dialogu

Bryantová upozorňuje, že úměrně s věkem roste schopnost dětí zahájit a správně udržovat dialog. Batolata a předškolní děti mohou k udržení dialogu používat velmi jednoduché strategie, jakými jsou například opakování výpovědi partnera či jednoduché přeformulování výpovědi, aby dialog udrželi. (Bryant, 2009, s. 343) Na základě sebraného materiálu jsme si všimli, že děti opakují výpověď také v případě, že je komunikační partner nevnímá. Děti se tím dožadují pozornosti, případně mají potřebu se utvrdit o tom, co dělají, jak doložíme v praktické části práce v kapitole 6.3.4.

Bytešníková udává, že dítě v období mezi 18. měsícem a třetím rokem začíná rozpoznávat celou řadu komunikačních záměrů dospělých osob a dokáže na ně reagovat přiměřeným způsobem. Interakci děti v tomto období iniciují prostřednictvím prostého oslovení typu „mami“, „tati“. Po třetím roce tak děti dokážou zahájit dialog jednoduchou slovní strategií a stále více jsou schopny zapojit se do komunikace i s cizími osobami. (Bytešníková, 2012, s. 85) Vzhledem k materiálu, který jsme

v rámci našeho výzkumu sebrali, můžeme potvrdit hojný výskyt použití tohoto oslovení u obou sledovaných dětí. Blíže však se k tomuto tématu vyjádříme v kapitole 6.3.5.

Některé typy dialogů však kladou na předškolní děti vysoké nároky. I přesto, že předškolní děti mohou mít zkušenosti např. s užíváním telefonů (zkušenosti mohou získat například při symbolické hře či v případě, kdy jim je přiložen k uchu telefon například v době, kdy matka hovoří s otcem dítěte), nejsou schopny vést a udržet dialog skrze toto médium, protože se nejedná o komunikaci tváří v tvář, při které mohou sledovat také neverbální signály dalších účastníků komunikace. (Becker Bryant, 2009, s. 343) Stejně to dle našich výzkumů platí také pro složité otázky a výpovědi dospělých mluvčích, kterým děti nerozumějí, jak doložíme na některých příkladech, např. v části 6.3.5.2.

Slančová se ve svých výzkumech věnuje také navazování a udržení kontaktu mezi dítětem a dospělou osobou, a sice mezi dítětem a učitelkou v mateřské škole, své výzkumy však zaměřuje spíše na výpovědi učitelek. Vzhledem k tomu, že se v naší práci zabýváme výzkumem osvojování pragmatiky dětí, zmiňujeme se o těchto výzkumech pouze okrajově. (Slančová, 1999)

5.2.3 Umění střídat se v dialogu

Jak budeme dokládat níže na základě studie Kesselové, i děti v raném věku se při komunikaci s dospělým dokážou orientovat v jednoduchém dialogu. (Kesselová, 2001, s. 42) Jak ale dokládají další studie, předškolní děti nedokážou z proudu řeči komunikačního partnera odhadnout, kdy se přiblíží doba ukončení projevu. Předškolní děti se při komunikaci příliš spoléhají na zřejmé podněty, jakými jsou například delší pauzy označující hranice replik. Děti tedy nedokážou přesně načasovat dobu, kdy mohou začít odpovídat. Proto při dialozích s malými dětmi vznikají často dlouhé pauzy mezi jednotlivými výpověďmi a dialog má specifický charakter.¹⁹ (Becker Bryant, 2009, s. 342) Při reakcích na předchozí výpovědi mohou také vznikat specifické situace, jak dále dokládá Becker Bryantová. Již dvouleté děti jsou schopny zopakovat výpověď, jestliže jsou o to požádány v případě, že komunikační partner z jakéhokoliv důvodu dítěti neporozuměl. Stává se však, že na některé specifické dotazy mají předškolní děti problém odpovědět, případně často nedokážou plně identifikovat záměr komunikačního

¹⁹ Ve studii Daniely Slančové se objevuje teze o tom, že většina dospělých či starších dětí komunikují s malými dětmi jinak než s dospělými a svoji řeč záměrně zjednodušují. V angloamerické literatuře bývá tento specifický způsob komunikace s malými dětmi označován jako *baby talk*, v našem prostředí pak hovoříme o tzv. *řeči orientované na dítě*. (Slančová, 2002, s. 91)

partnera a nechápou, nač jsou dotazovány. To může nastat například při výzkumu dětí či v prostředí, které pro děti není přirozené a známé. (Becker Bryant, 2009, s. 343n.) Tuto tezi dokládá na základě výzkumů v mateřských školách také Slančová, která udává, že jestliže učitelka reaguje na situaci ve snaze získat od dítěte upřesnění či doplnění předchozí výpovědi, může se v některých případech u dítěte vyskytnout absence verbální reakce. (Slančová, 1999, s. 120)

Podle Kesselové se u dětí v předškolním období postupně zvyšuje schopnost soustředit se na jedno téma a dále také roste schopnost dětí nerozptylovat se momentálními podněty (Kesselová, 2001, s. 41n.) V dialozích, kterých se v rámci našeho výzkumu účastní dvojčata, sledujeme, že obě děti ještě nejsou schopny koncentrovat se dlouho na jedno téma a často v průběhu dialogu témata mění. Takový výskyt budeme komentovat níže v rámci praktické části.

5.2.4 Žádosti

K důležitým záměrům, které děti vyjadřují, patří také žádosti nejrozličnějšího charakteru. Vyjádření žádosti je z hlediska osvojování pragmatické kompetence velmi zajímavé. Niniová a Snowová uvádějí tezi, že děti obvykle rozumějí žádostem až ve chvíli, kdy na ně začnou správně odpovídat. Pochopení žádostí tedy dle autorek přichází vývojově dříve, než jejich produkce. Asymetrii ve vývoji mezi žádostmi a odpověďmi na ně spatřují autorky v rozdílech ve statutu a sociálních rolích dospělého a dítěte. Dospělí obvykle bývají těmi, kdo v komunikaci vyjadřují žádosti a děti bývají v ideálním případě těmi, kdo žádostem vyhoví. (Ninio, Snow, 1996, s. 89) V následující citaci autorky tuto tezi rozvíjí v souvislosti s jednoslovnými a víceslovnými výpověďmi dítěte: „In addition, children not learn to emit the elicitation requests they can respond to because of a real difference in the linguistic complexity of requests and responses. Speech-elicitation requests are typically multiword utterances; responses are typically single words. (...) But produce the request utterances requires a type of syntactic knowledge children simply do not have this stage.“ (Ninio, Snow, 1996, s. 89)

Výzkumy také ukázaly, že předškolní děti umějí v některých případech reagovat i na nepřímé žádosti. (Bryant Becker, 2009, s. 345)

Komunikace s dítětem okolo jeho třetího roku života nabývá nové dimenze. Literatura udává, že dítě je v tomto období schopno reagovat na žádosti o objasnění tím, že zopakuje výpověď, popřípadě zreviduje původní sdělení. Po dosažení třetího roku

života dítě projevuje snahy o plnohodnotnou obousměrnou komunikaci. (Bytešníková, 2012, s. 85)²⁰

Bryantová dále komentuje, že děti mají obecně tendenci používat přímé žádosti v komunikaci s komunikačními partnery, kteří mají nižší statut (například děti), a nepřímé žádosti potom používají v komunikaci s partnerem s vyšším statutem (dospělí, učitelé, atd.). (Bryant Becker, 2009, s. 346) Na základě shromážděného materiálu však můžeme uvést doklad nepřímé žádosti také při komunikaci s partnerem s nižším statutem, konkrétně se stejně starou sestřenicí. Příklad uvádíme níže v kapitole 6.3.5.2.

5.2.5 Omluva

Vzhledem k některým dokladům, které se objevily ve shromážděném materiálu, a na základě dostupné literatury krátce okomentujeme také vyjádření omluvy. Hirschová označuje omluvu za konvencí dané „vyjádření lítosti mluvčího nad újmou, kterou adresát zaviněním mluvčího utrpěl“. (Hirschová, 2006, s. 185) Toto vyjádření obvykle dle Hirschové obsahuje kromě vyjádření lítosti také důvod omluvy a prosbu o odpuštění. (Hirschová, 2006, s. 185) Hirschová se ve své publikaci nezaměřuje na osvojování pragmatické stránky komunikace u dětí, předpokládáme však, že omluva, kterou ve svých výpovědích používají malé děti, neobsahuje všechny jmenované části. V praktické části práce (viz kapitola 6.3.5.2) se pokusíme na základě sesbíraného materiálu komentovat obsah vyjádřených omluv dvojčat.

²⁰ Mimo publikaci Bytešníkové tyto teze dokládá ve své studii také Becker Bryantová (Becker Bryant, 2009, s. 345)

6 Praktická část

Výzkum je založen na analýze videonahrávek různých komunikačních situací, jichž se účastní sledovaná dvojčata. V úvodu praktické části nejdříve představíme metodiku výzkumu, v níž uvedeme a zdůvodníme všechny metody získávání materiálu (kapitola 6.1) a představíme další fáze zpracovávání pořízeného materiálu, mimo jiné také pravidla přepisu videonahrávek (kapitola 6.2).

V dalších částech pak ve stručnosti shrneme, v jakém prostředí děti vyrůstají (kapitola 6.3), a dále také pro lepší představu krátce popíšeme průběh návštěv předškolního zařízení, ve kterém byla část materiálu v rámci sběru dat pořizována. Na základě teoretické části pak budeme shromážděný materiál analyzovat a komentovat. Kromě obecných dovedností a znalostí dvojčat (kapitola 6.3.2) popíšeme také jejich řečové dovednosti (kapitola 6.3.3). Zaměříme se pak především na osvojování pragmatické stránky komunikace (kapitola 6.3.4). V rámci podrobnější analýzy dialogů budeme sledovat zahajování a udržování komunikace, umění střídat se v komunikaci a dovednost vyjádřit žádosti a omluvy. Všechna tvrzení budeme dokládat na příkladech.

6.1 Metodika výzkumu

V první fázi práce bylo nutné stanovit metody, pomocí kterých budeme sbírat potřebný materiál. Pro získání materiálu jsme zvolili kombinaci několika metod. Hlavní metodou pro shromáždění dat byly audiovizuální nahrávky, které jsme doplňovali pomocí krátkých rodičovských dotazníků a osobních konzultací s rodiči dětí.

V dotaznících se kromě otázek zjišťujících základní informace o dětech a rodičích²¹ objevovaly také dotazy směřující na zjištění frekvence návštěv předškolního zařízení, míru obeznámenosti dětí s novým prostředím (např. zda děti navštěvovaly zařízení již před výzkumem), počet pedagogických pracovníků atp. Dotazníky byly rodičům zasílány elektronicky a ve stejné podobě pak byly archivovány. Informace z dotazníků byly využity zejména pro lepší pochopení chování a řečového vývoje dětí a uvádíme je v průběhu naší práce.

V rámci osobních konzultací s rodiči jsme se na základě videonahrávek dotazovali na významy nesrozumitelných výpovědí dětí, které se

²¹ Přesné datum narození dětí, úroveň vzdělání rodičů, přibližné místo bydliště, přibližné stáří dětí vyskytujících se v blízkém okruhu dětí (sestřenice), atp.

v pořízených záznamech objevovaly. Zjištěné informace jsme zapisovali formou poznámek do klasického papírového bloku. Každá poznámka byla opatřena signaturou příslušného videozáznamu. Veškeré informace byly následně přeneseny do elektronického dokumentu a zpracovány v průběhu další práce s materiálem.

Před samotným začátkem sběru dat bylo zapotřebí získat informovaný souhlas rodičů a dalších osob, které se objevují ve videozáznamech v přímé komunikaci s dětmi. Oba dokumenty přikládáme k práci jako Přílohu č. 1 a Přílohu č. 2.

Pro shromáždění materiálu jsme si stanovili období tří kalendářních měsíců, v jejichž rámci jsme se snažili ve čtrnáctidenních intervalech pořizovat přibližně hodinové nahrávky jak z domácího prostředí, tak z prostředí předškolního zařízení²². Některé faktory, jako je například nemoc dětí či další nečekané rodinné situace, nám však nedovolovaly plnit náš předem stanovený záměr zcela přesně.

Pořízené nahrávky jsou různě dlouhé v závislosti na možnostech rodičů a na okolnostech v době pořizování audiovizuálního záznamu a také není dodržen přesný čtrnáctidenní interval. Během stanoveného období děti navštívily předškolní zařízení pouze třikrát, a to 3. 2. 2013, 5. 3. 2013 a 4. 4. 2013. Domníváme se však, že vzhledem k tomu, že náš další výzkum nebude zaměřen na problematiku vývoje pragmatické stránky komunikace u dětí, ale pouze na pragmatickou stránku komunikace v konkrétním vývojovém období, nedojde vlivem nepřesného dodržení intervalu k žádnému zkreslení.

Abychom docílili přirozeného chování dětí, byly záznamy pořizovány na digitální kameru samotnými rodiči, případně osobami, se kterými děti byly v každodenním kontaktu. Kromě nahrávek, které byly pořízené na rodinné zimní dovolené a v předškolním zařízení, byly děti nahrávány pouze v domácím prostředí.

Každá nahrávka je opatřena informacemi o lokaci a datu pořízení. Veškerý pořízený materiál je uložený v soukromém archivu rodičů a dále také v neveřejném archivu zřízeném k účelu zpracování této práce.

Bylo pořízeno celkem 35 videonahrávek o celkové délce přibližně 8 hodin, které bylo v další fázi nutno shlédnout a roztřídit na základě „užitečnosti“ nahrávek. Některé nahrávky, jak jsme při sledování zjistili, neposkytovaly dostatečný materiál k analýze.²³ Šlo o 5 nahrávek v přibližné délce dvě hodiny. S těmito záznamy jsme v dalších fázích

²² Jednotlivé videozáznamy z předškolního zařízení mají délku 45 minut, což je celkový rozsah jednoho setkání.

²³ Děti během některých záznamů s nikým nekomunikovaly, hrály si samostatně s hračkami, případně si mlčky prohlížely knihu apod.

naší práce dále nepracovali. Všechny audiovizuální záznamy, které splnily potřebná kritéria k dalšímu výzkumu (např. že se v nahrávce objevila verbální nebo neverbální komunikace dětí, byl vyjádřen pragmatický záměr anebo že se komunikační situace účastnilo alespoň jedno z dvojčat, atd.), bylo nutné přepsat pomocí předem stanovených transkripčních pravidel (viz kapitola 6.2) a na základě prepisů analyzovat. Tyto prepisy bylo nutné pořídit nejen z důvodu usnadnění našeho dalšího výzkumu, ale také z hlediska ochrany soukromí všech účastníků. Celkový počet materiálu tedy po vyjmutí všech nepotřebných částí činí 30 videonahrávek o celkové délce přibližně 6 hodin.

Sesbírání materiál byl dále rozdělen do několika kategorií dle komunikačních situací, ve kterých se děti objevují. První kategorií jsou videa pořízená v domácím prostředí s rodiči dětí²⁴, dále pak záznamy pořízené v předškolním zařízení²⁵. Do další skupiny jsme zařadili nahrávky situací, které nejsou pro děti běžné. Sem patří například rodinná oslava třetích narozenin dvojčat²⁶ a prodloužený víkend na horské chatě s přáteli rodičů dvojčat²⁷. Do poslední kategorie jsme pak zařadili videa, ve kterých dvojčata komunikují s vrstevníky (sestřenice dětí)²⁸.

6.2 Transkripční pravidla

Jak jsme zmínili výše v oddíle Metodika výzkumu, v další fázi práce bylo nutné promyslet a navrhnout vhodný postup pro transkripci pořízeného materiálu.

Pro prepis materiálu jsme zvolili systém CHAT pro akviziční korpus CHILDES dostupný na webových stránkách <http://childes.psy.cmu.edu>, který jsme přizpůsobili našim potřebám.

V záhlaví každého prepisu vždy uvádíme po vzoru transkripčních a kódovacích pravidel CHAT několik informací, které jsou stejné pro všechny přepsané dokumenty. Kromě jazyka, pomocí kterého jsou nahrávky transkribovány, vyjmenování všech participantů, jenž se účastní komunikační situace, aktuálního věku dětí, údajů o datu narození dětí, místě a data pořízení nahrávky udáváme také krátký popis situace

²⁴ Tyto nahrávky mají v názvu kromě data pořízení také zkratku ROD. Pro příklad uvádíme označení nahrávky – 03.04.2013 ROD (I.)

²⁵ Tyto nahrávky mají v názvu kromě data pořízení také zkratku PZ. Pro příklad uvádíme označení nahrávky – 03.02.2013 PZ (I.)

²⁶ Tyto nahrávky mají v názvu kromě data pořízení také zkratkou NAR. Pro příklad uvádíme označení nahrávky – 02.03.2013 NAR (I.)

²⁷ Tyto nahrávky mají v názvu kromě data pořízení také zkratku HOR. Pro příklad uvádíme označení nahrávky – 23.02.2013 HOR (I.)

²⁸ Tyto nahrávky mají v názvu kromě data pořízení také zkratku SES. Pro příklad uvádíme označení nahrávky – 03.04.2013 SES (I.)

a uvádíme i jméno přepisovatele nahrávky. Jako příklad uvádíme hlavičku jednoho z přepisů:

@Begin
@Language: CZ
@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec
@Age of Twins: 3;0
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 30-MAR-2013
@Situation: Dětský pokoj, děti si hrají s hračkami

Pro označení všech výpovědí používáme stejnou značku, která je zmíněna v manuálu CHAT pod označením „main lines“. Stejně jako v CHATu tedy řádky začínající symbolem hvězdičky * a označují všechny vyřčené výpovědi. Všichni, kdo se účastní rozhovoru, jsou označeni značkou stanovenou v záhlaví přepisu. Ta je ve většině případů třípísmenná (např. TER – Tereza, OTE – Otec apod.), v některých případech pak z důvodu rozlišení osob obsahuje dvě písmena a číslici (např. TE1 – Teta 1, UC1 – Učitelka 1 atd.). Za touto zkratkou používáme dvojtečku, za níž následuje znění výpovědi.

Vzhledem k povaze a ke stanovenému cíli práce jsme se rozhodli nepřepisovat výpovědi pomocí fonetické transkripce. I přesto se však snažíme o co nejpresnější přepis všech anomálií ve výslovnosti dětí i rodičů, protože se domníváme, že tyto odchylky mohou mít vliv na naše další zkoumání pragmatické stránky komunikace dětí. Pokud děti vysloví nesprávně slovo, přepisujeme jej v co nejvěrnější podobě. V přepisech ponecháváme také veškeré agramatismy ve výpovědích, jako je například nevhodné použití pádů či nesprávná syntax.

V případech, kdy je transkribovaná výpověď nesrozumitelná, do hranatých závorek [] uvádíme vysvětlení významu, které jsme získali na základě osobních konzultací s rodiči (viz kapitola 6.1), případně v nich uvádíme bližší komentář upřesňující konkrétní situaci. Oproti CHATu, který pro komentáře tohoto typu používá zápis na samostatný řádek, jsme zápis komentářů zjednodušili a umístili do hranatých závorek za výpověď, v některých případech přímo za nesrozumitelné slovo, byl-li zbytek výpovědi srozumitelný. V případech, kdy se v konkrétním přepisu objevuje výpověď, která již byla výše komentována v hranatých závorkách, neuvádíme znovu další komentář. Stejný případ nastává také při přepisování komunikačních situací, ve kterých situaci komentují další mluvčí.

Řádky začínající označením *%act*: obsahují komentář toho, co děti či ostatní participantů dělají. Snažíme se o zapsání co nejpresnějšího sledu. K tomuto komentáři jsme oproti pravidlům CHAT přidali také všechny poznámky týkající se gest a mimiky dětí. Východiskem při sledování gestikulace dětí pro nás byla stejně jako u Kapalkové (Kapalková, 2007) struktura pohybu ve spojení s konkrétním pragmatickým záměrem dítěte. V průběhu sledování a přepisování záznamů jsme byli nuceni se zamýšlet nad tím, používají-li dvojčata pohyby s cílem ovlivnit pozornost dospělého. Jestliže byl pohyb dítěte bezděčný, nebyl v dalších fázích analýzy jako gesto hodnocen.

Pro lepší orientaci v přepisech jsme volili některé vizuální prostředky. Kurzívou označujeme všechny komentáře za výše vysvětlenou značkou *%act*:. V přepisech používáme také několik dalších symbolů a zkratek, mezi něž patří otazník (?) naznačující otázku a stoupavou intonaci, trojtečku (...) pak používáme pro označení delší pauzy ve výpovědi nebo mezi výpověďmi komunikantů. Neobvykle prodlouženou výslovnost samohlásek označujeme ztrojením konkrétní hlásky (např. ááá, ééé atd.).

Pro ukončení dokumentu používáme značku *@END*, kterou také přebíráme z CHATu.

Pro příklad a znázornění některých komentovaných značek a symbolů uvádíme níže přepis krátké komunikační situace:

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, MAT Matka

@Age of Twins: 3;1

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 30-MAR-2013

@Situation: Dvojčata jsou v dětském pokoji s otcem s matkou, děti si hrají s dětskou žehličkou

%act: MIS drží v ruce dětskou žehličku

%act: TER má v ruce oblečení pro panenky

**MAT: He, ty to žehlíš teda ty si šikulka*

%act: MIS ukáže na postel a podívá se na MAT

**MIS: tam není to*

**MAT: co?*

%act: MIS se podívá na OTE a pak hned na MAT

**MIS: tam není to [důrazněji než v předchozí výpovědi]*

%act: TER se krátce podívá na MIS

%act: TER položí oblečení pro panenky na postel

**MIS: děkuju*

@END

Při prepisech se pro přehlednost snažíme držet pravidla 1 nahrávka = 1 transkribovaný dokument, přičemž nahrávka a dokument jsou vždy označeny stejným názvem obsahujícím datum pořízení nahrávky a zkratku komunikační situace, do které daná nahrávka a přepis spadají. Výjimku tvoří pouze přepis videonahrávky s označením 23. 02. 2013 HOR (IV.), která je rozdělena do čtyř transkribovaných textových dokumentů 23. 02. 2013 HOR (IV.a), 23. 02. 2013 HOR (IV.b), 23. 02. 2013 HOR (IV.c), 23. 02. 2013 HOR (IV.d), a to kvůli usnadnění transkripce simultánních konverzací, které v rámci záznamu probíhají. Každý přepsaný dokument byl dále pro snadnější a přehlednější odkazování v rámci samotné analýzy pořízeného materiálu opatřen číslicí v lomené závorce (např. /1/, /2/, atd.). Seznam očíslovaných dokumentů přikládáme na konci práce jako Přílohu č. 3. Všechny přepsané dokumenty v celém jejich znění pak přikládáme v Příloze č. 4.

Z důvodu přehlednosti jsme se rozhodli při prepisování uvádět první jména dětí (viz též dále). Rodiče souhlasili s mírou zveřejnění veškerých údajů. Při transkripci nahrávek plně respektujeme soukromí všech ostatních participantů a neuvádíme jejich jména ani další údaje. V případech, kdy se ve výpovědi objeví jméno některého účastníka komunikační situace, přejímáme dle vzoru Saicové Římalové (Saicová Římalová, 2013) způsob přepisu. Místo jména uvádíme do hranaté závorky informaci o pádu použitého jména, např. [jméno tety v nominativu] apod.

6.3 Analýza materiálu

Na základě přímého pozorování i na základě nahrávek jsme zkoumali pragmatickou stránku komunikace u dvojvaječných dvojčat – holčiček. Děti vyrůstají v klidném prostředí a je jim věnována veškerá péče. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání, což se pravděpodobně odráží i ve vývoji obou dětí. Děti žily s rodiči do 25. měsíce života v Praze, v době pořizování nahrávek, tedy přibližně mezi 35.–37. měsícem, žily s rodiči u prarodičů ve vesnici na Ostravsku. Tento fakt je dle našeho názoru potřeba zohlednit kvůli možným odlišnostem ve výslovnosti a v používání specifické slovní zásoby.

Pro lepší orientaci budeme děti v práci označovat jejich prvními jmény, tedy jako Terezku a Míšu. Nejdříve ve stručnosti shrneme informace o předškolním zařízení, které děti v průběhu pořizování nahrávek navštěvovaly, dále se pokusíme na základě teoretické části (viz kapitola 3.2) obecně zhodnotit dovednosti a znalosti dvojčat, pak se

pokusíme o podrobnější analýzu jejich verbálního i neverbálního chování, a v neposlední řadě se pak úžeji zaměříme na prozkoumání pragmatického řečového chování dětí. Při popisu komunikačních strategií se opíráme o studii Lucie Dostálové (Dostálová, 2008-2009)

6.3.1 Popis průběhu aktivit v předškolním zařízení

Předškolní zařízení, které dvojčata v průběhu našeho výzkumu spolu s rodiči navštěvovala, funguje především jako přípravná fáze před samotným nástupem do každodenního režimu „klasické“ mateřské školy.

Všechny děti se scházejí pravidelně jednou týdně a v rámci 45 minut si přivykají na pravidelnost a rutinní hry a činnosti. Při každém setkání se učitelky a děti s rodiči nejprve posadí do kruhu a společně se přivítají pomocí dětské básničky, dále děti zavolají a přivítají klokánka (rozuměj plyšového maskota předškolního zařízení), který má pro účastníky vždy připravenou novou básničku či jinou verbální aktivitu. Mezi učitelkami a dětmi probíhá interakce v podobě jednoduchých dotazů a odpovědí. Pomocí verbální i neverbální komunikace pak děti mohou po učitelkách opakovat básničku či jiné rutinní činnosti a procvičovat při tom hrubou motoriku.

V další části bývají děti rozděleny na dvě skupiny. Jedna ze skupin odchází ke stolům s kreativními činnostmi, další skupina pak zůstává v herně a účastní se připravených pohybových aktivit. Při výtvarných aktivitách děti poslouchají jednoduché pokyny učitelky, jak mají při dané aktivitě postupovat a následně s pomocí rodičů aktivitu vykonají. Při pohybové aktivitě děti většinou na základě pokynu učitelky volně procházejí připravenou překážkovou dráhu.

Na závěr každé lekce se všichni účastníci (rozuměj učitelky, děti i rodiče) opět scházejí v kruhu a společně se pomocí básničky rozloučí.

Dvojčata navštěvovala předškolní zařízení v době pořizování materiálů teprve krátce. Rodiče v dotazníku uvedli, že děti nastoupily na začátku roku 2013, tedy přibližně měsíc před počátkem pořizování nahrávek.

Z diskuze s rodiči vyplynulo, že děti v průběhu pobytu v předškolním zařízení s nikým neinteragují a s nikým nekomunikují, což mohlo být zapříčiněno, jak jsme původně předpokládali, nízkým počtem předchozích návštěv tohoto zařízení. Na základě získaného materiálu se však domníváme, že k interakci mezi dvojčaty a učitelkami, případně mezi dvojčaty a ostatními dětmi alespoň v omezeném rozsahu

dochází. V dalších fázích výzkumu se budeme některými komunikačními situacemi podrobněji zabývat.

6.3.2 Obecné dovednosti a znalosti dvojčat

Dvojčata zvládají bez problémů chodit a běhat, ani chůze do schodů a ze schodů jim nedělá problémy. Za chůzí nezaostává ani jejich senzomotorický rozvoj, děvčata umí manipulovat s předměty nejrozličnějšího charakteru, bez problému se dokážou samy najíst lžičkou, obout si boty, obléct i vysvléct některé části oblečení či malovat pastelkami. U obou dětí se objevuje preference jedné ruky. Na základě konzultace s rodiči jsme zjistili, že Tereška preferuje úchop spíše do levé ruky, Míša naopak preferuje ruku pravou. Dvojčata jsou spolu v neustálém kontaktu, což nepochybně ovlivňuje i jejich psychiku a sociální chování²⁹.

Obě děti si velmi rády prohlížejí dětské obrázkové knížky, zapojují se do různých her, ať už je to hraní samostatné, ve dvojici s druhou sestrou nebo sestřenicemi či hra, kterou iniciuje dospělá osoba v jejich blízkosti. Jak upozorňujeme již v teoretické části naší práce na základě prostudované literatury (viz kapitola 3.2).

Můžeme potvrdit tezi, kterou zmiňujeme na základě literatury v kapitole 3.2, že děti v tomto období často používají otázku „*Co to je?*“. U Terešky jsme napočítali 7 dokladů této otázky, u Míši pak 9 dokladů.

Každá holčička má jinou povahu, rodiče uvádějí, že Tereška je průbojnější, častěji podněcuje hry, častěji dává podněty k „handrkování“ a snaží se Míšu „poučovat a usměrňovat“. Míša je citlivější, trpělivější, poctivě plní téměř všechny Terežčiny „příkazy“, poslouchá její „varování“ a nechá se ovlivnit Terežčinými nápady. Míša mnohdy působí jako samotář – je schopná si sednout s knížkou a dlouhou dobu v ní sama listovat a prohlížet si obrázky, případně si poskládat složitější skládačku. Dle analýzy materiálu se však domníváme, že Míša pozorně vnímá vše, co se kolem ní děje a snaží se z tohoto pozorování těžit v konkrétních komunikačních situacích, do kterých vstupuje.

²⁹ Psychologie rozlišuje sociální chování, které bývá definováno jako chování jedince v sociálním kontextu, případně chování ovlivněné přítomností, postoji či jednáním druhých, nebo ovlivňující druhé (Hartl, 1993, s. 73) a sociální jednání, označující jednání „účelné, rozumové, poplatné očekávání jiných osob v souladu s hodnotami etickými a estetickými, tradicemi, s emočním doprovodem odpovídajícím dané společnosti“. (Hartl, 1993, s. 84).

6.3.3 Řečové dovednosti dvojčat

S oporou o teoretickou část, ve které jsme se věnovali řečovému vývoji dětí (viz kapitola 3.3), nyní v krátkosti shrneme řečové dovednosti dvojčat. Všechna tvrzení doložíme na relevantních příkladech.

Obě děti mají relativně širokou slovní zásobu a rozumí velkému množství výpovědí, které jsou jim adresovány dalšími mluvčími účastníky se komunikačních situací spolu s dětmi. Vzhledem k povaze a cílům práce však nesledujeme přesný počet slov, která děti ovládají.

Na základě získaného materiálu můžeme potvrdit tezi, že si dvojčata mezi sebou ve vysoké míře rozumějí také neverbálně či v nepatrných náznacích. Toto tvrzení můžeme doložit na příkladu z přepisu č. /17/:

%act: *MIS drží v ruce dětskou žehličku*
%act: *TER má v ruce oblečení pro panenky*
*MAT: He, ty to žehlíš teda ty si šikulka
%act: ***MIS ukáže na postel a podívá se na MAT***
*MIS: **tam není to**
*MAT: **co?**
%act: ***MIS se podívá na OTE a pak hned na MAT***
*MIS: **tam není to** [důrazněji než v předchozí výpovědi]
%act: ***TER se krátce podívá na MIS***
%act: ***TER položí oblečení pro panenky na postel***
*MIS: děkuju
@END

V ukázce můžeme sledovat několik zajímavých komunikačních strategií a také některá specifika týkající se sledovaných dvojčat. Komunikační situaci zahajuje matka svým komentářem a pochvalou, na kterou naváže Míša pomocí trojkombinace deiktického gesta, pohledu na matku a verbální výpovědi *tam není to*. Matka však z této kombinace nedokáže vyčíst pragmatický záměr a otázkou *co?* se snaží o to, aby jí byl přiblížen. Míša hledá pohledem oporu v otci, když ale ten nereaguje, podívá se zpět na matku a výpověď opakuje s větším důrazem v hlase. Na tuto výpověď reaguje Terežka krátkým pohledem na Míšu a vykonáním činnosti, o kterou Míša usilovala, což díky následnému poděkování můžeme snadno dokázat. I přesto, že se mohlo na první pohled zdát, že Terežka nevěnuje situaci pozornost, vše sledovala a jako jediná ze všech ostatních účastníků komunikace pochopila Míšin komunikační záměr. Všem zmíněným aspektům se budeme ještě podrobněji věnovat dále v průběhu naší analýzy.

V materiálu jsme nenašli žádná specifická slova, jež by si dvojčata vytvořila jako základ vlastního slovníku, kterému by rozuměla jen ona. Na základě rodičovského dotazníku a konzultací s rodiči jsme však zjistili, že v mladším věku děvčata používala pro všechny věci a situace, ke kterým neznala správný výraz, slovo „kako“. V době pořizování nahrávek se dle rodičů toto slovo ve slovníku dětí neobjevovalo.

Nemůžeme souhlasit s tvrzením Svenky Savić, které uvádíme výše (viz oddíl 3.3.2), že dvojčata nemají potřebu verbálně komunikovat s dospělými či ostatními mluvčími. Na základě shromážděného materiálu se zdá, že děti ve vysoké míře komunikují s dalšími komunikačními partnery vyskytujícími se v jejich blízkém okolí. U Terezy jsme v celém rozsahu materiálu napočítali celkem 672 realizovaných replik, Míša se účastnila komunikace celkem 622 replikami, což je z celkového počtu 2789³⁰ replik a výpovědí³¹ dle našeho názoru vysoký počet. Do tohoto počtu z technických a z časových důvodů nezapočítáváme neverbální signály ovlivňující komunikaci, jež jsme v materiálu zjistili.

Obě děti velmi často opakují, opravují či objasňují svá tvrzení a doplňují tak své výpovědi, pokud mají pocit, že jim okolí nerozumí. Touto tezí můžeme potvrdit Průchovu myšlenku uvedenou výše v kapitole 3.3.2. Na tomto místě nebudeme uvádět příklady opakování výpovědí, budeme na ně však upozorňovat v průběhu další analýzy.

Dvojčata se snaží správně ohýbat používaná slova, avšak v některých případech stále nemají upevněné všechny gramatické tvary. Pro ilustraci můžeme uvést například výpovědi vyskytující se v přepisu č. /6/ *veliky ja sem picezna* [veliký já jsem princezna] či *kde máme to vozík* z přepisu č. /8/. Na základě materiálu můžeme také potvrdit tezi, kterou uvádíme v teoretické části práce, že děti v některých případech vytvářejí slova nebo slovní tvary analogicky, viz např. výpověď z přepisu /24/ *já dávám tetovi*.

Obě děti o sobě často mluví ve třetí osobě a místo zájmena „já“ používají své jméno. Jak zmiňujeme v kapitole 3.3, Ohnesorg udává, že v období okolo třetího roku začíná dítě používat osobní a přivlastňovací zájmena, mluví-li samo o sobě. Toto tvrzení můžeme doložit na některých příkladech, které se v materiálu objevily. Tereza

³⁰ Do tohoto počtu započítáváme výpovědi všech komunikantů objevujících se ve všech komunikačních situacích, jakož i výpovědi pedagogických pracovníků předškolního zařízení, sestřenic dvojčat, rodičů, prarodičů a dalších rodinných příslušníků.

³¹ V jazykovědě bývá uváděn rozdíl mezi výpovědí a replikou. Zatímco výpověď bývá definována jako věta realizovaná (pronesená nebo napsaná) v nějaké jedinečné komunikační situaci (ESČ, 2002, s. 534), replika je v Encyklopedickém slovníku češtiny definována jako „souvislý úsek textu, který pronese jeden z účastníků rozhovoru, aniž by ho vystřídal mluvčí jiný“. (ESČ, 2002, s. 375)

o sobě mluví ve 3. osobě např. v přepisu č. /21/ **Teka** dá tetě, jo?, Míša v témže přepisu naopak používá zájmeno: **ja** ti uvazim [uvařím].

Na základě těchto dvou výskytů nás napadlo srovnat frekvenci použití třetí osoby místo zájmena já u obou dvojčat. Dohledali celkem 16 výskytů pojmenování sebe sama ve 3. osobě u Míši (např. přepis č. /25/ plosim **Misa** chce napít cajik nebo přepis č./9/ tak ta ted' **Misa**) a celkem 73 výskytů použití 3. osoby u Terežky (např. přepis č. /24/ **Teka** če dat pušinku [Terka chce dát pusinku] nebo č. /25/ **Teka** chce **Teka** pošl [Terka chce Terka prosí]). Zájmeno „já“ používá Míša celkem v 15 výpovědích (např. přepis č. /1/ **já** neci [já nechci]), Terežka ve 27 výpovědích (např. přepis č. /22/ **já** nevidim, **Teka** nevidí³²).

I přesto, že u Terežky i Míši převažují spíše kratší výpovědi čítající dvě až tři slova, u obou dětí se začínají objevovat také víceslovné výpovědi, které v některých ojedinělých případech mohou obsahovat až pět slov. To můžeme doložit např. Míšinou výpovědí *ja budu vazit tatinkovi něco* [já budu vařit tatínkovi něco], která se objevuje v přepisu č. /21/.

U obou dětí jsme v dostupných materiálech našli pouze dva případy použití minulého času. V přepisu č. /31/ se objevují obě Míšiny výpovědi, v nichž užívá minulý čas: *ja sem udělala to* a dále *uz sem culala* [už jsem čůrala]. V transkriptu č. /14/ Terežka ve školce povídá matce o tom, co se dělo během společné básničky: *to bylo holka to bylo* a dále v dokumentu č. /33/ mluví o smazaném obrázku: *to byla ptáček*. Jak ale na základě literatury uvádíme v kapitole 3.3, k osvojování této gramatické kategorie dochází pozvolna kolem tří let věku dítěte. Nedomníváme se tedy, že by šlo o jednu z možných známek opožděného řečového vývoje dvojčat.

Děti stále nemají upevněnou správnou výslovnost všech hlásek ve všech slovech, záleží vždy na hláskovém okolí. Problematickými hláskami jsou *l*, *r*, *ř*, jak uvádíme v první části práce v kapitole 3.3.

6.3.4 Pragmatické aspekty

Z hlediska osvojování pragmatické stránky komunikace nacházíme u zkoumaných dětí celou řadu strategií, pomocí kterých vyjadřují své komunikační záměry. Kromě

³² V této výpovědi Terežka dokonce používá obě varianty, své jméno ve třetí osobě, ale i osobní zájmeno já.

používání neverbálních signálů mají děti osvojené také specifické verbální projevy, kterým budeme v průběhu další analýzy věnovat pozornost.

Na základě publikace Bytešníkové (Bytešníková, 2012) jsme v kapitole 5.1 uvedli tezi, že dítě si v období okolo třetího roku života začíná uvědomovat, že může prostřednictvím verbálních a neverbálních signálů ovlivňovat okolí, a začíná také používat například rozkazy. Výskyt rozkazovacího způsobu bychom mohli potvrdit u obou holčiček na mnohých příkladech. Pro ukázkou vybíráme krátký příklad z přepisu s č. /21/:

%act: TER stojí u dětské kasy, podívá se na OTE

**TER: kde je maminka?*

**OTE: učí se*

%act: TER se zarazí, uhne pohledem, znova se podívá na OTE

**TER: učí se doma pani utítekou? [učí se doma paní učitelkou]*

**OTE: sama se učí*

%act: TER se podívá směrem ke dveřím

**TER: ukaž*

%act: TER se podívá na OTE

**TER: ukaž učí*

**OTE: ne ona potřebuje být sama a učit se v klidu, ty si malý lumpík a ty bys ji nenechala učit*

%act: TER se zaraženě dívá, pak se podívá na kasu, pak na OTE

**TER: Teka chče vekou peníš [Terka chce velký peníz]*

%act: TER se podívá zpět na kasu

**TER: poším [prosím]*

%act: TER sedá za kasu a začne si hrát s dětskými penězi

(...)

V této ukázce můžeme dále sledovat kromě rozkazovacího způsobu, který Tereška použila v rámci regulativní pragmatické funkce, také opakování výpovědi v případě, že dítě shledá, že nedosáhlo svého záměru. Pokud ani opakování výpovědi nepomůže k tomu, aby otec ukázal Terešce učící se matku, mění Tereška téma konverzace. Dalším zajímavým jevem, který můžeme v této krátké konverzační výměně pozorovat, je vyjádření žádosti pomocí výrazu *poším* [prosím] v případě, že otec nereagoval na předchozí verbální výpověď.

Mimo výše vedený komentář shledáváme zajímavým také fakt, že celou konverzační výměnu zahájila Tereška položením otázky otci. Otec zpočátku téma komunikace nijak blíže nerozvíjí a dítěti odpovídá jednoduchou výpovědí. Tereška dále udržuje komunikaci další otázkou.

U Míši můžeme rozkazovací způsob doložit např. v krátké ukázce z přepisu č. /5/:

(...)
 %act: TER přistoupí ke kočárku
 %act: MIS si bere panenku, otočí se na TER
 *MIS: **nebel, ne to je Misovi**
 %act: TER nereaguje
 *MIS: **pockej, pockej, pockej** [zvyšuje intenzitu hlasu]
 %act: TER nereaguje
 *MIS: **pockej** [prosebně]
 %act: TER nereaguje
 %act: MIS jde ke druhému kočárku
 *MIS: ja dam sem
 %act: MIS pokládá panenku do kočárku
 (...)

Kromě použití rozkazovacího způsobu u sloves *neber* a *pockej*, které Míša využívá se záměrem sdělit sestře, že si s kočárkem ještě bude hrát, se během situace projevují ještě další pragmatické aspekty. Ve chvíli, kdy Míša zjistí, že Tereška nereaguje na vyjádření tzv. reakční pragmatické funkce v podobě výpovědi *nebel, to je Misovi*, mění obsah reakční výpovědi na *pockej, pockej, pockej* s postupným zvyšováním intenzity hlasu. Když Tereška ani přes Míšinu změnu komunikační strategie nereaguje, pokusí se Míša vyjádřit svůj záměr změnou zabarvení hlasu a slovo *pockej* vysloví v prosebném vyznění. Při neúspěchu Míša rezignuje a odchází ke druhému kočárku. Všem zmíněným aspektům se budeme podrobněji věnovat také níže v jednotlivých částech zabývajících se konkrétními pragmatickými záměry.

V teoretické části práce (viz kapitola 5.1) uvádíme na základě Průchových studií (Průcha, 2011, s. 91), že dvojčata častěji tvoří dialogy s jinými komunikačními partnery, než je druhé dvojče. Tuto tezi můžeme na základě získaného materiálu také potvrdit. V přepisu, který jsme označili č. /7/ a v němž spolu komunikují pouze dvojčata, a v přepisu č. /19/, kde až na malé množství pokynů, které otec dává oběma dětem, spolu interagují pouze obě holčičky. Ve všech ostatních přepisech se objevují děti spíše v komunikaci s ostatními mluvčími. Pokud v dialogu Terešky a Míši nastane okamžik, kdy si děti zřejmě neví rady v případech, kdy není splněn jejich komunikační záměr, obrací se na zkušenější mluvčí. To můžeme potvrdit v krátké ukázce z přepisu č. /18/:

(...)
 %act: MIS zacinká lžičkou v hrníčku
 %act: TER se odvrací od obrazovky a odchází k MIS
 *TER: **mužu taky?**
 %act: MIS nevěnuje TER pozornost, hraje si dál s hrnkem a se lžičkou
 *TER: **mužu taky? [důrazněji] mužu taky? mužu taky?**
 %act: MIS pije a s hrníčkem u pusy se pomalu otáčí k TER

%act: TER šplhá na židli
 %act: přichází OTE
 *OTE: Tereško ne, běž dolů z té židle [důrazně]
 %act: TER slézá ze židle, **podívá se na otce**
 *TER: **Teka muže tááákýýý**
 *OTE: **doted' jsi to nechtěla tak ted' to má Míša ten čajíček**
 %act: TER se začne vztekat
 %act: MIS situaci nevěnuje pozornost
 *OTE: Terezo nech toho, doted' sis toho čajíku nevšímalá [důrazně]
 %act: **TER se rozbrečí**
 *TER: **já ci takýýý, jááá [já chci taky]**
 *OTE: doted' sis toho čajíku nevšímalá, tak okamžitě přestaň
 %act: TER si bere ze stolu lžičku
 *TER: lžičku jo?
 %act: MIS dopije čajík a odloží jej na stůl
 *MIS: ja sem měla zizeň
 %act: TER se natahuje po hrnku
 *TER: Miso ukas mi
 *OTE: už není čajík
 %act: **TER se podívá na OTE, zarazí se**
 *TER: **ečééé... eče Tekuůů, eče** [ještě, Terka ještě]
 (...)

Kromě toho, že dětem v průběhu komunikační situace hojně pomáhá otec, můžeme v ukázce sledovat několik dalších charakteristických rysů, mezi něž řadíme výše zmíněné opakování výpovědi s mírnou modifikací výpovědi (*mužu taky? [důrazněji] mužu taky? mužu taky? → (...) Teka muže tááákýýý → (...) já ci takýýý, jááá → (...) ečééé... eče Tekuůů, eče*) nebo užití rozkazovacího způsobu k vyjádření žádosti (*Miso ukas mi*). Na základě tohoto příkladu také můžeme potvrdit, že se u Terešky objevuje období vzdoru, které komentujeme v teoretické části v kapitole 3.2.

V ostatních případech se stává, že pokud se děti mezi sebou nedomluví, ten z komunikačních partnerů, který nedosáhne svého komunikačního záměru, komunikační situaci opouští, jak jsme mohli vidět výše v ukázce z přepisu č. /5/, ve které Míša raději odešla k jinému kočárku.

6.3.5 Analýza dialogů

Na tomto místě budeme analyzovat, jak v komunikačních situacích, v nichž participují dvojčata, funguje dialog. Budeme se opírat o poznatky, jež jsme zpracovali v teoretické části práce.

Jak zmiňujeme výše v kapitole 5.2.1, dialogické situace můžeme rozdělit na rozhovor dvou účastníků či na komunikační výměnu více jak dvou účastníků. V analyzovaném materiálu jsme zjistili, že většiny komunikačních situací, do kterých dvojčata vstupují ať už jednotlivě, nebo spolu ve dvojici, se účastní také další participant. Na základě citované literatury můžeme potvrdit, že průběh dialogu je ve všech případech řízen zkušenějším komunikujícím.

Nejdříve se zaměříme na to, jakým způsobem dvojčata zahajují komunikační situace a pomocí jakých prostředků komunikaci udržují, dále budeme zkoumat, jak děti vyjadřují žádosti, okomentujeme také vyjadřování omluv.

6.3.5.1 Zahájení a udržení dialogu

V rámci analýzy jsme mimo jiné sledovali také schopnost dětí zahájit a udržet konverzaci. Jak dokládá shromážděný materiál, i přesto, že jsou děti schopné pomocí jednoduchých strategií zahájit i udržovat komunikaci, a to buď pomocí verbálních, tak také pomocí neverbálních prostředků, ve většině případů zahajuje a udržuje zkušenější mluvčí.

Pokud komunikační situaci zahajují děti, používají pro to několik způsobů. První z nich můžeme doložit v ukázce z přepisu č./24/:

%act: TER chodí po místnosti, v rukách má hrníček a lžičku, dělá, že nabírá z hrníčku tekutinu, lžičku si dává k ústům

***TER: to je plo mě kafe**

%act: MIS se podívá na TER, pak přiběhne k dalšímu hrníčku

***MIS: to je plo mě kafe**

%act: MIS se symbolicky napije

%act: TER přiběhne k OTE a nabízí mu kávu

***OTE: nechci děkuju**

%act: TER odběhne na druhou stranu pokojíčku

(...)

Tereška komunikaci zahajuje prostým oznámením *to je plo mě kafe* spadajícím k imitativním reakčním funkcím, kterým komentuje svoji symbolickou hru. Míša tuto výpověď akceptuje a připojuje se do dialogu zopakováním výpovědi a nápodobou Terežiny symbolické aktivity³³. Následná Terežina snaha zapojit do společné komunikace a aktivity i otce symbolickým nabídnutím kávy se nezdařila, dívka tak odbíhá pryč a v rozvíjení komunikace a hry dál nepokračuje. Tímto dokladem také

³³ Tím po Terezce opakuje verbální i neverbální aktivitu a její vyjádření se tak řadí také k imitativním reakčním pragmatickým funkcím, jak blíže popisujeme v teoretické části práce (viz kapitola 5.1).

můžeme doložit naši předchozí tezi, že je-li dítě v komunikační situaci nepochopeno či odmítnuto, z komunikační situace odchází pryč.

V další ukázce můžeme sledovat zahájení komunikace pomocí oslovení *teto* a *tati*, které však Tereška používá až ve chvíli, kdy zjistí, že byly předchozí strategie pro navázání dialogu neúspěšné, viz ukázka z přepisu č. /28/:

%act: OTE převléká MIS

%act: MIS pláče

%act: TER se obléká sama

*OTE: Miško přestaň, měla jsi je dopoledne tak teď nebudeš dostávat nové gaťky, tyhle gaťky jsi měla dopoledne

%act: MIS stále pláče

*OTE: Mišo měla jsi tyhle, tyhle kalhotky jsi měla

*TER: **co to páče Miša?**

%act: **TER se při promluvě na nikoho nedívá**

%act: MIS stále zajímavě pláče

*TER: **co to páče Miša?**

%act: **TER se podívá na TE2**

*TER: **co to páče teto Miša?**

*TE2: **Miša nevím proč pláče**

*TER: Miša piny gaťky [špinavé kalhotky]? Miša nema gaťky?

*TE2: má gaťky přece

%act: OTE vezme MIS do náruče a chlácholí ji

*OTE: šššššššš

*TER: **tati ja copanky**

%act: OTE hladí MIS po zádech

*TER: **udělaš tati copanky?**

*OTE: uděláme, no, uděláme

*MIS: **tati to neci**

*OTE: co nechceš?

*MIS: copanky neci

*OTE: no tak nemusíme culiček

%act: MIS stále pláče

(...)

Tereška ve své první výpovědi *co to páče Miša* neudává, ke komu je výpověď směřována (jak také v přepisu uvádíme v následujícím komentáři, při vyřčení výpovědi se na nikoho nedívá). Když zjistí, že ani po opakování otázky jí nikdo neodpovídá, přidává k otázce oslovení *teto*. Reakce se nyní dočká a může pak pokračovat v komunikaci další otázkou. Ve chvíli, kdy se stává pro Terešku téma rozhovoru nezajímavým, obrací se k dalšímu komunikačnímu partnerovi pomocí výpovědi uvedené oslovením *tati*. Výpověď je pak po neúspěšném navázání dialogu s otcem modifikována do podoby, která Terešce pomůže navázat kontakt s otcem.

Na základě tohoto dialogu se domníváme, že si Tereška plně uvědomuje, že její komunikační strategie v některých situacích selhávají, a snaží se je v průběhu konverzace upravovat tak, aby byl splněn její komunikační záměr. V ukázce si také můžeme všimnout, že Míša pro vstup do dialogu používá ihned oslovení *tati* se záměrem „přebrat“ otcovu pozornost. Její komunikační záměr je naplněn, otec na Míšinu výpověď okamžitě reaguje. Vzhledem k informacím, které jsme na různých místech uvedli v teoretické části naší práce, se domníváme, že je Míša při naplňování svých komunikačních záměrů úspěšnější než Tereška. I přesto, že se na první pohled může zdát, že Míša nevěnuje pozornost dialogům ostatních mluvčích kolem sebe, domníváme se, že všechny komunikační situace sleduje a je schopná je aplikovat snáze než Tereška. Domníváme se, že ve dvojici je Tereška průbojnější a nebojí se zkoušet vyjadřovat své záměry různými, i neúspěšnými strategiemi, Míša však, jak se nám jeví, v mnohých případech vyjádření záměrů více promýšlí. S ohledem na teze, jež uvádíme v teoretické části, řadíme tento jev ke specifickým způsobu komunikace dvojčat.

Obě děti v rámci celého pořízeného materiálu hojně používají různá oslovení, nejčastěji pak oslovení *mami* a *tati*. Ve všech prepisech jsme našli celkem 29 výpovědí obsahujících jedno z uvedených oslovení rodičů. Zatímco Tereška oslovení používá ve větší míře, a to celkem ve 23 nalezených dokladech, na Míšu připadá zbylých 6 použití. Kromě oslovení rodičů se v celém materiálu nachází ve čtyřech výpovědích oslovení tety, která byla s dětmi v téměř každodenním kontaktu od jejich útlého dětství. Dále se objevuje v 8 případech oslovení paní učitelko (oslovení je ve čtyřech různých formách – *pani uciteko*, *pani učiteko*, *pani učitejko*, *pani ucitelko*) v případě Terešky; a v jednom dokladu (ve formě *pani ucitelko*) u Míši, a to pro učitelku v předškolním zařízení. Také dvojčata se v některých situacích navzájem oslovují. Míša oslovuje Terešku jménem v 8 nalezených dokladech (např. *Telezko*, *Teli co to děláš?*, *Teli kocálek* atd.), Tereška Míšu oslovuje v celém přepsaném materiálu celkem čtrnáctkrát (např. *Miso co to děláš*, *Mišo muže taky čednout?*, *Mišo*, *hele*, *Mišo*). Při symbolické hře na obchod Míša používá také oslovení *paní plodavacko*. V jednom dokladu také Míša při hře oslovuje psa – *tak Beniku*.

Dalším způsobem zahájení konverzace je pro děti pohled ve spojení s otázkou, jak můžeme doložit také na ukázce z přepisu č. /28/

(...)

%act: TER si sedne na zem vedle papučí

*OTE: oblečeš si bačkůrky Teri?

*TER: hmm

*OTE: a jsou to bačkůrky nebo papučky
 *TER: hmm, papušky
 %act: **TER vezme do ruky ponožku, podívá se na TE2**
 *TER: **jééé, co to, co to je?**
 *TE2: ponožky strejdovy víš?
 *TER: jo
 *TE2: takové teplé, do lyží
 %act: MIS odchází vedle do místnosti
 %act: TER schovává kapesník mezi matrace
 (...)

Tereзка se nejdříve ujistí o tom, že se na ni komunikační partner dívá, teprve potom vysloví dotaz, na který jí teta odpovídá. Aby Tereзка ujistila komunikačního partnera, že rozumí, ve stručnosti odpovídá výpovědí *jo*. Teta cítí potřebu dítěti vysvětlit funkci ponožek, Tereзка však, jak můžeme v přepisu vidět, tetino vyjádření dále nekomentuje, protože, jak se domníváme, již dosáhla původního komunikačního záměru.

Je zajímavé sledovat, jak funguje rozhovor dvojčat se stejně starou sestřenicí. V přepisu č. /6/, který níže uvedeme v celém jeho rozsahu, participuje Tereзка, Míša a o tři měsíce starší sestřenice³⁴.

%act: SEA vozí kočárek
 %act: TER sedí za pultem
 *TER: **mam vozit?**
 %act: TER se podívá na kočár
 %act: SEA se otočí za sebe
 *SEA: jedeme
 %act: SEA přistoupí k pultíku
 *SEA: tak
 %act: TER začne markovat věci
 *SEA: je dej mi ještě
 %act: SEA rychle vezme z pultu věc
 *SEA: ještě jídlo, jídlo, jídlo
 %act: SEA si bere věci z pultu, dává je na váhu
 %act: TER se podívá na SEA, začne jí pomáhat
 *SEA: jídlo, já sama, já sama
 %act: TER odtáhne ruce
 *SEA: ja sama
 %act: TER ukáže prstem na váhu
 *TER: t'ap t'ap tááám
 %act: MIS se otočí k TER a SEA, začne si s nimi hrát
 *MIS: Misa to [nesrozumitelné slovo]
 %act: SEA zvedne ovoce z váhy
 *SEA: děkujeme
 %act: MIS se otočí ke svému kočárku
 %act: SEA se otočí, chce dát ovoce do tašky, tu ale nemůže najít

³⁴ Věk sestřenice jsme zjistili na základě rodičovského dotazníku.

*TER: vem si sáček
 %act: SEA dává ovoce do košíku pod kočárem
 %act: MIS chce projet okolo kočárku SEA
 *MIS: pockej
 %act: MIS nemůže projet
 *MIS: pockéééj
 %act: SEA se zvedne, chytne se kočárku
 *SEA: pojedeme
 *MIS: tamhle
 %act: MIS narazí kočárkem do kočárku SEA
 *MIS: ééé
 %act: MIS se snaží vyhnout, ale nejde jí to
 *SEA: eště tam
 *TER: eště tady je žižátko [lízátko]
 %act: SEA se otočí na TER
 %act: MIS spěchá k TER
 %act: TER sedí za pultem a kouká na MIS a SEA, začne si hrát s váhou
 %act: SEA odchází z pokojíčku
 *MIS: pockej
 %act: MIS jde za SEA
 *MIS: to my na kobelci
 %act: TER se dívá na obrázky na váze, ukáže prstem
 *TER: to je ahudka
 %act: TER znovu ukáže prstem
 *TER: to je ahudka, to je jablíčko
 %act: TER se rozhlídne, zjistí, že MIS se SEA vyšly z pokojíčku
 *TER: pojd' [křikem]
 %act: TER se podívá na kasu
 *TER: já šem pani podavačka
 @END

Dialog začíná Terežka otázkou *mam vozit?*, kterou doplňuje pohledem na kočár. Sestřenice na výpověď reaguje jednoslovným vyjádřením *jedeme*, přitom přistupuje k pultu, za kterým sedí Terežka, a následně vysloví zájmeno *tak*. Je zajímavé sledovat, jak se děti při dialogu střídají. V první části mluví převážně sestřenice, Terežka na ni reaguje pouze neverbálně. Po několika replikách, ve kterých vypovídá sestřenice, přichází na řadu Terežčina citoslovečná výpověď symbolizující ťukání na váhu (*táp táp tááám*). K dialogu Terežky a sestřenice se připojením ke hře dětí replikou *Misa to [nesrozumitelné slovo]* přidává Míša. I přesto, že Terežka neodpovídá na všechny výpovědi obou komunikačních partnerek, situaci sleduje, což můžeme doložit její výpovědí *vem si sáček*, kterou reaguje na neverbální chování sestřenice hledající místo, kam by uložila nákup.

Zatímco Terežka se sestřenicí pokračují ve hře, Míša si začne hrát s kočárkem. Ve chvíli, kdy se Míša snaží projet s kočárkem okolo sestřenice, dochází ke změně

tématu a s tím také ke změně hry. Téma mění Míša rozkazem *počkej*, který v průběhu dialogu ještě jednou zopakuje. Sestřenice se připojuje k Míšině aktivitě, Tereška však nerespektuje změnu aktivity a tématu rozhovoru a pokračuje ve hře na obchod. Po několika samostatných komentářích Tereška zjišťuje, že si s ní nikdo nehraje a že také nikdo nereaguje na její komentáře, a snaží se pomocí žádosti *pojd' já šem pani podavačka* opět navázat na předchozí dialog.

V popsané ukázce můžeme sledovat, že výpovědi dětí se střídají nepravidelně, což je dle našeho názoru způsobeno několika faktory. Jedním z nich je fakt, že se dialogu účastní více než dva komunikanti, dále pak hraje roli věk dětí a nedostatek zkušeností se zahajováním a udržením rozhovoru a také to, že děti plně nesledují výpovědi ostatních komunikačních partnerů. Žádné z dětí se primárně nesnaží pomocí žádných prostředků udržet rozhovor. V některých momentech by se mohlo zdát, že se části komunikační situace mění z dialogu na monolog jednotlivých participantů, jak můžeme pozorovat například u Terešky. Opřeme-li se však o tezi zmíněnou v teoretické části práce (viz kapitola 5.2.1), za dialog je u dětí považována jakákoliv reakce dítěte na stimul jiného. S přihlédnutím k okolnostem a vzhledem k tomu, že Tereška reaguje na nepřítomnost zbylých dětí, můžeme řetězec jejích replik považovat za dialog, který však má specifický charakter.

Výpovědi všech participantů popsané komunikační situace jsou podobně dlouhé. To však neplatí pro komunikační situaci, které se účastní o dva roky starší sestřenice, jak doložíme níže na ukázce z přepisu č. /8/:

(...)

%act: MIS se dívá na SEB, ukáže jí na vlasy

*MIS: co to más? To más jeden?

%act: SEB si chytne na culík

*SEB: hmm

*MIS: jo?

*SEB: dva

*MIS: jo?

%act: SEB markuje zboží

*SEB: tak počkej

%act: MIS stojí a sleduje, co dělá SEB

%act: SEB dává zboží do vozičku, uvidí kartu

*SEB: ne karty se neberou, víš?

%act: SEB vytáhne z vozičku platební karty

*SEB: to se nebere tak, víš?

*MIS: jo?

*SEB: to se nebere

*MIS: ne?

*SEB: to má paní prodavačka

*MIS: jo?
 *SEB: hmm
%act: SEB se natáhne do vozičku pro další věci
 *SEB: tady to musím brát, kdo to vytáhl ten jogurt? musím to spravit
%act: SEB opravuje rozlepenou krabičku jogurtu
 *MIS: to je jogult?
 *SEB: no
%act: MIS ukáže na krabičku
 *MIS: dej mi jogult
 *SEB: dám ti jogurt
%act: SEB namarkuje jogurt, nechá ho ležet na pultu
%act: MIS bere krabičku do ruky, otvírá ji
 *MIS: tam neni jogult
 *SEB: to je jako
%act: SEB vytrhne MIS krabičku z ruky
 *MIS: jo? to je jako?
%act: MIS se poškrábe ve vlasech
 *MIS: aha
 *SEB: a to se dá otvírat víc?
 *MIS: jo?
 *SEB: jo
%act: SEB se zvedne a odchází od kasy
 *SEB: potřebujem [nesrozumitelná část výpovědi]
%act: MIS si jde sednout za kasu
 *SEB: počkej ještě ne, ještě ne, Míšo, Míšo
%act: MIS se zvedá, odchází od kasy
%act: SEB zvedá krabičku ze země
 *SEB: já sem chtěla přinést tohle
%act: SEB se vrací za kasu, sedá si, markuje zboží
%act: MIS odchází
 (...)

Dialog začíná Míša pohledem na sestřenici a deiktickým gestem, pomocí kterého ukazuje na vlasy sestřenice. Následuje dvojí otázka *co to más? to más jeden?*, na niž sestřenice odpovídá. Tím začíná řetězec pravidelně se střídajících výpovědí obou dětí, na základě kterých můžeme sledovat, že konverzaci udržuje spíše starší z dětí. Míšiny výpovědi jsou oproti výpovědím sestřenice znatelně kratší. Míša i sestřenice si dle našeho názoru uvědomují asymetrii dialogu. Zatímco sestřenice se snaží Míšu poučit o činnostech, které v průběhu rozhovoru vykonává, Míša se nechává zkušenějším komunikačním partnerem vést. Komunikační situaci ukončuje Míša tím, že mlčky odchází pryč.

Zajímavým jevem, který se v tomto dialogu objevuje, jsou Míšiny reakce na výpovědi komunikačního partnera, kterými vyjadřuje údiv nad obsahem jednotlivých

výpovědí. Jak udáváme v teoretické části práce v kapitole 5.1, patří tyto reakce k reakčním pragmatickým funkcím reaktivního charakteru.

Ve dvou krátkých ukázkách, které doložíme níže, okomentujeme situaci, ve které mají dvojčata možnost komunikovat s učitelkami v předškolním zařízení. Můžeme v nich sledovat, že jsou děti schopné pomocí jednoduché komunikační strategie zahájit dialog prostým oslovením učitelky předškolního zařízení.

V přepisu č. /9/ zahajuje výpovědi *heje pani učitejko* dialog Terezka, jak můžeme vidět v následující ukázce:

(...)
%act: **TER se podívá na obrázek, vezme ho do ruky**
*TER: **heje pani učitejko**
%act: **TER se podívá na UC2**
*UC2: ukaž, už se na něho jdu dívat
%act: *UC2 vezme do rukou pejska*
*UC2: no krásné má oči růžové, jako ty tričko, že?
*TER: jo
%act: *TER si dá prst k bradě*
*UC2: super
%act: *OTE bere kameru, v záběru už jsou obě děti*
%act: **MIS zvedne obrázek, ukazuje ho UC2**
*UC2: no nádherné, vy jste úplné umělkyně
%act: **MIS se usměje, odchází od stolečku**
(...)

V dialogu na první pohled dominují výpovědi učitelky, která komunikaci udržuje nejdříve výpovědi signalizující, že si dítěte všimla, a dále pak pochvalou a otázkou komentující barvu trička dítěte. Míša do dialogu mezi Terezkou a učitelkou neverbálně vstupuje ukázáním obrázku, který vytvořila. Po učitelčině pochvale se však usměje a komunikační situaci opouští.

Můžeme si všimnout, že v dialogu nedochází k pravidelnému střídání mluvčích. Jak jsme zmínili výše, převažují výpovědi učitelky.

Ve druhé ukázce z přepisu č. /11/ můžeme kromě oslovení učitelky sledovat také další zajímavé jevy:

(...)
%act: *MIS zvedne štětec od papíru, podívá se na MAT*
*MIS: hotové
*MAT: no to je krásné, ukaž to paní učitelce
%act: *TER rychle odloží štětec, bere do ruky papír*
*TER: **pani ucitelko**
%act: *TER se zvedá z židličky*
*TER: **pani učiteko**

%act: TER odchází od stolu
TER: **pani učiteko*
**MAT: tam je paní učitelka Teri*
%act: MAT ukáže na UC2
%act: TER jde za UC2
TER: **pani učiteko, pani učiteko, pani učiteko, pani učiteko [postupně zvyšuje hlas]*
%act: TER doběhne k UC2
%act: UC2 si dřepne k TER
**UC2: ukaž*
%act: TER si poskočí
**UC2: krásné, super*
%act: UC2 ukáže TER na pusy
**UC2: ty máš od toho i pusy teda*
%act: TER se usměje, dotkne se rukou pusy
*%act: **MIS přeběhne za UC2, podává jí obrázek***
MIS: **pani učitelko*
%act: UC2 se podívá na obrázek
**UC2: no super, no vy jste šikulky*
%act: TER odchází z místnosti
%act: UC2 se dívá na TER
**UC2: podívej, já ti ho dám tady, jo? ať si ho nezapomeneš, až půjdeš domů ten obrázek*
%act: TER kývne
 (...)

V ukázce se objevuje opakované užití oslovení učitelky *pani učiteko*, které Terežka opakuje do té doby, než si učitelka dítěte všimne. Ve chvíli, kdy začne učitelka s dítětem komunikovat, pomocí pohybu dává Terežka najevo, že má radost. S učitelkou již dále verbálně nekomunikuje, na konci komunikační situace pouze souhlasně kývne hlavou. Míša se v průběhu komunikační situace přidává do dialogu oslovením učitelky, dále se však nijak neprojevuje. Opět můžeme sledovat, že výpovědi učitelky jsou mnohem delší a objevuje se v nich mnohem více informací než u výpovědi dvojčátek.

Specifikem těchto dvou komunikačních situací, které bychom rádi zdůraznili, je Terežčino oslovení *heje pani učitejko* a *pani učiteko* a jež Terežka a dále také Míša, kombinuje s dalšími neverbálními signály.

V celém materiálu jsme sledovali, že děti zahajují komunikační situaci několika způsoby, mezi které se řadí otázka, neverbální signál ve spojení s verbální výpovědí, oslovení či prosté oznámení vyjadřující činnost.

Pokud děti zahajují dialog s rodiči, nemají pevně stanovený způsob, pomocí kterého získávají rodičovskou pozornost. Rozhovor s rodiči zahajují jak oslovením, tak také otázkou, neverbálním signálem či oznamovací výpovědí, případně kombinací

několika způsobů. Jestliže dvojčata začínají dialog s vrstevníky (rozuměj sestřenicemi), využívají buď tázací výpověď (*mužu peníze blat [brát]?*), prosté oznámení komentující situaci (*já budu pani plodavačka, ja dam sem*), či rozkaz (*ukaz mas syl [ukaž máš sýr]*). V žádné komunikační situaci se sestřenicemi děti sestřenice neoslovují jménem. V komunikaci s prarodiči děti nikdy rozhovor nezahajují samy a ani v průběhu dialogu s prarodiči nepoužívají žádná jejich oslovení.

Naopak ve všech situacích, kdy děti zahajovaly dialog s pedagogickými pracovníky v předškolním zařízení, používaly děti oslovení paní učitelko (v různých modifikacích). Stoprocentní výsledek ale může být zkreslený nízkou četností situací, ve kterých děti mohly přímo komunikovat s učitelkami.

6.3.5.2 Vyjádření žádosti

Aby dítě dosáhlo nějakého předmětu či přimělo komunikačního partnera k nějaké činnosti, musí se naučit způsob, jak má formulovat žádost. Na základě literatury, kterou komentujeme v teoretické části v kapitole 5.2.4, víme, že žádost patří k pragmatickým funkcím, které se u dětí objevují již před druhým rokem.

U obou sledovaných dětí pozorujeme výskyt verbálně vyjádřených proseb a žádostí. V některých případech přímé žádosti ve formě *prosím* předchází nejdříve rozkaz. Pakliže se komunikační záměr ve formě rozkazu nezdaří, zkoušejí děti další komunikační strategie, jakými jsou například opakování rozkazu, žádosti, případně také neverbální signály ve formě pláče a vzteku. V ojedinělých případech děti používají prosbu pomocí částice *prosím*, která postupně nabývá na intenzitě, když strategie nefunguje hned.

V celém materiálu jsme zaznamenali 14 přímých žádostí u Míši (ta používá spíše slovo *plosim*) a 9 přímých žádostí u Terezky³⁵, která slovo pro snadnější výslovnost modifikuje do podoby *pošim*. Názornou ukázkou průběhu žádosti u Terezky můžeme doložit na ukázce z transkriptu č. /25/:

%act: MIS nabírá čaj lžičkou, pije

%act: **TER se dívá na MIS, pak na OTE**

*TER: Teka chce hičku [lžičku]

*MAT: a maminka chce Ferrari

*OTE: Terezko Miša ji měla první

%act: **TER se podívá na OTE, pak na MAT, pláče**

*TER: Teka chce Teka poší [prosí]

³⁵ Sedm z nich je z jedné komunikační situace, kterou dokládáme dále.

*OTE: Míša ti ji pak půjčí
 %act: **TER se podívá na MIS**
 *TER: **pošim** [prosím]
 %act: MIS si TER nevšímá
 *TER: **Teka chce to**
 %act: **TER ukáže prstem na lžičku, pak se podívá na OTE**
 *TER: **Teka chce to**
 %act: **TER se podívá na lžičku, pak na OTE**
 *TER: **Teka ce to**
 %act: **TER se podívá na MIS, pláče**
 *TER: **Teka če [chce] to**
 %act: TER ukáže prstem na lžičku, podívá se na MIS
 *TER: **pošim, pošim**
 %act: MIS si TER nevšímá, stále nabírá čaj lžičkou
 *TER: **pošim** [důrazně, nahlas]
 %act: MIS se podívá na TER
 *TER: **pošim**
 %act: MIS nabírá čaj lžičkou
 *MAT: **Míšo tak Tereška tě prosí ale**
 *TER: **pošim**
 %act: **MIS podá lžičku TER**
 *MIS: Misa napije
 %act: MIS pije z hrníčku
 %act: TER se podívá na MIS a začne se vztekat
 *MIS: Misa už napila
 %act: TER strčí do MIS a chce si sednout na židli k MIS
 *TER: muž už
 %act: TER si sedá k MIS
 (...)

Komunikaci Tereška zahajuje pohledem na Míšu a na otce. Označením *Teka chce hičku [lžičku]* pak vstupuje do dialogu. Můžeme si všimnout, že výpověď není nikomu adresovaná. Matka na dítě reaguje výpovědí, které Tereška, vzhledem k tomu, že na ni dále nereaguje, pravděpodobně nerozumí. Otec se připojuje k matčině reakci a upozorňuje Terešku, že lžičku zrovna používá Míša. Tereška se nejdříve podívá na otce, pak pohlédne i na matku a rozpláče se, což hodnotíme jako další ze strategií, kterou používá k dosažení předmětu. Vzhledem k neúspěchu předchozí strategie Tereška změní způsob žádosti a pomocí výpovědi *Teka chce Teka poši* přidáním výrazu *poši* obměňuje strategii, díky níž setrvává u svého požadavku. Tato výpověď však není adresována žádné konkrétní osobě. I přesto otec na situaci reaguje výpovědí *Míša ti ji pak půjčí*, na základě které se Tereška se svým požadavkem obrací k Míše a znovu ji prosí (*pošim*). V okamžiku, kdy Tereška zjistí, že ji Míša nevnímá, Tereška začne opakovat, že lžičku chce, výpovědí *Teka chce to*. Verbální výpověď doplňuje

deiktickým gestem a pohledem na otce, ve kterém hledá oporu. Když zjišťuje, že jí otec nepomůže, obrací se se stejnou výpovědí zpět k Míše a pláče. Při dalším neúspěšném pokusu se znovu vrací k žádosti pomocí prostředku prosím – *pošim*. Po neúspěchu zvyšuje hlas a dosáhne tím Míšiny pozornosti, kterou Míša vyjádří pohledem. Tereška ještě jednou poprosí, Míša se však navrácí k předchozí činnosti a Terezce opět nevěnuje pozornost. V tom okamžiku matka upozorní Míšu, že Tereška poprosila, čímž Míše nepřímo sděluje, že by měla věnovat pozornost Terežčině žádosti. Tereška ještě jednou poprosí a Míša jí na základě této žádosti podává lžičku s komentářem, že se ještě napije. Byť Tereška dosáhla svého původního komunikačního záměru, a tedy dostala požadovanou lžičku, podívá se na Míšu a začne se vztekat. Předpokládáme tedy, že Tereška během této komunikační situace nesprávně vyjadřovala svoji žádost, že chce lžičkou nabírat z hrnku čaj. Míša ve své následující výpovědi komentuje, že se už napila. Tereška se slovy *muzu už* strká do Míši a bere si hrneček s čajem, dosahuje tím svého záměru.

Tato situace dle našeho názoru velmi dobře ukazuje, jak si Tereška není jistá správným postupem při vyjadřování konkrétní žádosti.

Na základě materiálu jsme zjistili, že děti vyjadřují žádost pomocí výrazu *prosit* pouze v domácím prostředí či v komunikaci s matkou a s otcem. Objevili jsme také jeden výskyt prosby v komunikační situaci odehrávající se v předškolním zařízení, a to v přepisu č. /11/, ve kterém Míša žádá při výtvarné aktivitě matku o další pastelku – *mami ale ja plosim*. Míša však i v této komunikační situaci komunikuje s rodiči. Průběh komunikační situace, ve které se tato výpověď objevuje, budeme komentovat pod ukázkou:

(...)

*MIS: ja tak vykleslim?

%act: MIS se podívá na MAT

*MAT: no

%act: MIS se natáhne po TER pastelce, zamračí se

*MIS: dej to čelvenou

*MAT: teď má červenou Tereška, vezmi si jinou pastelku

*MIS: mami ale ja plosim

%act: MAT se podívá na TER

*MAT: půjčíš MIS červenou pastelku, když tě tak hezky prosí?

%act: TER nezvedne oči od papíru a kreslí dál

%act: MIS plácne rukou do stolu

*MIS: plosíím

*MAT: Terezko

*TER: ale já maluju

%act: MIS se podívá na OTE

***MIS: tatííí, tatííí**

%act: TER položí pastelku před MIS

(...)

Míša v průběhu komunikační situace zjišťuje otázkou a následujícím pohledem na matku, jestli může malovat obrázek. Po matčině souhlasu se s mimickým gestem a následnou výpovědí *dej to celvenou* natáhne pro pastelku, kterou drží v ruce Tereška. Matka však Míšu upozorní, že pastelku používá Tereška. Míše matčina odpověď nestačí a pokračuje v konverzaci slovy *mami ale ja plosim*. Matka pomáhá dětem situaci vyřešit a upozorňuje Terešku, že by bylo pěkné půjčit Míše pastelku. Když Tereška nereaguje, Míša se slovem *plosíím* plácne do stolu. Na základě matčina oslovení Tereška dává najevo, že Míše pastelku půjčit nemůže, protože ji používá. Ve chvíli, kdy začne Míša hledat oporu v otci, a to jak formou pohledu, tak formou verbální výpovědi v podobě dvakrát opakovaného oslovení *tatííí*, Tereška pastelku předává Míše.

Komunikační situace se účastní Míša a další tři komunikační partneři a každý z nich Míšin komunikační záměr ovlivňuje. Matka a otec v komunikační situaci hrají pomocnou roli, Tereška je naopak objektem, kterému je směřována žádost.

Obě děti mají obecně problém s přesným vyjádřením žádosti. Ve většině komunikačních situací, které jsou orientované na prosby a žádosti, chybí bližší specifikace žádosti, ke které dochází až postupně v případě, že komunikační partneři na záměr mluvčího nereagují dle původního předpokladu.

V materiálu jsme našli také doklady nepřímé žádosti ze strany sledovaných dětí, což můžeme doložit v následující ukázce z přepisu č. /5/:

(...)

***SEA: ted' tady budu placovat**

%act: SEA chytne na kasu

%act: dvojčata sledují SEA

***SEA: ja muším domů, pide domů**

%act: MIS se podívá na SEA

***MIS: já nemám peníze**

%act: SEA se podívá na hromádku s penězi

***SEA: já vím, já sem zapomněla**

%act: SEA podává bankovky MIS

***SEA: tady máte peníze**

%act: MIS bere peníze

***MIS: obe dvě**

%act: SEA podává MIS další minci

***SEA: eště mužeš mit dva**

%act: MIS si bere od SEA peníze

%act: TER si bere peníze z pultíku

(...)

Míša oznamuje sestřenici, která si hraje na prodavačku, že nemá peníze výpovědí *ja nemam penizek* a nepřímou tak sestřenici říká, že by chtěla získat dětské peníze. Sestřenice Míšinu nepřímou žádost chápe a rozdává dvojčatům peníze. Můžeme tím doložit naši tezi z kapitoly 5.2.4, že děti používají nepřímou žádost v některých případech také v komunikaci s partnerem s nižším statutem (rozuměj s dětmi).

V ukázce si můžeme mimo jiné všimnout, že výpovědi sestřenice převažují nad reakcemi Míši a Terezky. Komunikační situaci navíc iniciuje a řídí stejně stará sestřenice.

Mezi vyjadřováním žádostí u Terezky a u Míši nenacházíme větší rozdíly. U Míši se ve dvou případech objevuje specifikace žádosti v rámci jedné výpovědi, a to v přepisu č. /8/, v komunikační situaci se sestřenicí (*ja taky pani podavaska plosim*) a v přepisu č. /25/ kdy Míša na otcovu otázku *co prosíš Míšo?* otcí upřesňuje žádost (*plosim Misa chce napít cajik*). U Terezky jsme v žádné výpovědi podobnou specifikaci v rámci výpovědi nenašli.

6.3.5.3 Vyjádření omluvy

Na základě informací uvedených v teoretické části práce v kapitole 5.2.5 můžeme omluvu z hlediska funkčnosti zařadit do reakčních pragmatických funkcí, do kterých spadají reakce na aktivity a podněty, jež jsou součástí komunikační situace.

Dle našich původních předpokladů vycházejících z pozorování dětí ještě před začátkem výzkumu a z rodičovského dotazníku jsme očekávali vyšší míru výskytu omluv. Materiály nám však poskytly jediný výskyt vyjádření omluvy pomocí výpovědi obsahující prostředek *promiň*. Míšina výpověď se objevuje v části v přepisu č. /5/:

(...)

%act: MIS nechtěně bouchne TER

*TER: áááú

*MIS: **plomiň**

%act: TER ukazuje na foukací harmoniku za SEA

*TER: tam je to

*MIS: **belany belany duc**

(...)

Míšina omluva se vyskytuje jako samostatná výpověď ve formě jednoduchého výrazu *plomiň*. Byť je tato omluva v rámci celého materiálu ojedinělá, shledáváme ji z hlediska pragmatické stránky komunikace za důležitou, protože dokazuje, že si Míša osvojuje

také toto zdvořilostní vyjádření. Za důležitý považujeme také fakt, že Míša vyjádřila omluvu bez předchozího upozornění dospělého. Na základě toho předpokládáme, že jsou děti zvyklé omluvu běžně vyjadřovat.

Při posuzování této krátké komunikační situace jsme byli nuceni zamyslet se také nad Míšinou výpovědí *belany belany duc*, kterou si osvojila na základě rutinní hry. Překvapilo nás použití této výpovědi v tomto komunikačním kontextu. Předpokládáme však, že se Míša snažila pomocí této výpovědi vysvětlit předchozí omluvu. Situace jí dle našeho názoru rutinní hru připomněla.

7 Závěr

V úvodu práce jsme si kladli za cíl na základě případové studie dvojčat ve věku mezi 35. až 37. měsícem prozkoumat pragmatickou stránku komunikace dětí-dvojčat daného věku. Na základě literatury vztahující se k tématu jsme vytvořili teoretický základ, o který jsme se v průběhu praktické části práce opírali a na který jsme odkazovali.

Kromě analýzy obecných dovedností a znalostí dvojčat jsme sledovali také jejich řečové dovednosti. Na základě analýzy shromážděného materiálu jsme zjistili, že dvojčata často komunikují s dospělými a vstupují také do komunikačních situací s vrstevníky, jak dokládáme na mnohých příkladech v rámci praktické části práce. Objevili jsme, že výpovědi dvojčat jsou oproti výpovědím stejně staré sestřenice o poznání kratší a stručnější, čímž můžeme potvrdit výrok Svenky Savić uvedený v kapitole 3.3.2. Můžeme také potvrdit autorčinu tezi, kterou uvádíme ve stejné kapitole v teoretické části práce, že účastní-li se jedno dítě z dvojice komunikační situace, informaci pravděpodobně nepřímou dostává i druhé z nich i přesto, že se může zdát, že komunikační situaci nesleduje. Příkladem může být ukázka, kterou uvádíme v kapitole 6.3.5.1, ve které Míša po Terezčíných neúspěšných strategiích při zjišťování informací používá rovnou oslovení *tati* spolu s bližším specifikováním žádosti, přičemž její komunikační strategie je úspěšná.

V rámci analýzy pragmatické stránky komunikace jsme zkoumali, jakým způsobem dochází v komunikaci k zahajování dialogu. V celém materiálu bylo sledováno, že děti zahajují komunikační situaci několika způsoby, mezi které se řadí otázka, neverbální signál ve spojení s verbální výpovědí, oslovení či prosté oznámení vyjadřující činnost. Pokud děti zahajují dialog s rodiči, nemají pevně stanovený způsob, pomocí kterého získávají rodičovskou pozornost. Rozhovor s rodiči zahajují jak oslovením (mami, tati), tak také otázkou, neverbálním signálem (pohledem, deiktickým gestem) či oznamovací výpovědí, případně kombinací několika způsobů. Jestliže dvojčata začínají dialog s vrstevníky (rozuměj sestřenicemi), využívají buď tázací výpověď, prosté oznámení komentující situaci, či rozkaz. V žádné komunikační situaci se sestřenicemi děti sestřenice neoslovují jménem. V komunikaci s prarodiči děti nikdy rozhovor nezahajují samy a ani v průběhu dialogu s prarodiči nepoužívají žádná jejich oslovení. Naopak ve všech situacích, kdy děti zahajovaly dialog s pedagogickými pracovníky v předškolním zařízení, používaly děti oslovení paní učitelko (v různých

modifikacích). Výsledek ale může být zkreslený nízkou četností situací, ve kterých děti mohly přímo komunikovat s učitelkami.

Ve větší míře jsme při analýze materiálu objevili v projevech sledovaných dětí opakování, opravování či objasňování výpovědi, pokud děti nedosáhly komunikačního záměru, jak také dokládáme v kapitole 6.3.5. Tím můžeme potvrdit Průchovu tezi uvedenou v kapitole 3.3.2, že se u dvojčat tento jev obvykle vyskytuje častěji než u jednočetných dětí.

Dalším jevem vztahujícím se k osvojování pragmatické stránky komunikace, který byl v rámci výzkumu sledován, bylo vyjádření žádosti. Bylo zjištěno, že se u obou sledovaných dětí vyskytuje přímá žádost s použitím výrazu *prosím* (v různých modifikacích), které však v mnoha případech předchází rozkaz. Pakliže se komunikační záměr ve formě rozkazu nezdaří, obě děti používají další komunikační strategie. Kromě opakování rozkazu se v nashromážděném materiálu objevují také neverbální signály ať už mimického charakteru, nebo v podobě emotivního vyjádření vzteku a pláče. V některých dokladech se objevilo použití výrazu *prosím*, při jehož vyjadřování děti postupně zvyšovaly intenzitu hlasu, dokud nebyl splněn jejich komunikační záměr. Na základě materiálu bylo zjištěno, že obě děti vyjadřují žádost pomocí výrazu *prosím* pouze v přítomnosti rodičů (a to jak v domácím prostředí, tak také v předškolním zařízení při společných aktivitách). Shromážděný materiál nám poskytl množství důkazů, že si dvojčata nejsou jista postupem při vyjadřování žádostí.

Dle našich původních předpokladů vycházejících z pozorování dětí ještě před začátkem výzkumu a z rodičovského dotazníku jsme očekávali vyšší míru výskytu omluv. Materiál nám však poskytl jediný výskyt vyjádření omluvy pomocí výpovědi obsahující prostředek *promiň*.

Vzhledem k tezím, které jsme uváděli v průběhu práce, se domníváme, že je Míša při naplňování komunikačních záměrů úspěšnější než Tereška. I přesto, že se Tereška jeví jako průbojnější a nebojí se zkoušet různé, byť mnohdy nefunkční strategie při vyjadřování komunikačních záměrů, Míša díky pozorování komunikačních situací, do kterých se mnohdy přímo nezapojuje, vyjadřuje své komunikační záměry přesněji.

Materiál, který jsme shromáždili, je pro účely práce dostatečný, jsme si však vědomi toho, že výsledky, k nimž jsme dospěli, nelze zobecnit. Výzkum má podobu případové studie s jejími obvyklými výhodami i nevýhodami. Pokud bychom chtěli z materiálu vyvozovat obecné závěry, museli bychom získat mnohem větší vzorek dětí dle různých kritérií (například pohlaví dětí, sociální zázemí rodiny, věk, apod.).

Jsme si vědomi některých nevýhod zvolených metod, a to například při pořizování nahrávek na jednu kameru. V několika situacích se stalo, že v záběru nemohly být obě děti z dvojice, a nemohli jsme tak u jednoho z nich sledovat plně všechny neverbální komunikační prostředky. Pracovat se dvěma zařízeními by však kladlo velké nároky na rodiče dětí, kteří audiovizuální nahrávky pořizovali. Nevýhodu vnímáme také ve zvolené metodě přepisů nahrávek. V řádcích začínajících označením *%act:* uvádíme oproti CHATu kromě komentáře, co děti a ostatní participantů dělají, také všechny poznámky týkající se gest a mimiky dětí. I přesto, že se nám tato metoda jevila praktičtější a ve fázi přepisování nám ušetřila čas, při analýzách jsme naopak museli déle rozlišovat některé pohyby a gesta a zvažovat je z hlediska vlivu na komunikační situaci.

Práce si neklade nárok na úplné zpracování problematiky. V průběhu analýzy se před námi otevírala řada otázek, kterým bychom se chtěli věnovat v budoucím výzkumu. Především bychom chtěli prohloubit výzkum osvojování komunikačních dovedností dvojčat, a to vzhledem ke komunikačním rolím, ke kterým mají dvojčata tendenci inklinovat. Na základě shromážděného materiálu se domníváme, že každé z dvojčat se cítí jistější v jiných komunikačních situacích, v odlišných prostředích a také má osvojené jiné komunikační strategie pro různé komunikační partnery. Získaný materiál také nabízí množství podkladů pro zkoumání řečového chování v předškolním zařízení.

8 Literatura

AINSLIE, Ricardo. *The Psychology of Twinship*. Northvale : Aronson, 1997.

ANDRAŠŠÍ, Marcela. *Adaptace tříletých dětí v mateřské škole očima maminek*. Informatorium : Časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách. Praha : Portál, 2015, roč. 22, č. 7, s. 16-17.

BECKER BRYANT, Judith. Pragmatic development. In. Bavin, Edith, L. (ed.). *The Cambridge Handbook of Child Language*. 2009, s. 339-354.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha : Grada, 2012.

DOHERTY-SNEDDON, Gwyneth. *Neverbální komunikace dětí : jak porozumět dítěti z jeho gest a mimiky*. Praha : Portál, 2005.

DOSTÁLOVÁ, Lucie. *Komunikace dětí předškolního věku*. In. Češtinář, 19, 2008-2009, s. 37-47.

Encyklopedický slovník češtiny. BACHMANOVÁ, Jarmila, ... et al. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

GAVLASOVÁ, Pavla. *A co když jsou to dvojčata?* Čeština doma a ve světě, roč. 7, 1999, č.1, s.16-19.

GOLDIN-MEADOW, Susan. From gesture to word. In. Bavin, Edith, L. (ed.). *The Cambridge Handbook of Child Language*. 2009, s. 145-160.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha : Jiří Budka, 1993.

HIRSCHOVÁ, Milada. *Pragmatika v češtině*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006.

HOLMANOVÁ, Jitka. Přehled normálního vývoje dítěte. In. Škodová, E.- Jedlička, I. a kol. *Klinická logopedie*. Praha, 2003. s. 591-603.

HORŇÁKOVÁ, Katarina, KAPALKOVÁ, Svetlana, MIKULAJOVÁ, Marina. *Kniha o detskej reči*. Bratislava : Slniečko, 2005.

CHILDES. Dostupné on-line: <http://childes.psy.cmu.edu>

KAPALKOVÁ, Svetlana. Neverbálna komunikácia v ranom veku. In. *Jazyk a komunikácia v súvislostiach*. II. Bratislava : Filozofická fakulta UK, 2007, s. 181–190.

KAPALKOVÁ, Svetlana, SLANČOVÁ, Daniela, BÓNOVÁ, Iveta, KESSELOVÁ, Jana, MIKULAJOVÁ, Marína. *Hodnotenie komunikačných schopností detí v ranom veku*. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov 2010. 110 s.

KESSELOVÁ, Jana. *Lingvistické štúdie o komunikácii detí*. Prešov : Náuka, 2001

KRAMULOVÁ, Daniela. *Dvojčata ve školce*. Informatorium : Časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách. Praha : Portál, 2010, roč. 17, č. 2, str. 16-17.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. Praha : Grada, 2005.

KYCLTOVÁ BEZDĚKOVÁ, Jana. *Učíme naše dítě mluvit*. Praha : Arista, 2014.

LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha : Grada 2005.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha : Avicenum, 1986.

MIKULAJOVÁ, Marina. Vývin rečovej činnosti v kontexte psychického vývinu. In. Slančová, Daniela (ed.). *Štúdie o detskej reči*. Prešov, 2008. s. 29-64.

NINIO, Anat, SNOW, Catherine E. *Pragmatic Development*. Boulder – Oxford 1996.

OHNESORG, Karel. *Fonetická studie o dětské řeči*. Praha : Filosofická fakulta University Karlovy, 1948.

OHNESORG, Karel. *Naše dítě se učí mluvit*. Praha : SPN, 1976.

PIAGET, Jean, INHELDEROVÁ, Bärbel. *Psychologie dítěte*. Praha : Portál, 1997.

PIAGET, Jean. *Psychologie inteligence*. Praha : Portál, 1999.

PONS, Jean Claude, FRYDMAN, René. *Dvojčata*. Bratislava : Sofa, 1997.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace*, Praha : Grada, 2011

RULÍKOVÁ, Klára. *Dvojčata. Jejich vývoj a výchova*. Praha : Portál, 2002.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie. *Když začínáme mluvit : lingvistický pohled na rané projevy český hovořícího dítěte*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2013.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, Lucie. *Pragmatika : Studijní příručka*. Praha : Karolinum, 2014.

SAVIĆ, Svenka. *How twins learn to talk*. London : Academic Press, 1980.

SLANČOVÁ, Daniela. Pragmatické funkcie vo vývine rečovej činnosti. In. Slančová, D. (ed.). *Štúdie o detskej reči*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2008. s.67-120.

SLANČOVÁ, Daniela. *Reč autority a lásky*. Prešov : Prešovská univerzita, 1999

SLANČOVÁ, Daniela. *Reč orientovaná na dieta : O niektorých aspektoch a výsledkoch jej výskumu*. In. Lechta, V. (ed.). Logopaedica V. 2002

SMOLÍK, Filip, SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, Gabriela. *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Praha : Grada 2014.

STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *Z dětských mudrosloví : Specifické znaky dětské psychiky*. Praha : Karolinum, 2000.

ŠEBESTA, Karel. *Od jazyka ke komunikaci*. Praha : Karolinum, 2005.

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha : Karolinum, 2004.

TĚTHALOVÁ, Marie. *Jak se vyvíjí dětská řeč*. Informatorium: Časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách. Praha : Portál, 2015, roč. 22, č. 8, s. 12-14.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2012.

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. *Co nevíte o dvojčatech*. Praha : Portál, 2009.

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. *Bude nás víc - čekáme dvojčata*. Praha : Českomoravská asociace Klubů dvojčat a vícčrat, 2010 (dostupné na: www.dvojcata.cz/wp-content/.../08/Bude-nas-vic-cekame-dvojcata.pdf) [online]. [cit. 21-11-2015]

ZAOUCHE-GAUDRON, Chantal. Malé dítě uprostřed dvojí socializace rodina – jesle. In. Šulová, L., Zaouche-Gaudron, Ch. *Předškolní dítě a jeho svět*. Praha : Karolinum, rok 2003, s. 183-197.

<http://www.twinsuk.co.uk/twinstips/14/93/twins-language-&-development/twin-language---talking-the-same-talk/> [cit. 11-12-2015]

9 Přílohy

Příloha č. 1

Souhlas se zpracováním údajů pro diplomovou práci

Já níže podepsaný(á).....(*jméno a příjmení*),
narozen(a).....(*celé datum narození*)
souhlasím s tím, aby **Zuzana Šullová** (narozena 27. 1. 1987) pracovala s mými dětmi
.....(*jména dětí*)
a výsledné údaje použila v diplomové práci na téma „Komunikace dvojčat v různých
komunikačních situacích.“

Výše uvedená práce je zaměřena na pragmaticky orientovanou analýzu (se soustředěním na projevy sledovaných dětí), komunikační záměry účastníků a prostředky jejich vyjadřování a dále také na otázky organizace komunikace (především pak na zapojování komunikantů do komunikace, jejich střídání v dialogu, volbu a udržování témat atp.), zdvořilost, rutiny atp.

Období práce s dětmi: leden–duben 2013

V práci budou uvedena pouze křestní jména dětí. Jména dalších účastníků konverzace nebudou zmíněna. Pořízené videozáznamy nebudou dále šířeny. Budou zapsány pouze výsledky práce.

Současně s tím poskytuji k výše uvedenému účelu své výše uvedené osobní údaje (dále jen „údaje“) a souhlasím s tím, aby pořizovatel tyto údaje zpracovával formou jejich shromažďování a uložení v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění.“

Souhlas je odvolatelný. Jsem si vědom(a) toho, že odvolání se vztahuje na nové použití materiálů po jeho odvolání. Materiály, které byly vytištěny, graficky či jinak elektronicky zpracovány, budou nadále používány a distribuovány na základě souhlasu k datu výroby.

Prohlašuji, že jsem byl(a) seznámen(a) s obsahem průzkumu.

Prohlašuji, že výše uvedenému textu plně rozumím a stvrzuji ho svým podpisem dobrovolně.

V..... dne.....

Podpis.....

Příloha č. 2

Souhlas se zpracováním údajů pro diplomovou práci

Já níže podepsaný(á)..... (*jméno a příjmení*),
narozen(a).....(*celé datum narození*)

souhlasím s tím, aby **Zuzana Šullová** (narozena 27. 1. 1987) v níže uvedeném období pořizovala potřebný audiovizuální materiál pro svůj výzkum a výsledné údaje použila ve své diplomové práci na téma „Komunikace dvojčat v různých komunikačních situacích“.

Výše uvedená práce je zaměřena na pragmaticky orientovanou analýzu (se soustředěním na projevy sledovaných dětí), komunikační záměry účastníků a prostředky jejich vyjadřování a dále také na otázky organizace komunikace (především pak na zapojování komunikantů do komunikace, jejich střídání v dialogu, volbu a udržování témat atp.), zdvořilost, rutiny atp.

Období pořizování materiálu: leden–duben 2013

V práci budou uvedena pouze křestní jména zkoumaných dětí. Jména dalších účastníků konverzace nebudou zmíněna. Pořízené videozáznamy nebudou dále šířeny. Budou zapsány pouze výsledky práce.

Současně s tím poskytnu k výše uvedenému účelu své výše uvedené osobní údaje (dále jen „údaje“) a souhlasím s tím, aby pořizovatel tyto údaje zpracovával formou jejich shromažďování a uložení v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Souhlas je odvolatelný. Jsem si vědom(a) toho, že odvolání se vztahuje na nové použití materiálů po jeho odvolání. Materiály, které byly vytištěny, graficky či jinak elektronicky zpracovány, budou nadále používány a distribuovány na základě souhlasu k datu výroby.

Prohlašuji, že jsem byl(a) seznámen(a) s obsahem průzkumu.

Prohlašuji, že výše uvedenému textu plně rozumím a stvrzuji ho svým podpisem dobrovolně.

V..... dne.....

Podpis.....

Příloha č. 3

Seznam přepisů

- /1/ 02.03.2013 NAR (I.)
- /2/ 02.03.2013 NAR (II.)
- /3/ 02.03.2013 SES (I.)
- /4/ 02.03.2013 SES (II.)
- /5/ 03.04.2013 SES (I.)
- /6/ 03.04.2013 SES (II.)
- /7/ 03.04.2013 SES (III.)
- /8/ 03.04.2013 SES (IV.)
- /9/ 03.02.2013 PZ (I.)
- /10/ 03.02.2013 PZ (II.)
- /11/ 05.03.2013 PZ (I.)
- /12/ 05.03.2013 PZ (II.)
- /13/ 05.03.2013 PZ (III.)
- /14/ 04.04.2013 PZ (I.)
- /15/ 04.04.2013 PZ (II.)
- /16/ 04.04.2013 PZ (III.)
- /17/ 30.03.2013 ROD (I.)
- /18/ 30.03.2013 ROD (II.)
- /19/ 30.03.2013 ROD (III.)
- /20/ 30.03.2013 ROD (IV.)
- /21/ 30.03.2013 ROD (V.)
- /22/ 30.03.2013 ROD (VI.)
- /23/ 30.03.2013 ROD (VII.)
- /24/ 03.04.2013 ROD
- /25/ 04.04.2013 ROD
- /26/ 23.02.2013 HOR (I.)
- /27/ 23.02.2013 HOR (II.)
- /28/ 23.02.2013 HOR (III.)
- /29/ 23.02.2013 HOR (IV.a)
- /30/ 23.02.2013 HOR (IV.b)
- /31/ 23.02.2013 HOR (IV.c)
- /32/ 23.02.2013 HOR (IV.d)
- /33/ 23.02.2013 HOR (V.)

Příloha č. 4

Přepisy

/1/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEA Sestřenice, Babička z matčiny strany, BAO Babička z otcovy strany, DED Děda, TET Teta, STR Strýc, MAT Matka, OTE Otec

@Age of Twins: 3;0

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 02-MAR-2013

@Situation: Dvojčata jsou v obývacím pokoji s celou rodinou, slaví 3. narozeniny

%act: STR přeje TER

%act: TER podává ruku STR, ale dívá se na něj

*STR: užij si toho svého dárku a pusu mi dej

%act: TER se nahne a dává STR pusu, pak odchází

*STR: Míšo

%act: MIS [dosud stála za TER a čekala, až na ni dojde řada] přistoupí ke STR, dívá se mu do očí, usmívá se

*STR: všechno nejlepší k těm tvým narozeninám popřeju ti

%act: MIS se nahne a dává STR pusu

%act: BAM přistoupí k TER

*BAM: tak pojď, pojď sem, pojď

%act: TER zmateně kouká

%act: BAM chytne TER za ruku, přeje jí

%act: TER se dívá mimo, je nesmělá

*BAM: všechno nejlepší hodně štěstí, ať posloucháš maminku a tatínka, ať nedostaneš na zadek

%act: BAM se nahne, chce dát TER pusu

%act: TER se nahne, dá BAM pusu

%act: BAM dává TER dárek

*BAM: tak, šup

%act: TER odejde stranou

*BAM: [mluví k MIS] taky hodně štěstí, zdraví

%act: MIS podá BAM ruku, dívá se na ni, usmívá se

%act: BAM dá MIS pusu

%act: MIS jde za DED

*DED: a já Ti taky přeju hodně štěstí ať si hodná

%act: MIS se dívá na DED, nesměle podává ruku

%act: DED se skloní k MIS, dá jí pusu

*DED: ať všechny posloucháš, tady máš dáreček

%act: MIS si bere dárek a odchází

*MAT: a jak se říká?

%act: MIS se zajímá o TER dárek

*MAT: jak se říká holky?

%act: TER se podívá na DED

*TER: děkuju

*MIS: děkuju

*BAM: děkuji

%act: TER rozbaluje dárek

%act: SEA bere do ruky vybalené šaty

%act: TER se na ni podívá

*SEA: já ty máš tohle

BAM. šatičky, podívej se, jaké máš šatičky, honem je oblíkne

%act: MIS rozbaluje dárek

*BAO: Míšo

%act: MIS se otočí na BAO
 *BAO: pojd', já ti taky popřeju
%act: MIS zakrouží hlavou, obrátí se k dárku
 *MIS: ne já neci [nechci]
 *BAO: ty rozbaluješ teď dárek?
 *TET: Terezko, Terezko pojd'
%act: TER se oblékne do šatů, usměje se
 *DED: ježiši to je princezna
%act: BAM upravuje TER šaty
 *BAM: to je krasavica
%act: TER zaraženě stojí
 *BAM: ty budeš krasavica
%act: TER se podívá na OTE, pak se koukne na šaty
 *TER: to mam kapsy?
 *BAM: kapsy tam máš no
 *OTE: Terezko jaké jsou šatičky
%act: TER se podívá na OTE
 *TER: hm
%act: TER se zamyslí, pak se usměje [čeká na OTE vyjádření]
 *OTE: jsou hezké?
 *TER: jo
%act: TER se zasměje
%act: MIS vybalí šaty, drží je v rukách, nese je BAO
 *MIS: satisky [šatičky]
 *BAO: ukaž
%act: TET bere od MIS šaty
 *TET: pojd' já ti dám, pojd'
%act: MIS přistoupí k TET, dívá se na šaty, přešlapuje
%act: TET obléká MIS šaty
 *TET: ty jsou krásné
%act: MIS se podívá na šaty, pak se jde ukázat BAM
%act: TET se otočí na TER
 *TET: Teri všechno nejlepší
%act: TER nevnímá TET
%act: TET bere TER za ruku
%act: TER se dívá na další dárek, TET nevěnuje pozornost
 *TET: k narozeninám, Teri
%act: TER se podívá na TET, je zaražená
 *TET: všechno nejlepší
 *DED: pusu, dej tetě pusu
 *TET: pojd'
%act: TER se naklání a dá TET pusu, odchází k dalšímu dárku
 *TET: Mišo pocem
%act: MIS se zarazí, otočí se na TET, podává jí ruku, je zaražená
 *TET: všechno nejlepší k narozeninám, jo?
%act: TET se nakloní k MIS, chce jí dát pusu
%act: MIS se nakloní k TET, dává jí pusu, chce odejít
%act: BAO se nakloní k MIS, podává jí ruku
%act: MIS podává BAO ruku, dívá se jí do očí
 *BAO: všechno nejlepší k narozeninám, pusu
%act: MIS dává BAO pusu a rychle se od ní odtáhne, dá si ruku k puse, přemýšlí
 @END

/2/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEB Sestřenice, BAO Babička z otcovy strany, TET Teta, STR Strýc, DED Děda

@Age of Twins: 3;0

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 02-MAR-2013
@Situation: Dvojčata slaví narozeniny, jsou v obývacím pokoji, hrají si s novými hračkami

%act: MIS stojí před BAO, kouká se na novou sukni, kterou drží BAO v rukách
*BAO: líbí se ti?
%act: MIS se usměje, podlomí se v kolenou, zakroučí stydlivě rukama
*MIS: jo
*MAT: ta se bude hodit k tomu tričku s lebkama
%act: MIS se usměje, chytne se za nos, posmrkne
*BAO: jako chtěla jsem k tomu bílé tričko, myslíš že seženeš bílé tričko? jako jo ale
%act: BAO ukazuje na obrázek na triku
%act: MIS se otočí k ostatním dětem, podívá se na DED
*DED: ty si byla tak hodná jo?
%act: MIS jde za dětmi k novému kočárku, stojí krok stranou, dívá se
%act: TER se drží madla kočárku a čeká
*SEB: tam jsou ještě, tady sou kolečka
%act: TER se skloní pro kolečko do kočárku, podává ho SEB
%act: MIS odchází, rozhlíží se
*MIS: kde mam kocalek?
%act: MIS přistoupí k TER kočárku, rozhlíží se
*TET: ty máš tady broučku, pojď
%act: MIS se dívá, kam odchází TET
%act: TER čeká, až jí STR smontuje kočárek
@END

/3/

@Begin
@Language: CZ
@Participants: MIS Michaela, SEB Sestřenice 2
@Age of Twins: 3;0
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 02-MAR-2013
@Situation: Michalka si hraje se stejně starou sestřenicí na obchod

%act: MIS stojí u nákupního vozičku, pozoruje, co dělá SEB
*SEB: jahodový džus
%act: MIS popojde k SEB
*MIS: chceš medicinku? chceš medecinku?
*SEB: nemáme medicinku
%act: MIS jde zpět k vozičku
*MIS: ale ja mam medecinku
%act: SEB podává krabičku MIS
*SEB: tady
%act: MIS ji bere do rukou, prohlíží si ji
*MIS: vem
%act: MIS podává krabičku SEB
*SEB: ty to nechceš?
%act: MIS se dívá na SEB, žmoulá si prsty, zhoupne se v kolenou
*MIS: [jméno sestřenice v nominativu]
%act: SEB se shýbne a ukládá krabičku na místo
*SEB: tak já ji dám tady, když ji nechceš, jóóó?
%act: MIS se jde podívat, kam dává SEB krabičku, vrací se k vozičku
%act: SEB markuje další zboží, ukládá ho MIS do vozu
*SEB: dám to tady
*MIS: ne
%act: MIS zakroučí hlavou, zhoupne se v kolenou

%act: SEB začne přerovnávat zboží z jednoho vozíku do druhého
%act: MIS stojí za vozíčkem a pozoruje SEB
**SEB: tady dáme tohle sem, tak, tohle tam*
%act: MIS jde k druhému vozíčku, pozoruje SEB
**SEB: tady to dáme*
%act: MIS přejde k prvnímu košíčku
**MIS: nééé*
**SEB: ty nechceš rozdělit jídlo?*
%act: MIS bere vozík a otáčí se s ním, odchází pryč
**MIS: tak*
**SEB: tak ahoj*
 @END

/4/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEA Sestřenice 1, SEB Sestřenice 2, BAO Babička z otcovy strany
 @Age of Twins: 3;0
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 05-MAR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v obývacím pokoji se sestřenicemi a s babičkou

%act: SEA si bere sýr
**MIS: sýl [sýr]*
%act: MIS koukne na SEA
**MIS: ukaz mas syl*
%act: SEA otevře pusku a ukazuje sýr
**BAO: Mišo pocem*
%act: MIS jde za BAO, usměje se na ni
%act: MIS odchází k dětskému obchodu
**MIS: ja budu pani plodavacka*
**SEB: dobře ty budeš paní prodavačka*
%act: MIS bere do ruky peníze
**MIS: peníze*
**SEB: né to nech to nech Mišo*
**MIS: jo?*
%act: MIS posune peníze blíž k SEB
**MIS: tady mas peníze*
%act: MIS dělá, že počítá peníze
**MIS: velikou že penizek*
%act: MIS přenese část peněz za sebe na křeslo
**MIS: tam psidám, tak, eště*
**SEB: Mišo nech to*
**MIS: né dávám tam*
%act: MIS pokračuje v přenášení
%act: k pokladně přiběhne SEA a bere peníze
%act: MIS přiskočí k SEA
**MIS: nééé velikou ne*
**SEB: to [jméno sestřenice ve vokativu] Míša to dělá*
%act: SEA odchází
**MIS: tak*
%act: MIS pokračuje v přenášení
 @END

/5/

@Begin
 @Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEA Sestřenice 1, MAT Matka, OTE Otec
@Age of Twins: 3;1
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 03-APR-2013
@Situation: Dvojčata si hrají se sestřenicemi

%act: SEA sedí za kasou a markuje zboží
%act: MIS stojí u pultíku a podává SEA peníze
%act: TER se na situaci dívá
**MIS: Muzu peníze blat? [můžu si brát peníze]*
**SEA: [nesrozumitelná výpověď]*
%act: SEA se podívá na peníze, které MIS drží v ruce
%act: MIS ukáže prstem na kasu
**MIS: tam?*
**SEA: ne, to je moje*
%act: OTE odchází z místnosti
%act: MAT namíří kameru na OTE
**OTE: nemáš točit děti?*
%act: MIS se podívá na OTE, pak na MAT
**MIS: mas děti [na MAT]*
**MAT: no mám děti, kolik mám dětí?*
%act: MIS se otočí ke kase a začne se znova věnovat hře, v ruce drží minci
**MIS: nééé*
%act: MIS pokládá minci na pultík
%act: SEA pokládá rajče na váhu
**SEA: musíte to tak dělat*
%act: MIS se otočí a odchází pro kočárek
**MIS: jo?*
%act: TER si vezme do ruky bankovku, dotkne se kasy
**TER: to je platit*
%act: SEA se pro bankovku natáhne
**SEA: to platit ja to udě... já to udělám*
%act: SEA dává bankovku do kasy
%act: TER se na ni dívá
%act: MIS přiveze kočárek ke kase
**MIS: to je muj kocalek*
%act: TER a SEA se věnují hře na prodavače, MIS nevěnují pozornost
%act: SEA drží v ruce kartu, přikládá ji ke kase
**SEA: tam se to dá kalta viš? [tam se dá karta]*
%act: SEA se podívá na MAT [teta SEA]
**SEA: poč [proč] tam sedíš?*
%act: SEA ukáže na MAT [teta SEA]
**MAT: co?*
**SEA: poč tam sedíš?*
%act: TER se podívá na MAT
**MAT: já tady sedím, protože se mi tady líbí, protože tady vidím z okna hezky, viš?*
%act: MIS se podívá na MAT a udělá k ní krok, žmoulá si triko
**MIS: co to más sedis?*
**MAT: sedim no*
**MIS: jo, davas, divas se z okynka?*
**MAT: dívám se, no*
%act: MIS se otočí ke kočárku a chytne ho za rukojet'
**MAT: a co kupuješ? co kupuješ?*
%act: MIS se zamyslí, podívá se na TER a SEA
**MIS: na ochodu*
**MAT: do obchodu? a co kupuješ, kupuješ něco pro miminko? nějaké mlíčko?*
%act: MIS se přiblíží k TER a k SEA, začne sledovat, co obě děti dělají
**MIS: jo*

%act: MIS přistoupí zpět ke kočárku
**MIS: kocalkem [kočárkem]*
%act: MIS se nakloní nad kočárek, podívá se dovnitř
**MIS: ja nemám miminko*
%act: MIS se podívá na MAT
**MAT: tak si dej do kočárku miminko*
%act: MIS hledá pohledem panenku
%act: MAT pohlédne na panenku
**MAT: tam ti leží*
%act: MIS si jde pro panenku
**MAT: kde jsou, tam*
%act: TER přistoupí ke kočárku
%act: MIS si bere panenku, otočí se na TER
**MIS: nebel, ne to je Misovi*
%act: TER nereaguje
**MIS: pockej, pockej, pockej [zvyšuje intenzitu hlasu]*
%act: TER nereaguje
**MIS: pockej [prosebně]*
%act: TER nereaguje
%act: MIS jde ke druhému kočárku
**MIS: ja dam sem*
%act: MIS pokládá panenku do kočárku
%act: SEA dá na váhu rajče
**SEA: uz se vazi*
%act: TER přistoupí k pultíku
**SEA: už se váží*
%act: TER se dotkne kasy
**SEA: už se váží obchod*
%act: SEA se podívá na TER
**SEA: už se váží obchod*
%act: SEA se podívá na MAT [teta SEA], pak na TER, pak na MIS [nikdo jí nevěnuje pozornost]
**SEA: už se váží obchod*
%act: SEA se znovu podívá na TER a na MIS
**SEA: už se váží obchod [zvýší hlas]*
%act: TER se podívá na SEA
**SEA: no váží obchod*
%act: MIS přistoupí k TER
**SEA: teď tady budu placovat*
%act: SEA chytne na kasu
%act: dvojčata sledují SEA
**SEA: ja muším domů, pide domů*
%act: MIS se podívá na SEA
**MIS: já nemám penízek*
%act: SEA se podívá na hromádku s penězi
**SEA: já vím, já sem zapomněla*
%act: SEA podává bankovky MIS
**SEA: tady máte peníze*
%act: MIS bere peníze
**MIS: obe dvě*
%act: SEA podává MIS další minci
**SEA: eště mužeš mit dva*
%act: MIS si bere od SEA peníze
%act: TER si bere peníze z pultíku
**SEA: deme? deme*
**MIS: velikou? to mas velikou?*
%act: SEA se podívá na MIS
**SEA: to mám*
%act: SEA přebírá peníze
**SEA: tady máte*
%act: SEA podává peníze dvojčatům

%act: TER odchází
 %act: MIS si bere peníze do ruky
 *MIS: tady máš malinkou penizek
 %act: MIS podává peněz SEA
 *SEA: jo, dej mi
 %act: SEA bere penizek
 %act: MIS odchází od pultiku
 %act: TER si hraje s kočárkem
 %act: TER se podívá na MAT
 *TER: zaput [zapnout], teta odápat [odepla], teta odápat
 %act: TER ukazuje na kočárek
 *MAT: teta ti to odepla?
 *TER: jo
 *MAT: já ti to zapnu, jo?
 %act: TER stojí a čeká
 *MAT: počkej, jestli na to přidu ale
 %act: TER ukazuje rozepnutou pokrývku kočárku
 *TER: eště tohe
 *MAT: to je zaplé
 %act: TER přistoupí ke kočárku a začne zapínat vršek kočárku
 *TER: eť neni to
 %act: TER jde k prodejnímu pultu
 *TER: pani
 %act: SEA si nevšímá TER
 *TER: pani
 %act: SEA vyťukává čísla na pokladně
 *SEA: ááá co sem to plovodla
 %act: TER se podívá na pokladnu
 %act: MIS přistoupí k pokladně
 *MIS: pani plodavacko
 %act: SEA se podívá na MIS
 *SEA: co?
 %act: MIS nechtěně bouchne TER
 *TER: ááá
 *MIS: plomiň
 %act: TER ukazuje na foukací harmoniku za SEA
 *TER: tam je to
 *MIS: belany belany duc
 %act: SEA podává TER harmoniku
 *SEA: tady mám pišťalku
 *TER: mužu taky?
 %act: SEA začne foukat na harmoniku
 %act: TER shodí peníze z pultiku, otočí se na MAT
 *TER: mužu taky mami tam?
 %act: MIS se zamračí
 *MIS: jééé, nepiskej
 *TER: mužu tam, mami tam?
 %act: TER ukáže prstem na místo, kde sedí SEA, podívá se na MAT
 *MAT: kam chceš?
 %act: TER ukáže prstem na místo
 *TER: tam
 *MAT: no tak teď je paní prodavačka [jméno sestřenice v nominativu]
 %act: TER stojí a dívá se na SEA
 *MAT: tak něco si kup a potom se vystřídáte, jo? udělej nákup, kup mlíčko, citron
 %act: TER stojí, přemýšlí
 *TER: nevidím citron
 *MAT: v košíku ho máš
 %act: TER se shýbne pro citron
 %act: SEA se zvedá z místa, odchází
 *SEA: už já tebe puštím

%act: TER upustí citron, jde na místo, kde seděla SEA
**TER: a teď já*
%act: TER vezme zboží a markuje ho
**TER: teď já*
%act: SEA bere zboží TER z ruky
**TER: etě já*
%act: TER bere další zboží, zmáčkne tlačítko na pokladně [hraje si sama, bez interakce]
**TER: eště, jo?*
%act: SEA si bere zboží do vozíku, odchází
**SEA: ja uz du, jo? ahoj*
%act: TER si hraje s penězi, zvedne hlavu, podívá se na SEA
**TER: ahoj*
 @END

/6/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEA Sestřenice 1
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 03-APR-2013
 @Situation: Dvojčata si hrají se sestřenicí na prodavačku

%act: SEA vozí kočárek
%act: TER sedí za pultem
**TER: mam vozit?*
%act: TER se podívá na kočár
%act: SEA se otočí za sebe
**SEA: jedeme*
%act: SEA přistoupí k pultíku
**SEA: tak*
%act: TER začne markovat věci
**SEA: je dej mi eště*
%act: SEA rychle vezme z pultu věc
**SEA: eště jídlo, jídlo, jídlo*
%act: SEA si bere věci z pultu, dává je na váhu
%act: TER se podívá na SEA, začne jí pomáhat
**SEA: jídlo, já sama, já sama*
%act: TER odtáhne ruce
**SEA: ja sama*
%act: TER ukáže prstem na váhu
**TER: ťap ťap tááám*
%act: MIS se otočí k TER a SEA, začne si s nimi hrát
**MIS: Misa to [nesrozumitelné slovo]*
%act: SEA zvedne ovoce z váhy
**SEA: děkujeme*
%act: MIS se otočí ke svému kočárku
%act: SEA se otočí, chce dát ovoce do tašky, tu ale nemůže najít
**TER: vem si sáček*
%act: SEA dává ovoce do košíku pod kočárem
%act: MIS chce projet okolo kočárku SEA
**MIS: pockej*
%act: MIS nemůže projet
**MIS: pockéééj*
%act: SEA se zvedne, chytne se kočárku
**SEA: pojedeme*
**MIS: tamhle*
%act: MIS narazí kočárkem do kočárku SEA

*MIS: ééé
 %act: MIS se snaží vyhnout, ale nejde jí to
 *SEA: eště tam
 *TER: eště tady je žízátko [lízátko]
 %act: SEA se otočí na TER
 %act: MIS spěchá k TER
 %act: TER sedí za pultem a kouká na MIS a SEA, začne si hrát s váhou
 %act: SEA odchází z pokojičku
 *MIS: pockej
 %act: MIS jde za SEA
 *MIS: to my na kobelci
 %act: TER se dívá na obrázky na váze, ukáže prstem
 *TER: to je ahudka
 %act: TER znovu ukáže prstem
 *TER: to je ahudka, to je jablíčko
 %act: TER se rozhlídne, zjistí, že MIS se SEA vyšly z pokojičku
 *TER: pojd' [křikem]
 %act: TER se podívá na kasu
 *TER: já šem pani podavačka
 @END

/7/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela,
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 03-APR-2013
 @Situation: Dvojčata si spolu hrají na prodavačky

%act: TER sedí za pultíkem, drží v ruce peníze
 %act: MIS stojí před pultíkem
 *TER: penišky
 *MIS: penize?
 %act: TER schovává peníze do kasy
 *MIS: velikou?
 %act: TER podává bankovku MIS
 %act: MIS zakroutí hlavou
 *MIS: ne velikou
 *TER: aje to je vejiká
 %act: MIS se nakloní a dívá se do kasy, ukáže prstem
 *MIS: ne tohle je
 %act: TER se probírá penězi v kase
 %act: MIS se zhoupne na špičky
 *MIS: nééé tohle je
 %act: TER podává MIS peníze
 %act: MIS si bere peníze a odchází
 %act: někdo v místnosti zapíská
 %act: MIS se otočí na piskajícího
 *MIS: co to píská?
 %act: MIS odchází
 @END

/8/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, SEA Sestřenice 1, SEB Sestřenice 2, MAT Matka, Babička z
 matčiny strany

@Age of Twins: 3;1
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 03-APR-2013
@Situation: Dvojčata si hrají se sestřenicemi na prodavačky

%act: TER sedí za pultem
%act: MIS vozí kočárek
*BAM: máš tam kočárek, na narozeninky si dostala
%act: MIS jde k druhému kočárku
*MIS: jo
*BAM: a dortík si dostala, že?
%act: MIS se vrací k prvnímu kočárku
*MIS: jo, foukala sem honě sicky [svíčky]
*TER: ja taky
*MIS: vis
*TER: ja taky
*BAM: aha
%act: BAM odchází z pokoje
*MIS: veliky ja sem picezna [princezna]
*TER: ja taky, já taky
%act: TER se mračí na MIS, podívá se na MAT
*TER: ja taky [začíná plakat]
*MAT: co taky?
*TER: ja šem taky foukala fičky
*MAT: já vim, že si foukala svičky
%act: MIS přijde k pultu
*MIS: ja taky pani podavaska, plosim
%act: MIS se podívá na TER
*MAT: Teri tak ted' pust zase Michalku, jo?
*MIS: hmm
%act: TER se podívá na MAT, začne ťukat na kasu
*MAT: Terezko
%act: MIS začne kňourat
*MIS: hmm
*MAT: halóóó
%act: TER ťuká na kasu, na MAT se nepodívá
*MAT: mluvím s tebou
%act: TER se podívá na MIS, ťuká u toho prstem na kasu
%act: MIS začíná plakat
*MAT: takže to zabavuju a už to nevidíte
%act: TER se zamračí a bouchne rukou MIS
*TER: ne
%act: TER se podívá na MAT
*MAT: a pust' Michalku ale fofrem
%act: TER se zvedá od kasy
%act: MIS si chce sednout
*TER: ne Teka pujde
%act: MIS uhýbá TER
%act: TER odchází od kasy
%act: MIS si sedá za kasu
*MIS: pák, penize
%act: MIS otevírá kasu
*MIS: penize?
%act: MIS vybírá peníze z kasy
*MIS: kde mas velkou?
%act: MIS hledá víc peněz
*MIS: kde mas velkou?
%act: SEB bere TER z ruky krabičku

*SEB: mama, mam ji
 %act: TER se zarazí
 %act: SEB se podívá na TER
 *SEB: muže davat?
 *TER: jo
 %act: SEB ukáže na kasu
 *SEB: tady
 %act: TER bere MIS peníze z kasy
 *TER: heje peníze
 *MIS: kde mas velikou?
 *TER: to ja chči vejikou
 *SEB: mám ji
 %act: SEB se zasměje na TER
 *SEB: divej
 %act: SEB ukáže TER krabičku, položí ji na pultík
 *SEB: dávam
 %act: TER se podívá na MIS
 *TER: póóóšiiim [prosím]
 *MIS: jo
 %act: MIS se zvedne od kasy
 *MIS: Misa plojde
 %act: TER uhýbá MIS z cesty
 %act: MIS odchází od kasy
 *TER: teď já
 %act: TER si rychle sedne za kasu
 *SEB: a ty si už byla paní prodavačka já nikdy ne
 %act: TER se podívá na SEB
 *MAT: Teri pustíš [jméno sestřenice v akuzativu] jako paní prodavačku?
 *TER: ne
 *MAT: na chvilku?
 %act: TER se zvedá od kasy a odchází
 *TER: paužu
 %act: SEB si sedne za kasu
 *SEB: tady si dám obrázek
 %act: SEB uklízí věci z pultu
 *SEB: počkejte, eště to není
 %act: TER přichází ke kase
 *SEB: eště je zavřený obchod
 %act: TER stojí u kasy
 *SEB: eště je zavřený obchod Teri
 %act: SEA přibíhá z vedlejšího pokoje
 *SEA: ja sem ně, ja sem něco našla
 %act: TER se podívá na SEA
 %act: SEA drží v ruce plyšového šneka
 *SEA: tohle
 %act: SEA dává šneka před obličej SEB
 *SEB: přines tak tam
 *SEA: ja sem něco našla teto
 %act: SEA se podívá na MAT [teta SEA], ukazuje jí hračku
 *MAT: teda, to je ale Beníka hračka, není?
 *SEA: není, to je od dvojčaty
 *MAT: dvojčátek, jo?
 %act: SEB váží rajče
 *SEB: jedno, čtyřicet, nula
 %act: SEB pokládá rajče do vozíčku
 %act: MIS se dívá na SEB, ukáže jí na vlasy
 *MIS: co to más? To más jeden?
 %act: SEB si chytne na culík
 *SEB: hmm
 *MIS: jo?

*SEB: dva
 *MIS: jo?
 %act: *SEB markuje zboží*
 *SEB: tak počkej
 %act: *MIS stojí a sleduje, co dělá SEB*
 %act: *SEB dává zboží do vozičku, uvidí kartu*
 *SEB: ne karty se neberou, víš?
 %act: *SEB vytáhne z vozičku platební karty*
 *SEB: to se nebere tak, víš?
 *MIS: jo?
 *SEB: to se nebere
 *MIS: ne?
 *SEB: to má paní prodavačka
 *MIS: jo?
 *SEB: hmm
 %act: *SEB se natáhne do vozičku pro další věci*
 *SEB: tady to musím brát, kdo to vytáhl ten jogurt? musím to spravit
 %act: *SEB opravuje rozlepenou krabičku jogurtu*
 *MIS: to je jogult?
 *SEB: no
 %act: *MIS ukáže na krabičku*
 *MIS: dej mi jogult
 *SEB: dám ti jogurt
 %act: *SEB namarkuje jogurt, nechá ho ležet na pultu*
 %act: *MIS bere krabičku do ruky, otvírá ji*
 *MIS: tam není jogult
 *SEB: to je jako
 %act: *SEB vytrhne MIS krabičku z ruky*
 *MIS: jo? to je jako?
 %act: *MIS se poškrábe ve vlasech*
 *MIS: aha
 *SEB: a to se dá otvírat víš?
 *MIS: jo?
 *SEB: jo
 %act: *SEB se zvedne a odchází od kasy*
 *SEB: potřebujem [nesrozumitelná část výpovědi]
 %act: *MIS si jde sednout za kasu*
 *SEB: počkej ještě ne, ještě ne, Míšo, Míšo
 %act: *MIS se zvedá, odchází od kasy*
 %act: *SEB zvedá krabičku ze země*
 *SEB: já sem chtěla přinést tohle
 %act: *SEB se vrací za kasu, sedá si, markuje zboží*
 %act: *MIS odchází*
 %act: *TER přichází ke kase*
 *SEB: tak kdo chce tady to jídlo?
 %act: *TER se podívá na SEB*
 *TER: já chci
 *SEB: dobře
 %act: *TER se rychle shýbne k vozičku*
 *TER: ale penízek
 %act: *SEB vezme do rukou víc kousků zboží*
 *SEB: jogurt nemáš Te, Míšo
 %act: *SEB položí všechno zboží do vozičku*
 *SEB: jogurt už sem dala Terezce
 %act: *MIS přijde k pultu, vezme do rukou krabičku, podává ji SEB*
 *MIS: estě tu
 *SEB: ano
 %act: *MIS odchází od pokladny*
 *SEB: Míšo chcete? chcete rajče?
 %act: *MIS se vrací k pultu*

*MIS: jo
 %act: SEB vezme do ruky okurek
 *TER: okujek
 *SEB: hmm
 %act: SEB položí okurek na váhu
 *SEB: čtyřicet nula
 %act: SEB vezme okurek do rukou
 *SEB: tady sebereme... okurka
 %act: SEB položí okurek na váhu
 *SEB: dvacet nula
 %act: SEB otevře kasu
 *SEB: otevřem penizek, dám vám penizek
 %act: MIS natáhne ruku
 %act: SEB vezme do ruky bankovku
 *SEB: kdo chce tiso, kdo chce tisícovku?
 *MIS: to chce Miša chce penizek
 %act: TER bere SEB z rukou penizek, hned ho pokládá
 %act: SEA přinese z vedlejšího pokoje hračku, dává ji TER
 *SEA: to je plo tebe
 %act: TER bere hračku a zahodí ji za sebe
 %act: SEA se zaraženě podívá na TER
 %act: SEB se podívá na TER, pak na MAT [teta SEB]
 *MIS: Teli!
 %act: SEA se shýbne pro hračku a podává ji MIS
 *SEA: Míšo na, ty si hodná
 %act: MIS bere hračku, pokládá ji pomalu na zem, podívá se na SEA
 *MIS: no?
 %act: MIS se usměje na SEA
 %act: SEA se podívá na hračku, ukáže na ni prstem
 *SEA: tady, tak na ni nešlápní
 *MAT: to je Beníka hračka, že?
 %act: SEA se podívá na MAT [teta SEA]
 *SEA: jo
 *MIS: jo
 %act: MIS se dotkne trička SEA
 *MIS: kde je ten Beník?
 %act: MIS se vrací k pultu, podívá se na SEB
 *SEB: tak další jídlo
 %act: MIS se podívá do nákupního vozičku
 *SEB: další jídlo
 %act: MIS odchází
 %act: TER vezme do rukou krabičku, ukáže ji SEB, hodí ji na pult
 *TER: eště tohle
 %act: TER rychle vezme vozík a odtlačí ho pryč
 %act: MIS je u kočárku
 *MIS: pomoc
 %act: TER přiběhne zpět k pultu, vezme další zboží a odnáší ho pryč
 *MIS: pomoc [MIS nikdo nevěnuje pozornost]
 %act: SEB se podívá na TER
 *SEB: nééé neber to všechno, to má [jméno SEA v nominativu]
 %act: TER se na chvilku zarazí, utíká od pultu pryč
 *SEB: nevadí, jo?
 %act: SEB se podívá na SEA
 *SEB: ty budeš platit rohlík, jo?
 %act: MIS přichází k pultu
 *MIS: plosim
 %act: SEB nevěnuje MIS pozornost
 *MIS: plóóósim [prosím]
 *SEB: Teri dáš to potom, jo? Potom to vrátíš jo?
 %act: SEB ukazuje do druhého nákupního vozičku

*MIS: plosim
 *SEB: potom mi to tam zase dáš a potom budeš jezdit s hlavou jo?
 %act: TER přiběhne k pultíku
 *MIS: plosim [prosím]
 %act: MIS se podívá na MAT
 *MIS: nepustí [jméno SEB v nominativu]
 *MAT: [jméno SEB v nominativu]
 %act: SEB vstává a odchází, dívá se při tom na MAT [teta SEB]
 *SEB: já sem myslela, že si tam chce dat jídlo
 %act: MIS jde za pultík, sedá si
 *MAT: [jméno SEB v nominativu] je hodná že tě pustila, že? jak se říká Michalko [jméno SEB v dativu]?
 *MIS: děkuju
 *SEB: plosim, já si něco koupím
 %act: SEB si přiveze košíček k pultu, natahuje se pro zboží
 *SEB: já si koupím sušenky
 %act: MIS otvírá kasu
 *MIS: peníze chceš?
 *SEB: další
 *MIS: velkou? velkou? tady máš teď penízek
 %act: MIS dává minci na pult před SEB
 %act: SEB bere minci
 *SEB: dik
 %act: MIS něco mačká na kase
 *MIS: muzete
 %act: SEB dává zboží na pult
 %act: MIS ho bere a markuje ho
 *MIS: estě jednou medicinku?
 %act: TER přijde k pultu, postaví se nad MIS
 *TER: póóóšíím [prosím]
 *MAT: Teri teď je tam Michalka, za chvíli tě pustí Terezko, jo?
 %act: SEB ukazuje MIS lahvičku
 *SEB: to není medicinka, to je čokoláda
 %act: MIS se podívá na lahvičku
 *MIS: jo?
 %act: OTE volá z druhé místnosti
 *OTE: Mišo
 *SEB: To není medicinka
 %act: MIS se dívá na SEB
 *SEB: no tak dělej
 *TER: ééé medicinkááá
 %act: OTE přijde do dveří
 %act: MIS se podívá na OTE
 *OTE: Mišo
 %act: MIS sedí za pultíkem a hraje si, OTE nevnímá
 *OTE: Miško
 %act: MIS se zvedne a odchází za OTE
 %act: TER se posadí za pult, markuje zboží
 *TER: tak, tady máš
 %act: TER podá krabičku SEB
 %act: SEB podá TER minci
 *SEB: penízek
 %act: TER schová minci do kasy
 *SEB: nashledanou
 %act: TER se letmo podívá na SEB
 *TER: nakedanou
 %act: SEB vyndává zboží z vozíčku
 *SEB: já ti to zase vrátím zpátky, jo?
 %act: TER přebírá jídlo
 *SEB: to jídlo
 %act: MIS se vrátila z vedlejšího pokoje

*UC1: zazvoníme na zvoneček a už teda všichni povídejte, protože vy umíte jednu krásnou taky takovou
 vítací básničku, takovou počítavou
 %act: TER pootevře pusu
 %act: MIS se dívá na UC1
 *UC1: jeden druhý ani muk
 %act: UC1 předvádí gesto „psst“
 %act: TER si dává ruku ke tváři
 %act: MIS předvádí gesto „psst“
 *MIS: ani muk [s nepatrným zpožděním oproti UC1]
 *UC1: já jsem holka, ty jsi kluk
 %act: UC1 ukazuje na sebe a pak na chlapce
 %act: TER sedí a pozoruje UC1, má pootevřenou pusu
 %act: MIS opakuje po UC1 gesta, oproti UC1 s malým zpožděním, patrná nejistota
 *UC1: ty jsi kluk a já jsem holka
 %act: UC1 ukazuje na chlapce a pak na sebe
 *MIS: hoka
 %act: MIS ukazuje na sebe, pak proti sobě [v opačném pořadí jak UC1]
 %act: TER se dívá na holčičku vedle sebe, ruce založené v klíně
 *UC1: dohromady malá školka
 %act: UC1 gestikuluje, ukazuje na DET
 *MIS: školka [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]
 %act: MIS napodobuje UC1 gesto
 %act: TER pozoruje UC1, má pootevřenou pusu
 *UC1: kdo nevěří, ať jde sem
 %act: UC1 ukazuje gesta
 *MIS: ať jde sem [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]
 %act: napodobuje UC1 gesto
 *UC1: klokánek chce z kola ven
 %act: UC1 ukazuje gesta
 *MIS: lalala ven
 %act: MIS napodobuje UC1 gesta [se zpožděním oproti ostatním]
 %act: TER se dívá na UC1
 *UC1: výborně zatleskejte si
 %act: UC1 zatleská
 %act: MIS se usměje a zatleská, podívá se na holčičku naproti sobě
 %act: TER netleská
 *UC1: a pozóóóó
 %act: TER se podívá na UC1
 %act: MIS přestane tleskat, podívá se na UC1
 *UC1: rovnou si nachystejte pusinky
 %act: UC1 si dá ruce k puse, jako když chce volat do dálky
 %act: MIS napodobí UC1 gesto, otočí se na MAT, pak zpět na UC1
 *MAT: Terezko [zbytek výpovědi je nesrozumitelný]
 %act: MAT šťouchne do TER, ukazuje rukama gesto
 %act: TER se podívá na MAT a napodobí gesto
 *UC1: protože jdeme volat toho našeho klokánka, připravit, pozor voláme
 %act: TER si dá prsty do pusy
 *UC1: klokánkůůů
 *TER: ééé ne
 %act: TER plácne rukama o zem
 *UC1: a nic
 %act: MIS se zarazí, přestane se usmívat
 %act: TER se podívá na OTE, zamračí se
 *UC1: UC1 voláte málo
 %act: TER se podívá na UC1
 *UC1: tak dejte pusinky ještě jednou
 %act: UC1 naznačuje gesto
 %act: MIS zopakuje gesto
 %act: TER si dá k puse jen ukazováčky, zakloní hlavu [evidentní nezájem o aktivitu]
 *UC1: a pozóóóó, klokánkůůů

*MIS: kokáňkũũũ
 %act: UC1 nese klokánka
 %act: MIS se podívá na holčičku na druhé straně místnosti
 *TER: e ne!
 %act: TER zakloní hlavu dozadu, ukazováčky stále nechává u pusy
 *UC1: a zase nic
 %act: MIS se zarazí, gesto zůstává
 %act: TER se podívá na UC1
 *UC1: kde ten klokan zůstal?
 %act: MIS se podívá na druhou stranu místnosti, ukáže rychle prstem
 *MIS: tam
 *UC1: on ještě někde zůstal spát
 *MIS: tam, tam, tááám [stupňuje se hlasitost]
 %act: MIS ukazuje prstem na klokana, mračí se
 *UC1: tak do třetice, do třetice
 *MIS: tááám jééé
 %act: MIS ukazuje prstem, mračí se, nahýbá tělo dopředu
 %act: TER se dívá stejným směrem jako MIS
 *UC1: do třetice nachystejte pusinky
 *MIS: tam je klokánek
 %act: MAT se nahne k MIS, pohladí ji po zádech
 *MAT: je tam no
 %act: MIS pootočí hlavu k MAT, dá si ukazováček k puse, přemýšlí
 *UC1: póóózor voláme
 %act: UC1 ukazuje volací gesto
 %act: MIS opakuje po UC1 gesto
 *UC1: klóóókáááňkũũũ
 *MIS: klokáňkũũũ
 %act: MIS se dívá na klokánka
 %act: TER dá ukazováčky k puse, zakloní hlavu dozadu
 *TER: ne
 %act: TER plácne rukama o zem
 *UC2: a kdopak mě to tady budí
 %act: TER se podívá na UC2
 %act: MIS se podívá na UC2, dá si ukazováček do pusy
 *UC2: ahóóój, zamávejte mi, ahóóój
 %act: UC2 mává
 %act: MIS se usměje a zamává oběma rukama
 %act: TER si hraje s podsedákem, dívá se při tom na UC1 i UC2
 *UC2: ahoj děti
 %act: MIS si dá ukazováček k puse, usmívá se, dívá se UC1 i UC2
 *UC2: tady je děti jako smetí
 %act: MIS se rozhlédne po místnosti
 %act: TER se podívá na něco na druhé straně místnosti
 *UC2: umíte mi zamávat nožkama?
 %act: TER se podívá na UC2, mávne rukou
 %act: MIS se podívá na UC2, usměje se, ruce má založené na nohách
 *UC2: podívejte já vám zamávám nožkama
 %act: UC2 kmitá nohama
 %act: MIS se usměje a zakmitá nohama
 %act: TER se podívá na nohy a zakmitá jimi
 *TER: já mám takovou
 %act: TER se chytne za bačkoru
 %act: MAT povytáhne TER punčochy
 *UC2: a zamáváme ještě jednou rukama
 %act: UC2 zamává
 *UC2: rukama
 %act: MIS mává stejně jako UC2
 %act: TER mává rukama, zamračí se
 *UC2: a zkuste zamávat ouškama

%act: MIS se dívá na UC2, čeká, co udělá
%act: TER se dívá na UC2, čeká, co udělá
**UC2: klokánek vám zamává ouškama*
%act: UC2 se chytne za uši a „zamává“
%act: MIS se zasměje, chytne se za uši a „zamává“ otočí se na MAT
%act: TER se chytne za uši a „zamává“
**UC2: tááák, tak se stihneme pozdravit, ano?*
%act: MIS se otočí zpět na UC2
%act: TER se dívá na UC2, ruce založené v klíně
**UC1: vytáhněte nejdříve ručičky a nejdříve mu povíme dobrý den*
%act: UC1 zvedne ruce a udělá gesto
%act: MIS opakuje gesto po UC1
%act: TER opakuje gesto po UC1
**UC1: ano, aby byl hezky vyspaný, aby se na nás usmíval*
%act: MIS se podívá z okna
**UC1: dobrý den, dobrý den, dneska máme krásný den*
%act: UC1 gestikuluje do rytmu
**TER: dobý den, dobý den [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]*
%act: TER opakuje gesta po UC1
**MIS: dobý den, dobý den [dále jen naprázdno otevírá pusou]*
%act: MIS opakuje gesta po UC1
**UC1: ruce máme na tleskání*
%act: UC1 tleská
%act: MIS tleská, naprázdno otevírá a zavírá pusou, podívá se na UC1, pak na ostatní děti
%act: TER tleská, naprázdno otevírá pusou, pozoruje okolí
**UC1: a nožičky na běhání*
%act: UC1 zakmitá nohama
%act: TER zakmitá nohama, začne se dívat na strop, založí ruce do klína
%act: MIS zakmitá nohama, naprázdno otevírá pusou
**MIS: běhání [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]*
**UC1: dobrý den, dobrý den*
%act: UC1 dělá rukama gesto
**MIS: dobý den, dobý den*
%act: MIS dělá rukama gesto
%act: TER sedí se založenýma rukama, pozoruje sousední holčičku
**UC1: dneska zlobit nebudem*
**MIS: nebudem [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]*
**UC1: zatleskejte si*
%act: UC1 tleská
%act: MIS tleská
%act: TER se podívá na UC1, ruce má složené v klíně
**UC2: no jste prostě borci, tak si rovnou nachystáme ruce*
%act: UC2 zatleská rukama
**UC2: a rovnou povíme i tu klokanovou, když vám to tak jde*
%act: MIS se usměje, otočí se na MAT, zatleská
%act: MAT kývne hlavou, usměje se
**UC2: klokánek k nám přiskákal*
%act: UC2 tleská do rytmu
%act: MIS se dívá na UC1 i UC2, tleská
%act: TER se dívá na MIS, pak začne tleskat
**UC2: aby nikdo neplakal*
%act: MIS tleská, podívá se na OTE, zasměje se
**UC2: máme se tu všichni rádi*
%act: UC2 se hladí po tvářích
%act: TER se pohladí po tvářích
%act: MIS se hladí po tvářích, usmívá se, dívá se na OTE
**UC2: jsou z nás dobří kamarádi*
**MIS: kamaládi [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]*
%act: MIS se dívá na UC1 i UC2
**UC2: klokánkovi zamáváme*

%act: UC2 mává
 %act: TER mává
 %act: MIS mává, podívá se na OTE
 *UC2: a do hry se rychle dáme
 *MIS: dáme [s nepatrným zpožděním oproti ostatním]
 *UC2: no krásně
 %act: UC2 tleská
 %act: MIS tleská
 %act: TER tleská
 *UC1: téééda a ten náš klokan vypadá to, že přišel sám
 *TER: nene
 %act: TER se plácne rukama o nohy
 %act: MIS sedí, ruce založené v klíně, sleduje UC1
 *UC1: jenomže v té kapsičce je kamarád
 %act: TER se podívá na UC1, zpozorní
 *UC1: já vám dám hádanku, než ho vytáhnu, schválně, kdo to pozná
 %act: MIS se podívá na OTE, pak zpět na UC1
 *UC1: je to zvířátko, má čtyři nohy, má dvě uši, veliké zuby, možná i dlouhý ocásek a dělá na nás na všechny haf, haf, haf, haf
 %act: MIS se usměje
 *MAT: co to je?
 *MIS: aha hafík
 *TER: hafík
 *UC1: myslíte že je to pejsek? že je to pes? Tak pozor, připravte se... počítáme jo? tři, dva
 *MIS: dva
 *UC1: jedna
 *MIS: jedna
 *UC1: hafhafhafhafhafhafhaf je to pejsek
 %act: MIS se usměje
 *UC1: má tady ocásek, má dvě uši a teď vypadá trochu hloupě, vypadá to, že má jenom dvě nohy, ale ty další dvě jsou schované
 %act: TER sleduje UC1
 %act: MIS sleduje UC1, usmívá se
 *UC2: a tady v té pusince má určitě schované veliké zoubky, máte taky zoubky?
 %act: MIS otevře pusku a ukáže zuby, podívá se na OTE
 %act: TER si ukazováčkem chytne na zuby
 *UC2: tady je máme, tady je máme
 %act: UC2 ukazuje zuby
 %act: v pusince je máme schované
 *UC2: a ten pejsek má určitě i jazýček, máte taky jazýček?
 %act: MIS vyplázne jazyk
 %act: TER vyplázne jazyk
 *UC2: ukažte mi ho, hmm, nóóó máte jazýček, supééér... a ten pejsek má čumáček, co vy máte místo čumáčku?
 *TER: nos
 %act: TER si chytne na nos
 %act: MIS se dívá na UC2, čeká, co udělá
 %act: UC2 si chytne na nos
 %act: MIS si chytne na nos
 *UC2: my máme nos, perfektní... a pejsek má taky dvě...
 %act: UC2 ukáže dva prsty
 %act: TER zvedne ruku a ukáže dva prsty
 *UC2: oči
 %act: UC2 si ukáže na oči
 %act: TER si ukáže na oči
 *UC2: máte dvě oči?
 *MIS: jo
 %act: MIS si ukáže na oči
 *UC2: ukažte mi, kde máte dvě oči
 %act: MIS se usměje, zavře oči, dotkne se prsty víček

90

*UC1: haf haf haf haf haf haf haf haf haf
 *MIS: haf haf haf
 %act: MIS třese s nástrojem
 *UC1: h haf haf haf haf haf haf haf haf haf
 *TER: haf haf haf
 %act: TER jednou mávne nástrojem
 *MIS: haf haf
 %act: MIS třese s nástrojem
 *UC1: no teda [nesrozumitelné slovo]
 %act: UC1 zatřese nerytmicky s nástrojem
 %act: TER zatřese silně s nástrojem, dívá se při tom na UC1
 %act: MIS zatřese s nástrojem, dívá se při tom na UC1
 *UC1: posadíme klokana dozadu a vy se postavte, protože už vás určitě bolí zadečky
 %act: TER se rozhlédne po třídě, pak si stoupne a čeká
 %act: MIS si stoupne a čeká
 *UC1: pejska položíme... a umíme ještě nějakou o pejskovi? umíte třeba skákal pes?
 %act: MIS kývne
 *UC1: tak zkusíme všichni, jo?
 %act: TER třese s nástrojem
 *UC1: všichni jo? skákal pes, přes oves, přes zelenou louku
 *MIS: kákal pes, kákal pes [se zpožděním oproti ostatním]
 *UC1: šel za ním myslivec péro na klobouku
 *MIS: myslivec [se zpožděním oproti ostatním]
 %act: MIS otevírá pusku, dělá, že zpívá
 %act: TER ukáže na druhou stranu místnosti, podívá se na MAT
 *TER: tam
 *UC1: a štěkej... haf haf haf
 %act: TER se podívá na UC1, mlčí
 *MIS: haf haf haf
 *UC1: no výborně, zatleskejte si, tááák
 %act: TER zatřese silně nástrojem
 %act: MIS se podívá na nástroj, zatřese s ním
 *UC1: tak vraťte [jméno UC2 v dativu] ty vaše nástroje
 %act: MIS bere TER nástroj
 *MIS: já sama
 %act: TER drží nástroj pevně v ruce, podívá se na MIS, zamračí se
 %act: MIS nese nástroj UC2
 %act: TER odchází krok za MIS, podává nástroj UC2
 *UC2: posaďte se
 %act: TER si jde sednout na původní místo
 %act: MIS si jde sednout na původní místo
 *UC2: tááák a pejsek se jde podívat, které ty děti krásně sedí
 %act: TER sedí, ruce založené v klíně, dívá se na UC2
 %act: MIS sedí, ruce založené v klíně, dívá se na UC2
 *UC2: ke kterému si třeba trošku čuchne a kterému to spočítá... pozóóór
 %act: UC2 drží v ruce psa, obchází děti
 *UC2: jeden kamarád, druhý, třetí, čtvrtý, pátý, šestý, sedmý, osmý, devátý, desátý
 %act: TER sleduje UC2
 %act: MIS sleduje UC2
 *UC2: jedenáctý, dvanáctý, třináctý, čtrnáctý, patnáctý, šestnáctý, sedmnáctý kamarád... je nás tady sedmnáct
 %act: MIS se zasměje, založí si ruce pod kolena
 %act: TER sepne ruce
 *UC2: říkal pejsek... a teď poslouchejte, ten pejsek si pro vás připravil veliké skládání papíru, každý si takového třeba i flekatého pejska odnese domů... a překážkovou dráhu, která je přesně pro pejsky
 *TER: mami já to vidím
 *UC2: takže já vás poprosím, abyste se rozdělili na dvě skupiny, po sedmi a po osmi, šli dělat výtvarku a druhá skupina zůstala cvičit... přineste kytičky [podsedáky]
 %act: TER se zvedne a vezme kytičku, odnáší ji UC2
 %act: MIS se zvedne, vezme kytičku, běží za TER

*UC2: děkuji

[děti se rozdělí na dvě skupiny, každá učitelka se věnuje svojí skupině]

*UC1: sluníčka tak posaďte se všichni na lavičku, když chvilinku počkáte, tak já vám tady nachystám tu překážkovou dráhu, jo?

DET: jo

%act: TER se dívá na UC1

*UC1: Dneska bude úplně nová, budou tam i věci co jsme třeba ještě nikdy neměli

*TER: Tekla je honá [hodná]

%act: TER zvedne ruku, podívá se na MAT

%act: MIS se podívá na MAT

*MIS: ja taky

*UC1: tak, průlezkou už všichni známe, pozor já tady utáhnu takového velkého hada

%act: MIS sleduje UC1

%act: TER sleduje UC1

*UC1: už jste viděli někdy takového velkého hada?

*TER: ne

%act: TER zakrouží hlavou

*UC1: jedeme, tak... pozóóó, tahám ještě druhého hada... můžeš si klidně zatím vyzout papučky, ať se ti po tom líp chodí

%act: MIS se podívá na holčičku vedle sebe

*MAT: Míšo, botičky sundat

*TER: nééé

%act: MIS si začne sundávat boty

%act: TER se podívá na chlapečka vedle sebe, začne si zouvat boty

*UC1: dám vám tady velké kameny

%act: TER stoupne, udělá dva kroky

*MAT: ještě ne, běž si sednout

%act: TER se vrátí a posadí se, dívá se na UC1

*UC1: tak, dva takové ježky píchavé, opatrně na ně, ať vás nepíchne na nožky... tááák, tady takový žebřík, to vám taky půjde líp bez papuček

%act: TER se podívá na žebřík

%act: MIS se dívá na UC1

*UC1: ještě kameny, takové barevné... a pozor ještě tady mám dvě takové barevné.. co to je za zvířátko, poznáte to?

DET: želva

*MIS: želva

*UC1: želva, když si na tu želvu stoupnete a budete na ní takhle chodit tak ona bude takhle ťapat, jo? stoupnete si na to nožkama, já ne, já jsem na to těžká a ona bude takhle chodit ta želvíčka, jo? tak, jednu vám dám tady, druhou z druhé strany a můžete sluníčka

%act: TER se zvedne a jde na opičí dráhu, rozhlíží se

%act: MIS se zvedne, stojí, dívá se za TER, rozhlíží se

(...)

%act: TER si stoupne na želví stoličku, zakymácí se

*TER: jééé

*MAT: pojd', opatrně

%act: MAT přidržuje TER

*MAT: tááák a teď nožkama

%act: TER je zaražená

*OTE: šlapej, na jednu stranu, na druhou stranu

%act: TER zkouší šlapat

*MAT: nemusíš jít, stačí jenom šlapat, tááák

*OTE: no no

*MAT: na jednu, na druhou

%act: TER nakročí

*MAT: ne ne nepřecházej, jednu takhle, tááák

%act: MAT pomáhá TER

%act: MIS vyleze na druhou želví stoličku

*OTE: no, tááák, dej nožičky víc od sebe

%act: MIS stojí pořád stejně
**OTE: víc od sebe dej nožičky*
%act: MIS se víc rozkročí, nejde jí to
**OTE: hmm, tak pojď na něco dalšího*
%act: MIS se podívá na OTE, usměje se, seskočí ze stoličky, odchází
 (...)

**UC1: tak sluníčka já vás poprosím*
%act: TER se podívá na UC1
**UC1: posaďte se na lavičku, obujte si papuče a půjdte vedle si vyrobit toho pejska, jo?*
%act: TER sleze z prolézačky, jde ke „kamenům“, chce jeden uklidit
**UC1: ne, to tady nechej, běž si přezout papučky*
%act: TER jde k lavičce
%act: MIS jde k lavičce
**UC1: tááák obujte si papuče ať vás můžou vystřídat ti druzí kamarádi co vyráběli toho pejska*
%act: TER si obouvá papuč na opačnou nohu
**HOL: naopak*
%act: TER se podívá na holčičku
**OTE: Teri obráceně*
%act: MAT podá TER správnou botu
%act: HOL se nahne k TER, ukáže na botu
**HOL: a už dobře*
%act: TER holčičku nevnímá, zavazuje si botu, zvedne nohu, podívá se na MAT
**TER: to naopak*
**MAT: ne teď už to máš dobře*
%act: MIS ukáže na žebřiny
**MIS: co to je?*
**MAT: to jsou žebřiny*
**MIS: co?*
**MAT: žebřiny*
%act: MIS začne rukou plácát do žebřin
**MIS: co to je? co to je?*
%act: MIS se podívá na MAT
**MAT: žebřík... tak jdeme honem*
%act: TER se zvedne a běží do vedlejší místnosti, sedne si ke stolku
%act: MIS běží do vedlejší místnosti, sedne si ke stolku
**UC2: jste tu všichni?*
%act: MIS se podívá na UC2, usměje se
**UC2: my si zase musíme procvičit ty naše prstičky, aby nám to těžké skládání šlo, jo?*
%act: TER si vyhrnuje rukávy
**UC2: tak mi ukažte zase všichni, kde máte pravou ruku, zvedněte na mě pravou*
%act: TER zvedá pravou ruku
%act: MIS přemýšlí
%act: MAT se dotkne MIS pravé ruky
%act: MIS se podívá na MAT, usměje se, zvedne pravou ruku
%act: TER prohodí ruce, zvedá levou
**UC2: pravou*
%act: MAT prohodí TER ruce
**UC2: tak první si procvičíme tu pravou*
%act: UC2 gestikuluje
**UC2: všechny moje prsty schovaly se v hrsti*
%act: TER opakuje po UC2 gesta
%act: MAT opakuje po UC2 gesta
%act: MIS se dívá na MAT ruce, přemýšlí, pak dá ruku v pěst
**UC2: spočítám je hned, jedna, dvě tři čtyři pět*
%act: UC2 postupně ukazuje prsty
**TER: jena, dvě, tsi, čtyři, pět*
%act: TER postupně ukazuje prsty, při slovu pět ukáže celou dlaň
**MIS: dvě, čtyři, pět*
%act: MIS sleduje UC2, nesměle ukazuje prsty
**MIS: pět*

%act: MIS se podívá na UC2
**MIS: pět*
**UC2: výborně a teď i tu druhou potřebujeme pořádně procvičit, spočítáme, jestli tam nemáme třeba šest prstů*
%act: TER se zamračí a plácne pravou rukou do stolu
%act: MAT zvedá MIS levou ruku
%act: TER plácne oběma rukama do stolu
**UC2: tak povídejte taky už... všechny moje prsty*
%act: TER se podívá na MAT, ukáže jí ruce
**MAT: druhou ruku, levou*
%act: MAT ukazuje svoji levou ruku
%act: TER se dívá na ruku
**UC2: všechny naše prsty schovávají se v hrsti*
%act: MIS se dívá na UC2, nic nedělá
**UC2: spočítám je hned, jedna*
%act: MIS ukáže palec
%act: TER ukáže palec
**TER: jena*
**UC2: dvě, tři, čtyři*
**TER: dvě, či, čtyři*
%act: MIS jen naprázdno otevírá pusku
%act: TER ukáže celou dlaň
**TER: pět! [vykřikne]*
**UC2: pět*
%act: MIS se podívá na TER, ukáže nad hlavou celou dlaň
**MIS: pět*
**UC2: výborně, krásně*
%act: UC2 tleská
%act: TER tleská
%act: MIS tleská, nastaví MAT ruku
%act: MAT vyhrne MIS rukáv
**UC2: To je dobře, že jsme si je procvičili, protože my dneska budeme skládat takového těžkého pejška*
%act: TER se dívá na UC2
%act: MIS se otočí na UC2
%act: TER zatleská
**TER: péééš, péééš*
%act: TER tleskne
**TER: pejška, pejška*
**MIS: já poskládám pejška*
%act: UC1 rozdá dvojčatům papíry
%act: MIS zvedne papír nad hlavu, podívá se na MAT
**MIS: jenom jeden*
%act: MIS se dotkne MAT ruky
**MIS: jenom jeden mami*
**MAT: jeden ti stačí*
**UC2: tak vás povedu krok po kroku, tak teď si uděláme hlavičku pejška, přeložíme papír napůl, máme všichni?*
%act: TER plácne rukama do papíru
**UC2: tatínek to taky zvládne*
**MAT: jo tatínek*
%act: MIS se podívá na OTE
%act: TER se podívá na OTE
**UC2: tatínek to taky zvládne, pojďte pomoci*
%act: TER se podívá na OTE
**UC2: tak papír dáme napůl, máme všichni?*
%act: MAT přeloží čtvrtku papíru
%act: MIS se dívá na MAT, jezdí prstem po papíru
%act: TER se pozorně dívá na UC2, dlaně má položené na papíru
**UC2: ano?*
%act: TER posune MAT papír

*MAT: tak, pěkně, tak
 %act: MAT se podívá na OTE, zakrouží hlavou
 *MAT: zlato já to nestíhám
 %act: MIS přejede prsty po složeném papíru
 *MIS: tak ta teď Misa
 %act: OTE přichází ke stolu, odkládá kameru na stůl [v záběru je nyní jen TER]
 *UC2: tak a dáme ušičko dolů, ohneme jedno ušičko
 %act: TER ukáže prstem na papír
 *TER: papíj muši tak?
 %act: TER se podívá na OTE
 %act: OTE přehýbá papír
 %act: TER sleduje, co OTE dělá
 *UC2: tááák, super a teď uděláme tady tak nahoru čumáček
 %act: TER se podívá na UC2
 *OTE: pojd', přelož mi čumáček tady tak, jo?
 *TER: jo
 %act: TER ohne prstem papír
 *OTE: tak, tak, trošku větší ho uděláme, jo?
 %act: TER zmáčkne prstem ohyb papíru
 *OTE: přimáčkni, nenene, přimáčkni ho
 %act: TER jezdí prstem po ohybu papíru
 *OTE: tááák, tááák
 %act: TER oběma rukama několikrát plácne do papírového pejska
 *UC2: tááák, vezmeme si druhý papír
 %act: TER se podívá na UC2
 *UC2: a zase přeložíme napůl
 %act: TER plácne několikrát na pejska
 %act: OTE si bere papír, překládá jej
 *UC2: zase uděláme trojúhelník z toho papíru
 %act: TER si založí ruce na stůl, podívá se na UC2, pak na papír
 *TER: eště tati
 %act: TER se natáhne po papíru, plácne do něj
 *UC2: tak a uděláme očásek nahoru
 *TER: očásek?
 %act: TER zvedne ruce nad hlavu
 TER očásek? jo tati očásek
 %act: TER se podívá na OTE
 *MIS: Teli co to děláš?
 *UC2: očásek Terežka dělá, krásnej
 *MIS: jo?
 *UC2: pak si ho vybarvíš ještě jo?
 %act: TER se podívá na UC2, sklopí oči, pak se podívá na OTE
 *MIS: a muzu taky? halóóó a muzu taky?
 *MAT: no jasně že můžeš
 %act: TER si vyhrne rukáv, podívá se na ruku
 *TER: mam naminko [zmaménko]
 %act: TER ukáže na znaménko
 *TER: mám namínko
 %act: TER se podívá na OTE, ukazuje prstem na znaménko
 *OTE: znamínko tam máš no
 %act: UC2 položí na stůl lepidlo
 %act: TER se pro lepidlo natáhne
 *TER: děkuji
 %act: TER se snaží otevřít lepidlo
 *OTE: počkej počkej opatrně ať nejsi úplně celá zamatlaná
 %act: OTE otevírá lepidlo
 %act: TER se dívá, jak to OTE dělá
 *TER: mužu to namažat?
 %act: OTE podává TER lepidlo
 *OTE: ale drž to jenom tady, jo?

%act: TER bere lepidlo do konečků prstů
 *OTE: tááák na konci
 %act: TER chce namazat lepidlo na papír
 *OTE: počkej počkej počkej počkej
 %act: TER zvedne lepidlo
 *OTE: co k čemu
 %act: MAT se zasměje
 *MAT: hlavu k tělu asi
 *TER: mužů taky to
 %act: TER se dotkne prstem lepidla, podívá se na MAT
 *TER: žamažat pejška?
 %act: TER se podívá na lepidlo
 *TER: mužů žamažat pejška?
 %act: TER se podívá na MAT
 %act: TER se podívá na lepidlo, pak na OTE
 *TER: mužů žamažat pejška mami?
 %act: TER se podívá na MAT
 %act: OTE podává TER papíry na slepení
 %act: TER se dotkne lepidlem papíru
 *OTE: počkej počkej počkej počkej
 %act: TER zvedne lepidlo
 %act: OTE přeloží jinak papír
 %act: přichází UC2
 *UC2: tak tady tohle se nalepí tak
 *OTE: tááák, nebo tady, tady to namaž Teri, jo?
 %act: OTE ukáže prstem na papír
 *OTE: tady tohle namaž
 %act: TER nanáší lepidlo na místo, které ukázal OTE
 *OTE: tááák, ještě trošku, ještě zakruž, tááák, až nahoru
 %act: OTE chytne TER ruku, pomáhá jí
 *OTE: tááák, tááák, no dobrý, tááák
 %act: OTE bere TER lepidlo, odkládá ho
 *OTE: polož lepidlo
 *TER: jááá
 *OTE: tak
 %act: TER přejede dlaní po papíru
 *OTE: tak teď tam přiděláme pejska, jo?
 *TER: jo
 %act: přejede prstem po papíru
 *OTE: tááák a plácni
 %act: TER plácne na papír
 *OTE: tááák, poplácáme, tak
 %act: TER zvedne ruce
 %act: OTE poplácá papír
 %act: MIS si bere štětec
 *TER: óóó, dej mi tu bavičku
 %act: TER se podívá na obrázek
 *TER: tak oči
 *OTE: oči černé
 %act: TER se snaží nakreslit oči
 *OTE: počkej, očička, to je nosík tady
 %act: TER zvedne štětec, podívá se na pejska
 *OTE: tak mu udělej čumáček černý, jo?
 *TER: jo
 %act: TER položí štětec na papír
 *OTE: nenene, tady, tady
 %act: OTE ukáže psovi na nos
 %act: TER se dívá na pejska, přemýšlí
 *OTE: tak tohle vybarvi černě, to je čumáček tady tohle
 %act: OTE vede TER ruku

*OTE: tak tady podívej, ocaď a teď tááák nahoru
 %act: TER si nechá vést ruku, dívá se na obrázek, soustředí se
 %act: OTE ukáže na psa
 *OTE: a tady tohle vybarvi
 %act: TER začne místo vybarvovat, zvedne pastelku
 *OTE: tohle tohle ještě
 %act: OTE ukáže na psa
 %act: TER vybarvuje jiné místo
 *OTE: nenene, tady tady tady tady
 %act: OTE ťuká prstem na psa
 %act: TER se podívá na OTE
 *TER: jako nos?
 %act: TER si ukáže na nos, podívá se na UC2
 *OTE: tak dobře
 *TER: noš taky?
 %act: TER se dívá na UC2
 *OTE: a teď mu uděláme očička
 *TER: taky?
 %act: TER se stále dívá na UC2, odtáhne prst od nosu
 *OTE: jaké mu uděláme očička, modré?
 %act: TER se podívá na pejska
 *TER: jo
 %act: TER hledá modrou barvu
 %act: OTE podává TER pastelku
 *OTE: tady
 *TER: ne tudle
 %act: TER se natáhne pro jinou pastelku
 *OTE: tak tuhle modrou?
 *TER: ne
 %act: TER si stoupne, hledá jinou pastelku
 *TER: očička
 %act: TER bere růžovou pastelku
 *OTE: růžové očička? nééé
 *TER: jóóó
 %act: TER se podívá na OTE a zamračí se
 *OTE: jóóó? tak mu udělej růžové očička
 %act: TER začne kreslit
 *OTE: tady sou očička, že?
 %act: TER nakreslí jedno oko
 *TER: je to oko
 %act: TER chce kreslit další
 *OTE: nééé musíš tady tak
 %act: OTE chytne pastelku a pomáhá TER kreslit
 *OTE: tady tak kulaté, jedno a druhé
 %act: TER zvedne ruku s pastelkou od papíru
 *TER: ukaž
 %act: TER se podívá na pejska
 *TER: jééé
 %act: TER se lehce dotkne pastelkou papíru a podívá se na OTE
 *TER: mužu?
 %act: TER se podívá na pejska, pak znovu na OTE
 *TER: mužu?
 *OTE: tady má čumáček, tak růžový, tak tady má zoubky, tak mu udělej, bude hnědý hafík? Tak ho udělej hnědého
 %act: TER se dívá na pejska
 *OTE: tak ho vybarvi, jo? tělíčko mu udělej hnědé
 %act: TER ťuká pastelkou na papír
 *OTE: celé celé
 %act: MAT se podívá na MIS
 *MAT: ještě očička by ještě měl mít ale nějaké ne?

%act: TER ťuká pastelkou na papír, podívá se na obrázek MIS, pak na svůj obrázek
**TER: ošíška etě*
%act: TER ukáže pejskovi na oči, podívá se na OTE
**OTE: no celého ho vybarvi, celého, celé tělíčko musí být hnědé, tááák*
%act: OTE přidržuje TER v prstech pastelku, pomáhá jí vybarvovat pejska
%act: TER se zarazí
**TER: eště*
%act: TER ukáže prstem na pejska
%act: TER vykresluje pejska
**OTE: tááák, dobrýýý, tááák... jaké mu uděláme ouška?*
**TER: ouška*
%act: TER kreslí
**OTE: no to je pusa*
**TER: jo? je to puša?*
**OTE: tak jaké bude mít? jaké bude mít uši?*
%act: TER se podívá na pejska
**TER: uši, jako uši*
%act: TER drží v pravé ruce růžovou pastelku, chce začít kreslit uši
**OTE: nééé, růžové ne*
%act: TER vezme hnědou pastelku, podívá se na OTE
**TER: jo?*
**OTE: tak hnědé uši může mít, no*
%act: TER začne vybarvovat uši
**OTE: celé uši mu vybarvi, celé*
%act: TER vybarvuje, soustředí se
**OTE: tááák, flíček a tady mu taky udělej flíček, tááák, no*
%act: TER zvedne pastelku od papíru, prohlíží pejska
**OTE: tááák a uděláme mu černé fleky?*
**TER: jo*
%act: OTE ukáže prstem na pejska
**OTE: tady takhle mu udělej fleky jo?*
**TER: jo*
%act: TER začne kreslit, podívá se při tom na OTE
**OTE: tááák, takový kroužek, no*
%act: TER zvedne pastelku od papíru
**OTE: a udělej mu třeba černý ocásek ještě*
%act: TER začne kreslit ocásek, pak zvedne pastelku, podívá se na OTE
**OTE: tááák*
%act: TER se podívá na obrázek
**OTE: a ještě hlavičku pod ouškama jakou bude mít,*
%act: TER drží v rukou černou pastelku, chce začít kreslit
**OTE: černou? nééé, černou nééé*
%act: TER zvedne pastelku od papíru
%act: OTE podává TER jinou pastelku
**OTE: tady si vem třeba tuhle světlejší*
%act: TER si bere pastelku, podívá se na ni
**OTE: tááák, můžeme kreslit hlavičku*
%act: TER začne vybarvovat obrázek
**OTE: tááák, celou hlavičku*
%act: TER zvedne pastelku, podívá se na OTE
**TER: dobi? [dobrý]*
**OTE: eště tady celé*
%act: OTE ukáže na obrázek
%act: TER začne vykreslovat
**OTE: pořádně, pořádně, přidej mu té barvičky*
**UC2: tááák, pomaličku si toho pejska dodělejte*
%act: TER se podívá na UC2, zvedne pastelku, odkládá ji zpět do krabičky
**TER: tati to ude-eme, ja tam udea-a jo?*
%act: TER se podívá na OTE, nahne se nad stůl
**TER: heje teta*

*OTE: nenene, lepit ho nebudem
 %act: TER se podívá na pejska
 *TER: jóóó
 *OTE: ne, už je přilepený, už je přilepený
 %act: TER se nahne pro pastelku
 TER: ještě nééé, to červené
 *OTE: co červený
 %act: TER začne kreslit
 *OTE: tak mu vybarvi červenou tlamičku, jazyk tam má, že, červený
 *TER: hažik
 %act: TER zvedne pastelku, podívá se na pejska
 *OTE: jazyk nóóó
 %act: TER ukáže na pejska
 *TER: to taky?
 %act: TER se podívá na OTE
 *OTE: tam nééé, tam nemá jazyk
 %act: OTE ukáže na pejska
 *OTE: tady má, tady má jazyk, že
 %act: TER se podívá na obrázek
 *TER: jóóó jako Teka
 %act: TER se podívá na OTE, otevře pusku a ukáže na jazyk
 *OTE: jako Terka nóóó, Terka má taky jazýček, že?
 %act: TER se podívá na obrázek
 *TER: nééé ještě noš
 %act: TER si ukáže na nos
 *OTE: nos má tady, čumáček
 %act: OTE ukáže na papír
 %act: TER se podívá na OTE, dotkne se prstem tváře
 *TER: ještě to
 *OTE: líčka?
 %act: TER se podívá na obrázek
 *OTE: no tak musíš udělat líčka
 %act: TER ukáže prstem na obrázek
 *TER: jo je hýčka?
 %act: TER se podívá na OTE
 *TER: ešteéé
 %act: TER se dotkne tváře, podívá se na UC2
 %act: OTE se natáhne pro pastelku
 *OTE: tak mu udělej třeba oranžové líčka tady jo?
 %act: TER se rychle podívá na OTE
 *TER: bladu
 %act: TER se dotkne prstem brady
 *OTE: líčka tady jo?
 %act: OTE ukáže na obrázek
 %act: TER vezme pastelku, začne vybarvovat
 *OTE: tááák a druhé líčko
 %act: TER začne kreslit druhé líčko
 *OTE: tááák
 %act: TER zvedne pastelku
 *OTE: jééé Teri, to je hezký hafík
 %act: TER se podívá na obrázek, vezme ho do ruky
 *TER: heje pani učitejko
 %act: TER se podívá na UC2
 *UC2: ukaž, už se na něho jdu dívat
 %act: UC2 vezme do rukou pejska
 *UC2: no krásné má oči růžové, jako ty tričko, že?
 *TER: jo
 %act: TER si dá prst k bradě
 *UC2: super
 %act: OTE bere kameru, v záběru už jsou obě děti

%act: MIS zvedne obrázek, ukazuje ho UC2
**UC2: no nádherné, vy jste úplně umělkyně*
%act: MIS se usměje, odchází od stolečku
%act: TER si chce vzít lepidlo
**MAT: ne to už ne už to máš přilepené*
**OTE: tak, vezmeš si pejska? podáš ho mamince a ona ho schová zatím, jo?*
%act: MAT vezme psa ze stolu
**MAT: půjč mi pejska, pak si ho vezmete jo?*
**TER: jo*
%act: MIS se dívá na MAT
%act: MAT bere MIS pejska
**MAT: tááák*
**OTE: pojd' Teri*
%act: TER se zvedne od stolu
**TER: jo*
%act: MIS se zastaví u police, kam MAT položila pejsky
**MIS: to je nase to!*
%act: TER odchází od stolu, ukáže prstem nahoru
**TER: tam*
%act: TER se podívá na OTE
**OTE: nenenene, utíkej*
%act: TER se rozběhne do dveří
**TER: tam?*
%act: TER se otočí, podívá se na OTE, popoběhne k dalším dveřím, natáhne celou ruku, ukáže prstem
**TER: tam?*
%act: TER se podívá na OTE
**OTE: počkej?*
%act: OTE otevírá dveře
%act: TER nakročí, chce vejít
**OTE: počkej, počkej, stůj, stůj, stůj, stůj*
%act: MAT chytne obě děti za ruce
**OTE: ne tady se ještě uklízí jo? počkáme ještě*
%act: MIS udělá krok, podívá se na OTE
**MAT: počkej*
%act: MAT chytne MIS za rameno
**TER: tady uklízí?*
%act: TER ukáže prstem na zavřené dveře
**TER: muži?*
%act: TER se podívá na OTE
**OTE: nenenene, Teri, ještě počkej*
%act: MIS stojí, dívá se, co se děje v místnosti
**OTE: tááák, pojd'*
%act: TER jde směrem k OTE
%act: MIS stojí, pak se rozejde stejným směrem jako TER
**UC1: tááák, pojd'te si pro kytičku*
**OTE: tááák běž, běž si pro kytičku*
%act: MIS se otočí a podívá se na OTE, nesměle jde k UC1, natáhne ruku pro podsedák
%act: TER bere od UC1 podsedák
%act: MIS začne skákat
**MIS: já, já, já*
%act: MIS stojí se sepjatýma rukama u UC1, dívá se na ni, čeká
%act: UC1 dá MIS podsedák
%act: MIS ji bere a odchází na místo
 @END

/10/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, UC1 Učitelka, MAT Matka

@Age of Twins: 3;1

@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 03-FEB-2013
@Situation: Klokánek rozloučení

%act: dvojčata sedí u OTE, sledují, co se děje ve třídě
*UCI: tááák, poslouchajte
%act: TER se podívá za sebe na OTE, usměje se
*UCI: slyšíme se? počkáme na kamarády
%act: TER tleskne, podívá se na OTE a kývne
*OTE: no jo
%act: TER se usměje, dává pozor, co řekne UCI
*UCI: už je tady všechno?
%act: TER ukazuje OTE něco na ruce, nesleduje, co se děje ve třídě
%act: MIS se podívá, co dělá TER
%act: OTE ukáže dětem, ať sledují, co říká UCI
*UCI: Máme ručičky?
%act: OTE ukáže dětem ruce
%act: TER zvedne ruce
%act: MIS chvilku přemýšlí, pak zvedne ruce
*UCI: zakopejte nožkami do země
%act: TER začne kopat nohama
%act: MIS začne kopat nohama
*UCI: hodně, hodně, hodně, hodně, hodně, hodně
%act: MIS se otočí na OTE, zjišťuje, zda to dělá dobře
%act: OTE kývne
*OTE: pořádně
*UCI: super, tak se jdeme loučit
%act: TER přestane kopat nohama
%act: MIS přestane kopat nohama, ukáže prstem, podívá se na OTE
*MIS: tam je
*OTE: nooo
*UCI: dobrý den, dobrý den, dneska máme krásný den
%act: TER přemýšlí, začne otáčet rukama jako UCI
%act: MIS přemýšlí, začne otáčet rukama jako UCI
*UCI: ruce máme na tleskání
%act: TER začne silně tleskat
*TER: luce mame na teskani [hlasitě]
%act: MIS tleská a dívá se při tom na TER, silně tleskne
*MIS: tekani
*UCI: a nožičky na běhání
%act: TER začne kopat nohama
%act: MIS začne kopat nohama
*MIS: ání
*UCI: tak ještě jednou
*MIS: jóóó
%act: zvedne ruce, aby mohla dělat stejné gesto jako UCI
*UCI: dobrý den, dobrý den
*MIS: dobrý den
%act: TER ukazuje na něco prstem, podívá se na OTE
*UCI: nashledanou za týden
%act: MIS se směje, podívá se na MAT
*UCI: zatleskejte si kotátka
%act: MIS zatleská
%act: TER se na něco se kouká
*UCI: a vzpomenete si úplně naposledy, jak dělal ten pejsek?
%act: MIS se podívá na UCI
*TER: haf
%act: TER se nakloní dopředu

*MIS: haf
 *UCI: tak ještě jednou pořádně na rozloučenou
 %act: TER se hluboce nadechne
 *TER: haf haf haf haf nahlas
 *UCI: haf haf haf haf
 %act: TER začne radostně kopat nohama
 *UCI: super, přineste mi sem ty vaše kytičky
 %act: TER se zvedne, bere podsedák
 %act: MIS se zvedne, bere podsedák
 *UCI: táá a za týden se na vás zase těšíme, ahóóój
 %act: TER podává UCI podsedák, odchází
 *UCI: na shledanou
 %act: MIS podává UCI podsedák
 %act: TER se otočí na UCI, odchází za MAT
 @END

/11/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, UC1 Učitelka 1, UC2 Učitelka 2, CHL Chlapec, HOL Holčička, MAH Matka holčičky

@Age of Twins: 3;0

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 05-MAR-2013

@Situation: Předškolní zařízení – uvítání, pohybové aktivity, kreativita

%act: TER sedí na podsedáku, rozhlíží se po ostatních dětech

%act: MIS sedí na podsedáku, dívá se na TER

%act: MAT sedí za dvojčaty

*UC1: tááák se posaďte holky [k ostatním dětem]

%act: TER se otočí na MAT

*TER: kde je tatínek?

*MAT: tam je

%act: MAT ukáže prstem na OTE

%act: TER se zmateně rozhlédne, podívá se na OTE

*UC1: tááák sluníčka, už se posaď na zadeček

*UC1: tak pozor pozor, malý [nesrozumitelné slovo]

%act: UCI zacinká na zvoneček

%act: MIS se podívá na UCI, zasměje se

%act: TER se podívá na UCI

*UC1: tááák už tady máme úplně tichoučko

%act: TER se rozhlíží, podívá se na OTE, zamává mu, usměje se

*UC1: vás tady zase je úplně jako malých myšiček, teda krásně jsme se tady sešli, že?

%act: TER se podívá na UCI

*UC1: tááák povíme si tu naši básničku?

%act: CHL bouchá rukama o podlahu

*UC1: pššš, přestaň nám bubnovat

%act: TER se dívá na UCI, pootevře pusku

*UC1: jeden, druhý ani muk

%act: UCI dělá gesto [psst]

%act: TER opakuje po UCI gesto

%act: TER opakuje po UCI gesto

*UC1: já jsem holka, ty si kluk

*TER: já jsem hoka

%act: TER na sebe ukáže prstem

*UC1: ty jsi kluk a já jsem holka

%act: TER se podívá na MAT
 %act: MIS se dívá na UCI
 *UC1: dohromady malá školka
 %act: UCI postupně ukazuje prstem na celou třídu
 *TER: školka
 %act: TER krouží prstem stejně jako učitelka
 *UC1: kdo nevěří, ať jde sem
 %act: UCI předvádí gesto
 %act: TER opakuje po UCI gesto
 %act: MIS ukazuje gesto se zpožděním
 *UC1: kdo k nám nechce, z kola ven
 %act: TER se rychle nahne, mávne rukama před sebe
 *TER: ven
 %act: UCI mávne rukama před sebe
 *UC1: krásně, výborně
 %act: UCI zatleská
 %act: TER zatleská
 %act: MIS zatleská
 *UC1: tááák sluníčka, co nám to tam venku vysvitlo prosím vás?
 %act: MIS se otočí k MAT
 *MIS: sluníčko
 *MAT: no sluníčko
 *UC1: je tam sluníčko, konečně zase máme krásně, že?
 *MIS: jo
 *UC1: konečně se na sebe zase usmíváme, máme všichni pusinky? usměvavé pusinky?
 %act: TER se rozhlíží kolem sebe
 *UC1: no jste krásní, výborně, tááák, přivítáme se s tím sluníčkem a přivítáme se i spolu, ano? nachystej si ruce
 %act: UCI natáhne před sebe ruce, zakrouťí jimi
 %act: TER udělá stejné gesto jako UCI
 %act: MIS udělá stejné gesto jako UCI
 *UC1: a to sluníčko bude taky hezky poslouchat, jak se hezky zdravíme a přejeme si krásný den, ano?
 *MIS: jo
 *UC1: tak pozóóór
 %act: UCI začne kroutit rukama
 *UC1: dobrý den, dobrý den
 *TER: dobý den, dobý den
 %act: TER krouťí rukama
 %act: MIS krouťí rukama, dívá se na UCI, usmívá se
 *UC1: dneska máme krásný den
 *MIS: den
 *UC1: ruce máme na tleskání
 %act: UCI začne tleskat
 %act: TER začne tleskat
 %act: MIS začne tleskat
 *UC1: a nožičky na běhání
 %act: UCI začne kmitat nohama
 %act: TER opakuje gesto po UCI
 %act: MIS opakuje gesto po UCI
 *UC1: dobrý den, dobrý den
 *TER: dobý den
 *UC1: dneska zlobit nebudem
 %act: UCI zakrouťí hlavou
 %act: TER zakrouťí hlavou
 *TER: nebudem
 %act: TER se podívá na OTE
 *UC1: výborně
 %act: UCI začne tleskat
 %act: MIS zamává, pak začne tleskat
 %act: TER začne tleskat

*UC1: co bysme taky zlobili, když máme venku tak krásně, že? jsme všichni hodní, usměvaví, máme dobrou náladu... máte dobrou náladu?

%act: TER se dívá na CHL

%act: MIS se rozhlíží po ostatních dětech

*UC1: máte dobrou náladu?

%act: MIS se podívá na UC1

*MIS: jo

%act: TER se podívá na MIS

*TER: jo

*UC1: tááák, zavřete si úplně úplně pusinky

%act: MAT se nahne k dětům

*MAT: pssst

%act: TER se podívá na UC1

%act: MIS se dívá na UC1, ruce sepjaté

*UC1: úplně úplně tichoučko

%act: UC1 si dá prst k ústům [gesto psst]

%act: TER opakuje gesto

%act: MIS opakuje gesto

*UC1: nastraž si ouško

%act: UC1 přiloží dlaně k uchu

%act: MIS zopakuje po UC1 gesto

%act: TER zopakuje po UC1 gesto

*UC1: a schválně jestli uslyšíš toho našeho chlupatého kamaráda s tou velikou kapsou... tak slyšíš ho? spinká tady někde?

%act: MIS se dívá na UC1

*MIS: jo tady

*UC1: zkus druhé ouško nastavit

%act: UC1 přiloží dlaně ke druhému uchu

%act: TER opakuje po UC1 gesto

%act: MIS opakuje po UC1 gesto

*UC1: heh a co slyším? pšššt... já už něco slyším... Pozor... a hop, a hop a hop

*UC2: ahoj děti

%act: TER se začne usmívat

%act: MIS se začne usmívat, podívá se na MAT, pak zpět na klokana

%act: UC2 drží v ruce plyšového klokana, mává mu s rukou

*UC2: ahoj, zamáváte mi? zamávejte mi ručičkami

%act: MIS se směje, dá si dlaně k ústům

%act: TER zamává, usměje se, promáchně rukama, podívá se na OTE

*UC2: já jsem se na vás hrozně moc těšil

%act: MIS se podívá na TER, mne si ruce, usmívá se

*UC2: těšili jste se taky?

%act: TER natáhne dlaň před sebe

*TER: nééé

*UC2: nééé?

%act: TER se podívá na OTE, otevře pusku, kmitá jazykem

*UC2: jak to?

%act: TER se otočí na MAT, poposedne

*TER: mami, já šem šem těšil

*MAT: já vím, že si se těšila

*UC1: tááák, přivítáme toho našeho klokánka?

%act: TER se otočí zpět na UC1

*UC1: když tak přihopsal za náma tak ho hezky pozdravíme, ano?

%act: TER stoupne, udělá dva kroky

%act: MAT chytne TER za punčocháče

*MAT: pocem, pocem Teri

%act: TER se vztekle otočí na MAT

*MAT: pocem pocem pocem Teri, sedni si

%act: MAT ukazuje na podsedák

%act: TER udělá krok dozadu, dá si prst k puse

%act: MAT se zamračí, ukáže prstem na podsedák, dívá se TER do očí

*MAT: sednout
 %act: TER zaváhá, pak si jde sednout
 *UC1: nachystej si jednu ruku
 %act: UC1 udělá gesto
 %act: MIS nevěnuje UC1 pozornost
 %act: TER nevěnuje UC1 pozornost
 *UC1: nachystej si druhou ruku
 %act: TER se podívá na UC1, zopakuje po ní gesto
 %act: MAT se nakloní k MIS, něco jí šeptá
 %act: MIS zopakuje gesto po UC1
 *UC1: tááák a už chci všechny vidět, jak hezky plácají do ručiček
 %act: UC1 začne tleskat
 %act: TER se podívá na ruce, začne tleskat
 *UC1: tak můžeme? tak jedeme
 %act: TER se soustředěně dívá na UC1
 *UC1: klokánek k nám přiskákal
 %act: UC1 tleská do rytmu
 %act: TER tleská spolu s UC1
 %act: MIS pozoruje UC1, ruce založené pod kolena
 *UC1: aby nikdo neplakal
 %act: MIS začne tleskat, otevírá a zavírá pusku, snaží se opakovat slova po UC1
 %act: TER tleská, dívá se na UC1, zamračí se
 %act: UC1 se začne hladit po tvářích
 %act: MIS se začne hladit po tvářích
 %act: TER se začne hladit po tvářích
 *UC1: máme se tu všichni rádi, jsou z nás dobří kamarádi, klokánkovi zamáváme
 %act: UC1 zamává
 %act: TER zamává, podívá se z okna
 %act: MIS zamává
 *UC1: a do hry se rychle dáme
 %act: MIS tleská, pozorně poslouchá UC1
 *MIS: rychle dáme [s nepatrným zpožděním oproti učitelce]
 *UC1: no výborně
 %act: UC1 zatleská
 %act: MIS se usměje, zatleská
 %act: TER zatleská, zakmitá při tom nohama
 *UC1: klokánek vám taky zatleská, jak jste šikovní
 %act: TER se dotkne culíku cizí holčičky
 %act: MAH se na TER usměje
 %act: TER se podívá na MAH, odtáhne ruku, otočí se k UC1
 *UC1: tááák sluníčka poslouchajte, svítí nám teď to sluníčko, takže to znamená, že už za náma brzy přijde to jaro
 %act: TER se pozorně dívá na UC1
 %act: MIS se rozhlíží po třídě
 *UC1: rozkvetou ty stromečky a taky kytičky a potom už se budeme mít krásně, že?
 %act: TER se otočí na MAT
 *UC1: a jak se nám blíží to jaro, tak se nám tady ve školce blíží takový malý karneval, víte, co je to karneval?
 *HOL: jo
 *TER: jo
 *UC1: jo, víte? to přijdete v maskách, že?
 *TER: maska
 *UC1: maminka ti dá nějakou hezkou masku a ty vyrazíš na karneval si zatancovat, že?
 %act: téměř všechny přestávají dávat pozor
 *UC1: sluníčka ale neskákejte nám tady prosím, běž si sednout broučku, běž si sednout sluníčko, haló, haló
 %act: HOL se posadí
 *UC1: výborně
 %act: TER si zakryje dlaněmi oči
 *UC1: tááák a na takovém karnevale jsou i takoví

%act: UC1 drží v ruce kašpárka, třese s ním
**UC1: co je to?*
%act: TER nahne hlavu, dívá se na kašpárka
**HOL: kašpálek*
%act: TER se nejistě podívá na HOL
**TER: kaspalek*
**UC1: kašpárek, máme tady takového kašpárka, že?*
%act: UC1 ukáže prstem kašpárkovi na čepičku
**UC1: co má tady na hlavě ten kašpárek?*
%act: TER nakloní hlavu, dívá se na kašpárka
%act: MIS se chytne za ucho, dívá se na kašpárka
**UC1: má takovou čepici jo? a na té čepici má takové zvonivé*
**TER: zvonečka*
%act: TER se otočí na MAT
**MAT: rolničky*
**UC1: rolničky*
%act: UC1 třese kašpárkovi s hlavou
%act: TER se dívá na kašpárka
**UC1: když takhle zatřepe hlavičkou, tak mu ty rolničky zvoní, máte taky rolničky? Zkuste taky zatřepat hlavičkou*
%act: TER se chytne za uši
**TER: jo*
%act: TER zatřese hlavou
**UC1: nemáte, že? tááák, dívejte se, ten kašpárek vám takhle krásně zamává... a koukejte se, takhle vypadá ta kašpárkova čepice*
%act: UC1 vytáhne čepici s rolničkami
**UC1: nasadíme ji klokánkovi?*
%act: TER pozorně sedí a dívá se na UC1
%act: MIS pozorně sedí a dívá se na UC1
**UC1: klokánek zatřese hlavičkou a takhle mu to hezky cinká, že?*
%act: UC1 zatřese kloanovi hlavou
**TER: jo*
%act: TER mírně zakloní hlavou
**UC1: tak si to tady můžete zkoušet, jo? ale až potom, až se bude třeba cvičit, jo? tak a já znám takovou krásnou básničku o kašpárkovi, naučíme se ji?*
%act: MAT se shýbne k holčičkám, něco jim šeptá
%act: MIS se podívá na MAT, usměje se
%act: TER se podívá na MAT, tleskne
**MIS: jo*
**UC1: tááák, udělejte si místočko, budete si muset takhle dřepnout na nožky*
%act: UC1 si dřepne
**UC1: zvládnete to?*
%act: TER si dřepne
%act: MIS si stoupne, podívá se na MAT
**UC1: zvládnete si dřepnout?*
%act: MAT se podívá na MIS
**MAT: dřepni*
%act: MAT ukáže na zem
%act: MIS si dřepne, ale hned se zase postaví
**MAT: dřepni si*
%act: MIS sleduje ostatní děti, váhá
%act: MAT pomáhá MIS dřepnout
**UC1: tááák výborně, poslouchej, budeme takhle tahat za šňůrku, až budeme úplně na špičkách ano?*
%act: UC1 dělá gesto, pomalu stoupá až na špičky
%act: TER vyskočí, vzpaží ruku
**UC1: tááák, poslouchej, povídám... když taháme za šňůrku*
%act: UC1 naznačuje, že tahá za šňůrku, pomalu vstává
%act: MIS opakuje po UC1 gesto, rychle vyskočí ze dřepu
%act: MIS nesměle opakuje po UC1 gesto, vstává ze dřepu, dívá se po ostatních dětech
**UC1: kašpárek jde nahoru... rozhazuje rukama*

%act: UC1 mává pažemi
 %act: TER mává pažemi, kývá se při tom ze strany na stranu
 *UC1: rozhazuje nohama
 %act: UC1 začne vykopávat nohy
 %act: TER opakuje pohyb po UC1
 %act: MIS se dívá na TER, pak vykopne nohu
 *UC1: před všemi se uklání
 %act: UC1 se ukloní
 %act: TER se ukloní
 *UC1: rolničkama vyzvání
 %act: UC1 zakrouť nad hlavou rukama
 %act: TER opakuje po UC1 gesto
 %act: MIS se podívá na TER, opakuje po ní gesto
 *UC1: cililink, cililink, no krásně, zatleskejte si
 %act: UC1 zatleská
 %act: MIS zatleská
 %act: TER se otočí na MAT, obejmě ji
 *UC1: tak chcete ještě jednou? tak ještě jednou, dřepni si
 %act: MIS si dřepne
 %act: TER si dřepne
 *UC1: teď už to budete umět krásně, tak můžeme? nachystej si provázek
 %act: TER leze po kolenou na druhou stranu místnosti
 %act: MAT se pro ni natáhne
 *MAT: pocem pocem pocem
 *UC1: zataháme za šňůrku
 %act: UC1 symbolicky tahá za šňůrku, pomalu stoupá na špičky
 %act: MIS opakuje pohyby po UC1
 %act: TER jde na místo, otočí se na UC1, symbolicky tahá za šňůrku
 *UC1: kašpárek jde nahoru
 %act: TER zvedne ruce nad hlavu, podívá se nahoru
 %act: MIS zvedne ruce nad hlavu, podívá se nahoru
 *UC1: rozhazuje rukama
 %act: UC1 máchá rukama
 %act: TER rozhazuje rukama, poskakuje u toho
 %act: MIS rozhazuje rukama
 *UC1: rozhazuje nohama
 %act: UC1 vykopává střídavě nohy
 %act: TER poskakuje
 %act: MIS vykopává střídavě nohy
 *UC1: před dětmi se uklání
 %act: UC1 se ukloní
 %act: MIS se ukloní
 %act: TER se ukloní
 %act: MIS se zvedne
 *UC1: rolničkama vyzvání
 %act: UC1 zvedne ruce, zatřepe s nimi
 %act: MIS opakuje po UC1 gesto
 %act: TER opakuje po UC1 gesto
 *UC1: cililink, cililink, no krásně
 %act: UC1 zatleská
 %act: TER se otočí na MAT, obejmě ji
 %act: MIS zatleská
 %act: TER se posadí na podsedák
 %act: MIS obejmě MAT
 *UC1: posad' se zase na zadeček
 %act: MIS se posadí na podsedák
 *UC1: tak zase k mamince a k tatínkovi
 %act: TER se podívá na OTE, zvedne se, chce jít k němu
 %act: MAT se natáhne po TER
 *MAT: pocem pocem pocem

%act: TER se otočí na MAT
 *TER: Tekla šla k tatinkovi
 *MAT: ne tady sed'
%act: TER sedí, dívá se na OTE
 *UC1: tak klokánek, nebo víte co, kašpárek dneska si vás rychle spočítá
%act: UC1 jde s kašpárkem kolem dětí, počítá je
 *UC1: pozor, kdo nesedí na zadečku, toho nespočítám
%act: TER se usměje, ukáže ukazováček
 *UC1: tak jedna, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct, dvanáct, třináct, čtrnáct, patnáct, šestnáct, sedmnáct, osmnáct, devatenáct
%act: MIS sleduje UC1, usmívá se
 *UC1: tolik dětí, teda, co my s váma budeme dělat se všema? já mám možná nápad, možná by někteří mohli jít malovat a někteří by možná mohli jít cvičit na velkou překážkovou dráhu, co vy na to?
%act: všechny děti začnou poskakovat a vykřikovat
%act: TER sedí, poslouchá UC1
%act: MIS sedí, rozhlíží se po dětech
 *UC1: tak přineste mi kytičky
%act: TER se zvedne, vezme podsedák
%act: MIS se zvedne, vezme podsedák
 *UC1: přineste mi ty vaše kytičky
%act: MIS běží za UC1, podává jí podsedák
 *UC1: děkuji
%act: MIS odchází si sednout k MAT
%act: TER jde za UC1, podává jí podsedák
 *UC1: děkuji
%act: TER odchází si sednout k MAT
 *UC1: tááák, kdo zůstává na cvičení, poprosím sednout na lavičku, kdo jde malovat, tak vedle ke stolečku
%act: TER natáhne ruce k MAT, zasměje se
 *TER: mamíí
 *MAT: budete cvičit?
 *TER: jóóó [zakřičí]
 *UC1: tak pozor sluníčka, sedněte si na lavičku, dneska máme velkou překážkovou dráhu
%act: TER sleduje UC1, jak chystá dráhu
 *UC1: musíte sedět a musíte počkat než se nachystá ano?
%act: MAT se sehne ke dvojčatům
 *MAT: [nesrozumitelná výpověď]
 *MIS: jo
 *UC1: tááák pozor jdeme skládat
%act: TER ukáže prstem směrem k UC1
 *TER: co to je?
 *MAT: překážky chystá paní učitelka
%act: UC1 chystá dráhu, přitom mluví k dětem
 *UC1: ještě sed', ještě nikam neutíkej... tááák, teď tady dáme takové velké kolo
%act: TER se otočí k MAT
 *TER: kolo
 *MAT: no kolo, ještě to chystá paní učitelka
 *UC1: a ještě si tady na konci uděláme schůdky dolů, tak pozor, pozor, ještě to posuneme kousek, vydrž ještě chvilinku
 *TER: já budu chodit
 *MAT: no to víš, že budeš
 *MIS: Misa taky
 *MAT: a budeš chodit opatrně, jo?
 *MIS: jo
 *UC1: tááák, komu by nestačila ta překážková dráha, tak tady dáme ještě trampolínu ano?
%act: TER stoupne
 *TER: už muzu?
%act: MAT chytne TER
 *MAT: počkej ještě chvilíčku, paní učitelka to musí dochystat
%act: TER si sedne

*UC1: tááák a tady vám roztáhneme ještě tohle... tááák dneska toho máte teda, pojd'te sluníčka, můžete jít na to

%act: TER vyskočí a běží na dráhu

%act: MIS vyběhne za TER

%act: MIS skáče na trampolíně

*HOL: pust mě

*MIS: ne to ja se tak houpu

%act: MIS se podívá na OTE, skáče dál

*HOL: ale já taky

*MIS: já

%act: MIS skáče dál

*OTE: Míšo dost, už dolů

%act: MIS sleze z trampolíny

*UC1: tááák broučci přelézt přes překážkovku a můžete zvesela malovat

%act: TER utíká do vedlejší místnosti, sedá si ke stolečku

%act: MIS utíká do vedlejší místnosti, sedá si vedle TER

%act: MAT se posadí mezi dvojčata

%act: TER si začne vyhrnovat rukávy

%act: MIS se podívá na TER a začne si vyhrnovat rukávy

*TER: budeme malovat?

*MAT: no musíš počkat

*TER: já to tak

%act: TER plácne rukou o stůl a ukáže na obrázek na zdi

*TER: tam, to je sluníčko?

*MAT: no to asi malovaly jiné děti, víš?

*TER: teka chče taky chovat

*UC2: tak zlatíčka kdo tady minule byl, tak si určitě pamatuje, že jsme si říkali takovou básničku

%act: MIS se zamračí, zakrouťí hlavou

*MIS: já nevidím sluníčko

%act: MAT ukáže MIS sluníčko na zdi

*UC2: abysme si procvičili prstíčky, že? tak si je procvičíme znova, a budeme u toho počítat, protože vy jste chytré děti

*TER: ja budu počítat

*MIS: jo

*TER: neci, tam je [nesrozumitelné slovo]

%act: TER ukáže na něco ve třídě

*MAT: pšššt, poslouvej paní učitelku

*UC2: všechny moje prsty

%act: UC2 ukazuje prsty

%act: TER se podívá na UC2, zopakuje po ní gesto

%act: MIS se otočí za sebe, něco pozoruje

*UC2: schovaly se v hrsti

%act: UC2 ukáže hrst

%act: TER opakuje po UC2 gesto

%act: MIS se otáčí na UC2, dívá se

*UC2: spočítám je hned, jedna

%act: UC2 ukazuje postupně prsty

%act: TER ukazuje prsty

%act: MIS ukazuje prsty

*TER: dva

*UC2: dvě

*MIS: dvě

*UC2: tři

*MIS: tsi

*TER: tsi

*UC2: čtyři, pět

*MIS: pět

%act: TER před sebe rychle natáhne ruku

*TER: pět [vykřikne]

*UC2: a teď si procvičíme ještě tu druhou ručičku, jo?

*MAT: druhou ruku holky
 %act: TER natáhne před sebe stejnou ruku
 *UC2: aby nebyla unavená
 %act: MIS si podepře hlavu, dívá se na ostatní děti
 *UC2: všechny moje prsty, schovali se v hrsti, spočítám je hned, jedna, dvě, tři, čtyři, pět
 %act: TER ukazuje postupně prsty do pěti
 *UC2: no výborně, vy jste šikulky
 %act: UC2 zatleská
 %act: MIS zatleská
 *UC2: tak teď budete krásně kreslit, když jste si procvičili ty vaše prstíčky... já vám dám takové speciální pastelky
 %act: TER sleduje učitelku
 %act: MIS se nahne, aby viděla na učitelku
 *UC2: a pak tam budete malovat vodičkou po nich... štětcem
 %act: UC2 rozdává papíry
 *MIS: Misa chce papír
 *MAT: dostaneš, počkej
 %act: UC2 dá papíry oběma holčičkám
 *MAT: jak se říká?
 *TER: děkuji
 *MIS: děkuji
 *MIS: já mám nový
 %act: MIS ukáže na obrázek na papíru
 *MIS: já budu kreslit
 %act: MIS se podívá na MAT
 *MAT: no budeš kreslit, paní učitelka ti dá pastelky, jo?
 %act: UC2 položí na stůl pastelky
 %act: TER se pro ně natáhne, ale nedosáhne na ně, ukáže prstem
 *TER: Tekla chce tu
 %act: MAT se natáhne pro pastelku
 *MAT: tuhle?
 %act: TER vezme pastelku, prohlíží si ji
 *MIS: Misa chce jinou
 *MAT: jinou?
 %act: MAT se natahuje pro pastelku
 *MAT: tuhle třeba?
 %act: MIS bere pastelku, začne kreslit
 %act: MIS ukáže pastelkou na obrázek
 *MIS: co to je mami?
 %act: MAT pomáhá TER kreslit
 *TER: ne já to
 %act: MIS se dívá na pastelku
 %act: MAT se podívá na MIS
 *MAT: chceš jinou pastelku?
 %act: MIS odloží pastelku
 %act: MAT se natahuje pro jinou pastelku, ukazuje ji MIS
 %act: MIS zakrouží hlavou
 *MIS: ne tu ne
 %act: MAT podá MIS růžovou pastelku
 %act: MIS si vezme pastelku
 *MIS: luzovy
 %act: MIS začne kreslit
 %act: MAT pomáhá MIS držet pastelku
 %act: TER odloží pastelku, natáhne se pro jinou
 *TER: teď to
 %act: TER začne kreslit, pak odloží pastelku, natáhne se pro jinou
 *TER: teď modlou
 %act: TER vykresluje obrázek
 %act: MIS položí pastelku, natahuje se pro jinou
 %act: MAT se natáhne pro pastelku, podává ji MIS

%act: MIS zakrouťí hlavou
**MIS: nechci takovou*
**MAT: tak zelenou zlato? nebo modrou?*
**MIS: zlutou*
%act: MIS bere do ruky pastelku
%act: MIS kreslí, zarazí se, ukáže pastelkou na obrázek medvídka
**MIS: ne to je hlavička*
%act: MIS odloží pastelku, natáhne se pro jinou
**MIS: už jsem si vzala*
%act: MAT se natáhne pro pastelku, dává ji MIS
**MAT: podívej, ta má lepší špičku*
**MIS: jo*
%act: MIS položí špičku pastelky na obrázek
**MIS: tady má hlavičku*
%act: MIS vykresluje medvědovi oblečení, pak ukáže pastelkou medvědovi na ucho
**MIS: aji ousko*
**MAT: no, ouško taky*
**TER: a Teka, tady*
%act: TER ťukne pastelkou na papír, pak druhou rukou papír otočí
%act: MAT otočí papír zpět
**MAT: nenene, tady kresli*
**MIS: ja tak vykleslim?*
%act: MIS se podívá na MAT
**MAT: no*
%act: MIS se natáhne po TER pastelce, zamračí se
**MIS: dej to červenou*
**MAT: teď má červenou Tereška, vezmi si jinou pastelku*
**MIS: mami ale ja plosim*
%act: MAT se podívá na TER
**MAT: půjčíš MIS červenou pastelku, když tě tak hezky prosí?*
%act: TER nezvedne oči od papíru a kreslí dál
%act: MIS plácne rukou do stolu
**MIS: plosííím*
**MAT: Tereško*
**TER: ale já maluju*
%act: MIS se podívá na OTE
**MIS: tatííí, tatííí*
%act: TER položí pastelku před MIS
%act: UC2 se dívá na HOL
**UC2: tak už budeš malovat tou vodou, jo?*
%act: TER se podívá na UC1, ukáže prstem na kalíšek
**TER: ééé já ci to vodááá*
**MAT: paní učitelka ti přinese vodu, no, ještě můžeš vykreslovat tady*
%act: TER vezme pastelku a kreslí
%act: MAT se zvedne a odchází od stolu
%ac: TER si otočí papír, maluje obrázek z druhé strany
%act: MIS si otočí papír, začne kreslit
**MIS: uděláme tak medvídka*
%act: MAT donese kelímek s vodou
%act: TER se podívá na MAT, odloží pastelku
%act: MIS se podívá na MAT, odloží pastelku
**TER: Teka chče taky*
**MAT: tak na, musíme namočit do vody*
%act: MAT namáčí štětec do vody a podává ho TER
%act: TER vezme štětec, začne jím kreslit
%act: MAT namáčí druhý štětec, podává ho MIS
**MAT: tak tobě taky namočíme a kresli hezky jo?*
%act: TER si namočí hřbet dlaně, zvedne ruku, podívá se na ni a ukáže ji MAT
**TER: mám to moklé*
%act: MIS se podívá na ruku, ukáže ji MAT

MIS ja taky, hele
 %act: TER zvedne štětec od papíru, podívá se na stůl
 *TER: já chci to
 %act: MAT podá TER kelímek s vodou
 %act: MIS se natáhne ke kelímku
 *MIS: eště vidim vodu
 *TER: eště vodu
 %act: MAT podá TER vodu
 %act: TER namočí štětec, začne znova kreslit
 %act: TER chce znova namočit štětec
 *MAT: ne, už ne vodičku, už se ti to začíná propíjet
 %act: MIS stoupne, chce si namočit štětec
 *MIS: eště vodu
 *MAT: ne už ne, už stačí zlato jo?
 %act: TER natáhne ruku se štětcem
 *TER: eště
 *MAT: ne už ne zlato, už to máš hezké takhle
 %act: MAT zvedne papír
 *TER: ukaž
 %act: TER si vezme papír
 %act: MIS otočí papír
 *MIS: aji eště to
 *MAT: nenene, to ne
 %act: TER otočí papír
 %act: MAT otočí papír TER zpět
 *MAT: už to máš mokré, budeš to mít zničené
 %act: MIS zvedne štětec od papíru, podívá se na MAT
 *MIS: hotové
 *MAT: no to je krásné, ukaž to paní učitelce
 %act: TER rychle odloží štětec, bere do ruky papír
 *TER: pani ucitelko
 %act: TER se zvedá z židličky
 *TER: pani učiteko
 %act: TER odchází od stolu
 *TER: pani učiteko
 *MAT: tam je paní učitelka Teri
 %act: MAT ukáže na UC2
 %act: TER jde za UC2
 *TER: pani učiteko, pani učiteko, pani učiteko, pani učiteko [postupně zvyšuje hlas]
 %act: TER doběhne k UC2
 %act: UC2 si dřepne k TER
 *UC2: ukaž
 %act: TER si poskočí
 *UC2: krásné, super
 %act: UC2 ukáže TER na pusu
 *UC2: ty máš od toho i pusu teda
 %act: TER se usměje, dotkne se rukou pusy
 %act: MIS přeběhne za UC2, podává jí obrázek
 *MIS: pani ucitelko
 %act: UC2 se podívá na obrázek
 *UC2: no super, no vy jste šikulky
 %act: TER odchází z místnosti
 %act: UC2 se dívá na TER
 *UC2: podívej, já ti ho dám tady, jo? ať si ho nezapomeneš, až půjdeš domů ten obrázek
 %act: TER kývne
 %act: MIS přiběhne k OTE, natáhne před sebe ruce s obrázkem
 *MIS: tatííí
 %act: OTE zvedne palec
 *OTE: teda
 %act: MIS zvedne palec, zasměje se, vyplázne jazyk

*MAT: Mišo, Teri, umýt ruce
 %act: TER odběhne do umývárny
 %act: MIS jde za TER
 *MIS: jááá
 %act: TER pouští vodu, bere si mýdlo
 *TER: já, já sama
 *MAT: už stačí Teri, už stačí mýdlo
 %act: TER pouští mýdlo
 %act: MAT umyje TER pus
 *TER: uf
 %act: MAT ukáže na ručník
 *MAT: tam je ručníček
 %act: TER jde k ručníku
 *TER: Teka jde kakat
 %act: TER odchází na záchod
 %act: MIS si umyje a utře ruce
 @END

/12/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, UCI Učitelka
 @Age of Twins: 3;0
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 05-MAR-2013
 @Situation: Předškolní zařízení – závěrečné rozloučení

*UCI: nachystejte si ruce sluníčka
 %act: UCI zvedne ruce nad hlavu, zakrouť s nimi
 %act: TER zvedne ruce, zatřese s nimi
 *UCI: tááák a už povídáme, povídej
 %act: TER se otočí na MAT, podívá se na ni
 %act: MAT ukáže TER stejné gesto, jaké ukazuje dětem UCI, usměje se
 *TER: kde je tatínek?
 %act: MAT ukáže směrem na OTE
 *MAT: tam je
 %act: TER se začne vztekat
 *UCI: dobrý den, dobrý den
 %act: UCI se podívá na TER
 %act: MIS si přiloží dlaně k puse, dívá se na UCI, začne dělat stejné gesto jako UCI
 *UCI: dneska máme krásný den
 %act: MAT chytne TER ruce, snaží se jí pomoci s gestem
 %act: TER se vzteká, krčí a napíná kolena, pláče
 *TER: nééé
 *UCI: ruce máme na tleskání
 %act: UCI tleská
 %act: MIS se usmívá a tleská
 %act: MAT pustí TER ruce
 %act: TER se přestane vztekat
 %act: UCI ukáže na nohy
 *UCI: a nožičky na běhání
 %act: UCI začne střídavě zvedat nohy
 %act: MIS začne střídavě zvedat nohy
 %act: TER se dívá na ostatní děti, pak opakuje nohama stejné gesto
 *UCI: dobrý den, dobrý den
 %act: UCI zvedne ruce, začne s nimi kroutit
 %act: MIS opakuje po UCI gesto
 %act: TER opakuje po UCI gesto

*UCI: nashledanou za týden
 %act: UCI zamává dětem
 %act: MIS zamává
 %act: UCI začne tleskat
 *UCI: tááák zatleskáme si
 %act: MIS začne tleskat
 *UCI: tááák přineste mi zase kytičky
 %act: UCI se zvedne
 %act: MIS se zvedne, vezme podsedák, odnáší ho UCI
 *TER: tak jááá
 %act: TER se zvedne, odnáší UCI podsedák
 @END

/13/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, OTE Otec, CHL Chlapeček, MCH Matka chlapečka
 @Age of Twins: 3;0
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 05-MAR-2013
 @Situation: Předškolní zařízení – Terezka a pískomil

%act: TER sedí u klece s pískomilem, chytá na napáječku
 *OTE: Teri nechej to, Teri
 %act: CHL strká prst do klece
 %act: TER pustí napáječku, začne strkat prst do klece
 *OTE: Teri nestrkej tam prsty
 %act: TER rychle ucukne s rukou, podívá se na OTE
 MCH: ne, to nechej, pojď, už jsme mu dali jablíčko
 %act: TER se podívá na MCH
 TER Teka taky chce habiško [chce jablíčko]
 %act: TER se podívá na OTE, stoupne si
 %act: OTE se usměje
 *OTE: pojď ty
 *TER: ja chči taky habiškóóó [úpěnlivě]
 %act: TER se podívá na OTE
 *OTE: no to ne, to je od chlapečka jablíčko
 %act: TER se otočí a odchází do hery
 MCH: příště ti dám jablíčko jo?
 %act: TER se podívá na MCH, otočí se a odchází pryč
 @END

/14/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, UC1 Učitelka 1, UC2 Učitelka 2, HOL Holčička
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 04-APR-2013
 @Situation: Předškolní zařízení - přivítání

*UC1: tááák se posad'te
 *UC2: tááák, kam já jsem dala ten... můžu si malinko zacinkat?
 %act: TER se podívá na UC2
 *UC2: můžu?

*TER: jo
 *UC1: nastražte ouška, jestli nám ten zvoneček zvoní
 %act: MIS se upřeně dívá na UC2
 %act: UC2 zacinká zvonečkem
 *UC2: zvoní?
 *MIS: jo
 %act: MIS se usměje
 *TER: jo
 *UC1: vás je tady dnes tak maličko, to je krásné
 %act: MAT sedí blízko TER, dotýká se jí nohou
 %act: TER se zamračí a odstrčí rukou MAT
 *TER: nééé!
 %act: MAT se posune dál
 *UC1: dneska se budeme mít krásně, že?
 %act: TER si posouvá podsedák, podívá se na OTE
 *TER: tatínku
 *UC1: tak řekneme si tu naši básničku? jsme všichni úplně potichoučku ale vyzkoušíme si ji ano?
 %act: TER se dívá kolem sebe, podívá se na OTE, ukáže na něj prstem
 *TER: tati, koukáš?
 %act: MIS se podívá na OTE
 %act: MAT si dá prst k puse
 *MAT: pššš
 *UC1: jeden druhý
 %act: UC1 dělá na prstech gesto
 %act: TER se usměje, dá si prst k nosu
 *TER: ani muk!
 %act: MIS opakuje gesto se zpožděním
 *UC1: ani muk
 *MIS: ani muk
 %act: MIS si dá prst před pusu
 %act: TER na sebe ukáže prstem
 *UC1: já jsem holka
 *TER: já holka
 %act: MIS na sebe ukáže prstem
 *MIS: hoka
 *UC1: ty jsi kluk
 %act: UC1 ukáže prstem před sebe
 %act: TER se dívá na UC1
 %act: MIS se dívá na UC1
 *UC1: ty jsi kluk a já jsem holka
 %act: UC1 dělá rukou gesta
 %act: MIS opakuje po UC1 gesta
 *UC1: dohromady malá školka
 %act: UC1 ukazuje prstem na všechny děti
 %act: MIS opakuje po UC1 gesto, otevírá pusu
 %act: TER opakuje po UC1 gesto, směje se
 *UC1: kdo nevěří
 *TER: ať de sem
 *UC1: ať jde sem
 *MIS: ať de sem
 *UC1: kdo k nám nechce, z kola ven
 %act: UC1 máchne rukama do prázdna
 %act: MIS opakuje po UC1 gesta, máchne rukama do prázdna
 %act: TER opakuje po UC1 gesta, divoce máchne rukama do prázdna
 *TER: ven
 *MIS: ven
 %act: MIS se dívá na UC1 a usmívá se
 *UC1: no krásně, veliký potlesk
 %act: UC1 zatleská
 %act: MIS zatleská

%act: TER nevěnuje potlesku pozornost, dívá se na kolena
%act: MIS se podívá na OTE, usměje se
 *UC1: teda já jsem normálně tady měla problém najít nějakého kluka, my jsme tady skoro samé holčičky, tady byl jeden a tady je druhý, že?
%act: TER se otočí na MAT
 *TER: to bylo holka to bylo
%act: MAT kývne hlavou
 *UC1: nikde jinde už se nám tady žádný neschovává, kromě tady tatínků, že jenom dva kluky tady máme... tak kde je ten klokan?
 *HOL: on spí
 *UC1: on spí? slyšíte ho někde?
%act: TER se rozhlédne po místnosti
%act: MIS se rozhlédne po místnosti
%act: TER ukáže rychle prstem
 *TER: tam
%act: MIS ukáže prstem
 *MIS: tam je
 *UC1: tam je? slyšíte jak někde spinká? slyšíte jak chrápe?
%act: MIS rychle ukáže směrem ke klokanovi
 *MIS: tam je ja uz ho vidim
%act: UC1 se otočí
 *UC1: fakt, vážně a on normálně fakt spí
%act: MIS skrčí nohy pod bradu, chytne se za kolena a s úsměvem sleduje UC1
 *UC1: zkusíme na něho zavolat a probudit ho?
%act: UC1 si dá dlaně k puse
%act: TER zopakuje po UC1 gesto
%act: MIS zopakuje po UC1 gesto
 *UC1: tak zavoláme na klokánka jo? tak pozóóór... klokáááánkúůů
 *TER: klokáánkúůů
 *UC1: tááák, hmm, ještě pořád spí, tak asi jste volali moc potichu
 *MIS: jo
 *UC1: tak zkusíme to ještě jednou, zkusíme zavolat trošku hlasitěji?
%act: TER si připraví ruce k puse
%act: MIS si dává ruce k puse
 *TER: klokáánkúůů
 *UC1: tak pozóóór... klokáááánkúůů
 *TER: klokánku
 *UC2: a hop a hop, kdo mě to tady budí? To vy jste mě zbudili?
 *TER: jo
%act: TER se usměje
 *UC2: jo? To já jsem moc rád, já už jsem se bál, že to prospím, já už jsem se na vás moc těšil
 *UC1: tak posadíme si to tady do kouta a zkusíme ho pozdravit?
 *MIS: jo
%act: MIS přikývne
 *UC1: když už za náma ten kamarád přišel? tak si nachystáme ruku
%act: UC1 před sebe natáhne ruku dlaní nahoru
%act: MIS před sebe natáhne obě ruce
%act: TER natáhne jednu ruku
 *UC1: nachystáme si druhou
%act: UC1 před sebe natáhne druhou ruku
%act: TER před sebe natáhne druhou ruku
 *UC1: máme všichni? přinesli jsme si obě dvě ručičky?
 *TER: jo
 *UC1: tááák budeme tleskat, jo?
 *MIS: jo
 *UC1: klokánek k nám přiskákal
%act: UC1 tleská
%act: MIS tleská
 *TER: klokánek skákal
%act: TER začne tleskat se zpožděním, ukáže na holčičku

*TER: holčička taky
 %act: TER se otočí na MAT
 %act: MAT kývne
 %act: TER začne znova tleskat
 *UC1: aby nikdo neplakal, máme se tu všichni rádi
 %act: UC1 se začne hladit po tvářích
 %act: MIS se začne hladit po tvářích, podívá se při tom na OTE
 %act: TER se začne hladit po tvářích
 *UC1: jsou z nás dobří kamarádi
 *TER: kamaládi
 *UC1: klokánkovi zamáváme
 %act: UC1 začne mávat
 %act: MIS začne mávat
 %act: TER sedí s rukama v klíně, dívá se na UC1
 *UC1: a do hry se rychle dáme
 %act: UC1 začne tleskat
 %act: TER začne tleskat
 %act: MIS začne tleskat
 *UC1: no výborně
 %act: UC1 zatleská
 %act: MIS zatleská
 %act: TER zatleská
 *UC1: vy už umíte tak krásně povídat ty básničky? tak já si ještě poslechnu, jak se umíme hezky pozdravit, ano? umíte to taky? tak si hezky sedneme, nachystáme ručičky
 %act: UC1 zamává rukama
 %act: MIS zamává rukama
 %act: TER zamává rukama
 *UC1: nachystáme nožičky
 %act: UC1 zakmitá nohama
 %act: MIS zakmitá nohama
 %act: TER zakmitá nohama
 *UC1: máte připravené všechno?
 *MIS: jo
 %act: TER se nahne, dotkne se špiček u nohou
 *TER: nozicky taky
 *UC1: tak to je nejvyšší čas abychom začali, tááák šup, ručičky roztočíme a povídáme
 %act: UC1 kroutí dlaněmi
 %act: TER kroutí dlaněmi
 %act: MIS se dívá na TER
 *UC1: dobrý den, dobrý den
 %act: MIS se podívá na UC1
 *MIS: dobrý den, dobrý den
 *TER: den
 *UC1: ruce máme na tleskání
 %act: UC1 tleská
 %act: MIS tleská
 %act: TER tleská
 *TER: tleskání
 *UC1: a nožičky na běhání
 %act: UC1 zakmitá nohama
 %act: MIS zakmitá nohama
 %act: TER zakmitá nohama
 *MIS: nozicky na běhání
 %act: MIS se podívá na TER
 *UC1: dobrý den, dobrý den, dneska zlobit nebudem
 %act: UC1 kroutí zápěstím
 %act: TER kroutí zápěstím
 %act: MIS kroutí zápěstím
 *MIS: dobrý den, dobrý den
 *UC1: no výborně

%act: UC1 zatleská
 %act: MIS zatleská
 %act: TER zatleská
 *UC1: tak co, budeme dneska zlobit nebo nebudeme?
 *TER: ne
 %act: TER se usměje
 *UC1: nebudeme?
 *TER: ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne
 %act: TER rozhazuje rukama, podívá se na OTE
 %act: MAT se nakloní k TER
 *MAT: Terííí
 %act: TER nevěnuje MAT pozornost
 *MAT: Teri no tak
 %act: TER přestane rozhazovat rukama
 *UC1: a máme teda dneska ten krásný den? je dneska krásný den?
 *HOL: jo svítí sluníčko
 *UC1: je, že? a kdo viděl, vysvitlo nám dneska něco na obloze, co to bylo?
 %act: TER se otočí na MAT
 *TER: sluníčkóóó
 %act: MAT se usměje a kývne
 *UC1: jo, vysvitlo sluníčko?
 *MIS: jo
 %act: MIS kývne
 *UC1: no a prosím vás, co tam máme ještě venku?
 *HOL: sníh
 *UC1: co tam zase napadalo?
 *TER: sníh
 *UC1: sníh tam napadal, máte radost nebo už byste chtěli to sluníčko?
 %act: MIS se zaraženě dívá na UC1, mne si ruce
 *MIS: jo
 *UC1: to sluníčko asi, že?
 *HOL: my bysme chtěli, aby bylo léto
 *UC1: léto, to by bylo úplně nejlepší, že?
 %act: MIS přikyvuje
 *UC1: tááák, léto a teplo, ale teďkom ještě nemáme léto, máme tam jaro a my umíme takovou hezkou
 jarní písničku jsme si minule zpívali, že? O tom čápovi, který jezdil v kočáře, že?
 %act: UC1 se začne plácát do steh
 *UC1: nachystáme si takový bubínek, vlastně ne, jsem to popletla, budeme točit ručkama
 %act: MIS si začne plácát do steh
 %act: TER si začne plácát do steh
 %act: UC1 začne točit rukama
 %act: TER začne točit rukama
 %act: MIS začne točit rukama
 *UC1: a zazpíváme si na jaře na jaře čáp jede v kočáře
 *MIS: na jaze
 *UC1: ano?
 %act: MIS kývne
 *MIS: jo
 *TER: jo
 *UC1: budeme takhle točit ručkama
 %act: UC1 točí rukama
 %act: MIS kývne, točí rukama
 *UC1: tak zpíváme na jaře na jaře čáp jede v kočáře
 *MIS: na jaze na jaze
 %act: UC1 začne střídavě plácát o stehna a tleskat
 *UC1: hej hopi, hej hopi, hej hopi hop
 %act: MIS tleská, jednou se plácne o stehna
 %act: TER se plácá do steh
 *MIS: hop
 *TER: hopi, hopi

*UC1: čáp veze sluníčko, točí se kolečko
 %act: UCI dělá gesta
 %act: MIS opakuje gesta
 %act: TER se snaží opakovat gesto, nejde jí to
 %act: MAT pomáhá TER dělat gesto správně
 *UC1: hej hopi, hej hopi, hej hopi hop
 %act: UCI střídavě tleská a plácá se do steh
 *MIS: hej, hej
 %act: MIS tleská
 %act: TER se plácá do steh
 *UC1: no výborně
 %act: UCI zatleská
 %act: MIS zatleská
 %act: TER začne kroutit rukama
 *TER: to tak mami
 %act: TER se podívá na MAT
 %act: MAT se usměje
 *UC1: tak co myslíte, už jsme to sluníčko přivolali? myslíte že už za náma přijde to sluníčko? nebo mu
 zkusíme říct ještě jednu básničku?
 %act: MIS se podívá na UCI, usměje se
 %act: TER se podívá na UCI
 *UC1: aby vysvitlo, zkusíme mu říct ještě jednu, aby vysvitlo?
 %act: TER se podívá na MAT
 *UC1: tak vyskočíme aby nás nebolel zadeček
 %act: UCI se postaví
 %act: MIS se postaví
 %act: TER se podívá na MAT, pak se postaví
 *UC1: tááák dáme si nožky takhle od sebe
 %act: UCI se rozkročí
 UCI a takhle je budeme zvedat, jednu druhou
 %act: UCI střídavě zvedá nohy
 %act: TER se dívá na UCI, zvedá nohy
 %act: MIS se dívá na UCI, zvedá nohy
 *UC1: uděláme ze sebe takhle krááásně takové sluníčko, dáme si ruce nahoru
 %act: UCI zvedá ruce nad hlavu
 %act: MIS zvedá ruce nad hlavu
 %act: TER zvedá ruce nad hlavu
 *UC1: tááák a takhle se rozhoupeme
 %act: UCI přenáší váhu z nohy na nohu
 *UC1: a budeme povídat, ano?
 %act: MIS si stoupne na jednu nohu
 %act: TER zvedne střídavě nohy
 *UC1: na tom jarním sluníčku kytka zvedá hlavičku
 %act: UCI gestikuluje, přenáší váhu z nohy na nohu
 %act: MIS se dívá na UCI, opakuje po ní gesta
 *MIS: havicku
 *UC1: kosi si tam pískají
 %act: UCI začne kroutit rukama
 %act: MIS se podívá na MAT
 %act: TER se dívá na UCI
 %act: MAT pomáhá TER
 *UC1: a děti si výskají
 %act: UCI začne tleskat
 %act: MIS se usměje a začne tleskat
 %act: TER začne tleskat
 *UC1: výskají a skáčou
 %act: UCI dá ruce v bok a začne se otáčet
 %act: TER dá ruce v bok a začne se otáčet
 %act: MIS dá ruce v bok a začne se otáčet
 *UC1: tančí Pét'a s Káčou

%act: MIS se usměje
**UC1: óóó no výborně*
%act: UC1 začne tleskat
%act: MIS se usměje a začne tleskat
%act: TER začne tleskat
**UC1: tááák se zase posaďte sluníčka*
%act: UC1 se posadí
%act: TER se posadí
%act: MIS se posadí
**UC1: tááák teď si vás ten klokánek spočítá kolik tady těch dětí dneska je*
%act: MIS se dívá na UC1
%act: TER se otáčí na MAT
%act: bere do ruky klokana
**UC1: myslím, že dneska vás moc nebude, že bysme to mohli zvládnout v jedné takové větší skupince že?*
%act: UC1 ukazuje na děti
**UC1: tak pozor budem počítat, jedna, dva tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct, téééda tak maličko nás tady ještě nebylo že?*
%act: TER si hraje s podsedákem
%act: MIS se dívá na TER
**UC1: tááák to máme krásné dneska*
%act: MIS se podívá na UC1
%act: TER se podívá na UC1
**UC1: takže sluníčka, půjdeme všichni najednou na výtvarku, vyrobíme si takovou krásnou ovečku z něčeho, co je moc dobré a co když budeme chtít, tak můžeme taky ujídat anóóó? více už vám potom řekne [jméno UC2 v nominativu] a potom si přijdete zacvičit na velkou překážkovou dráhu ano? tak sluníčka přineste mi ty kytíčky*
%act: TER se zvedne, vezme podsedák, odnáší jej UC1
%act: MIS se podívá na TER, pak se zvedne a vezme podsedák, odnáší jej UC1
**UC1: a můžete se přesunout vedle jóóó?*
**OTE: pojd' Miško, Mišóóó*
 @END

/15/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, OTE Otec, HOL Holčička, UC1 Učitelka
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 04-APR-2013
 @Situation: Předškolní zařízení – závěrečné rozloučení

%act: TER sedí na lavičce
%act: MIS sedí na lavičce
**UCI: tak pojd'te si pro kytíčky*
%act: TER vyskočí, zvedne ruce a utíká k UC1
**TER: já, jo, jo, jo*
%act: TER si bere od UC1 podsedák, utíká k MAT
**UCI: tak prosím*
%act: MIS se zvedne, jde si pro podsedák, stoupne si k UC1 a čeká
%act: UC1 dává podsedáky ostatním dětem, pak dává i MIS
**MIS: ne*
%act: MIS ukáže na holčičku
**MIS: zlutá*
**UCI: žlutou už má holčička, tak si vezmi tuhle, ju?*
%act: MIS si bere podsedák, odchází za MAT a za TER
**MAT: Mišo, Mišo*
%act: MAT ukáže na místo vedle TER

%act: MIS jde na místo
**UCI: tááák, jsme tady všichni?*
%act: TER se podívá na UCI
%act: MIS se podívá na UCI
**UCI: tááák, můžu zacinkat zase malinko?*
**TER: ne!*
%act: UCI se hluboce nadechne
%act: dospělí se začnou smát
**UCI: ne? jak to?*
%act: TER se začne smát
**MIS: jo*
%act: MIS se začne smát
**UCI: tak můžu nebo nemůžu?*
%act: UCI se dívá na děti
**HOL: jo, mužeš*
%act: TER se zasměje
**TER: ne*
%act: UCI cinká na zvonek
**UCI: tak co, vyrobili jste si ty ovečky?*
**MIS: jo*
**UCI: povedly se vám ty ovečky?*
%act: MIS se dívá na UCI
**MIS: jo*
%act: TER se dívá na UCI
**TER: jo*
**UCI: prosím vás z čeho to bylo? z čeho jste to dělali?*
%act: MIS se rozhlídne po ostatních dětech
%act: MAT se nahne nad dvojčata, něco jim říká
**HOL: popkolnu*
**UCI: z popkornu*
**TER: popkoln*
**UCI: aha, měla takovou hustou vlnu, že? dali jste si ten popkorn taky do pusinky? naplnili jste bříška pořádně?*
%act: TER se podívá na UCI
**TER: jo*
%act: TER si upravuje podsedák, nechtěně bouchne MIS do obličeje
%act: MIS se chytne obličeje, zakřičí
**MIS: áááu*
%act: MIS se podívá na MAT
**MAT: co je Mišo?*
%act: MAT se podívá na MIS
**MAT: Teri*
%act: MAT se podívá na TER
%act: TER se rozhlíží, nedává pozor
**UCI: tak nachystáme si ručičky*
%act: UCI ukáže ruce
**UCI: tááák, máme?*
%act: MAT ťukne prstem TER do ramene
%act: TER se otočí na MAT
%act: MAT ukáže prstem na UCI
%act: TER se podívá na UCI, zopakuje po ní gesto
**UCI: dobrý den, dobrý den*
%act: TER se svalí na zem
%act: MIS si sedne matce na klín
%act: MAT zvedá TER
**UCI: dneska máme krásný den, ruce máme na tleskání*
%act: UCI začne tleskat
%act: TER se podívá na UCI, usměje se
%act: MIS se podívá na UCI, začne tleskat
**UCI: a nožičky na běhání*

%act: UCI zakmitá nohama
%act: TER zakmitá nohama
%act: MIS zakmitá nohama
 *UCI: dobrý den
%act: UCI dělá gesto
 *TER: dobrý den
%act: TER opakuje gesto
 *UCI: dobrý den
 *TER: dobrý den
 *UCI: na shledanou za týden
%act: TER se zarazí, podívá se na UCI
 *UCI: tak teda ahóóój
%act: UCI začne tleskat
%act: TER se zaraženě dívá na UCI, nejistě zatleská
 *UCI: zatleskejte si, jste šikovní, přineste mi kytíčky
%act: TER bere podsedák, utíká za UCI, dává ji podsedák
%act: MIS bere podsedák, utíká za UCI, dává ji podsedák
 @END

/16/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, OTE Otec, HOL Holčička, MAH Matka holčičky
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 04-APR-2013
 @Situation: Předškolní zařízení - děti sedí s matkou u stolu, hrají si se skládačkami

%act: MAT ukáže na autíčko na skládačce
 *MAT: to je autíčko
%act: TER ukáže na jiné auto na skládačce
 *TER: co je to?
%act: MAT pootočí skládačku autem blíž k TER
%act: MIS si stoupne, podívá se na skládačku, zamračí se
 *MIS: ja taky
%act: MIS ukáže na skládačku
 *MIS: tohle
 *MAT: no ty máš tady svoji, víš?
%act: MAT ukáže na skládačku MIS a podává MIS jinou
%act: MIS se na skládačku podívá, ale bere TER skládačku
%act: TER vybírá v košíku jinou hračku
%act: MAT dává TER novou skládačku
%act: TER se podívá na novou skládačku, podívá se na MAT, usměje se
%act: MAT se usměje na TER
%act: TER ukáže na žirafu
 *TER: jé, podívej, mami
%act: TER se podívá na MAT
 *TER: dám ven
%act: TER bere dílky skládačky a dává je na stůl
 *TER: dává Teka, podívej
%act: TER se podívá na MAT
%act: MAT odchází od stolu
%act: MIS se podívá na HOL na kraji stolu
%act: HOL podává MIS kousky skládačky
%act: MIS si rychle vezme dílky, otočí se a dívá se za sebe
 *OTE: Míšo, jak se říká?
%act: MIS se podívá na OTE

%act: TER se podívá na OTE
**MIS: děkuji*
%act: TER skládá dílky do předlohy
**TER: nemůžu dát*
%act: TER se zamračí
**TER: nemůžu dát [hlasitěji]*
%act: přichází MAT
%act: TER se podívá na MAT, pak na MIS
**TER: nemůžu dát*
%act: TER se podívá na OTE
**TER: tatí, nemůžu dát*
%act: TER ukáže na skládačku
%act: OTE ukáže TER místo, kam má dílek položit
**OTE: tady*
**TER: hmm*
%act: TER pokládá dílek do předlohy
%act: TER bere další dílek, nejde jí umístit
**TER: heje*
%act: TER se rozhlídne, podívá se k MIS
**TER: heje*
%act: TER ukáže dílek MAT, podívá se na ni, pak na OTE
**TER: tatí*
**OTE: to patří Mišce Teri*
%act: OTE popojde o kousek vedle
%act: TER se podívá na místo, kde stál před tím OTE, zamračí se
**TER: nevidím tatí?*
**OTE: tady*
%act: TER se podívá na OTE
**OTE: ten je Mišky*
%act: TER položí dílek před MIS
%act: MIS se snaží dát dílek do předlohy
**MIS: to nejde*
%act: MIS se podívá na OTE
**MAT: tak jinam to zkus*
%act: MIS se podívá na MAT, pak se otočí na OTE
**MIS: to nejde*
%act: MIS se zamračí
%act: MAT ukáže MIS, kam má položit dílky
%act: MIS si vezme dílek do ruky, chce jej položit do předlohy, nejde jí to
**MAT: naopak, naopak*
%act: MIS se podívá na MAT, pootočí dílek
%act: TER bere z košíku další skládačku
**TER: Teka má kytičky*
%act: TER se podívá na MAT
**TER: mami, Teka má kytičky*
 @END

/17/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, MAT Matka

@Age of Twins: 3;1

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 30-MAR-2013

@Situation: Dvojčata jsou v dětském pokoji s otcem s matkou, děti si hrají s dětskou žehličkou

%act: MIS drží v ruce dětskou žehličku

%act: TER má v ruce oblečení pro panenky

*MAT: He, ty to žehlíš teda ty si šikulka
 %act: MIS ukáže na postel a podívá se na MAT
 *MIS: tam není to
 *MAT: co?
 %act: MIS se podívá na OTE a pak hned na MAT
 *MIS: tam není to [důrazněji než v předchozí výpovědi]
 %act: TER se krátce podívá na MIS
 %act: TER položí oblečení pro panenky na postel
 *MIS: děkuju
 @END

/18/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, MAT Matka
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 30-MAR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v dětském pokojíčku s otcem a s matkou

%act: TER sedí na židli, uslyší z vedlejšího pokoje OTE, jak něco říká MIS, zvedá se ze židle a utíká pryč z pokoje
 *TER: jé, ta to ci taky
 *MIS: ja sem vycuala [vyčůrala] hovinko
 *OTE: běž, běž, běž, běž
 %act: TER běží zpět do pokoje a mává při tom rukama
 *TER: [řetězec neidentifikovatelných hlásek]
 %act: OTE vchází do pokoje
 *OTE: a už tam měla [jméno tetý v nominativu] deset minut
 %act: OTE si odříhne
 *MAT: jako to tady točím, tak do toho negrgej
 %act: MAT se směje
 %act: TER se podívá na MAT
 *TER: mamka, mamku, maminku muzu
 *MAT: Terka zrovna interaguje, nemůžu
 %act: TER se chce podívat, co MAT natáčí na kameru
 *TER: ukaž, ukáááž
 *MAT: nemůžu, když točím tebe, jak ti to mám ukázat?
 *TER: ukáááž
 %act: TER se tváří smutně
 *MAT: Nemám ti co ukázat, nic tu není
 %act: TER se začne smát
 *TER: ukáááž
 *MAT: nemám co ukázat, nic tu není
 %act: MAT otočí obrazovku kamery směrem k TER
 *TER: nevidím, nevidím
 %act: TER se začne s úsměvem pohupovat
 *TER: to je Miša
 *MAT: to je asi těžko Miša, to jsi ty
 *TER: to je Teka
 %act: TER si odříhne
 *MAT: Teri ty jsi čuně jak ten tatínek
 %act: TER upřeně kouká do obrazovky kamery
 *TER: co to je?
 *MAT: to jsi ty, ukaž mi to... ty si to
 %act: TER začne poskakovat a mávat rukama.
 *TER: jó, jó, to je můj, to je můůůj jo je můj, jók
 %act: TER přestane skákat a zarazí se

*TER: toe Teeška
 %act: TER se hrdě usměje.
 *MAT: hmm
 *TER: toe Teečka
 *MAT: hmm, a je Terezka hezká?
 *TER: jo
 *MAT: jó? a maminka je hubená?
 *TER: jo
 %act: MAT se zasměje
 *MAT: já si myslím, ty si brepta
 *TER: to je můůůj, to je můůůje. uká, úúúkááá
 %act: TER se stále dívá do obrazovky, zvedá ruce, prohlíží se, chytne si na culík
 *MAT: máš culíček?
 *TER: jo
 *MAT: kolik máš culíčků?
 *TER: dva
 *MAT: jeden máš, ne?
 *TER: mam dva
 *MAT: fááákt? ukaž, spočítej to rači
 %act: TER se otočí a sáhne si na culík
 *MAT: tak to spočítej
 *TER: jena [jedna]
 *MAT: hmm
 *TER: dva
 *MAT: tři
 *TER: jo
 *MAT: dva máš jenom, že?
 *TER: to je Teka
 *MAT: terka je to no
 *TER: eště Mišu ji podivani [ještě na Mišu se podíváme]
 *MAT: no až Miša přijde tak ji začnu točit
 %act: TER začne sahát po kameře
 *TER: [nesrozumitelná výpověď]
 *MAT: nešahat, nešahat
 %act: MIS přiběhne z vedlejšího pokoje
 *MIS: Ukaz
 %act: TER začne vyplazovat jazyk do obrazovky kamery a směje se
 *MIS: ukaz
 %act: TER se před kamerou začne předvádět a nechce MIS pustit
 *MIS: ukas [úpěnlivě]
 %act: MIS stojí opodál a smutně se dívá na TER
 %act: TER sleduje obrazovku, uvidí tam MIS
 *TER: to je Miša
 *MAT: kde je Miša
 %act: TER ukazuje na obrazovku
 *TER: tady
 *MAT: jo de tam vidět? já nevím... nešahat nešahat, zlomí se to
 %act: MIS to přestává bavit, jde k hračkám
 *TER: to je Teka
 *MAT: Terezka, nóóó
 %act: MIS se otáčí směrem k TER a znovu kouká na kameru
 *TER: to je Teeška, to je Teeška
 %act: TER se začne předvádět a zavýskne
 *TER: ááá, to je káný [to je krásné]
 %act: MIS zacinká lžičkou v hrníčku
 %act: TER se odvrací od obrazovky a odchází k MIS
 *TER: mužů taky?
 %act: MIS nevěnuje TER pozornost, hraje si dál s hrnkem a se lžičkou
 *TER: mužů taky? [důrazněji] mužů taky? mužů taky?
 %act: MIS pije a s hrníčkem u pusy se pomalu otáčí k TER

%act: TER šplhá na židli
%act: přichází OTE
 *OTE: Terezko ne, běž dolů z té židle [důrazně]
%act: TER slézá ze židle, podívá se na otce
 *TER: Teku muže táááákyýý
 *OTE: doteď jsi to nechtěla tak teď to má Miša ten čajíček
%act: TER se začne vztekat
%act: MIS situaci nevěnuje pozornost
 *OTE: Terezo nech toho, doteď sis toho čajíku nevšímalá [důrazně]
%act: TER se rozbřečí
 *TER: já ci takýýý, jááá [já chci taky]
 *OTE: doteď sis toho čajíku nevšímalá, tak okamžitě přestaň
%act: TER si bere ze stolu lžičku
 *TER: lžičku jo?
%act: MIS dopije čajík a odloží jej na stůl
 *MIS: ja sem měla zizeň
%act: TER se natahuje po hrnku
 *TER: Miso ukas mi
 *OTE: už neni čajík
%act: TER se podívá na OTE, zarazí se
 *TER: ečééé... eče Tekúúú, eče [ještě, Terka ještě]
%act: TER vezme MIS hračku
 *OTE: Terezo, co to má znamenat?
%act: TER pustí hračku a klekne si pod stůl
 *MIS: to je můj
%act: TER si opět stoupne a vezme do rukou hračku
%act: TER se podívá na OTE a začne natahovat
 *MIS: to je můj
%act: OTE odchází z místnosti
 *MIS: pockej tati, pockej
%act: obě děti se zvedají a odchází za OTE
 *TER: pockej tati
 *OTE: dyť já nikam nejdu
%act: OTE vchází do místnosti
%act: MIS vykukne zpoza rohu
 *MIS: cha, ua,
%act: TER vběhne do místnosti
 *MIS: tak deme [tak jdeme]
%act: TER se otáčí za MIS a vyběhne za ní z místnosti
 *TER: uz du
 *MIS: pod' vozit [ozývá se z druhé místnosti]
%act: TER vběhne do místnosti a chce zavřít dveře
 *TER: ja zavzu [zavřu]
%act: TER se podívá na OTE
 *OTE: ne, pojd'te sem
%act: MIS vběhne do místnosti
 *MIS: jo
%act: TER se podívá na OTE a nenápadně zavírá dveře [zjišťuje pohledem, zda je její chování vhodné]
%act: TER se začne přibližovat k MAT a znovu ji zajímá kamera
 *TER: teka ce [chce] vidět, teka če vidět
%act: MAT otočí na TER obrazovku kamery
 *TER: ha, to je Teku [Terka] mmm? hmmm?
%act: TER začne dělat opičky
%act: MAT se začne smát
 *MAT: Terkóóó, ty budeš vymýšlet jaderné reaktory, tak se tady nenatřásej, ty
%act: TER kouká na časopis, co si čte MAT
 *TER: co to je, pani?
 *MAT: hmm
 *TER: babička peče [babička přece]
 *MAT: to neni babička

%act: MAT se začne smát
 *TER: to je teta
 *OTE: akorát je to babička [jméno babičky v nominativu] nebo babička [jméno babičky v nominativu]?
%act: TER se zase začne zajímat o kameru, začíná dělat opičky
%act: MIS si ťuká na dětskou kasu, pípá to
%act: TER se otáčí [nezajímá ji to] otáčí se zpět na kameru
 *TER: nevidim, ukáž... ukaž Tekóóó [Terku], ukaž Tekóóó
%act: TER dělá opičky na kameru, zarazí se a podívá se na OTE [zjišťuje pohledem, jestli je to vhodné]
 *OTE: moc se koukáš na simpsny
%act: MAT se zasměje
 *MAT: aby teta nemusela přeměňovat diplomku, tyjo, retardí děti... a závěr by byl, vzhledem k tomu, že známe jejich otce, vše je jasno
%act: MAT se směje
%act: TER stále dělá opičky před kamerou
 *OTE: to by byla po matce
 *MAT: hele já to asi netočím... ne já točím... točím to nebo ne?
%act: TER začne chytat na kameru
 *TER: ukáááz
 *OTE: točíš
 *MAT: točím to, počkéééj, nešahej mi tady
 *TER: ja taky
 *MAT: usměj se
%act: TER se zašklebí
 *MAT: hezčejc, jako fotka pro babičky
%act: TER se usměje
 *MAT: tááák
%act: TER se drží za culíček
 *OTE: Teri kolik máš culíčků?
%act: TER si chytne za culík
 *TER: jedna?
%act: TER se tázavě podívá na OTE
 *OTE: jeden
 *TER: co?
%act: TER se tázavě podívá na MAT
 *OTE: kolik máš culíčků?
%act: TER se dívá do obrazovky kamery
 *TER: dva
 *OTE: dva
 *MAT: kolik máš zubů
%act: TER cvakne zuby o sebe a dá si prst do pusy
 *MAT: no spočítej je
%act: TER jezdí prstíkem v puse
 *TER: jedna... aaa... ka [nesrozumitelná odpověď]
%act: TER přemýšlí, je v rozpacích
 *MAT: tak kolik
%act: TER stále počítá prstem zuby, je v rozpacích, začne se pohupovat v kolenou, podívá se na OTE
 *OTE: tak kolik jich je?
%act: TER začne ukazovat čísla na prstech, je v rozpacích, usmívá se
 *MIS: ja mam jeden
 *MAT: ty máš jeden?
 *MIS: jo
 *MAT: fááákt? nééé
 *MIS: ja nemam [zbytku výpovědi není rozumět]
%act: TER se zase začne zajímat o kameru
 *TER: kde je Teka [Terka], to je Teka,
%act: [na obrazovce se objevuje i MIS] TER prstíkem ukazuje střídavě na sebe a na sestru
 *TER: to je Miša, to je Teka [Terka], to je Miša, to je Miša [důrazněji] kde je Miša? to je miša. to je Miša, to je Miša mami diej [mami dívej] to je Miša, to je Miša, Miša to je, to je Miša, Miša to je, to je Miša peče [přece], to je Miša peče

%act: TER se otočí na MIS a ukáže na ni prstem, otočí se zpět na kameru a ukazuje prstem na obrazovku [ukazuje na sebe]

*TER: to je Teka [to je Terka], to je teka, to je teka

*TER: ja budu teď džet [držet]

%act: TER se zamračí

*MAT: No to teda ani omylem, já to držim

*TER: ja taky, to ci otoč [otočit - nedořekne]

*TER: nééé

%act: TER se zatváří zklamaně

%act: MAT otočí obrazovku k sobě

*MAT: teď se dívám já na tebe

*TER: ja taky

*MAT: ne ty už ses na sebe dívala dlouho

*OTE: řekni, řekni něco tetě

%act: TER se podívá na OTE

*TER: pošim [prosim]

*OTE: ne, co bys řekla tetě ještěrce? [přezdívka tety]

%act: TER se váhavě dívá na OTE

*OTE: tetě [jméno tety v dativu], co bys řekla?

*TER: kdoo tetě hutě? [kdo je teta – jméno taty v nominativu]

% act, OTE ukáže prstem do kamery

*OTE: představ si, že tady je teta [jméno tety v nominativu]

% act: TER chytá prstem do kamery

*TER: jóóó?

*OTE: tak jí řekni něco hezkého

*TER: tetááá

% act: TER si dá prst ke koutku úst a podívá se na OTE

*OTE: ona je tam schovaná

%act: TER střídavě kouká na OTE a na kameru

*OTE: tak na ni zavolej

%act: TER se zadívá do kamery a zakřičí

*TER: maka [nesrozumitelná výpověď]

%act. TER se zkoumavě dívá do kamery, následně na OTE

*OTE: zavolej na ni, ona je tam schovaná vevnitř

% act: MIS se zpozvzdálí ozve, dá prstík ke koutku úst

*MIS: tétóóó

%act: Terka poskočí

*TER: tétóóó

*MIS: teto [jméno tety ve vokativu]

*OTE: no a něco jí řekni

*TER: taťko [nesrozumitelná výpověď] nešiši [neslyší]

%act: TER se střídavě dívá na OTE a do kamery

*MAT: tak koho máš radši tetu [jméno tety v akuzativu] nebo strejdu [jméno strýce v akuzativu]?

%act: TER se tváří zamyšleně

*TER: tetu [jméno strýce v akuzativu]

*MAT: ty si potvora a ty Míšo?

*OTE: Míšo koho máš ráda tetu [jméno tety v akuzativu] nebo strejdu [jméno strýce v akuzativu]

%act: MIS se zamyslí, dívá se na OTE

*MIS: tetu [jméno tety v akuzativu]

*MAT: nóóó, tak ty máš našplháno zlato

*OTE: zrovna ty jo? ty na ty chlapy

%act: OTE se znova dožaduje obrazovky kamery, má nechápavý výraz

*TER: ukaž de je teta [jméno tety v nominativu]

%act: TER ukazuje prstem do kamery

*OTE: je tam schovaná

*MAT: ale nelži, teta [zdrobnělé jméno tety v nominativu] je v Praze

%act: TER se nechápavě dívá na OTE

*TER: ukaž

*MAT: je v Praze víš? pojedem za ní zase, jo?

*OTE: ona tě vidí takhle, ona uvidí, co jí takhle říkáš

*TER: adu [nesrozumitelná odpověď]
 *MAT: víš, tady se nesou takové vlny a jdou ve vzduchu a teta to tam na počítači vidí
%act: TER má prstík na tváři a přemýšlí
 *OTE: hlavně že jim nemáme lhát
 *MAT: to je skoro pravda
%act: TER se natahuje po kameře
 *TER: ukáž nevidim ho, nevidim ho
 *MAT: není tam zlatičko, dyť by se tam teta [zdrobnělé jméno tety v nominativu] nevešla
%act: TER se odvrací na OTE
 *TER: nevidim ho, nevidim ho tatíí, nevidim ho
 *OTE: hele proč my se otravujem s kamerou, můžeme nechat holky skypovat s tetou [jméno tety v instrumentálu]
 *MAT: to je pravda
%act: TER si něco povídá pro sebe, dívá se při tom na OTE
%act: MIS stojí u dětské kuchyňky a hraje si s hrnkem
 *MIS: tady sou pěkné uvazit [uvařit]
 *MAT: uvaříš mi kafičko?
 *MIS: ne
 *MAT: proč ne
%act: MIS se podívá na MAT
 *MAT: zlato proč mi neuvaříš kafičko?
 *MIS: jenom chvilicku a dam ti čaj
 *MAT: tak dobře tak čaj, ale cukr a citron a medík
%act: TER se otočí na MIS a zvědavě se dívá
 *TER: ja taky budu uvazit
 *MAT: tak ty mi uvař to kafičko
 *TER: nééé
 *MAT: já chci kafičko, kdo mi udělá kafičko
%act: MIS nese dětskou pánev s vajíčkem
 *TER: to je moje vajíčko
%act: TER se uraženě podívá na OTE
 *TER: to je moje vajíčko
%act: OTE vezme od MIS pánev a ukazuje ji MAT
 *OTE: tady máš čaj maminko
%act: OTE se zasměje
%act: TER si bere pánev do ruky
 *TER: to je moje vajíčko
 *MAT: to je polívka, Michalka říkala, že udělá polívku
%act: TER symbolicky dělá, že jí vajíčko
%act: MIS se zpovzdálí zaraženě dívá, začne si hrát s kuchyňkou
 *MIS: s tím mi nehazejte
%act: TER se k MIS přibližuje po čtyřech
 *TER: ja mam had [hlad], ja mam had
%act: MIS jí podává plastovou hračku [lahev mléka]
%act: TER symbolicky pije
 *MIS: napit?
 *TER: jóóó čeba jo
%act: MIS symbolicky dělá TER pítí
 *MIS: polivku
%act: TER radostně poskakuje, chytá se za pusu
 *MIS: misa jenom palí se papil [nesrozumitelná výpověď]
 *TER: hm
 *MIS: ne, chces kostku?
 *TER: jo
%act: MIS vezme hračku do ruky a podává ji TER
 *MIS: tak tady mas kostku
%act: TER dělá, že jí
%act: MIS ji sleduje
%act: TER foukne MIS do obličeje
%act: MIS se začne smát

*MIS: tys mě foukla
 %act: MIS odchází k jiné hračce
 *TER: ukaž mi
 %act: MIS hodí hračku TER pod nohy
 *MIS: nebudu teď pinkat [spinkat] panenkou
 %act: MIS vezme panenku a podívá se na MAT
 %act: TER se postaví k dětské kuchyňce
 %act: MIS položí panenku na postel a leze také nahoru
 [obě děti mluví zároveň, nejde jim rozumět]
 %act: MIS bere do rukou deku
 *MIS: nemohla zima aji Mišovi [Miše]
 *TER: jo?
 %act: MIS zalézá pod deku
 *MIS: hm, mně je taky zima
 %act: TER podává MIS hrníček
 *TER: Mišo není, vypij, veni [vezmi], veni
 %act: TER leze na postel za MIS a dává MIS hrníček k puse, dělá, že pije
 %act: MIS dělá, že pije
 %act: TER rukou položí MIS na záda
 %act: TER si mne oko
 *TER: Teka [Terka] bude šám [sama], koča [nesrozumitelné slovo] má panenku
 %act: MIS vstává a utíká z pokoje
 MIS. pece pinesu telce panenku [přece přinesu Terce panenku]
 %act: TER odchází z postele za MIS
 *TER: tam není
 *MIS: plo teku [pro Terku]
 *TER: tam není
 %act: TER hledá panenku
 %act: MIS z vedlejšího pokoje přináší panenku a podává ji TER
 *MIS: tady mas panenku
 %act: TER si bere panenku a vyleze na postel
 TER. budeš hat šama [budeš hrát sama]
 %act: MIS leze na postel
 *MIS: ja budu taky sama
 *TER: budu taky... já budu taky
 %act: obě děti drží v ruce deku
 *TER: Teka bude taky pikit [přikrytá]
 %act: TER se rozčílí a hlasitě zavýskne na MIS
 *TER: já budu taky pikit [já budu taky přikrytá]
 *MIS: ja budu taky
 *TER: ja taky
 *MIS: ty budeš taky pikit [ty budeš taky přikrytá]
 %act: TER bouchne vztekle pěstičkou do deky a zamračí se na MIS
 *TER: ééé, Mišo pust to
 *MAT: Terezo
 %act: TER se ošklivě podívá na MAT, bouchne pěstmi do deky
 *TER: Teka ce pikyt [terka chce přikryt]
 *MAT: no tak se přikryj, ale není důvod, aby si bouchala Míšu
 %act: TER se začne vztekat a bere MIS deku
 *TER: je maminka, maminky pikyt [přikryt]
 %act: TER odkryje MIS
 %act: MIS se překulí dolů z postele
 %act: TER se zatváří spokojeně a začne si hrát s panenkou
 *MIS: ááá, dupka [zadeček - nářečí]
 %act: TER sleze z postele a začne si hrát s kočárkem
 %act: MIS si hraje s něčím na zemi
 @END

/19/

@Begin

@Language: CZ
@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec
@Age of Twins: 3;1
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Ostravsko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 30-MAR-2013
@Situation: Dvojčata jsou v koupelně, hrají si s kočárkem

%act: MIS vlezte za TER do sprchového koutu, zavře za sebou dveře
%act: obě děti se podívají na OTE, usmějí se
**MIS: ale kde ja mam kocalek? [kočárek]*
%act: MIS vyjde ven ze sprchového koutu, rozhlédne se
**MIS: ja ho vidim*
%act: TER vyjde ven ze sprchového koutu
**MIS: muzu taky ho kocalek?*
%act: MIS veze kočárek do koupelny
**OTE: ne, kočárek tam neber Míšo*
**MIS: ale jo, musi chovat [schovat]*
%act: TER zavírá dveře od sprchového koutu
**MIS: pockej*
%act: TER čeká, než MIS projde s kočárem do sprchového koutu
%act: MIS vejde do sprchového koutu a tázavě se podívá na OTE
%act: TER zavírá skleněné dveře a tázavě se podívá na OTE
%act: obě děti se na OTE společně usmějí
**MIS: Telezko [šeptem]*
%act: TER položí panenku do kočárku
**MIS: tady [šeptem]*
**TER: tak*
**MIS: tak*
%act: MIS vezme panenku z kočárku
**MIS: Teli kocálek [Teri kočárek]*
%act: MIS přistrčí TER kočárek
%act: TER si jej bere
**MIS: deme*
%act: MIS otevírá dveře od sprchového koutu
%act : TER vynáší ven kočárek
%act: MIS zavírá dveře od sprchového koutu
%act: obě děti odcházejí z koupelny
%act: TER se zarazí, otočí se i s kočárkem
**TER: eče budeme koupat*
%act: obě děti se vrací do koupelny
**OTE: ne, už ne, už ne*
%act: obě děti se zarazí, jdou do dětského pokoje
**MIS: Teli dem tam senut [Teri jdeme tam sednout]*
%act: MIS vychází z pokoje
%act: TER utíká za MIS
**MIS: bude tam senut [budeme tam sednout]*
%act: obě děti si sedají na schody
**MIS: konickem [koníčkem]*
%act: MIS hýbe s panenkou, jako by panenka seděla na koníkovi
**TER: ja taky?*
%act: TER se podívá na MIS
**TER: ja taky?*
%act: TER bere MIS panenku z rukou
**TER: budu taky*
%act: TER hýbe s panenkou stejně jako MIS
**MIS: s panenkem*
%act: MIS se zvedne a odchází dolů po schodech
**MIS: za mnou*

%act: TER se zvedne a odchází za MIS
@END

/20/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec,

@Age of Twins: 3;0

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Ostravsko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 30-MAR-2013

@Situation: Dětský pokoj, děti si hrají s hračkami

%act: MIS vysype věci z kočárku

%act: TER se běží podívat, co MIS dělá

**TER: Miso co to děláš?*

**MIS: hlaju [hrajú]*

%act: TER chce MIS něco vzít

**MIS: ne to je moje*

%act: TER odchází

%act: TER se podívá na OTE, jde zpět ke svému kočáru

**TER: Teka nemá hačku [Terka nemá hračku]*

%act: TER si bere kočár a jede za MIS

%act: MIS se vrací do pokoje

**TER: Mišo etě dem [Mišo ještě jdeme]*

%act: MIS jde do pokoje

**TER: Mišo eče dem, teka nehaj [Mišo ještě jdeme, teďka si nehraj]*

%act: MIS narazí kočárem do TER kočárku

**TER: Mišo*

%act: TER chce projet s jejím kočárem

%act: MIS neuhýbá

%act: TER se rozbřečí a podívá se na OTE

**OTE: co je Teri, co je Teri?*

**TER: ja ci jet tam*

%act: TER pláče

**OTE: Teri ale tak to řekni normálně*

**MIS: já nejde to*

%act: MIS se snaží uhnout s kočárem

**MIS: nejde to*

%act: TER se znovu snaží projet s kočárem

**TER: héééj*

%act: MIS couvá s kočárem

%act: TER si dupne

**TER: hej*

%act: MIS s kočárem ustoupí

%act: TER projíždí do druhé místnosti, narazí do MIS kočárku

**TER: Mišóóó*

%act: TER zadupe nohama

**MIS: tak posuň se*

%act: TER couvne s kočárem

**TER: ééé, nemuzu*

**OTE: Terezo ale Mišo pojd'te zpátky*

%act: TER jde zpátky do pokoje

**MIS: pomóóóc*

%act: MIS se vrací do pokoje, tlačí kočárek

**MIS: pomoc, pomoc nejde*

**OTE: co nejde, s čím chceš pomoci?*

%act: MIS se podívá na OTE a ukáže prstem na kočárek

**MIS: to*

%act: OTE pomůže MIS s kočárem
%act: MIS se zasměje
**TER: eče Tekovi [ještě Terkovi]*
%act: TER se dívá do kočáru, spravuje potah
**OTE: Terezka to má dobře*
**TER: nemam*
%act: MIS leze na židli
**OTE: Mišo dolu, dolu*
**MIS: ne*
%act: MIS si dává skener z dětské pokladny k uchu jako telefon
**MIS: to je muj telefon*
**OTE: to není telefon, to je skenner*
%act: TER se natáhne ke kase a chce prstem vytukávat čísla
**TER: ja budu to*
%act: MIS TER odstrčí
**MIS: ne*
**TER: Ja ci to ten mačkat*
%act: TER kouká na kasu
**TER: Teká ce mačkat*
%act: TER se natahuje na kasu
%act: MIS ji odstrkuje
**MIS: eee*
%act: TER odchází
**TER: Teká neče Tece dát [Terka nechce Terce dát]*
%act: MIS sedí u kasy, tuká na numerickou klávesnici
**MIS: [nesrozumitelná výpověď]*
%act: MIS se podívá na TER
**MIS: podej ten ci klic [podej ten chci klíč]*
%act: TER podá MIS lahvičku
**MIS: ne to*
%act: MIS zakrouťí hlavou
**MIS: klic*
%act: MIS ukáže prstem na krabici pod stolem
**MIS: tam na stole*
%act: TER dřepne ke krabici, vezme klíč a podá jej MIS
**MIS: to je můj*
%act: TER ukáže prstem na kasu
**TER: dej mi to?*
**MIS: nééé*
%act: MIS si začne hrát s kasou
%act: TER ukáže na něco na stole
**MIS: tohoto no dilky*
**TER: to maš nahepené [to máš nalepené]*
**MIS: nééé*
%act: TER se podívá na OTE
**TER: nemaš nahepené*
%act: TER přistoupí blíž k MIS
**TER: miso muži taky čednout? [sednout]*
%act: MIS si TER nevšímá
**MIS: ne*
**TER: jo*
**MIS: jenom jeden*
%act: TER jde za OTE
**TER: teka taky če čednout, teka če taky čenout [Terka chce taky sednout]*
**MIS: to jenom [jméno sestřenice v nominativu] a sejda [jméno strýce v nominativu] a tetou, nepicha [nesrozumitelná část výpovědi]*
%act: MIS „telefonuje“
**MIS: nepicha, nepíchá, nóóó, já si ne [nesrozumitelná část výpovědi] Misa se hafikem pohladila [Míša se hafikem pohladila] a ten mula, vis, to sme neměli, ja sem pitezna [já jsem princezna]*
%act: TER se dožaduje u OTE pozornosti

*TER: Teká če šenūt [Terka chce sednout]
 %act: TER se podívá na OTE
 *TER: Teká če tati dojů [Terka chce tati dolů]
 %act: TER něco vezme z podlahy a nese to OTE
 *TER: tady maš, tady maš
 *OTE: děkuju
 *TER: tady maš, tady maš na piti, tady maš kofoju
 *OTE: děkuju
 %act: TER dělá, že nalévá kofolu
 *TER: čččč
 %act: TER se podívá na OTE a podá mu hrníček
 *TER: tady maš
 *OTE: děkuju
 @END

/21/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 30-MAR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v dětském pokojíčku, hrají si s hračkami

%act: TER stojí u dětské kasy, podívá se na OTE
 *TER: kde je maminka?
 *OTE: učí se
 %act: TER se zarazí, uhne pohledem, znova se podívá na OTE
 *TER: učí še doma pani utitekou? [učí se doma paní učitelkou]
 *OTE: sama se učí
 %act: TER se podívá směrem ke dveřím
 *TER: ukaž
 %act: TER se podívá na OTE
 *TER: ukaž učí
 *OTE: ne ona potřebuje být sama a učit se v klidu, ty si malý lumpík a ty bys ji nenechala učit
 %act: TER se zaraženě dívá, pak se podívá na kasu, pak na OTE
 *TER: Teká chče vekou peniš [Terka chce velký peníz]
 %act: TER se podívá zpět na kasu
 *TER: poším [prosím]
 %act: TER sedá za kasu a začne si hrát s dětskými penězi
 %act: MIS stojí u dětské kuchyňky, hraje si s nádobím
 %act: MIS se podívá na OTE a jde k němu s naběračkou a s hrníčkem, „dává mu ochutnat“
 *OTE: teď ty
 %act: MIS dělá, že ochutnává, pak dá zase OTE
 *OTE: tak děkuju, už ne, už nechci
 %act: TER jde za OTE
 *TER: [nesrozumitelná výpověď]
 %act: TER přijde k OTE, podává mu dětské mince
 *TER: tady maš peniš vekou [tady máš velký peníz]
 *OTE: děkuju
 *TER: vekou [velkou]
 %act: TER se otáčí a jde za MIS
 *TER: Mišo ja šem pani podavač
 *MIS: a ja sem [nesrozumitelná část výpovědi] pani
 *TER: nejši
 *MIS: ja budu vazit [vařit] tatinkovi něco
 %act: TER si jde sednout ke stolu na židli

*TER: Teka [Terka], Mišo, Teka je tady
 %act: *MIS TER nevěnuje pozornost*
 %act: *TER si začne hrát s dětskou pokladnou*
 *TER: Teka má [nesrozumitelná část výpovědi] auto
 %act: *MIS jde za OTE s kelímkem a dětským přiborem*
 *TER: Teka má [nesrozumitelná část výpovědi] na auto
 %act: *MIS položí kelímek na stůl a chce do něj dát přibor*
 *MIS: nevleze?
 *OTE: já nevím
 *MIS: ale vleze
 %act: *MIS dá lžici OTE k puse*
 %act: *OTE „ochutná“*
 %act: *MIS se zasměje, dá OTE nůž k puse*
 *OTE: nůž se, nůž se neolizuje
 *MIS: nééé?
 *OTE: ne
 %act: *MIS se otočí zpět ke kelímku*
 *OTE: a teď dej tetě
 %act: *MIS se nechápavě podívá*
 *OTE: no, když dáš tady, dáš tetě [jméno tety v dativu]
 %act: *OTE ukazuje na kameru*
 *MIS: jo?
 *OTE: no naber na lžičku
 %act: *MIS bere lžičku a nabírá z kelímku*
 *TER: tam je teta?
 %act: *MIS přikládá lžičku ke kameře*
 *OTE: tak, takhle tetě [jméno tety v dativu], tak
 %act: *MIS se zasměje*
 *OTE: doufám, že sis pochutnala teto
 %act: *TER se dívá na obrazovku kamery*
 *TER: to je Miša
 %act: *OTE obrací kameru tak, aby do ní TER neviděla*
 *TER: ukaž to je Miša
 *OTE: ne běžte, běžte
 %act: *TER se přestane o kameru zajímat, jde si hrát s kasou*
 %act: *MIS si jde hrát k dětské kuchyňce*
 %act: *MIS stojí u dětské kuchyňky, hraje si*
 %act: *TER přijde k MIS*
 *TER: Mišu, ja mam žičku
 %act: *TER něco hledá*
 *TER: kde mám?
 *MIS: ja ti uvazim [uvařím]
 %act: *MIS otvírá troubu*
 *TER: kde mam?
 *MIS: tady sou
 %act: *MIS podává TER přibory*
 *TER: kde mam, kde mam žičku [lžičku]
 %act: *MIS podává TER další přibory*
 *MIS: tady mas
 %act: *TER běží za OTE*
 *TER: Teka dá tetě, jo? Teka dá tětě jo?
 %act: *TER dává lžičku ke kameře*
 *TER: ham
 %act: *TER se jde podívat do obrazovky kamery*
 *TER: ukaž kde je teta
 %act: *OTE ukáže TER obrazovku*
 *TER: to je Miša
 *OTE: no, to je Míša
 *TER: to je Miša
 *OTE: a co dělá?

*TER: haju češ [hraje si]
 *OTE: hraje si?
 *TER: jo, kde je Teka s šatičkama? [šatičkami]
 *OTE: Terka s šatičkama tam není
 %act: *MIS přijde k OTE*
 *MIS: ukas, ukas, ukááás
 *OTE: a koho budem filmovat, když se budeme všichni dívat na kameru?
 @END

/22/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 30-MAR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v dětském pokojíčku s matkou

%act: *TER vezme něco MIS*
 %act: *MIS začne plakat*
 *MAT: Teri proč to bereš Michalce?
 %act: *TER se podívá na MAT*
 *MAT: vrať jí to
 %act: *TER vrátí věc MIS*
 %act: *TER jde k MAT*
 *TER: ukač Te-ečka [ukaz Terezku]
 *MAT: nemůžeš se na sebe furt koukat
 *TER: ukaž Te-ečka
 *MAT: teta nebude mít žádný materiál víš?
 *TER: ukač Te-ečka
 *MAT: tak ukaž, já ti to otočím, počkej, vidíš se?
 %act: *TER se uvidí v obrazovce a začne se smát, dělá opičky*
 %act: *MIS se začne zajímat o situaci*
 *MIS: ukaž
 *MAT: podívej se, jak máš špinavou pusku
 %act: *TER se zarazí a podívá se na obrazovku*
 %act: *MIS jde za TER a za MAT*
 *MIS: ukas [ukaz]
 *MAT: no od čokolády celou
 *MIS: ukas, jo?
 %act: *TER se prohlíží v obrazovce*
 *MAT: neprohlížeš se tak, Miš Teri
 *MIS: ukas
 *MAT: Teri co budeš modelka nebo doktorka?
 %act: *MIS přijde k TER*
 %act: *TER se po MIS ožene*
 *TER: hmm
 *MIS: ukas
 *MAT: [MAT mluví k TER] co budeš modelka nebo doktorka?
 *TER: dotolka [doktorka]
 *MAT: no já si myslím, tak
 *TER: ty budeš dotolka
 *MAT: já už nebudu doktorka
 *MIS: já budu taky pani dotolka
 *MAT: ty budeš doktorka a budeš žít maminku, že? koupíš mi dům, mi koupíš?
 *MIS: jo
 *MAT: a auto? ferrari mi koupíš, že jo?
 *MIS: jo

*MAT: no, to si šikovná holčička, musíš se postarat o maminku, až bude stará víc?

*MIS: ne ja budu pani dotolka

*MAT: no však jo a budeš bohatá, tak mi koupíš něco, ne?

*MIS: eee, ne

*MAT: nééé? proč ne, když budeš mít penízky

%act: TER se dožaduje obrazovky

*TER: já nevidim, Teka nevidí

%act: MAT otočí kameru na TER

*MIS: ja taky nevidim

%act: MAT otočí kameru na MIS

%act: MIS se zasměje

*TER: ja taky

*MIS: mam cokoládu?

TER a ja taky nevidim

*MAT: ty nemáš čokoládu a chceš být paní doktorka pro lidi nebo pro zvířátka?

%act: MIS se zarazí, přemýšlí

*MIS: pani dotolka

*MAT: budeš léčit lidi nebo budeš léčit zvířátka?

%act: MIS se zvědavě kouká

*MAT: takový pan doktor pro zvířátka

*MIS: ne

*MAT: pro pejsky, pro kočičky

*MIS: jo

*MAT: co chceš rači?

%act: MIS nakloní hlavu

*MIS: ja budu pit mit pani dotolka

*MAT: ty budeš prostě paní doktorka, primářka, že?

%act: MIS nakloní hlavu, zase ji vrátí

*MIS: jééé dělá takhle

%act: MIS znovu nakloní hlavu

*TER: ukaž

%act: MAT otočí kameru na TER

%act: TER zopakuje stejný pohyb, jako MIS

*MIS: ja taky

%act: MAT otočí kameru na MIS

%act: MIS udělá pohyb znova, zasměje se

*MAT: a už stačí, už si utíkejte hrát

*TER: ukaž mám pinavou dupku [špinavý zadeček– slezské nářečí]

%act: TER se ke kameře otočí zády a ukazuje zadeček

*MAT: no tak jako

%act: MAT se začne smát

*MAT: Teri ty si se zbláznila asi

%act: TER se otočí ke kameře čelem, zasměje se

*MIS: uka

%act: MAT otočí kameru na MIS

%act: MIS se na sebe podívá a zasměje se

*TER: ukaz

%act: matka otočí kameru na TER

%act: TER se zarazí, ukáže prstem na špinavou pusku, kterou vidí na obrazovce, začne se smát

*MIS: ukaž

%act: MAT MIS nevnímá

*MIS: ukas

%act: MAT otočí kameru na MIS

%act: MIS se začne smát

*MAT: chceš jet za strejdou [jméno strýce v instrumentálu] a tetou [jméno tety v instrumentálu]?

*MIS: jo

*MAT: a koho máš rači strejdu [jméno strýce v akuzativu] nebo tetu [jméno tety v akuzativu]

%act: MIS odvrátí hlavu a přemýšlí

*MIS: tetu [jméno strýce v akuzativu] tetu [jméno tety v akuzativu]

*MAT: tetu [jméno tety v akuzativu] máš rači, že?

*MIS: jo
 %act: MIS kývne hlavou
 *MIS: a sejdu [jméno strýce v akuzativu]
 *MAT: a toho taky, to víš, že jo
 %act: MAT otočí kameru na TER
 *MAT: a ty, koho máš rači?
 *TER: eee
 *MAT: strejdu [jméno strýce v akuzativu] nebo tetu [jméno tety v akuzativu]?
 *TER: tetu [jméno tety v akuzativu]
 *MAT: tetu, ty si šplhoun
 *MIS: ja taky
 *MAT: no to víš, že jo
 @END

/23/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 30-MAR-2013
 @Situation: Dětský pokoj, děti si hrají s hračkami a se psem

%act: MIS přistoupí k psovi
 *MIS: ja sem ted' pani dotolka [doktorka]
 %act: MIS se podívá na psa, pak se podívá na MAT, pak zpět na psa
 *MIS: plo [pro] Benika
 *MAT: ty chceš být paní doktorka pro Beníka?
 %act: MIS se podívá na MAT
 *MIS: jo
 *MAT: tak to musíš být hodná na něho a ne ho furt kudlit, tahat a skopávat
 %act: MIS zatahá psa za ocas, začne se smát
 *MIS: má takového ocásek
 *MAT: ocásek má, no to víš že jo, dyť je to pejsek
 %act: MIS se dotkne pejskových fousků, zavýskne, začne se smát
 *TER: pide kokan [přijde klokan], pide kokááán
 *MAT: co kdo přide, Terezko?
 %act: TER se podívá na MAT
 *TER: kokááán
 *MAT: klokánek přide dneska?
 *TER: ne
 *MAT: ne a kdo přijde?
 *TER: teta [jméno tety v nominativu - zkomoleně]
 *MAT: co kdo přijde?
 *TER: teta [jméno tety v nominativu - zkomoleně]
 *MAT: teta [zdrobnělé jméno tety v nominativu] nepřijde, teta [zdrobnělé jméno tety v nominativu] je přece v Praze
 %act: TER odvrátí hlavu, podívá se z okna
 *TER: jo pide [přijde], pide
 *MAT: my pojedem příští týden, no vlastně ne, ty ne, tak potom někdy uvidíš tetu [zdrobnělé jméno tety v akuzativu] jo?
 %act: TER skloní hlavu
 *TER: jo
 %act: TER vezme do ruky kartičku pexesa, ukáže ji MAT
 *TER: to je paní maminka
 *MAT: je tam paní na obrázku?
 %act: TER se podívá na obrázek
 *TER: hmm

%act: TER upustí papírek na zem
 *MAT: teď ti to spadlo
%act: TER se podívá na zem na obrázek
 *TER: šechy šou [neidentifikovatelná odpověď]
%act: TER se podívá na MAT
 *MIS: ja sem teď pani dotolka
 *MAT: jo? tak dáváš medicínku Beníkovi?
 *MIS: ne-e
%act: MIS je otočená k dětské kuchyňce, hraje si s dětským nožem
 *MAT: a co děláš teda?
 *MIS: pichám
%act: MIS se podívá na MAT
 *MAT: no tak ho nepichej hlavně prosim tě chudáčka malého
%act: MIS se zasměje a podívá se na psa
 *MAT: sama to nemáš ráda a Beníka bys píchala
%act: MIS upustí nožík do dřezu
 *MIS: ne
 *MAT: tak mu radši mu dej medicínku a hezky ho pohlad', to stačí
 *MIS: a kde je medicínka?
 *MAT: no musíš uvařit medicínku když jsi pani doktorka
 *MIS: jo?
 *MAT: no a nebo mu uvař teplý čajiček, to mu taky pomůže
%act: MIS bere do ruky nádobku
 *MIS: to je caj
 *TER: to je čaj, to je čaj
%act: MIS nalévá z konvice čaj do hrníčku [nápodobá činnosti]
%act: TER si bere sušenku
 *TER: to je medicínka
 *MAT: to není mediínka, to je sušenka
 *MIS: jo? ne, to je
%act: MIS jde k pejskovi a dává mu k tlamě hrníček
 *MIS: Beníku
%act: pes odvrátí hlavu
 *MIS: on nemá láda [on to nemá rád]
%act: MIS se podívá na MAT
 *MAT: no tak nechutná mu medicínka
 *MIS: ne?
%act: MIS se odvrací zpět ke kuchyňce
 *MAT: tak mu ji nenuť a hezky ho jenom pohlad' jo?
 *MIS: jo
%act: MIS pohladí psa
 *MIS: dostanes caj
%act: MIS ukáže prstem na psa
%act: MIS hledá čaj
 *TER: to je čaj vidim to
%act: TER ukáže prstem na konvičku
 *MIS: to je caj
%act: MIS vezme hrníček a ukáže ho MAT
 *MAT: to je čaj? uvařila jsi mu čajík?
%act: MIS dává hrníček psovi k tlamě
 *MAT: a jaký si mu uvařila, ovocný?
 *MIS: ne jablecinu
 *MAT: jablečný
 *MIS: tak Beníku
%act: MIS pohladí psa
 *MIS: tady mas caj
%act: MIS dává hrnek psovi k tlamě
 *TER: on neče [on nechce]
%act: MIS se podívá na TER
 *MIS: ne, ja sem pani

*TER: dotolka
 *MIS: dotolka
%act: pes vstane a odchází
 *MIS: on nemá láda
 *MAT: nóóó, nechce čajík že? tak ho nech spinkat
%act: MIS položí hrníček zpět na dětskou kuchyňskou linku
%act: MIS se podívá na MAT
 *MIS: ja sem pani dotolka
 *MAT: no si paní doktorka, no
 @END

/24/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 03-APR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v pokoji s otcem, hrají si

%act: TER chodí po místnosti, v rukách má hrníček a lžičku, dělá, že nabírá z hrníčku tekutinu, lžičku si dává k ústům

*TER: to je plo mě kafe

%act: MIS se podívá na TER, pak přiběhne k dalšímu hrníčku

*MIS: to je plo mě kafe

%act: MIS se symbolicky napije

%act: TER přiběhne k OTE a nabízí mu kávu

*OTE: nechci děkuju

%act: TER odběhne na druhou stranu pokojičku

%act: MIS si dá hrnek k ústům, jde k OTE

*MIS: hmm

%act: MIS podívá se na OTE

*TER: aúúú

%act: MIS se podívá na TER [stále má hrnek u úst]

*MIS: hehehe [specifický smích]

%act: TER se podívá na MIS a dá si hrnek k ústům stejně, jako to dělá MIS

*MIS: aúúú

*TER: tady mám

*OTE: Teri nedávej to do pusy

%act: TER upustí hrnek na zem

*OTE: a zvedni to a nehaž to na zem

%act: TER zvedne hrnek a odejde k dětské kuchyňce

*TER: obedy

%act: TER dává na háčky kuchyňské nádobíčko

*TER: obevde [obě dvě]

%act: OTE se napije z hrnku, cinkne o něj lžičkou

%act: TER se otočí na OTE

*TER: co to máš, to je po mě? [pro mě]

*OTE: ne to je kola to je fuj

*MIS: ne to je mamincin

*OTE: a já sem to vypil

*MIS: jo sechno? [všechno]

*OTE: jo

%act: TER se podívá na OTE, začne si hrát s hrníčkem

*TER: šečko nééé, šéééčkóóó nééé, šéééčkóóó nééé šéééčkóóó nééé, šéééčkóóó nééé, šééé [zpěvavě]

%act: TER se natáhne na postel pro dětské talířky

*TER: [nesrozumitelná výpověď]

%act: TER odnese talířky do dětské kuchyňky

%act: TER se přiblíží k OTE
 *TER: ja tě vidim
%act: TER se přiblíží k OTE ještě víc
 *TER: ja dam amik tetovi [dám hamik tetě] jo?
%act: TER dává jídlo před kameru
 *TER: tam není teta
 *OTE: není no
 *TER: ukas
 *OTE: ne
%act: TER se zasměje
%act: MIS upozoruje situaci, vezme z kuchyňky jídlo a jde ke kameře
%act: TER odchází
 *MIS: ja dam tetovi
%act: MIS se přiblíží těsně ke kameře
 *MIS: já dávám tetovi, já dávám tetovi
 *OTE: tetě
%act: MIS dá jídlo ke kameře
 *MIS: tetě
 *OTE: šup utikej
%act: MIS se podívá na OTE, otočí se a odchází
%act: k OTE přichází TER
 *TER: ukaž tam je teta
 *OTE: není tady teta, Terezko přestaňte si toho všimát, teta chce neutrální nezaujatý vzorek, že teto?
 *MIS: hmm, ja nejsem teta
 *OTE: ne?
 *MIS: ne, jenom [nesrozumitelná výpověď]
 *OTE: ty si chlapeček, že?
%act: MIS se rychle otočí na OTE
 *MIS: ne ja sem holka
 *OTE: holka si?
%act: MIS si utahuje culík
 *MIS: hmm
%act: MIS ukáže prstem na OTE
 *MIS: ty si chlapeček
 *OTE: jo?
%act: MIS se přiblíží k OTE
 *MIS: tak zpívej holku
 *OTE: a co je strejda [jméno strýce v nominativu]?
%act: MIS nakloní hlavu a přemýšlí
 *OTE: holčička že?
 *MIS: ne chlapeček
 *OTE: chlapeček?
 *MIS: jo ma klatke vlasy
%act: OTE se zasměje
 *OTE: jóóó má krátké vlasy?
 *MIS: hmm aji tatinek
 *OTE: jo a pozná se ještě podle něčeho jiného, že je to chlapeček?
 *TER: eště mám dva vlasy
 *OTE: jenom podle vlasů?
%act: MIS kývne
 *MIS: hmm
 *TER: eště maminka
 *OTE: jo? dobře
%act: MIS se postaví těsně před kameru
 *MIS: pojď naklanět jiny, pojď naklanět, nakla, nakavet
%act: MIS se nakloní dozadu, položí se na postel
 *OTE: a co?
%act: MIS si sedne
 *MIS: naklabet, naklabet [na tablet]
%act: MIS se podívá na OTE

*OTE: ja sem kablet [tablet], ty si pocitac
 %act: *OTE se zasměje*
 *MIS: vis?
 *OTE: jóóó? ja sem počítač?
 *MIS: hmm
 *OTE: a ty si tablet?
 %act: *MIS mírně zakrouťí hlavou*
 *MIS: ne
 *OTE: a budeme si spolu povídat?
 *MIS: ne
 %act: *OTE několikrát píchne nataženým prstem do MIS*
 *OTE: tududududu
 %act: *MIS se zasměje*
 *MIS: ne
 *OTE: tudududududu
 *MIS: ne ja tam maknu
 %act: *MIS se nahne dopředu*
 *MIS: ne ja maknu
 *OTE: hůůů, trdlo
 %act: *TER se opře o židli a dívá se směrem k MIS a k OTE*
 *OTE: co děláš Teri?
 *TER: ja šem hočička
 *OTE: no a co děláš?
 %act: *TER se točí na židli*
 *TER: houpu, točím
 *OTE: točíš se?
 *TER: hmm
 *OTE: na čem se točíš?
 *TER: na židličku
 *OTE: na židličce
 *TER: na židličce
 *OTE: aha
 %act: *MIS si sedne za kameru a kouká se do obrazovky*
 *MIS: on zidi [řídí]
 *OTE: nóóó... co je tam Mišo
 *MIS: Telezka
 %act: *TER odejde od židle a jde za OTE a MIS*
 *OTE: Terezka tam je?
 *MIS: hmm
 %act: *TER odchází zpět na židli*
 *OTE: doufám, že i takovýhle vzorek, kdy se zajímáte o kameru, tetě k něčemu bude
 %act: *TER běží zpět k OTE*
 *OTE: protože jinak z toho nedokážu udělat skrytou kameru
 *TER: ukaž Te-ečka, ukaž Te-ečka
 *OTE: už tam není Terezka
 *TER: uka [ukaž]
 %act: *MIS odchází od kamery*
 *OTE: ale když se podíváš, teď je tam Miša
 %act: *MIS začne skákat a plácát rukama o postel*
 *OTE: co děláš Mišo?
 %act: *MIS se na vteřinu zasekne a hned zase začne skákat a plácát rukama o postel*
 *OTE: co děláš?
 %act: *MIS zakrouťí hlavou*
 *MIS: ja nevím, bácám
 *OTE: bácáš a proč?
 %act: *MIS skočí na postel, sklouzne dolů a odchází*
 *OTE: si spadla z postele, že?
 %act: *MIS zakašle*
 *OTE: dělala si blbosti a spadla si na hlavu, že Mišo?
 *MIS: jo

*OTE: pod' ukázat tetě bebinko
%act: MIS se otočí směrem k OTE a podívá se na něj, přiběhne před kameru
 *MIS: tam není teta
 *OTE: no ale ona to uvidí, tak jí ukaž bebinko
%act: MIS si odhrne vlasy z čela
 *OTE: ještě musíš odhrnout vlásy
%act: MIS drží vlasy na stejném místě
 *OTE: ještě je tam máš
%act: MIS se nechápavě dívá na OTE
 *OTE: vlásy tam máš
%act: MIS si znovu odhrne vlasy
 *OTE: no dobře, tak ne, tak to není vidět
 *TER: ukas
 *OTE: ne utíkej Teri už, utíkej
%act: MIS jde k židli
 *MIS: sama točím na žilice [židličce]
 *TER: takýýý, takýýý
%act: TER leží na posteli a fňuká
 *TER: taky točit na židliččéé [židličce]
 *OTE: Terezko teď je tam ale Míša, ty sis té židličky doteďka nevšímalas
 *TER: jóóó
 *OTE: ano, ty si na ni chtěla jít až když na ni šla Míša, takže toho nechej
%act: TER se podívá na MIS, začne se válet po posteli a fňuká
 *TER: ja mam bebinko
 *OTE: kde máš bebinko?
%act: TER si dá ruku na čelo
 *TER: tam na če-e [na čele]
 *OTE: ty tam máš bebinko?
%act: TER kývne
 *TER: jo
 *MIS: já mám
 *OTE: přestaň si vymýšlet Terezo
%act: TER se překulí na bok, tváří se otráveně
 *TER: ja mam bebinko
 *OTE: já ti nasekám na zadek ale
 *TER: ne
 *MIS: ja mam bebinko
 *TER: ja nemám
%act: TER se převaluje na posteli
 *TER: vypij si tati kafe?
 *OTE: no ještě tam mám trošku kafe
 *TER: ukaž
%act: TER se zvedne a dívá se na OTE
 *TER: máš
%act: TER se zasměje
 *TER: to je peče maminkové
%act: OTE ukáže na stůl
 *OTE: já mám tam na stole
 *TER: ukaž
 *OTE: no je tam na stole, tak se tam podívej
%act: TER se zvedá z postele
 *MIS: ukas
%act: MIS jde ke stolu
%act: TER jde k boku postele
 *OTE: na stole Teri
%act: TER se podívá na OTE
 *TER: ukas
 *OTE: Teri, co je stůl?
%act: TER se podívá na OTE
 *OTE: to není stůl Terezko

%act: MIS vlez na židli a nakláni se nad stůl a otáčí se přitom na židli
 *OTE: Mišóóó chceš spadnout znova?
%act: MIS se přestane otáčet a podívá se na OTE
 *MIS: ne
%act: MIS sleze ze židle
 *OTE: tak přestaň dělat blbosti
%act: TER stojí u skříňky
 *TER: co to je?
 *OTE: to je skříňka
 *TER: ne to není kyňka
%act: TER se podívá na OTE
 *OTE: a co to je?
 *TER: to je taky huta, to je huta hcek [to je taky žlutá, to je žlutý hrneček]
 *OTE: co to je?
 *TER: to je huta potaš [to je žlutý polštář]
 *OTE: polštář? to není polštář přece
%act: TER se tázavě podívá na OTE
 *TER: ne?
 *OTE: ne
 *TER: to vypit? toto je na tuj [není vidět, na co TER ukazuje; nesrozumitelné slovo]
 *OTE: to sou boty ne?
 *TER: to šou boty?
 *OTE: maminka tam má boty
 *TER: ukaž, ja ci to tam bo boty
%act: TER tahá panence za boty
 *TER: jé, jé
 *OTE: nechej té panence boty
 *TER: ne? bude pakat?
 *OTE: nóóó bude plakat, když jí sundáš boty
 *TER: e? blebleble [sic]
%act: TER vezme do ruky panenku a začne s ní mávat, podává ji OTE
 *TER: etě tatínek [ještě tatínek]
 *OTE: nechci panenku
 *TER: né?
%act: TER začne s panenkou mávat
 *TER: tak nuna, tak nuna [nesrozumitelná výpověď]
%act: TER podává panenku otci
 *OTE: ale já nechci panenku
 *TER: chčeš
 *OTE: nechci, proč bych měl chtít panenku? Kluci si nehrajou s panenkama
%act: TER stáhne panenku k sobě
 *TER: jóóó?
 *OTE: nóóó
 *TER: puče haoka [přece holka]
 *OTE: už si viděla někdy strejdu [jméno strýce v akuzativu] hrát si s panenkama?
%act: TER si hraje s panenkou
%act: MIS opodál kouká na situaci
 *TER: jo
 *OTE: jóóó? a kdy si hrál s panenkama
 *TER: tam
%act: TER zamává panenkou
 *TER: kde je teta
%act: TER se podívá na panenku
 *TER: teď jí pavim kahotky [spravím kalhotky]
%act: TER se podívá na OTE
 *TER: potože čeme do baženu [protože chceme do bazénu]
%act: TER sklopí oči a znovu se podívá na OTE
 *TER: pudeme do baženu, jo či ne pudeme do baženu
%act: MIS přijde k TER
 *MIS: ne jenom panenka

%act: TER dělá něco s panenkou [není vidět na kameře]
 *TER: tak tak tak tak tak
%act: MIS se zvedne a vyhrkne, podívá se na OTE
 *MIS: on chce na bazén
 *OTE: kdo
 *MIS: on chce na bazén
%act: MIS si sedne
 *OTE: kdo chce na bazén?
%act: MIS ukáže prstem na panenku
 *MIS: to
 *OTE: panenka?
%act: MIS se dívá na panenku
 *MIS: hmm
 *OTE: nééé
%act: TER sundává panence kalhoty
 *OTE: nesundavej jí ty kalhoty, to už pak nepude nandat
 *TER: a boty?
 *OTE: boty má no
%act: MIS se podívá na panence na boty
 *MIS: ma plivazanou [přivázané]
%act: MIS odchází
%act: TER se dívá panence na šaty
 *TER: ma šaty
%act: MIS začne točit s židli
%act: TER pokládá panenku a jde také k židli, odsune od ní MIS
%act: MIS odchází od židle
 *MIS: mame plo vas domek
%act: TER leze na židli
 *MIS: [nesrozumitelná výpověď, zpěvem]
%act: TER se začne točit na židli
%act: OTE natáčí MIS
 *TER: foť na mě
%act: TER se otáčí na židli
%act: TER se podívá na OTE
 *TER: eště Mišu
%act: TER se podívá na MIS
%act: MIS si hraje s kolejničkami a s vláčkem
 *MIS: heh, aha
%act: MIS rozpojí kolejničku, začne se vztekat
 *MIS: pomoc splavit, pomoc splavit, pomoc to nejezdi
%act: TER se směje, prolézá skrz opěradlo židle
 *OTE: Teri nedělej blbosti
 *TER: nedělám
%act: TER se snaží se znovu posadit na židli
 *MIS: letí letí [stále si hraje s vláčkem]
%act: TER se rychle roztočí na židli, zavravorá a téměř spadne
 *OTE: Teri, já ti, slez dolů z té židle [důrazně]
%act: TER se podívá na OTE a rychle slézá dolů
 *OTE: teď si málem slítla
%act: TER si zaraženě sedá na postel, podívá se na OTE
 *TER: jo?
%act: TER slézá z postele, rovná za sebou rozházenou deku
%act: MIS jde k OTE, drží si horní a dolní ret
 *MIS: helééé
%act: MIS popojde ještě blíž
 *MIS: helééé, hele helééé
 *TER: tatííí, ja ci maminko
 *OTE: maminka se učí
 *TER: Teka če dat pušinku [TER chce dát pusinku]
 *OTE: nene maminka se teďka učí

*TER: ja či dat pušu
 *MIS: ukas
 %act: MIS se dívá do hledáčku kamery
 *OTE: Mišo není tam nic
 %act: MIS začne fňukat
 %act: TER se převaluje po posteli
 *TER: ja či pušinku dat, ja či pušinku dat
 *MIS: plosim [zoufale]
 %act: TER kouká na OTE
 *OTE: Terezko přestaň otravovat, maminka se teďka učí
 %act: TER se stále rozmrzele převaluje na posteli
 *TER: ja či na pokojíčku, tam tu má
 %act: TER se podívá z okna [za oknem je tma]
 *TER: už je ráno šiti šuničko [už je ráno svítí sluníčko]
 *OTE: není ráno přece, už bude večer
 *TER: až bude čuničko? až bude šuničko? až bude šuničko?
 *OTE: až bude sluníčko, tak bude ráno
 *MIS: muzu taky divat?
 *OTE: no nic jiného mi nezbývá asi
 *MIS: muzu?
 %act: TER se přestane válet, zajímá se o to, co dělá MIS, jde za OTE a MIS
 *TER: muzu taky divat?
 *OTE: ale když se budete obě dvě divat, tak tam nic neuvidíte
 %act: TER i MIS se dívají do obrazovky kamery
 *OTE: no a teď tam nic neuvidíte, teď je tam prázdný pokojíček
 %act: MIS se zvedne a odchází
 *OTE: šup, utíkej si hrát
 %act: TER se začne zase překulovat po posteli
 *TER: a ja či pani
 %act: MIS objeví něco vedle OTE
 *MIS: jééé to je listopad
 %act: MIS se přestane zajímat o věc, otočí se a začne skákat na druhou stranu pokoje
 *MIS: lalalala
 %act: TER vstane z postele a jde se podívat na to, co se dívala MIS
 *TER: uka
 %act: MIS chodí po pokoji
 *MIS: lalalalalalalalala [sic]
 %act: TER si vezme z dětské kuchyňky naběračku
 *TER: já ci taky to
 %act: MIS přijde ke kuchyňce a dívá se na nádobí, pak se podívá na TER a na OTE, bere si náčiní
 %act: MIS přejde za TER
 *TER: mužu to kajet? [krájet]
 %act: TER se podívá na MIS
 %act: MIS „ochutnává“ z naběračky jídlo
 %act: TER se podívá na MIS
 *TER: ukaž mi to puše
 %act: MIS otevře pusu
 %act: TER na MIS prskne
 %act: MIS se podívá na OTE
 *MIS: tatííí
 %act: MIS se podívá na pexeso na stole, ukáže na to prstem
 *MIS: mužu to zkusit?
 %act: MIS se podívá na OTE
 *MIS: mužu? muzu jinak pucit?
 %act: MIS pexeso vezme do ruky
 *MIS: muzu jinak pucit?
 %act: MIS se podívá na OTE
 *OTE: no ale ty si s tím ještě nebudeš hrát Miško
 *MIS: jóóó
 *OTE: ty si ještě malá na pexeso

*MIS: nééé
 %act: MIS se natáhne pro další pexeso
 *MIS: sem velká holka
 %act: MIS vezme pexeso do ruky a jde s ním k posteli
 *MIS: musím poskládat tohle
 %act: začne skládat čtverečky pexesa vedle sebe
 @END

/25/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, OTE Otec
 @Age of Twins: 3;1
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Ostravsko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 04-APR-2013
 @Situation: Dvojčata jsou v pokojíčku s otcem a matkou

%act: MIS nabírá čaj lžičkou, pije
 %act: TER se dívá na MIS, pak na OTE
 *TER: Teka chce hičku [lžičku]
 *MAT: a maminka chce Ferrari
 *OTE: Terezko Miša ji měla první
 %act: TER se podívá na OTE, pak na MAT, pláče
 *TER: Teka chce Teka poši [prosí]
 *OTE: Miša ti ji pak půjčí
 %act: TER se podívá na MIS
 *TER: pošim [prosím]
 %act: MIS si TER nevšímá
 *TER: Teka chce to
 %act: TER ukáže prstem na lžičku, pak se podívá na OTE
 *TER: Teka chce to
 %act: TER se podívá na lžičku, pak na OTE
 *TER: Teka ce to
 %act: TER se podívá na MIS, pláče
 *TER: Teka če [chce] to
 %act: TER ukáže prstem na lžičku, podívá se na MIS
 *TER: pošim, pošim
 %act: MIS si TER nevšímá, stále nabírá čaj lžičkou
 *TER: pošim [důrazně, nahlas]
 %act: MIS se podívá na TER
 *TER: pošim
 %act: MIS nabírá čaj lžičkou
 *MAT: Mišo tak Terezka tě prosí ale
 *TER: pošim
 %act: MIS podá lžičku TER
 *MIS: Misa napije
 %act: MIS pije z hrníčku
 %act: TER se podívá na MIS a začne se vztekat
 *MIS: Misa už napila
 %act: TER strčí do MIS a chce si sednout na židli k MIS
 *TER: mužu už
 %act: TER si sedá k MIS
 *MIS: jenom jednou nemame uz jak
 %act: TER začne nabírat čaj lžičkou
 *OTE: ne ale jenom jedna tam bude sedět
 %act: děti nevnímají
 *OTE: jedna pude dolu
 %act: děti nevnímají

*OTE: Mišo
 %act: *obě děti se otočí na OTE*
 *OTE: tak teďka běž dolů, pusť tam na chvílku Terezku
 %act: *MIS se dívá na OTE*
 *MIS: ne my oba dva
 *OTE: ne, obě dvě tam nebudete sedět
 %act: *MIS slézá dolů ze židle*
 *MIS: ne?
 %act: *MIS bere MAT lžičku z kávy, natahuje s ní ruku ke kameře*
 *MIS: ja davam tetě
 %act: *MIS se podívá na OTE*
 *OTE: dobrý, už ne
 %act: *MIS vezme do ruky příborový nůž, olízne ho, podívá se na OTE*
 *OTE: nůž se neolizuje
 %act: *MIS položí nůž*
 *OTE: nůž ne
 %act: *MIS bere do ruky plyšového medvěda*
 *MIS: blum, blum, blum, ááá je tam vlak [vlk]
 %act: *MIS bere tabulku*
 *MIS: ja budu teď malovat
 %act: *MIS maluje na tabulku*
 %act: *TER nabírá čaj lžičkou*
 %act: *MIS vstane a jde k TER*
 *MIS: plosim, plosim
 %act: *TER si jí nevšímá*
 *MIS: plosim
 *OTE: co prosíš Mišo?
 %act: *MIS se podívá na TER*
 *MIS: plosim Misa chce napít cajik
 *OTE: Terezko tak teď zas pusť Mišku na chvílku jo?
 *TER: hmm
 %act: *TER slézá ze židle, nechává si v ruce lžičku*
 %act: *MIS leze na židličku*
 *MIS: nééé, nééé, Teli musí hicku [lžičku]
 %act: *MIS se podívá na OTE*
 *TER: ne
 *OTE: Teri puč Mišce i tu lžičku
 *TER: ne
 %act: *TER se podívá na OTE a položí lžičku na stůl*
 *TER: Teka chce hičku [vztekle]
 %act: *TER se podívá na MAT*
 *TER: Teka še hičku [vztekle]
 %act: *TER se podívá na MAT, na OTE, na lžičku, pláče*
 *TER: Teka chce hičkůůů
 *MAT: a já chci ferrari, no vidíš to
 *TER: Teka chče hičkůůů
 %act: *TER sklopí zrak na podlahu*
 *MAT: teď ji má Michalka Terezko
 *TER: Teka chče hičkůůů
 %act: *TER se zlostně podívá na MIS*
 *TER: Teka chce hičků
 *MAT: Terezko teď má tu lžičku Michalka
 %act: *TER se vzteká, poskakuje*
 *TER: Teka taký
 %act: *TER se podívá zlostně na MAT, máchne rukou*
 *MAT: musíš počkat
 %act: *TER se zlostně podívá na MIS*
 *MAT: teď jsi ji celou dobu měla ty, tak teď ji bude mít Michalka
 %act: *TER se natáhne po lžičce*
 *TER: Teka taky

*MAT: opovaž se jí to, opovaž se jí to sebrat!
%act: TER se začne vztekat, skáče, mává rukama, pláče, zlostně se dívá na MAT
 *OTE: to je interakce tohle
%act: TER se podívá na MIS a máchne zlostně rukou
 *MAT: no nic, nepudeš do školky
%act: TER ukáže prstem na MIS, vzteká se
 *MAT: nepudeš do školky, takové holky paní učitelky ve školce nechcou
%act: MIS se otočí na MAT
 *MIS: Misa chce
 *MAT: no Miša pude
%act: TER začne skákat, mává rukama, hystericky pláče, dívá se na MAT
 *MAT: Miša pude do školky a Tereška ne
 *TER: jóóó
 *MAT: no to asi těžko podivej se na sebe
 *TER: Teká taky
%act: TER si otírá slzy
 *TER: Teká taky!
%act: TER se podívá na lžičku, přistoupí k MIS a ošklivě se na ni podívá
 *MAT: no jenom jestli budeš poslušná princezna holčička, tak možná pudeš do školky, ale určitě ne takhle
%act: TER se zhoupne v kolenou, usedavě pláče
 *TER: jóóó
 *MAT: tak se uklidni
%act: TER se dívá na lžičku
 *TER: teka če [chce] to
%act: TER se podívá na rodiče
 *TER: Teká chče hičku
 *MIS: tak tady mas vedle
 *TER: Teká chče hičku
%act: TER se podívá na MIS, mračí se
 *MAT: Terezo teď ji má Michalka tu lžičku, tys ji měla celou dobu
 *TER: Teká chče taky
 *MAT: tak to máš blbě, musíš počkat
%act: MIS se na něco zadívá
 *MIS: aha to je slon
%act: TER ťuká na tlačítka na dětské kase
 *OTE: Miško tak teď zase dej na chvilku čajíček Terezce, jo?
%act: TER se zarazí, podívá se na MIS a pak na OTE
 *TER: Teká če šám
%act: TER se podívá na OTE, pak na MIS
 *TER: Teká če šám
 *OTE: Miško
%act: TER se podívá na OTE
%act: MIS se otočí na OTE
 *OTE: teď zase puč na chvilku čaj Terezce jo?
%act: MIS podává TER lžičku a bere do rukou hrníček
 *MIS: na Misa potom napije
%act: MIS pije z hrnku
%act: TER se dívá na MIS a čeká na hrnek
 *TER: Mišo
 *MIS: hmm
%act: MIS slézá ze židle, odchází si hrát
%act: TER leze na židli, ošklivě se podívá na OTE
 @END

/26/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, TE1 Teta 1, TE2 Teta 2

@Age of Twins: 2;11
@Birth of Twins: 5-MAR-2010
@Location: Jeseníčko, Česká republika
@Coder: Zuzana Šullová
@Date: 23-FEB-2010
@Situation: Dvojčata jsou na zimní dovolené na horách; společenská místnost

%act: TE1 se natáhne přes stoleček a podává dvojčatům sýr
*TE1: nedosáhnou tam
%act: dvojčata stojí u stolečku, berou si sýr
%act: MIS utrhne trochu sýra a podává jej TE1
*MIS: tak tady mas tlosku
*TE1: trošku mi dáš?
*MIS: jo
*TE1: ty si hodná, ježiš ty si hodná
%act: TER si dá ruku před pusu a začne kašlat, zarazí se
*TE1: co je?
*TER: hm ja polkla
*MAT: musíš zlatíčko kousat pořádně ale, jo?
%act: TER si bere z talíře další sýr a podává jej TE1
*TER: to ne to neci pagetu [špagetu]
%act: TE1 si od TER bere sýr
*TE1: to nechceš tu špagetu? tak dáme jinou, tady určitě bude čistá
%act: TER se dívá na TE1 a čeká
%act: MIS utrhne kousek sýra, ukáže jej TE1
*MIS: to je malinká pageta, tady
%act: TER se podívá na TE1 a povyskočí
*TER: to je
%act: TER si řihne, dá si ruku před pusu a usměje se
*TER: hm, paldon
%act: TE1 se směje
%act: TER se se začne smát a začne hopsat
*MAT: vy to té tetě sníte
*TER: kousáš?
*MAT: všechno jí to sníte té tetě
*TE1: nééé, voni chtěj jenom ty čistý víš?
%act: TE1 otvírá balíček s dalším sýrem
%act: TER se pohupuje ze strany na stranu, kouká při tom na TE1
*TER: tady ne tady ne pageta
%act: MIS se podívá, co dělá TE1
*MIS: ale jo
*TER: ne-e
*MIS: jo
*TER: ne-e, neni tam pageta
*TE1: není tam bylinka
*MIS: je tam gilinka
*TER: neni tam binginka
%act: MAT se směje
*MAT: krásný
%act: TE1 se podívá na dvojčata
*TE1: každá to má jiný vid'? ste dvojčata byste to měly mít podobný
%act: TER si hraje se sýrem, olizuje ho
*TE1: holky budete mít žízeň
%act: dvojčata se podívají na TE1 a dál jí sýr
*TE1: a jaké to máte, je to dobré?
%act: TER jemně pokývne a dá do pusy zbytek sýra
*TER: co to je? co to je?
%act: MIS se podívá na lednici a ukáže na ni prstem
*MIS: co to je?
*TE1: lednice

%act: MIS zvedne obočí a udiví se
 *MIS: he lelice
%act: TE2 si dřepne
%act: MIS se podívá na TE2
 *MIS: Teta [jméno tety v nominativu]
 *MAT: kdo se schoval?
 *MIS: teta [jméno tety v nominativu]
%act: TER se běží podívat na TE2
%act: TE2 si stoupne
 *MIS: ale nechovala se
 *TE1: už se našla teta [jméno tety v nominativu]
 *MIS: jo
 *TE2: [nesrozumitelná výpověď]
%act: MIS se natáhne po dalším sýru
 *TE1: eště?
 *MIS: jo
%act: TER si dřepne za stůl stejně jako TE2
 *TER: kde je Teka?
 *MAT: a jak se říká Míšo?
 *MIS: plosim
 *TE1: prosim
%act: TE1 se protáhne, chytne se za záda
%act: MIS se podívá na TE1
 *MIS: boli zadicka?
 *TE1: tetu ano tetu bolí zádička
 *MIS: jo?
 *TE1: namasíruješ mě?
%act: MIS se nechápavě dívá na TE1
 *TE1: co?
 *TE2: nebo pofoukat
%act: dvojčata se podívají na TE2
 *TE2: hmm? pofoukáš je tetě?
%act: dvojčata přemýšlí
 *MIS: Telezka
 *TE1: Terezko pofoukáš mi zádička?
 *TER: e-e [ne]
 *TE1: vy ste tak hodný vy jste tak hodný, tak milý, tak upřímný
%act: TER pije ze skleničky, pak se do ní podívá
 *TER: je tam [nesrozumitelné slovo]
%act: natáhne ruku se skleničkou k TE1
 *TER: je tam [nesrozumitelné slovo, důrazněji]
%act: TE1 si od TER vezme skleničku
 *TE1: no máš tam bylinku, je tam
 *TER: neci vijinku
 *TE1: nechceš bylinku?
%act: MIS začne mávat sýrem
 *MIS: Misa taky nece vilinku
 *TE1: taky nechceš bylinku?
 *TER: [nesrozumitelná výpověď]
 *TE1: já ti to jdu umejt, jo? vypláchnu to ty vilinko
 *TER: mam hejšku [nesrozumitelná výpověď]
 *TE1: ne já to umeju, jo? přinesu ti to umytý
%act: TER jde za TE1
 *TE1: hele ten [jméno strýce v nominativu] si to vodnes a podívej se co tady nechal na tý zemi, jo? to nechal na špatné půlce jako, tady není nic
%act: TER chytá za kliku od dveří
 *TER: mas papuče? maš papuče?
 *MAT: to sou zrovna moje ale
%act: TER otevírá dveře
 *MAT: zavři to, zavři to

%act: TER zavírá dveře
 *TE1: ale ty lístky jako
 *TE1: pocem, pocem
%act: TER jde k TE1
 *TE1: já nevím, jestli to můžu vyhodit
 *TER: kdy přijdou?
%act: TE1 dojde ke stolu a sehne se pro papír
 *TE1: hele či to tady je ten obrázek děvčátka? abyste to nehledaly
%act: TE1 jde ke dveřím
%act: TER jde za TE1
 *TER: heh
 *TE1: já přijdu, já přijdu
 *TER: ja ta ty za mnou
%act: MIS utíká za TER a TE1
 *MIS: Miša poček
 *TE1: tak pojď taky
 *MAT: budete s tetou?
 *TE1: my deme umejt ty bylinky
 *MAT: dobře
 @END

/27/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, MAT Matka, OTE Otec, *TE2: Teta 2, ST1 Strýc 1
 @Age of Twins: 2;11
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Jesenicko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 23-FEB-2010
 @Situation: Dvojčata jsou na zimní dovolené na horách. Společenská místnost.

%act: dvojčata stojí u dveří
 *TER: eee zaput
 *MAT: co chceš zapnout
 *TER: zaput to
 *MAT: to nejde
%act: TER jde ke dveřím a zavře je
 *MAT: ne ne, nezavírej je
%act: TER přijde k psí misce
 *TER: papaničko není
%act: TER se otočí na MIS
 *TER: Mišo, hele Mišo
 *TER: kde máš tu panenku
%act: TER odchází na druhou stranu místnosti
%act: MIS se podívá na MAT
 *MIS: hele ukazu ti mastička
 *MAT: jo, tak ukaž
%act: TER se začne zajímat o to, co má MIS
 *TER: kde je mašiška, nevím
%act: MIS vezme do ruky mast
 *MIS: tohle je mastička
 *TER: kde je mašiška
 *MAT: jo a či je to mastička zlato? to určitě není tvoje mastička
%act: TER ukáže prstem na MAT
 *TER: maminkovi
%act: MAT zakroutí hlavou
 *MAT: to není mamina mastička, to je od nějaké tety ne?
%act: TER ukáže na TE2
 *TER: ty ší teta

*MAT: no
 *TE2: to je strejdovo [jméno strýce v genitivu], hmm
 *MAT: to je strejdy [jméno strýce v genitivu]
%act: TER ukáže na ST1
%act: TER chodí po místnosti
 *TER: mam papuče
 *MIS: ja taky
 *TER: papuce
 @END

/28/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, TE1 Teta 1, TE2 Teta 2, TE3 Teta 3, ST1 Strýc 1
 @Age of Twins: 2;11
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Jesenicko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 23-FEB-2013
 @Situation: Děti jsou s otcem, tetami a strýcem v pokojíčku na horské chatě

%act: OTE převléká MIS
%act: MIS pláče
%act: TER se obléká sama
 *OTE: Miško přestaň, měla jsi je dopoledne tak teď nebudeš dostávat nové gatky, tyhle gatky jsi měla dopoledne
%act: MIS stále pláče
 *OTE: Mišo měla jsi tyhle, tyhle kalhotky jsi měla
 *TER: co to páče Miša?
%act: TER se při promluvě na nikoho nedívá
%act: MIS stále zajímavě pláče
 *TER: co to páče Miša?
%act: TER se podívá na TE2
 *TER: co to páče teto Miša?
 *TE2: Miša nevím proč pláče
 *TER: Miša piny gatky [špinavé kalhotky]? Miša nema gatky?
 *TE2: má gatky přece
%act: OTE vezme MIS do náruče a chlácholí ji
 *OTE: šššššššš
 *TER: tati ja copanky
%act: OTE hladí MIS po zádech
 *TER: udělaš tati copanky?
 *OTE: uděláme, no, uděláme
 *MIS: tati to neci
 *OTE: co nechceš
 *MIS: copanky neci
 *OTE: no tak nemusíme culiček
%act: MIS stále pláče
 *TE2: Mišo ty si se špatně vyspinkala?
 *MIS: nééé
 *TER: Teka pinkala
 *TE2: Terka spinkala
 *MIS: ja mě ne
 *OTE: nóóó, ale už dobré, už dobré, ššš, ššš, už dobré jo? vysmrkáme se, pocem, pojd'
%act: MIS smrká, uklidňuje se
 *OTE: pořádně, eště, pořádně
%act: TER stojí u postýlky
 *TER: uděláme culičky
%act: OTE se věnuje MIS
 *OTE: pořádně

%act: MIS pořádně foukne do kapesníku
%act: TER si sedne na zem vedle papučí
 *OTE: oblečeš si bačkůrky Teri?
 *TER: hmm
 *OTE: a jsou to bačkůrky nebo papučky
 *TER: hmm, papučky
%act: TER vezme do ruky ponožku, podívá se na TE2
 *TER: jééé, co to, co to je?
 *TE2: ponožky strejdovy víš?
 *TER: jo
 *TE2: takové teplé, do lyží
%act: MIS odchází vedle do místnosti
%act: TER schovává kapesník mezi matrace
 *TE2: ty schováváš ten kapesník?
 *OTE: ne Teri
%act: OTE vytahuje kapesník
 *TE2: tam se ale nedává teri
%act: TER odchází ke dveřím
 *TER: [nesrozumitelná výpověď]
 *TE2: tady vůbec není vidět
 *OTE: hlavně že je slyšet
%act: dvojčata stojí u dveří a koukají se do vedlejší místnosti na ostatní
 *TE2: běž dát tetě pusinku, běž
 *MIS: ne
 *TE2: ne? tak já pudu, jo?
 *TE3: pojd'te k nám
%act: TE2 odchází do vedlejší místnosti
%act: OTE odchází do vedlejší místnosti
 *OTE: počkejte jo? buďte tam, počkejte tady jo?
%act: dvojčata čekají ve dveřích
%act: TER se rozběhne za TE2
 *TE2: ty mi dáš pusu?
%act: TER dá TE2 pusu
 *TE3: teď ses málem zabila vid'
%act: MIS stojí ve dveřích a čeká
 *TE3: koukáš jako vejř, seš vejř?
 *TER: ne
 *TE3: ne? víš to určitě?
 *TE1: a co seš? co seš?
 *TER: hočička
 *TE1: holčička
 *TE3: holčička jo?
 *TE1: a jak se menuješ holčičko? jak se menuješ holčičko?
%act: MIS vejde do místnosti a zavře za sebou dveře
%act: TER se pohupuje, otočí se na TE2
 ST1: proč to chtějí pořád vědět, že jo?
 *TE3: my to nevíme ne?
 *TE2: teta to zapomněla, řekneš jí to?
 *MIS: hočička
%act: TE2 se podívá na TER
 *TE2: ty si Míša, ty si Míša?
%act: TER se zaraženě dívá
%act: TE1 se podívá na MIS
 *TE1: ty si Míša, je to tak?
%act: TE1 ukazuje na holčičky prstem a pojmenovává je opačně
 *TE1: ty si Míša a ty si Terka
 *MIS: ne
 *TE1: jo
 *MIS: ne
%act: MIS bere do ruky karty

ST1: ne, ne, ne, nech
 *TE1: nech to tatínkovi
 ST1: nech to tatínkovi, tatínek by se moc zlobil a strejda [jméno strýce v nominativu] ještě víc
%act: TE3 se podívá na TER
 *TE3: tak ty seš která holčička, ty seš která holčička
%act: TER se pohupuje
 *TE3: tobě se chce čůrat
%act: TER stojí, má ruce na podbřišku
 *TE3: chce se ti čůrat?
 *TER: hmm
 *TE2: no je tam tatínek teď ale
%act: TER se podívá na TE2
 *TE1: je tam tatínek, teď je tam obsazeno, teď musíš Terko počkat
%act: OTE otevře dveře
%act: TER mu běží k OTE
 *TE3: chce se čůrat
 *TER: tati čuat
 *TE1: tatko Míša chce čůrat a Terka taky
 *OTE: pod'
%act: dvojčata utíkají za OTE
 @END

/29/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, OTE Otec, TE1 Teta 1, TE2 Teta 2, TE3 Teta 3
 @Age of Twins: 2;11
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Jesenicko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 23-FEB-2013
 @Situation: Terezka chce culík

%act: TER se tulí k OTE
 *OTE: běž
%act: TER se podívá na OTE
 *TER: ne
 *TE3: ona chce vod táty
 *OTE: teta ti udělá hezké culičky
%act: TER ukáže prstem na OTE
 *TER: ty
 *OTE: tak tatínek ti udělá jeden jo?
%act: TER lehce zakrouťí hlavou
 *TER: ne
%act: OTE ukáže prstem na TE3
 *OTE: tak teta ti udělá dva
%act: TER se podívá na TE1
 *TE1: tatínek neumí culičky
 *OTE: no, tatínek udělá jeden
 *TE3: pojd' Teri, já ti udělám, já tě nebudu tahat, neboj se, slibuju
%act: TER se podívá na OTE
 *OTE: neboj, to je hodná teta
%act: TER natahuje v prstech gumičku
 *OTE: a nenatahuj tu gumičku
%act: TER odchází za TE3
 *TE3: pojd'
%act: TER o něco zakopne
 *TER: ne tady
 *TE3: to nevadí, já podívej tady nám spadla gumička jedna
%act: TER si sedne TE3 na klín

*TE3: pojd', já ti udělám
 %act: TER sedí a čeká
 *TE3: já a táta nám to špatně rozčesal, dej mi tu gumičku
 %act: TER podává TE3 gumičku
 *TE3: ty tam máš totiž nějakou bordel, nějakou žvejku
 %act: TE3 vyčesává vlasy
 *TE3: tááák a už je to dobrý, to je to co tě tam táhalo když tě táta česal
 *TER: jo
 *TE2: žvýkačku tam měla?
 *TE3: no nějaké bonbon možná
 *TE3: tak už mám pěšinku, uděláme culíček
 *OTE: to má od ranního medu
 *TE3: hmm je to možný, možná med
 %act: TER klidně sedí a pozoruje MIS, chytne si na culík
 *TE3: tak počkej ještě druhéj uděláme
 *TER: ne dva
 *TE3: no dyť jo, dyť ještě uděláme ten druhéj, máš zatím jeden
 %act: TER si chytá za culík
 *TE3: tak ukaž mi tu druhou gumičku
 %act: TER nevnímá, kouká se na MIS
 *TE3: ji držíš v ruce někde
 %act: TER podává TE3 gumičku
 *TE3: tak
 %act: TE3 dodělá culíček
 %act: TER chce stoupnout
 *TE3: počkej ještě ti to trochu učísnu
 %act: TER si znova sedne
 *TE3: tak, ukaž se mi i zepředu
 %act: TER stoupne, otočí se na TE3 a chytne si na culičky
 *TE3: no ty si fešná
 %act: TER chce překročit nohu, podívá se na zem
 *TE3: opatrně přes tu nohu mojí, tak překroč
 %act: TER se podpírá o TE3 a odchází za OTE
 *OTE: máš dva culičky Teri?
 *TE3: eště eště vrátíme tatškovi ten hřeben
 %act: TER se podívá na TE3
 *TE3: ať si ho tatka uklidí
 %act: TER jde zpátky k TE3
 @END

/30/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: MIS Michaela, OTE Otec, TE1 Teta 1, TE2 Teta 2, TE3 Teta 3

@Age of Twins: 2;11

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Jesenicko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 23-FEB-2013

@Situation: Míša si maluje s tetou

*MIS: pomoc

*TE1: deme malovat?

*MIS: pavouka

*TE1: co to máš s těma pavoukama dneska, já nemám ráda pavouky, namalujem domeček

*MIS: ne

*TE1: já neumím pavouka michalko

*MIS: ale jo

*TE1: já nesnáším pavouky, berušku

*MIS: jo

*TE1: tak
 %act: TE1 začne malovat berušku
 %act: TE1 se podívá na TE2
 *TE1: kolik má beruška nožiček, šest?
 *TE2: hmm
 *MIS: he, beluska
 *TE1: jóó? líbí se ti beruška?
 *MIS: jo
 *TE1: no vidíš
 %act: MIS se podívá na TE1
 *MIS: jezečka
 *TE2: ježečka?
 *MIS: jo
 *TE1: ne říká šnečka
 *MIS: snecka
 %act: MIS se dvakrát zhoupne v kolenou
 *MIS: snecka
 *TE1: šneček?
 *MIS: jo
 %act: MIS ukáže na obrázek a podívá se na TE1
 *MIS: hencek
 *TE1: já bych ti měla říct, že neumím moc kreslit
 *TE3: třeba to nepozná
 *OTE: máš nakreslit hrníček teto
 %act: MIS se podívá na TE1
 *TE1: hrníček?
 *MIS: jo
 %act: MIS si utírá rukou nos
 *TE1: a nakreslíme na něj srdíčko
 %act: MIS se nagne nad obrázek a zakrouť hlavou
 *MIS: ne, hedisko? [srdíčko]
 *TE1: tak, jo?
 *MIS: jo
 %act: MIS si vezme do ruky pero
 *TE1: a teďka Míša něco namaluje
 *MIS: belusku
 *TE1: berušku namaluješ?
 %act: MIS kreslí
 *TE1: tak nožičky
 %act: OTE se natahuje po propisce pomáhá MIS propisku uchopit
 %act: MIS zakrouťí zmateně hlavou
 *TE1: musíš to vzít jinak
 *OTE: na
 %act: MIS uchopí propisku zase špatně
 *OTE: ne, takhle
 *TE1: ona to chytá do pravý
 *OTE: no a TER je spíš levák
 *TE1: jo? oni nemaj stejnou ruku jo?
 *OTE: ne
 *TE2: Terezka je spíš levák?
 *OTE: no
 *TE2: jo?
 *OTE: no
 %act: MIS už drží propisku lépe a kreslí
 *TE1: ták
 %act: MIS poskočí a zvedne ruce, podívá se na TE1
 *MIS: jablickóóó
 *TE1: jo jablíčko je tóóó a neměla to bejt beruška?
 *OTE: a šťopku má hezkou
 *TE1: má?

*OTE: no má
 %act: MIS opět kreslí
 *TE1: čertíka tady namaluj ještě
 *MIS: jo
 %act: TE1 bere míše pero a kreslí
 *TE1: a červíčka
 %act: MIS si bere zpět propisku
 *TE1: je červivý jablíčko?
 *MIS: maluju jabicko
 %act: MIS přestane malovat a nahne se pro hřeben
 *TE3: chceš taky učesat Mišííí?
 *MIS: ne
 %act: MIS odnáší hřeben OTE
 *TE3: né ty nechceš? já ti nebudu dělat culíček já tě jenom učešu
 %act: MIS odchází pryč
 @END

/31/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: MIS Michaela, OTE Otec, TE1 Teta 1, TE3 Teta 3
 @Age of Twins: 2;11
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Jesenicko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 23-FEB-2013
 @Situation: Míša si kreslí s tetou

%act: MIS přijde k TE1, opře se o křeslo
 *TE1: Míšo co teď, co teď namalujem?
 %act: MIS se podívá na TE1
 *MIS: jablicko
 *TE1: jablíčko?
 %act: MIS vytrhne TE1 propisku z ruky
 *MIS: Míša malovat
 *TE1: Míša? tak jo, Míša bude malovat jablíčko
 *MIS: jablicko
 *TE1: a kde máš ten culík
 %act: MIS se podívá na TE1
 *MIS: to neci culík
 %act: MIS začne kreslit
 *TE1: já myslela, že budeš mít culík krásnej
 *TE3: MIS je neculíková
 %act: TE1 se podívá na obrázek MIS
 *TE1: eště čertíka
 *MIS: hůů
 %act: TE1 ukáže prstem na tabulku
 *TE1: tady
 %act: MIS se dívá na místo, kam ukazuje TE1
 *TE1: tady máš šfopku a tady čertíka, no, namaluj čertíka
 *OTE: prdelku jablíčku
 %act: MIS položí pero, přijde k TE3, podívá se na hrneček, který TE3 drží a pak se střídavě dívá na TE3 a na hrneček
 *MIS: co to je?
 %act: nahne se nad hrneček a podívá se dovnitř
 *TE3: to je pití pro dospělý
 %act: MIS se podívá na TE3
 *MIS: jo?
 %act: MIS váhavě stojí a přemýšlí, střídavě se dívá na TE3 a na hrnek
 %act: MIS se podívá na vedlejší hrneček, ukáže na něj prstem a podívá se na TE3

*MIS: uz neni
 *TE3: to je taky pití pro dospělý
 %act: MIS mírně přikývne
 *MIS: jo
 *TE3: chceš čurat Michalko?
 *MIS: uz sem culala
 *TE1: čůrala?
 %act: MIS se podívá na TE1 a přejde k ní
 *MIS: ne culala
 *TE1: čůrala si s tatínkem, jo?
 *MIS: jo
 %act: MIS se podívá na tabulku, ukáže na ni prstem
 *MIS: ja sem udělala to [nesrozumitelné slovo]
 *TE1: bubáka si tam udělala?
 *MIS: bubáka
 *TE1: hmm a co teď namalujem?
 %act: MIS si utře rukou nos
 *TE1: co namalujem Míšo?
 *MIS: jezečka
 *TE1: ježečka?
 %act: MIS si utře rukou nos
 *MIS: jo
 *TE1: nechceš se vysmrkat?
 *MIS: ne
 *TE1: tatínku podej nám kapesník, máme to až na tváři
 %act: TE1 přiloží kapesník k nosu
 *TE3: zaber, Míšo zaber
 %act: MIS smrká
 *TE3: pořádně, zaber
 *TE1: pořádně a tu druhou
 %act: MIS pořádně smrká
 *TE3: pořádně
 *TE1: ty tváře ještě musíme utřít
 @END

/32/

@Begin

@Language: CZ

@Participants: TER Tereza, MIS Michaela, OTE Otec, TE1 Teta 1, TE3 Teta 3, ST1 Strýc 1

@Age of Twins: 2;11

@Birth of Twins: 5-MAR-2010

@Location: Jesenicko, Česká republika

@Coder: Zuzana Šullová

@Date: 23-FEB-2013

@Situation: Česání dvojčat

%act: TER jde za OTE, mračí se, drží se za culíček

*TER: né tam mam

*TE1: ona chce jinej

%act: TER nahne hlavu k OTE, natočí k němu culík

%act: OTE jí culík utáhne

%act: TER se podívá na TE3

*TE3: já jsem ti to udělala tak aby tě to netahalo

*OTE: ona je má rači napevno

%act: MIS přijde za OTE

*OTE: pojd', učešeme se

%act: MIS ucukne a udělá krok zpět

*MIS: ne

%act: MIS zamává rukama

*OTE: no tak musíš se učesat

%act: MIS podá OTE hřeben
 *OTE: jinak vypadáš jak čarodějnice
%act: MIS jde blíž k OTE
 *OTE: seš čarodějnice?
 *MIS: ne
 *OTE: a co seš
%act: MIS sedá OTE na klín
 *MIS: ja sem pitevna
 ST1: pitevna
%act: ST1 se začne smát
 *TE1: pitevna
%act: TE1 se začne smát
 ST1: jo princezna?
%act: MIS ukáže prstem na něco na stůl
 *MIS: co to je?
 *TE3: to bylo jasný vod začátku, že to je princezna
 *MIS: co to je?... co to je?
%act: MIS se rozhlídne po ostatních
%act: TER stojí opodál a upravuje si rukama culičky
%act: TE1 se podívá na TER
 *TE1: no ty máš krásný culičky
%act: OTE při česání zatahá MIS za vlasy
 *MIS: áááú
 *OTE: no máš to zakudlený
 *MIS: au
%act: TER přistoupí k TE1
 *TER: teto Miša zakudleny vaši
 *TE1: hmm
 *OTE: zakudleny vlasy má Miša
 *TE1: zakudlený vlasy
 *MIS: áááú
 *OTE: ale
 *TE3: dyť to není žádný bolavý
%act: MIS se podívá na TE3
 *MIS: áúúú
%act: TER si začne hrát se psem
 *TER: teto pejšek
%act: MIS to zajímá také, zvedá se a odchází za TER
%act: TER drží v ruce hračku pro psa, mává s ní a dívá se na TE3
 *TE3: no tak jí to hod'
%act: TER hodí psovi hračku
 @END

/33/

@Begin
 @Language: CZ
 @Participants: TER Tereza, MIS Michaela, TE1 Teta 1, TE2 Teta 2, TE3 Teta 3, OTE Otec
 @Age of Twins: 2;11
 @Birth of Twins: 5-MAR-2010
 @Location: Jesenicko, Česká republika
 @Coder: Zuzana Šullová
 @Date: 23-FEB-2013
 @Situation: Dvojčata jsou ve společenské místnosti

%act: dvojčata stojí vedle TE3 a dívají se, jak kreslí krtka na dětskou tabulku
 *TE3: eště jednou krtka
 *MIS: vo vousy
 *TE3: vlásy ještě
 *MIS: vlásy?
%act: TER se usměje

*TER: eh poši [prosím] očka
 *TE3: tak
 %act: MIS maže nakreslený obrázek
 *TE3: a konec krtka
 %act: MIS se zasměje
 *TER: eště
 *TE3: hooóolky vy my budete pořád mazat krtka a já vám budu pořád malovat krtka
 %act: dvojčata se dívají, jak TE3 začíná kreslit nový obrázek
 *TE3: obézního krtka, tlustýho
 %act: MIS ukáže na krtkovu hlavu
 *MIS: ne tady ma ocicka
 *TE3: doděláme
 %act: TE3 nakreslí oči
 *MIS: ma vlasy takove
 *TE3: vlasy krtkovi uděláme
 %act: TE3 nakreslí vlasy
 *TE3: tak co ještě krtkovi uděláme?
 %act: MIS si poskočí
 *MIS: oči
 *TE3: oči už má
 *MIS: jo
 %act: TER ukáže krtkovi na místo, kde má být pusa
 *TER: pušu
 *TE3: pusu
 %act: TER ukáže na místo, kde má být nos
 *TER: noš
 *TE3: nos, tááák
 %act: TE3 dokreslí nos
 *TE3: a co mu ještě chybí?
 *TER: oko
 %act: MIS maže obrázek odshora dolů
 *TE3: no tak teď už mu chybí půlka těla
 %act: MIS se podívá na TE3 a maže zbytek obrázku
 *TE3: a teď už chybí celej krtk
 *MIS: jo
 %act: TER plácne do tabulky
 *TE3: tak co si nakreslíme, nakreslíme si pipinku?
 *TER: pipinku
 *TE3: ptáčka?
 *TER: ptačeka
 *MIS: ptačka
 *TER: nemam papučky, tatinek
 %act: TER se podívá na druhou stranu místnosti na OTE
 *TER: tatinek taky ne
 %act: MIS se stále dívá na TE3, jak kreslí
 *MIS: to skla? [nesrozumitelná výpověď]
 %act: TER se podívá na obrázek
 *TER: je to taček [ptáček]
 %act: TER ukáže na obrázek, podívá se na TE3
 *TER: to neni taček
 *TE3: ptáček to neni? a co by to bylo?
 %act: TER se dívá na obrázek
 *TER: to byla ptáček
 %act: TER ukáže ptáčkovi na nohy
 *TER: kde ma nohy?
 *TE3: no tady má nohy přece, dyť na ně ukazuješ
 *MIS: jo? kde ma dlouhou [druhou] nohu
 %act: TER se nakloní a ukazuje na nohy
 *TER: tady
 *TE3: dyť tady má obě dvě nohy

%act: MIS se nakloní nad obrázek a podívá se
 *TE3: tak počkej, tak nakreslíme takový nohy, aby se vám líbily
 *MIS: jo
 *TE3: tak tady má jednu nohu, drápky
%act: TE3 kreslí ptáčkovi nohy
 *TE3: a tady má druhou nohu a drápky
%act: MIS se zasměje
 *TE3: už vidíš, že má dvě nohy?
 *MIS: jo
%act: TER ukáže na obrázek, bouchne do tabulky a obrázek smaže
 *TE3: tak co ještě nakreslíme?
%act: MIS dvakrát bouchne do tabulky
 *MIS: krtka
 *TE3: kytku
%act: MIS se opře TE3 o koleno
 *TE3: pozor pozor myšičko na kolínko
 *TE1: já myslím, že říkala krtka
 *TE3: cože?
 *TE1: krtka
 *TE3: ne, kytku si říkala, vid' kytičku
 *TER: kytičku
 *TE3: kytičku nóóó, to víš že jo
 *MIS: kytíšku
 *TE3: krtka sme teďkom kreslili třikrát
 *TE1: já sem viděla právě
%act: TE3 kreslí kytku
 *TER: je to kytinka, je to kytinka, ale je kytinka
%act: TE3 dokreslí kytku a otočí tabulku na dvojčata
 *TE3: tak
 *MIS: ehm
%act: MIS smaže tabulku
 *TER: etě hedišku
 *TE3: koho?
 *TER: hediško
 *TE3: srdíčko?
 *TER: jo
 *TE3: tak to řekni, srdíčko
 *TER: šedičko
 *MIS: sedicko
 *TE3: srdíčko
 *MIS: velikou?
 *TE1: Míšo, ukaž nos
%act: MIS se otočí na TE1
%act: TER plácne rukou do tabulky
 *TER: he, uděláme hinou [jinou]
 *TE3: koho
%act: TER ukáže na obrázek
 *TER: ne toho ma oči
 *TE3: no srdíčko má očička a nosánek a pusu
%act: TE1 přiloží MIS k nosu kapesník
 *TE1: pořádně, hodně
%act: MIS smrká
 *TE3: tak
%act: MIS se otáčí zpět k obrázku
 *TE3: a nakreslíme sluníčko holky, přejeme si, aby bylo sluníčko, tak nakreslíme sluníčko, jo?
 *MIS: jo
%act: TE3 kreslí sluníčko
 *TER: padá šíh, pojedeme na šaních, je, je to šuníčko
%act: TE3 maluje oči
 *TER: namaujeme oči

*TE3: sluníčkóóó
 %act: MIS maže tabulku
 *MIS: a... a... maujeme hučisku
 *TE3: ručičku?
 *TE2: holčičku
 %act: MIS zakroutí hlavou
 *MIS: ne hočičku
 %act: MIS plácne do tabulky
 *MIS: tak
 %act: MIS jezdí prstem po tabulce
 *TE3: jo holčičku, nó, tak to zkusíme namalovat holčičku
 *MIS: jo
 *TER: hoky, diva na te-eviži
 *TE1: holka se dívá na televizi
 %act: MIS se otočí na TE1, pak se opět podívá na obrázek
 *TE3: holku jak se dívá na televizi?
 *MIS: jo
 *TE3: to není hezký, to nebudeme malovat, koukat se na televizi není hezký
 *TER: aha
 %act: TE3 začne kreslit obrázek
 *TER: ne hočisku
 *MIS: hočisku
 *TE3: no dyť malujeme holčičky
 *MIS: jo? to to delas?
 *TE3: vlásy
 *MIS: vlasky?
 *TE3: vlásy od holčičky maluju
 *MIS: jo?
 *TER: maš vlašky
 %act: TE3 maluje oči
 *TER: očiška
 *TE3: já holky moc neumím holky kreslit
 *MIS: ale jo
 *TE3: jóóó? tak to sem ráda, že se ti to líbí
 %act: TE1 se zasměje
 %act: MIS se otáčí TE1, pak zase zpátky na TE3
 *TE1: utěšuje tě tříletý dítě
 *TE3: to je hezký no
 %act: MIS maže obrázek
 *TE2: ale jóóó a rači to smaže, rozumíš
 *MIS: televizi televizi
 *TE3: televizi?
 *MIS: jo
 %act: TE3 maluje obrázek
 *MIS: televizi malujes?
 *TE3: maluju televizi no
 *MIS: Misa zikala
 *TE2: ty máš ještě doma takovou krabicovou teto? řekni to je mikrovlnka
 *TE3: není to mikrovlnka
 *TE1: s grilem
 %act: MIS se nakloní těsně nad obrázek
 *MIS: to je
 *TE3: počkej ještě anténu
 *MIS: televizi?
 *TE3: to je televize, takhle vypadala televize co?
 *MIS: jo
 %act: MIS maže obrázek
 *TE1: voni chtěj televizi teto ale
 *TE3: tak nakreslíme televizi hele, tak počkej nakreslíme televizi, kterou vy znáte jo?
 *MIS: jo

*TE2: teto na zed'
 %act: TE3 dokreslí obrázek a ukáže ho dětem
 *TE3: televize
 %act: MIS se usměje
 *MIS: hi jo
 %act: MIS smaže tabulku
 *MIS: teď malujeme papilek
 *TE3: papíry?
 *MIS: jo
 *TE3: a chceš namalovat stoh papíru nebo jenom jeden papír?
 *TER: jeden
 *MIS: jeden
 *TE3: jeden jenom tak děkuju
 %act: MIS odchází pryč
 %act: TER ukazuje na tabulku
 *TER: to Mišovi
 *TE3: tak papír
 %act: TE3 maže tabulku
 *TE3: a nebo ještě mě napad jeden papír kterej můžeme namalovat hele
 %act: MIS přijde za OTE, pohladí ho po ruce
 *MIS: nosík
 *OTE: nosík?
 *TE1: [jméno OTE ve vokativu] já mám tady
 *OTE: máme, tak ukaž
 %act: OTE přikládá MIS kapesník k nosu
 *OTE: pořádně, pořádně zaber
 %act: MIS smrká
 *OTE: eště, eště
 %act: MIS zabere
 *OTE: tááák a druhou pořádně
 %act: MIS zabere
 *OTE: asi tam ale stříknem, co?
 %act: TER ukáže na tabulku
 *TER: etě nevidim
 %act: TE3 kreslí toaletní papír
 *TER: ja ci papír
 *TE3: no a jakej je to papír?
 *TER: to papír majovany
 %act: MIS jde za TER a TE3
 *TE3: nééé, to není papír na malování
 *MIS: ale je
 *TE3: víš jakej je to papír?
 *MIS: jo
 *TE3: a jakej?
 %act: MIS mávne rukou
 *MIS: modly, to je modly [modrý]
 *TE3: nééé jakej je to papír? na co používáš takovej papír?
 %act: MIS si poskočí
 *MIS: zeleny
 %act: TER přešlápne z nohy na nohu
 *TER: modly
 *TE3: jo může bejt i zelenej i modrej
 *MIS: bily
 *TE3: i bílej
 *MIS: bilej
 *TE3: to je papír na záchod holky do toho se přeci utíráte po čůrání a po kakání
 %act: TER se pro něco skloní
 *MIS: jo?
 *TE3: no
 *TER: po kakani?

*TE3: no po kakání no
 *TER: po kakání
 %act: MIS maže tabulku
 *TE3: tak co dál namalujeme?
 %act: MIS si poskočí
 *MIS: slunisko
 *TE3: zase sluníčko?
 *MIS: jo
 *TE3: tak namalujem jiný sluníčko?
 *MIS: hiny
 %act: TE3 maluje sluníčko
 *TE3: tak namalujeme takovýhle?
 *TER: umíš šuniko
 %act: TER zatřese hlavou
 *TER: eše pušu, noš
 *TE3: eště pusu a nos
 *MIS: oko
 %act: TE3 domaluje sluníčku obličej a otočí tabulku k dětem
 %act: MIS se usměje
 *MIS: heh
 *TE3: a máme sluníčko
 %act: MIS maže tabulku
 %act: TER se opře o tabulku
 *TE3: nenene, zničíte si to holky takhle, nesmíte to dělat silou
 *TER: ne
 *TE3: ještě jednou to udělej
 %act: MIS znovu maže tabulku
 *TE3: a eště jednou
 %act: TE3 maže tabulku
 *MIS: jo
 %act: TER odchází pryč
 *TE3: tak, tak, co dál?
 %act: MIS se podívá na TE3 a poskočí si
 *MIS: krtka
 *TE3: krtka?
 %act: TER se vrací k MIS a k TE3
 *TE3: zase krtka?
 %act: TE3 maluje krtka
 %act: MIS se zarazí
 *MIS: heh, má takové
 *TE3: co mu chybí ještě krtkovi
 %act: TER ukáže na obrázek
 *MIS: vlasy
 %act: TER se zarazí, pak si poskočí
 *TER: nos
 *TE3: vlásy mu chybí a co ještě mu chybí krtkovi?
 %act: TER si poskočí
 *TER: nos
 *TE3: nos, pusu
 *MIS: pušu
 *TE3: nosánek a pusa
 %act: TER se zasměje
 *TE3: tak a co ještě mu chybí? bříško mu ještě chybí
 *MIS: jo
 *TE3: a eště, ještě něco důležitýho mu chybí holky
 %act: MIS ukáže na tabulku
 *MIS: eště tam
 *TE3: eště ruce mu přeci chybí
 %act: TER se zasměje
 *TER: de de de, nemaju [nesrozumitelná výpověď]

%act: TER plácne oběma rukama na tabulku
%act: MIS smaže tabulku
 *TE3: ták a krtek je pryč, krtek je pryč
%act: MIS ještě dvakrát maže tabulku
%act: TER se rozmáchne rukou a otočí se
 *TER: ketek je pyč
%act: TER šlápne na kabelku
 *TE1: nešlapej po tom
 *TE3: nešlapej tetě po tý kabelce ťuňťo
 *TE1: já si ji uklidím
%act: TER se zarazí
%act: TE1 vezme kabelku a odnese ji pryč
 *TE1: pozor Miško na ruce teda Terezko
 *TE3: pozor uteč, uteč, uteč Teri
%act: TE3 přitáhne TER za ruku
%act: TER se ohlíží po TE1, pak se podívá na TE3
 *TE3: tak co teď?
%act: MIS kýchne, dá si při tom ruku před pusu
 *MIS: hepčik
 *TER: tóóó ketka
 *TE3: koho?
 *TER: krtka jsme teď malovali mockrát, něco jinýho si vymyslete
 *TER: ani
%act: TER si dá ukazováček k puse
 *TE2: pejska, pejska
 *TER: pejška
%act: TE3 se podívá na TE2
 *TE2: kočičku?
%act: TER se nakloní těsně k TE3, pohladí ji po rameni
 *TER: pejška, pejška
 *TE3: co třeba šneka?
%act: TER se rychle nagne k TE3
 *TER: pejška
 *TE3: pejska
 *TE2: pardon
 *TER: Teká [Terka] ma pejška?
 *TE3: tak teď malujeme pejska, říkám to dopředu abyste to poznaly jo?
 *MIS: jo
%act: TER zvedne ruku nad hlavu
 *TER: ja mam pejška
 *TE3: já mám pejska
%act: TER zvedne ruku nad hlavu
 *TER: ja mam pejška, ja mam pejška
%act: TER jde za TE1
 *TER: já mám pejška
 *TE1: ty máš pejska? to víš že máš pejska
%act: TER jde za OTE, dotkne se ho na koleni
 *TER: ja mam pejška
 *OTE: jóóó?
 *TER: hmm
%act: OTE víc nevěnuje pozornost TER
%act: TER odchází
%act: MIS se nakloní nad tabulku
 *MIS: to je, to je pejsek
 *TE3: tys to poznala že to je pejsek, to seš jediná
 *MIS: kde ma hofasek? [ocásek]
 *TE3: no ocásek eště musíme mu dodělat s ocáskem sme se tam nevešli
 *MIS: jo?
 *TE3: tááák, takle doděláme ocásek a takle má další nožičku
 *MIS: jo

*TE3: tak a je to
 *MIS: je to pejsek
%act: TE3 otáčí tabulku na ostatní, ti se začnou smát
 *OTE: co je pejsek?
 *TE3: no říkaly holky, že to je pejsek
 *OTE: Mišo a ty si řekla ale jo?
%act: MIS se zasměje
 *TE1: tak řekla nám to dobře, abyste to poznaly
%act: MIS se zhoupne a zasměje se
 *TE3: je to pejsek, vid', je to pejsek, tak
%act: TE3 maže tabulku
 *TE3: co teď? toho šnečka?
 *MIS: jo
 *TE3: tak fajn
 *TE2: a znáš tu básničku? šnečku šnečku vystrč růžky
%act: MIS si poskočí
 *MIS: nééé
%act: TER nese plyšového psa
 *TER: mam to teďka
 *TE1: jo Terka si přinesla pejska, předlohu tady máš eště teto
%act: TER podává pejska TE1
 *TER: pejška
 *TE1: pejska, podle toho můžeš malovat teto, vid'?
%act: TER drží v druhé ruce plyšáka na spaní
 *TE1: a co máš tady?
%act: TER zvedne ruku s plyšákem
 *TER: dudláčka
 *TE1: co to je?
 *TER: to je dudlačka
 *TE1: co se s ním dělá? co s ním děláš spinkáš s ním?
 *TER: jo vy s nim spinkáte
%act: TE3 kreslí MIS ježka
 *MIS: ježka
 *TE3: ježečka
%act: MIS maže obrázek
 *TE3: tak to smaž, smaž obrázek
%act: TER se jde podívat na obrázek, poskočí a ukáže TE3 plyšáka
 *TER: mam hafika, mam hafika
%act: MIS odchází
 *TE3: já toho znám toho hafika
%act: TER ukazuje na tabulku a pak na pejska
 *TER: ne te oje namauj hafika
%act: TER znovu ukazuje na tabulku
 *TER: hafika namauj tam
 *TE3: broučku musíš mi ho ale pučit, abysme se na něj podívali jo?
%act: TER podá pejska TE3
 *TE3: podle toho to nakreslíme
%act: TE3 se zasměje
 @END